

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นภาคกลาง
ยุทธภูมิศึกษาฯ

โดย

คุณแพทุมมาศ ชุมารักษ์
และคณะ

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

คำนำ

งานวิจัยโครงการข้อมูลอยอดดีตชนเผ่าชูของคุณเบญจมาศ ชุมาร犹เสี้ยะกณะ เป็นงานศึกษาเรื่องของชนเผ่าที่มีความพิเศษยิ่ง เป็นงานวิจัยเรื่องชนเผ่าที่เขียนจากข้างใน จากจุดยืนของชนเผ่า ไม่ใช่จากสายตาของนักวิชาการคนนอก คุณเบญจมาศใช้ชีวิตในฐานะสมาชิกคนหนึ่งของเผ่าเป็นเวลากว่า 5 ปี เดินทางรอบแรมไปในป่าหุ่งใหญ่นับเรศวร พูดคุยกับผู้เผ่าผู้รู้ของชนเผ่าในหมู่บ้านต่างๆ 10 กว่าหมู่บ้าน เธอมีความวิริยะ อุดสาหะ อดทน ไม่กลัวความยากลำบาก มีความรักในชนเผ่า รับรู้ปัญหาของชาวชนเผ่าเหมือนกับเป็นปัญหาของเธอเอง ประธานาธิบดีต่อสู้ให้ชนเผ่ามีที่ยืนอย่างมีศักดิ์ศรีในสังคมไทย

ทัศนะจากข้างในของคุณเบญจมาศเปิดเผยให้เราเห็นถึงสิ่งที่เธอเรียกว่า “มายาคติ” คือการมองว่าชนเผ่าเป็นสังคมที่ขาดศิวิไลซ์ เป็นพวกทำลายธรรมชาติ แท้จริงแล้วชาวชนเผ่ามีชีวิตที่ผูกพันและเคารพธรรมชาติอย่างแนบแน่น ผืนดินเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ เมื่อจะเพาะปลูกจะต้องบอกกล่าวขอให้ที่ดินจากพระแม่ธรณี เมื่อเสร็จสิ้นถือถือภารกิจทำไร่ต้องทำพิธีแสดงความกตัญญูต่อเทพผู้คุ้มครองด้วยกราบไหว้บูชาแผ่นดินและถือแผ่นดินให้พระแม่ธรณี พากษาใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างรักภักดิ์ กินอยู่ประยัคพอเพียง ชาวชนเผ่านำงอกลุ่มถือศีลเคร่งครัดมาก ไม่มีสัตว์และไม่กินเนื้อสัตว์ พากษาปฏิเสธ “สงกราม” ไม่ต้องการม้าฟันทำลายล้าง จึงหลบหนีมาอยู่ตามป่าเขา เส้นแบ่งประเทศพร้อมเด่นเป็นสิ่งที่แบ่งกล่องในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของพากษา สำหรับชาวชนเผ่าชีวิตทางโลกไม่ได้แยกออกจากความศักดิ์สิทธิ์ของพื้นที่ธรรมชาติและพิธีกรรม ทุกสิ่งที่เข้าทำเป็นการปฏิบัติธรรมอันศักดิ์สิทธิ์ ข้าพเจ้าคิดว่าวิถีชีวิตเช่นนี้มีความศิวิไลซ์อย่างยิ่ง

งานวิจัยของคุณเบญจมาศและคณะแสดงให้เห็นว่าชาวชนเผ่ามีความเป็นชุมชนที่ผูกพันกับธรรมชาติ บรรพบุรุษ เครื่องญาติ ประเพณี ภาษาและวัฒนธรรม ชาวชนเผ่าพยายามต่อสู้กับการครอบงำของรัฐและทุนที่พยายามทำลายชุมชนและเผ่าของเข้า ทั้งโดยทางกฎหมาย เช่น การขับไล่คนออกจากป่าให้ชาวเผ่าเปลี่ยนวิถีชีวิตมาทำนา หรือเพาะปลูกเพื่อขาย และโดยทางวัฒนธรรม เช่น ให้ใช้ภาษาไทยกลาง ให้แต่งกายแบบคนเมือง ขับไล่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่พากษาบ้านถือ แปลงให้วัฒนธรรมเป็นสินค้าเพื่อการท่องเที่ยว เพย์พร์ความคิดเรื่อง “การพัฒนา” แบบระบบทุนที่ยึดเพียงเงินตราเป็นตัวตั้ง งานของคุณเบญจมาศสะท้อนให้เห็นแรงประระห่วงรัฐและทุนกับความพยายามของชาวชนเผ่าที่จะรักษาชุมชน เอกลักษณ์ และศักดิ์ศรีของเข้าไว้

ชาวชนเผ่าได้ข้อสรุปของเขาว่า โครงการพัฒนาจากภายนอกไม่ว่าจะมาจากฝ่ายรัฐหรือฝ่ายองค์กรพัฒนาเอกชน ไม่ได้ทำให้ชุมชนของพากษาเข้มแข็งขึ้น กลับเป็นการทำลายชุมชนให้อ่อนแอ

และแตกแยก ชาวชนเผ่าคันพนว่า ความเข้มแข็งของชุมชนต้องมาจากการในชุมชนกันเองที่ต้องมีความรัก ความสามัคคีและร่วมมือกัน เส้นทางของชุมชนจะต้องถูกกำหนดขึ้นมาจากการในชุมชน ข้าพเจ้าเห็นด้วยกับข้อสรุปนี้ของชาวชนเผ่า ข้าพเจ้าคิดว่าการต่อสู้ที่สำคัญที่สุดเพื่อสร้างความเข้มแข็ง ของชุมชน คือ การพื้นจิตสำนึกในชุมชน ชุมชนตระหนักและภูมิใจในประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ของตนเอง ชุมชนจึงจะเกิดพลังในการต่อสู้กับแรงประท้วงและการครอบงำจากภายนอก เมื่อชุมชนพื้นจิตสำนึก ก็จะเกิดการรวมพลังของสมาชิกของชุมชน ทำกิจการทั้งหลายลุล่วงไปได้ อีกทั้งจะสามารถรับสิ่งดีงามจากภายนอกได้อย่างเลือกสรรเลือกเส้นทางการพัฒนาที่กำกับโดยวัฒนธรรมชุมชน ชาวชนเผ่าจึงจะสามารถรักษาชุมชนและวัฒนธรรมของตนไว้ได้ ขณะเดียวกันก็สามารถนำเอาความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี ทั้งด้านการเกษตร การสื่อสาร การแพทย์ฯลฯ นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนได้

ขอให้งานของคุณเบญจมาศเป็นแรงบันดาลใจให้สำนึกของชุมชนแห่งชัคเข็นในหัวใจชาว

ชนเผ่าชุดนี้ โดยเฉพาะของหนุ่มสาว เป็นพลังให้ชาวชนเผ่ามีที่ยืนในสังคมและวัฒนธรรมไทย

ด้วยทักษะและความสามารถที่มีอยู่ในตัว

1 กรกฎาคม 2546

คำนำคณะวิจัย

จะเป็นด้วยฝ่าลิขิตหรือเป็นความต้องการกันหาที่มาของผ่านพ้นๆ ทำให้มีโอกาสก้าวเข้ามาทำงานกับนักวิชาการ นับว่าเป็นสิ่งที่คีมากในชีวิตที่ได้ทำงานภายใต้โครงการข้อนรออยอดีตชนผ่าชูของชุดโครงการประวัติศาสตร์ท้องถิ่นภาคกลาง ในอดีตที่ผ่านมาเรื่องราวของชนผ่าชูได้ถูกบันทึกได้ถูกศึกษาจากคนภายนอก ทำให้เกิดช่องว่างในการทำความเข้าใจในภาษาและวัฒนธรรม การถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆ มักถูกบิดเบือนถูกตีความเอาเองจากคนภายนอกแล้วขึ้นเส้นว่าเหล่านี้คือประวัติศาสตร์ชนผ่า โดยที่คนในชนผ่านแทนจะไม่มีโอกาสได้อ่านได้เข้าใจในเรื่องราวต่างๆ เหล่านั้นเป็นความเสียเปรียบมาโดยตลอดในระยะเวลาที่ผ่านมา

บัดนี้ด้วยกาลเวลาที่คนของชนผ่าชูได้เข้ามาร่วมกันค้นคว้าศึกษาเรื่องราวประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ซึ่งมีความหมายมาก เป็นความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้คนรุ่นหลังได้เกิดการเรียนรู้เกิดความภาคภูมิใจภายใต้จิตสำนึกของชนผ่าชู ขณะวิจัยเราเองต้องยอมรับว่าการศึกษาดังกล่าวเป็นเรื่องเร้นลับที่ยากพอสมควรในการศึกษาค้นคว้าในการเขียนบันทึกเรื่องความเชื่อ สิ่งที่เป็นหลักบี้ดหนึ่งของทางค้านจิตวิญญาณของผู้คนพื้นที่สักดิสิทธิ์ตลอดจนการถูกกดซี่บ่เมืองแห่งการถูกเอกสารดอาเปรียบจากคนชนชาติอื่น มันเป็นความทรงจำที่เจ็บปวดฝัง根柢ในจิตวิญญาณของคนรุ่นบรรพบุรุษ ไม่มีใครยกพูดถึงมันอีกแล้ว ไม่มีใครยก托กข้าความเจ็บปวดอีกแล้ว ออย่างไรก็ตามเป้าหมายของการศึกษามาไม่ได้ต้องการสร้างความขัดแย้งของผ่านพันธุ์มนุษย์ แต่เป็นการบอกเล่าเรื่องราวข้อเท็จจริงให้สังคมได้รับรู้ต้องการบันทึกประวัติศาสตร์เอาไว้อย่างเป็นทางการเพื่อให้เกิดสำนึกที่ดีต่อกันระหว่างมวลมนุษยชาติ

ขอขอบคุณ ศ.ดร.ฉัตรทิพย์ นาถสุภา ที่ได้เปิดโอกาสให้คนในชนผ่าชูได้เข้ามาทำงานกับเราของนักวิชาการ ขอขอบคุณผู้ผู้เฝ่าผู้แก่และคนเช่าผ่าชูทุกคนที่ได้ร่วมกันสร้างสำนึกประวัติศาสตร์ร่วมกัน และขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่ทำให้คนในชนผ่าชูได้สร้างประวัติศาสตร์ของตัวเอง

“ยุคสมัยเปลี่ยนสังคมเปลี่ยนประวัติศาสตร์ก็เปลี่ยนแปลง

แต่การบันทึกมันช่วยรักษาความทรงจำที่ดีให้ไว้ได้”

บันทึกโดยคณะวิจัย

31 สิงหาคม 2546

บทวิเคราะห์การทำงานภาคสนาม

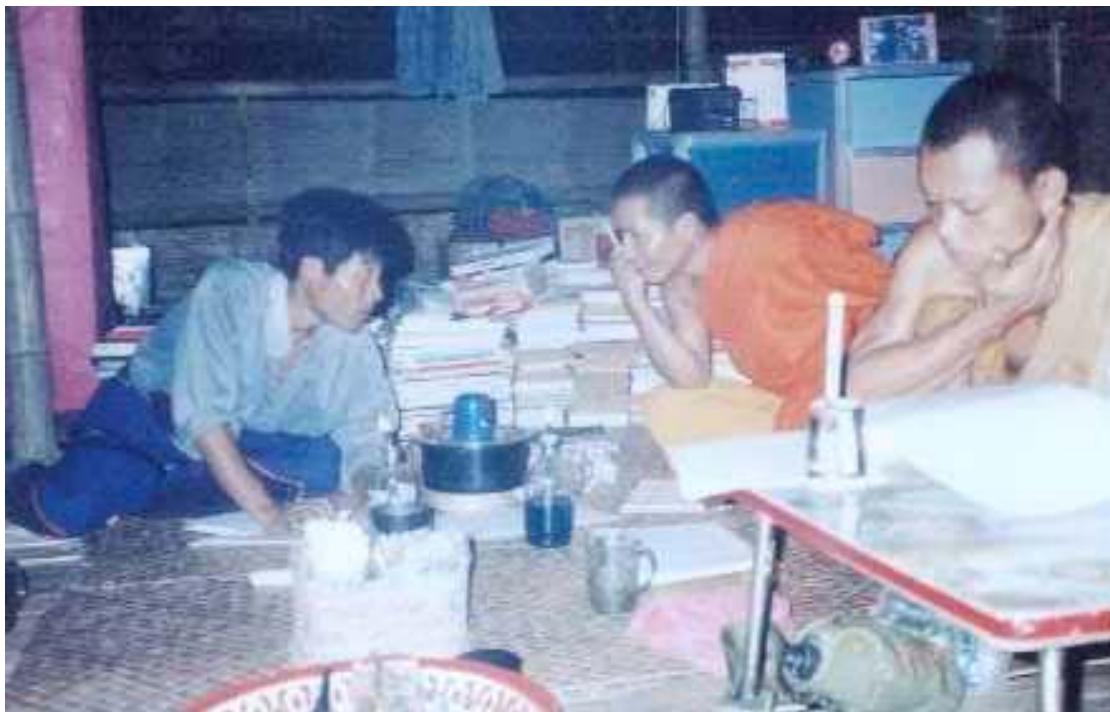
กระบวนการทำงานภาคสนามของโครงการยื้องนรอยอดดีตชนผ่าซู ได้มีรูปแบบการทำงานที่หลากหลาย เช่น การจัดเวทีทำแผนแม่บพชุมชน โดยมีเป้าหมายของการดำเนินงานเพื่อร่วมรวมข้อมูลสถานการณ์ปัญหาปัจจุบันและเพื่อเป็นการทำความเข้าใจกับชุมชนว่าโครงการวิจัยจะเป็นส่วนหนึ่งของการแก้ไขปัญหาชุมชนได้อย่างไร ซึ่งผลของการดำเนินงานในการจัดเวทีร่วมกับชาวบ้าน ทำให้ได้ข้อมูลสถานการณ์ต่างๆ ของหมู่บ้านอันเป็นผลกระทบมาจากการพัฒนาของโครงการต่างๆ ของภาครัฐที่ได้เข้ามาสู่ชุมชน นอกจากนี้ก็จะมีการพัฒนาใน การจัดทำแผนแม่บพทเพื่อที่จะวางแผนการทำงานในการแก้ไขปัญหาของชุมชน นอกจากนี้ยังได้ร่วมกันทำแผนที่แสดงการใช้พื้นที่ทำไร่ชา ก เป้าหมายสำคัญคือเพื่อที่เป็นหลักฐานในการอธิบายกับทางเจ้าหน้าที่ของรัฐว่าชาวบ้านไม่ได้เป็นผู้บุกรุกทำลายป่า การทำไร่ชาก็นี้เป็นพื้นที่ดั้งเดิมที่เคยทำมาก่อนตั้งแต่สมัยของบรรพบุรุษ ทั้งนี้พื้นที่ตำบลໄโลว์มีปัญหากับหน่วยงานราชการมาโดยตลอดว่าชาวบ้านบุกรุกทำลายป่า ดังนั้นการจัดเวทีกับชาวบ้านจึงเป็นกระบวนการที่จะสร้างความเข้าใจกับหน่วยงานต่างๆ ของภาครัฐ เป็นการลดความขัดแย้งระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชน

นอกจากการจัดเวทีร่วมกับชุมชนแล้ว โครงการยื้องนรอยอดดีตชนผ่าซูยังได้ใช้วิธีการทำงานโดยรูปแบบการจัดเสวนากลุ่มย่อย โดยกลุ่มย่อยนี้จะเป็นกลุ่มเป้าหมาย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประเด็นที่ทางคณะกรรมการต้องการทราบถึงข้อมูลประวัติศาสตร์ของชนผ่าซู การจัดเสวนากลุ่ม

ย่อยได้จัดในหลายพื้นที่ สำหรับเวลาจะขึ้นอยู่กับชุมชน เพราะว่าการทำงานภาคสนาม คณะวิจัยจะต้องมีความเข้าใจว่า โครงสร้างชุมชนแต่ละพื้นที่จะแตกต่างกัน ดังนั้นการทำงานควรจะสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน คณะวิจัยจะยึดหลักของชุมชนเป็นตัวตั้งเพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างไม่ขัดแย้งกับชุมชน ทั้งนี้การจัดเสวนากลุ่มย่อยจะใช้รูปแบบการบันทึกทั้งการสังเกตุการณ์และการบันทึกเทป รวมทั้งการจดข้อมูลในวงเสวนา ปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำงานของการจัดเสวนากลุ่มย่อยคือเรื่องภาษาในการสื่อสาร เพราะว่าคนในชนเผ่าจะสื่อสารด้วยภาษาชนเผ่า ดังนั้นการที่คณะวิจัยจะสนทนาระบบที่มีภาษาไทยเป็นหลัก อาจจะทำให้คนในท้องถิ่นทำหน้าที่แปลทั้งภาษาไทยเป็นภาษาชนเผ่า และแปลจากภาษาชนเผ่าเป็นภาษาไทย ดังนั้นในบางครั้งการสนทนาก็อาจจะไม่ได้อรรถรสเท่าไนก เพราะจะต้องเสียเวลาภักดิการแปลข้อความเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน

สำหรับบางพื้นที่มีผู้นำที่มีความรู้ความเข้าใจในประวัติศาสตร์ของชนเผ่า รูปแบบการทำงานจะต้องปรับเปลี่ยนให้เหมาะสม โดยใช้รูปแบบการสัมภาษณ์เดียวหรือการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีรายละเอียดมากขึ้น ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ พิธีกรรม ประเพณี วัฒนธรรม ความศักดิ์สิทธิ์และเรื่องของ ศาสนา ส่วนใหญ่จะใช้รูปแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก เพราะจะต้องใช้เวลานานมากในการพูดคุยและไม่จำเป็นต้องใช้การสนทนาวงกว้าง การค้นหาความหมายของข้อมูลต้องให้เวลาภักดิการศึกษา บางครั้งนักวิจัยที่เป็นคนของชนเผ่าจะต้องมีบทบาทในการอ่านหนังสืออ่านเอกสารที่ถูกบันทึกไว้เป็นภาษาของชนเผ่า และหลังจากนั้นจะมีการร่วมกันตีความทำความเข้าใจด้วยกัน โดยเฉพาะประเด็นประวัติศาสตร์ของผู้นำความเชื่อแบบตะหละโ寇 จะต้องอาศัยผู้รู้หลายคนในการทำความเข้าใจเนื้อหาในเอกสาร เพราะการบันทึกนั้นถูกบันทึกด้วยแต่ละคนของบรรพบุรุษทำให้เป็นการบันทึกที่กลุ่มลึกลับซับซ้อน ผู้รู้เท่านั้นถึงจะเข้าใจและตีความได้ การทำงานของคณะวิจัยจึงจะต้องค้นคว้าผู้รู้แต่ละพื้นที่แต่ละชุมชน และเมื่อมีการอ้างอิงถึงผู้รู้ในหมู่บ้านชุมชนอื่น คณะวิจัยก็ต้องค้นคว้าแหล่งที่มาของข้อมูลทั้งที่เป็นตัวบุคคลและที่เป็นแหล่งเอกสาร และเดินทางไปหาด้วยตัวเองไปร่วมใช้ชีวิตร่วมกัน เพราะการศึกษาข้อมูลที่ยาก จะต้องใช้เวลาภักดิการศึกษาและตัวผู้รู้เองก็ต้องดูว่าคณะวิจัยศึกษาไปแล้วมีประโยชน์กับชุมชนหรือไม่ เพราะการถ่ายทอดการให้ความรู้ในชนเผ่านั้นคุณภาพอาจารย์ก็จะคุ้มค่าด้วย ดังนั้นการทำงานรูปแบบนี้จึงต้องใช้เวลาและคณะวิจัยจะต้องมีความอดทนเพียงพอในการศึกษาข้อมูล

การทำงานของคณะวิจัยนักจากมีการทำงานภาคสนามแล้ว ยังมีกระบวนการทำงานในการสำรวจเอกสารด้วย โดยเป็นการศึกษาข้อมูลที่เคยถูกบันทึกเอาไว้แล้วจากสถานที่ต่างๆ ตามแหล่งข้อมูลต่างๆ นักวิจัยของโครงการจะทำหน้าที่อ่านข้อมูลและสังเคราะห์ข้อมูล ซึ่งในกระบวนการนี้เรียกว่าการทำรายงานเชิงเอกสาร เพื่อให้การศึกษาวิจัยมีน้ำหนักมากขึ้น มีแหล่งที่มาที่ไปของข้อมูลเป็นการยืนยันได้ว่ามีการค้นคว้าอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ

โครงการข้อมูลนิรูปแบบการนำเสนอรายงานที่หลากหลาย เช่น นอกจาจะนำเสนอข้อมูลในรูปแบบรายงานเอกสารแล้ว ยังได้มีการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบของการทำเทปเพลง “ คนตระหง่านผ่า ” เพราะชีวิตของชนผ่ากับเรื่องราวของคนตระหง่านเป็นวิถีชีวิตที่แสดงถึงความละอ่อนของชีวิตที่ผูกโยงชีวิตของผู้คนกับธรรมชาติ ดังนั้นการจัดเวทีคนตระหง่านผ่าเพื่อที่จะบันทึกคนตระหง่านผ่าเพลงของชนผ่าจึงมีความสำคัญมากในการถ่ายทอดประสบการณ์ของคนในชนผ่า แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นในการจัดเวทีคนตระหง่านผ่านนี้คือ เนื่องจากการประสานงานที่ผิดพลาด เพราะช่วงเวลาที่คณะวิจัยได้ติดต่อประสานงานไปจัดเวทีนี้ เป็นช่วงเวลาที่ยังเก็บเกี่ยวไม่เสร็จ ทำให้อารมณ์ของนักคนตระหง่านผ่าไม่มีสีสัน เพราะเห็นด้วยกับการหน้าที่การทำงานในท้องที่ แต่ยังต้องมาแสดงคนตระหง่านเพื่อให้คณะวิจัยได้บันทึกการแสดง ทำให้อารมณ์ความรู้สึกของนักคนตระหง่านผ่าไม่ได้เต็มที่เท่าที่ควร

นอกจากนี้ยังได้มีการบันทึกการทำงานในรูปแบบของการทำวีดีทัศน์ของชนผ่า รูปแบบสารคดีของชนผ่า “ สารคดีข้อมูลนิรูปแบบการนำเสนอรายงานในอิกรูปแบบ หนึ่ง และได้ทำการเผยแพร่ถ่ายทอดให้กับเวทีต่างๆ เพื่อเป็นการนำเสนอในอิกรูปแบบสารคดีจะได้รับความสนใจแก่คนในชุมชนมาก เพราะการอ่านหนังสือจะเป็นเรื่องที่เข้าใจยากกว่าการดูสารคดี เนื่องจากคนในชนผ่ายังมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องภาษาไทยน้อยมาก การนำเสนอรูปแบบสารคดี จึงได้ทำให้เกิดประโยชน์ให้กับชุมชนในระดับวงกว้างตามเวทีเครือข่ายต่างๆ และตามชุมชนพื้นที่ต่างๆ นับว่าเป็นรูปแบบการทำงานที่น่าสนใจมาก

การทำงานของโครงการยื้อนรอยอดีตชนเผ่าฯได้ร่วมจัดเวลาที่กับเครือข่ายต่างๆที่เป็นองค์กรพัฒนาเอกชนและเป็นองค์กรท้องถิ่น โดยนักวิจัยของโครงการจะเป็นผู้ให้ความรู้ถ่ายทอดข้อมูลแก่ผู้เข้าร่วมเรื่องราวของเครือข่าย และเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกันของคนทำงานในเครือข่ายต่างๆ เป็นการทำงานตามเป้าหมายคือการสร้างความสัมพันธ์กับเครือข่ายและเป็นการขยายความสัมพันธ์ในพื้นท้องชนเผ่าด้วยกัน

บทสรุปในการทำงานของโครงการยื้อนรอยอดีตชนเผ่าฯคือการได้ทำงานในเรื่องราวประวัติศาสตร์ของชนเผ่า โดยมีคณะวิจัยที่มีความสามารถแตกต่างหลากหลาย รวมทั้งมีคนชนเผ่าฯได้เข้ามาอยู่ในทีมงาน ทำให้การทำงานเป็นไปอย่างมีศักยภาพ โดยมีเป้าหมายสำคัญคือการร่วมกันสร้างร่วมกันบันทึกประวัติศาสตร์ของชนเผ่า เพื่อให้เป็นไปตามเจตนาرمณ์ของชนเผ่าฯ คนในชนเผ่าจะต้องเป็นผู้บันทึกประวัติศาสตร์ของตัวเอง

หุบเขาเสօະนີພັງ

ສາຍນ້ຳແມ່ຈັນ

บทที่ 1 ความสำคัญของการศึกษาและขอบเขตพื้นที่ศึกษา

ของโครงการย้อนรอยอดีตชนผ่าazu

พื้นที่ทุ่งใหญ่นเรศวรเป็นพื้นที่ที่ถูกขนานนามว่าเป็นดินแดนลึกลับ และศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งมีชุมชนหลายชนเผ่าอาศัยอยู่ร่วมกันมาเป็นเวลาช้านาน โดยเฉพาะชนเผ่าชุมชนจำนวนประชากรมากที่สุดในพื้นที่แถบนี้ การจดบันทึกเรื่องราว ตำนาน ความเชื่อ ข้อห้าม ประเพณี วัฒนธรรม ได้ถูกรวบรวมเอาไว้อย่างไม่เป็นทางการ เพราะการถูกปิดกั้น การถูกกดขี่บ่เมืองจากชนชาติอื่นๆ ทำให้เรื่องราวต่างๆ ของชนเผ่าazu ได้ถูกปกปิดเอาไว้กลایเป็นความลับ ไม่มีการเปิดเผยออกมายังแก่สาธารณะ ได้รับรู้ ภายใต้เงื่อนไขทางชาติพันธุ์ที่มีการมองว่าชนเผ่าazu เป็นชนชาติที่ต้องต่อสู้ เพราะแม่กระทั้งการเรียกชื่อชนเผ่าก็ยังถูกหมายบ่จากชนชาติอื่นที่ใหญ่กว่า คนโดยทั่วไปจึงเรียกคนชนเผ่าazu ว่าเป็นคนกะเหรี่ยง ซึ่งถ้าหากจะอธิบายเล่าว่า “ กะเหรี่ยง ” ไม่มีความหมายอะไรมากในสำนักทางประวัติศาสตร์ของชนเผ่าazu คำว่ากะเหรี่ยงจึงเป็นคำของชนชาติอื่นที่หั่นนั้นที่เอามาใช้เรียกกัน ความไม่ถูกต้องอันนี้กลับได้รับการยอมรับจากสังคมโดยทั่วไป แต่ความถูกต้องว่าเป็นคนของชนเผ่าazu กลับกลایว่าถูกปิดบังจนกระทั่งคนรุ่นลูกรุ่นหลานทุกวันนี้ແທบจะไม่ได้ยินหรืออาจจะไม่รู้จักแล้วสำหรับคำว่า “ azu ”

คำว่า “ azu ” ไม่ได้มีความหมายเป็นอย่างอื่น เป็นคำเรียกชนเผ่าของตนเอง ชนเผ่าazu ได้แตกออกมายากจากชนชาติมอญ ซึ่งชนชาติมอญจะเรียกชนเผ่านี้ว่า “ เกรียง ” ภายในการเผ่าazu เแยกออกเป็นสองกลุ่ม คือ “ โผล่azu ” และ “ โผล่ลูกลิ่บ่อง ” (เชลาคุหลง azu ใน gerade)

การเรียกชื่อชนเผ่าโดยกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ เช่น คนจีนเรียกกะเหรี่ยงว่า “ โจว ” บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ อ้างจากนักประวัติศาสตร์ชาวตะวันตกว่ากะเหรี่ยง มีเชื้อสายมาจากชนชาติโจว โดยที่ไม่ได้อธิบายที่มาและความหมายของชื่อโจว จากการศึกษาการเรียกชื่อตนเองของคนกะเหรี่ยงพบว่า ข้ออ้างของนักประวัติศาสตร์ตะวันตกในการเรียกชื่อกะเหรี่ยงว่า “ โจว ” ของคนจีนนั้น มีที่มาจากการที่คนกะเหรี่ยงเรียกชื่อตนเองดังนี้ กะเหรี่ยง โผล่ล่วง เรียกชื่อผ่านตนเองว่า “ azu ” กะเหรี่ยงสกอร์เรียกชื่อผ่านตนเองว่า จกอร์ การที่นักประวัติศาสตร์ชาวตะวันตกอ้างกะเหรี่ยงมีเชื้อสายมาจากชนชาติโจว จึงมีที่มาชื่อที่คนกะเหรี่ยงเรียกตนเอง ซึ่งการออกเสียง “ azu ” หรือ ” สกอร์ ” มาเป็นออกเสียงว่า “ โจว ” (วุฒิ บุญเลิศ ชูจากสวนผึ้ง)

คนมอญ เรียกกะเหรี่ยงว่า “เกรียง”
ชาวตะวันตก เรียกกะเหรี่ยงว่า KAREN มาจาก กะเหรี่ยง
คนล้านนา เรียกกะเหรี่ยงว่า ยาง มาจากปกาເກອະນຸວົງ ,ເກອະນຸວົງ
คนพม่า เรียกกะเหรี่ยงว่า กะบิน มาจากกะเหรี่ยง คำยา กะบินนີ້
คนไทย เรียกกะเหรี่ยงว่า กะเหรี่ยง มาจากมอญที่เรียกว่า เกรียง

ภาษาและความหมายของเชื้อชาติชนผ่า

ป ก้า หมายถึง เร า เก օ ะ ญ ู ห မ ա յ ถ ի ն կ ն , մ ն ս չ մ շ ա տ ի
ป ก้า เก օ ะ ญ ู ห မ ա յ ถ ի ն เรา เป ն ค ն հ ր է օ ร ե պ է ն մ ն ս չ մ շ ա տ ի
ป ก้า หมายถึง เร า เก օ ะ ญ ู ห မ ա յ ถ ի ն բ ը ն ց ա յ
ป ก้า เก օ ะ ญ ู ห မ ա յ ถ ի ն เรา เป ն ค ն բ ը ն ց ա յ
հ ե ն ջ օ ห մ ա յ ถ ի ն เรา լ ո վ ա ն հ մ ա յ ถ ի ն կ ն , մ ն ս չ մ շ ա տ ի
հ ե ն ջ օ լ ո վ ա ն հ մ ա յ ถ ի ն เรา เป ն ค ն հ ր է օ ր ե պ է ն մ ն ս չ մ շ ա տ ի
կ ե յ ա , կ ե յ ա ն ա յ ա ն գ ե օ ะ ญ ู ห մ ա յ ถ ի ն կ ն հ ր է օ մ ն ս չ մ շ ա տ ի

กกล่าวโดยสรุป ความหมายของคำว่า กะเหรี่ยง มาจากคำว่า กะยา เกอะญูอ กะ ยิน เกรียง ว่าเราเป็นคน เราเป็นนุழึ้หรือเราเป็นคนเรียบง่าย เราเป็นคนสมถะ เมื่อชน ชาติชู้หรือโผล่ร่วง เข้ามาสู่ร่มของพระพุทธศาสนาเหมือนกับชนชาติมอญ ชนชาติพม่าที่ มีความเจริญมากกว่า และต้องการบอกกับชนชาติอื่นเพื่อให้ผู้อื่นยอมรับความเป็นนุழึ้ ของตน จึงได้ใช้ศัพท์ภาษาบาลี ซึ่งเป็นภาษาสากระดับในบริบทของผู้ที่นับถือพระพุทธ ศาสนา ว่าตนเองเป็น “แห่งอ หม่า นីย” แห่งอ หมายถึง เรา หม่านី หมายถึงมนุษย์ แห่งอ นานីย หมายถึง เราเป็นมนุษย์ผู้ประเสริฐ (อ้างจากวุฒิ บุญเลิศ ฉัจกสวนผึ้ง จ.ราชบุรี)

จากการบอกเล่าของปู่ย่าตายายคำว่า “ ฉู “ และ ”ส่อง” เป็นคนละผ่านพ้นธุรกัน เมื่อมองกับไทยกับลาวที่เป็นคนละผ่านพ้นธุรกัน แต่ก็เสมือนเป็นพี่น้องกัน เชือสายฉูส่องคล้ายๆกันแต่ภาษาแตกต่างกัน ชนชาติอื่นจะเรียกพาการาวมกันว่าเป็นพากะหรือยิ่งซึ่งไม่ใช่เชือชาติผ่านพ้นธุของเรา แต่คำว่า กะหรือจะถูกใช้มาโดยตลอด ทำให้กล้ายเป็นคนทั่วไปหรือสังคมทั่วไปยอมรับคำว่า “ กะหรือยิ่ง ” และกล้ายเป็นความชอบธรรมไปแต่การบอกเล่าของปู่ย่าตายายของเรานอกกว่า “ ฉู ” หมายถึง ชื่อชนเผ่าและ “ ส่อง ” ก็หมายถึงชื่อชนเผ่า แต่จะมีการเรียกแตกต่างตามถิ่นที่อยู่อาศัยว่าเป็นกลุ่มคนที่อยู่ต้นน้ำหรือกลุ่มคนที่อยู่ปลายน้ำ คำว่า “ โผล่วที่คี ” เป็นถิ่นที่อยู่ของคนต้นน้ำ ซึ่งเป็นที่อยู่ของกลุ่มชนเผ่าฉู และคำว่า “ โผล่วที่ทา ” เป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของคนปลายน้ำ ซึ่งเป็นที่อยู่ของกลุ่มคนชนเผ่าส่อง ซึ่งจากคำบอกเล่าของบรรพบุรุษทำให้เรามีความเชื่อว่า โผล่วที่คีและโผล่วที่ทาเป็นคนกลุ่มเดียวกันเชือสายเดียวกัน ดังนั้นชนเผ่าฉูและชนเผ่าส่องจึงมีความสัมพันธ์ต่อกันมาช้านาน (สัมภาษณ์นายโจคลี กาญจนแกร่งกล้า กลุ่มบ้านไกนอง เอ หมู่บ้านจะแก วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2546)

ภายใต้เงื่อนไขทางชาติพันธุ์ที่มีการมองว่าชนชาตินี้เป็นชนชาติที่ต้อຍຕា และภายใต้เงื่อนไขทางการเมืองที่ถูกเอกสารดูแลเปรียบมาโดยตลอด ทำให้เรื่องราวต่างๆของชนเผ่าฉูจึงเป็นเรื่องของความลับ ทำให้เป็นสิ่งที่น่าจะติดตามค้นคว้าและรวบรวม ภูมิปัญญาของชนเผ่าที่ถูกสั่งสมเอาไว้หลายช่วงอายุคน ควรที่จะได้มีการถ่ายทอดเผยแพร่ให้คนรุ่นหลังได้รับรู้ เรื่องราวประวัติศาสตร์ของชนชาติอย่างแท้จริงควรจะถูกเปิดเผย การเปิดโฉมหน้าประวัติศาสตร์ของชนเผ่าฉูจึงเป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะภายใต้เงื่อนไขที่ชนเผ่าฉูได้อาศัยอยู่ในพื้นแผ่นดินไทย จึงทำให้ชนเผ่าฉูเป็นเพียงชนกลุ่มน้อยในสายตาของรัฐไทย และด้วยแนวคิดเรื่องการสร้างรัฐชาติจากกลุ่มที่มีอำนาจหนือกว่า ทำให้ชีวิต สังคมและวัฒนธรรมของคนในชนเผ่าฉูถูกเบี่ยงขับจากฝ่ายที่มีอำนาจในการปกครอง การสร้างรัฐชาติโดยใช้นโยบายกลืนชาติได้ส่งผลกระทบ คนในชนเผ่าฉูจึงอาจดูเสมือนว่าเป็นรายภูรชั้นสองของประเทศไทยที่ถึงแม่นว่าจะมีบัตรประจำตัวเหมือนกับคนไทยทั่วไป แต่ก็ยังไม่มีสิทธิมีเสียงหรือได้รับความเป็นธรรมอย่างเต็มรูปแบบ เมื่อมองกับคนไทยที่ลือบัตรประชาชนไทย การศึกษาค้นคว้าหากแห่งประวัติศาสตร์ของชนเผ่าฉูจึงมีความหมายมาก จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์สามารถยืนยันได้ว่า ชนเผ่าฉูได้อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเอาไว้ จนกระทั่งทุกวันนี้ป้าฝนใหญ่ที่ชนเผ่าฉูได้อัญเชิงภูมิปัญญาที่มีความหลากหลายมาก ตั้งแต่ภูมิปัญญาทางประวัติศาสตร์สามารถยืนยันได้ว่า ชนเผ่าฉูได้

ประการเป็นมรดกทางธรรมชาติของโลก ภูมิปัญญาของคนในชนเผ่าฯที่ได้มีการสั่งสอนถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นจึงเป็นสิ่งที่ควรจะศึกษาค้นคว้าเพื่อให้เกิดสำนักทางประวัติศาสตร์ภายในชุมชนและเพื่อเผยแพร่ให้กับสาธารณะ ได้รับรู้

นอกจากนี้การศึกษาประวัติศาสตร์ของชนเผ่าฯยังมีความสำคัญที่จะทำความเข้าใจใหม่อีกรึ่งให้กับสังคมเมืองและผู้ที่มีอำนาจ เพราะในช่วงเวลาที่ผ่านมาผู้ที่มีอำนาจรัฐไม่เคยคิดที่จะพยายามทำความเข้าใจในวิธีคิดของคนในชนเผ่าฯ บัดนี้ถึงเวลาแล้วที่ชนเผ่าฯจะบอกว่าฯคือใคร ความสำคัญในเชิงประวัติศาสตร์ของชนเผ่าฯ จะถูกอธิบายและให้ความหมายผ่านทางโครงการวิจัย “ ย้อมรอยอดีตชนเผ่าฯ ” ซึ่งอาจเป็นบทเรียนก้าวแรกของคนชนเผ่าฯที่ก้าวกระโดดจากความเป็นรายภูมิชั้นสองของประเทศเข้ามาสู่แวดวงของชนชั้นนำของสังคม ความคิดของนักวิชาการมักจะได้รับการยอมรับว่าถูกต้องสมอในสังคมไทย ดังนั้นในวันนี้เป็นวันที่คนแห่งชนเผ่าฯได้มีโอกาสเข้ามาร่วมทำงานวิจัยอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกันและเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างประวัติศาสตร์ของตนเอง จึงมีคุณค่าและความสำคัญมาก

ความสำคัญของการศึกษาเพื่อต้องการจะค้นคว้าหาภูมิหลังที่มาทางประวัติศาสตร์ของชนเผ่าฯที่ถูกปกปิดมาเป็นเวลานาน หลังจากการศึกษาแล้วจะได้นำเนื้อหาและคุณค่าต่างๆของภูมิปัญญาดังเดิมเสนอออกมายังสังคม ได้รับรู้ ทั้งนี้ในการศึกษาประวัติศาสตร์ของชนเผ่าฯจะเปิดโอกาสให้คนในชนเผ่าฯได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบันทึกประวัติศาสตร์ของชนเผ่าฯด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงกับชุมชน และความสำคัญอย่างยิ่งของการศึกษาวิจัยคือ เป็นการนำเสนอข้อมูลให้กับทางเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อรัฐจะได้กำหนดแนวโน้มนโยบายที่สอดคล้องกับวิถีของชุมชน ทำให้ชุมชนซึ่งอยู่ภายใต้การปกครองของกลไกอำนาจรัฐสามารถมีชีวิตอยู่อย่างปกติสุข ดังนั้นการวิจัยภายนอกได้โครงการยื่นขออยอดีตชนเผ่าฯจึงเป็นโครงการวิจัยที่มุ่งเน้นไปที่ชุมชนได้มีสิทธิมีเสียงในการกำหนดทิศทางของตัวเอง

ภูเขาโตตุ่วปอง เส้นกันอาณาเขตแดนไทยกับพม่า ที่ชายแดนด้านตะวันตก
สายน้ำเคอเทรา

ขอบเขตพื้นที่ศึกษาโครงการย้อนรอยอดีตชนเผ่าฯ

คณะวิจัยโครงการยือนร้อยอดีตชนผ่าซู ได้เลือกพื้นที่ศึกษาของโครงการตามขอบเขตของความเชื่อแบบตะ浩ะ โគ โดยทำการศึกษาในเฉพาะพื้นที่ “สังapeake ไทย” เท่านั้น การกำหนดพื้นที่โดยยึดหลักความเชื่อแบบตะ浩ะ โគ เป็นการกำหนดโดยใช้เส้นแบ่งทางวัฒนธรรม โดยได้แบ่งพื้นที่ออกเป็นพื้นที่ “สังapeake ไทย” กับพื้นที่ “วิปะ ไทย” พื้นที่ “สังapeake ไทย” หมายถึง พื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์นั่งคั่งด้วยศิลธรรม วัฒนธรรม เป็นพื้นที่บังเกิดขุ่นทรัพย์ พื้นที่ “วิปะ ไทย” หมายถึงพื้นที่ที่เสื่อมเสีย ขาดศีลธรรม ขาดคุณธรรม เป็นพื้นที่ที่มีการกินเหล้าเมายา เป็นพื้นที่ของความวิตติเนื่องจากผู้คนไม่ยึดถือในข้อห้าม ข้อกำหนดของตะ浩ะ โគ พื้นที่สังapeake ไทย ครอบคลุมพื้นที่อยู่ 3 ช่วง คือตั้งแต่แม่น้ำเคอหาระจนถึงแม่น้ำแม่กะสะ เรียกว่า เขตไน้กาะ เรา ตั้งแต่แม่น้ำแม่กะสะจนถึงแม่น้ำจ่าวยะ เรียกว่า เขตไม้หน่อเราะ และตั้งแต่แม่น้ำจ่าวยะจนถึงไล่ถ่องคุ้ เรียกว่า เขตปุ่ปี้ยกะ พื้นที่สังapeake ไทยถือเป็นพื้นที่ศักดิสิทธิ์ เพราะเป็นที่บำเพ็ญศีลของพระอินทร์และของตะ浩ะ โគ ที่สำคัญคือเป็นพื้นที่ที่จะนำไปสู่ยุคพระคริอาริย์ จึงมีข้อกำหนดข้อห้ามที่เคร่งครัดสำหรับผู้ที่อยู่อาศัย ไม่ว่าจะเป็นการห้ามต้มเหล้า ห้ามกินเหล้า ห้ามเป็นชู้ผิดกฎหมาย เมียคนอื่น ห้ามเลี้ยงหมู ห้ามเลี้ยงไก่ ห้ามกินหมู ห้ามกินไก่ การอธิบายความหมายของสังapeake ไทย สามารถอธิบายได้ในสองความหมาย นั่นคือความหมายแรกเป็นความหมายในเชิงพื้นที่ ตามที่ได้อธิบายดังกล่าวแล้ว และความหมายที่สองหมายถึงความเป็นสังapeake ไทยแบบภายใต้ นั่นคือถ้าหากคนที่ประพฤติประพฤติชอบอยู่ในศีลในธรรม ไม่กินเหล้าเมายา ปฏิบัติตามข้อห้ามความเชื่อ ก็เรียกได้ว่าเป็นคนสังapeake ไทยเช่นกัน

พื้นที่ทุ่งใหญ่นเรศวรยังได้ถูกกำหนดขอบเขตตามความหมายของรัฐอิกรด้วย โดยเข้ามาซ่อนทับกันสองหน่วยงาน คือ หน่วยงานทางการปกครอง ที่ได้เข้ามากำหนดขอบเขตพื้นที่ให้เป็นตำบล หมู่บ้านในอดีตพื้นที่นี้ได้แบ่งการปกครองออกเป็นสองตำบลคือตำบลໄล'โว'และตำบลเลียวกา (ลังกา) ซึ่งได้ตั้งหน่วยงานของอำเภออยู่ที่กองผ่อ (ปัจจุบันเป็นที่ทำการของหน่วยพิทักษ์ป่าไม้) ต่อมาทางการปกครองได้ยุบพื้นที่ให้เหลือการปกครองเพียงตำบลเดียว คือในปัจจุบันเป็นตำบลໄล'โว' เพียงตำบลเดียวหน่วยงานของกรมป่าไม้ที่ได้เข้ามารักษาดู管ในพื้นที่ได้เข้ามากำหนด ขอบเขตว่าเป็นเขตราชอาณาจักรที่สัตว์ป่าหุ่งใหญ่นเรศวร เมื่อปี พ.ศ.2517 โดยได้มีประวัติ

ความเป็นมาว่าเมื่อปี พ.ศ.2508 เจ้าหน้าที่ป่าไม้เขตบ้านโป่งได้ทำหนังสือลงอธิบดีกรมป่าไม้ เรื่องแหล่งสัตว์ป่าที่สมควรประกาศห้ามการล่าสัตว์ป่า ห่วงซึ่งไก่ คงวี ตะเลอะ เชอะและทุ่งใหญ่ ซึ่งกรมป่าไม้ก็เห็นด้วย ปี พ.ศ.2510 กองบารุง กรมป่าไม้ พิจารณาเห็นว่า ป่าทุ่งใหญ่มีความเหมาะสมที่จะประกาศให้เป็นเขตราชภัณฑ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่ นเรศวร จึงได้ส่งหัวหน้าฝ่ายจัดการสัตว์ป่า เข้าไปทำการสำรวจสภาพป่าอีกครั้ง เมื่อปี พ.ศ.2515 กองบารุงได้เสนอเรื่องไปยังอธิบดีกรมป่าไม้ และได้มีหนังสือของกรมป่าไม้ แจ้งไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดกาญจนบุรี และจังหวัดตาก เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2515 ขอให้ทางจังหวัดระงับการอนุญาตไดๆ ที่กระทบกระเทือนต่อแผนการจัดการป่าเป็นเขตราชภัณฑ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร เดือนมกราคม พ.ศ.2516 กรมป่าไม้ได้ส่งเจ้าหน้าที่เข้าไปทำการสำรวจเพื่อเตรียมการจัดตั้งเป็นเขตราชภัณฑ์สัตว์ป่า เมื่อเดือนเมษายน พ.ศ.2516 ได้มีคณะบุคคลกลุ่มใหญ่นำอาชุดและเสลิคอปเตอร์ของทางราชการเข้าไปลักษณะล่าสัตว์ป่าห่วงห้ามในบริเวณป่าทุ่งใหญ่ จนเกิดเสลิคอปเตอร์ตกที่จ.นครปฐม ทำให้เกิดการคัดค้านจากกลุ่มนรุ้กษ์และประชาชนทั่วไปอย่างรุนแรง เดือนเมษายน พ.ศ.2517 ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร ได้รับประกาศตามพระราชกำหนดยกเว้นให้เป็นเขตราชภัณฑ์สัตว์ป่า โดยใช้อีว่า “ เขตราชภัณฑ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร ” (ศรันย์ บุญประเสริฐ....รู้จักทุ่งใหญ่นเรศวรกันเถอะ) ซึ่งมีอาณาเขตครอบคลุมพื้นที่ 2 จังหวัดคือ ตำบลชะแอล อำเภอทองผาภูมิ ตำบลໄล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จ.กาญจนบุรี และพื้นที่บางส่วนตอนใต้ของจ.ตาก ในเขตตำบลแม่จัน และตำบลแม่ละมัง อำเภออุ่น旁 จ.ตาก เป็นจำนวนพื้นที่ถึง 3,200 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณสองล้านไร่ โดยทางด้านทิศเหนือติดต่อกับพื้นที่ของเขตราชภัณฑ์สัตว์ป่าอุ่น旁 จ.ตาก ทิศตะวันออกติดต่อกับเขตราชภัณฑ์สัตว์ป่าหัวยขาแข้ง จ.อุทัยธานี ทิศตะวันออกเฉียงใต้ติดต่อกับป่าสงวนแห่งชาติน้ำโจน ทิศตะวันตกเฉียงใต้ติดกับเขตล่าสัตว์ป่าบึงเกริงจะเวียและหนองน้ำชัน ทิศตะวันตก ติดกับพื้นที่ป่าสงวนแอพาลอน ในประเทศไทย

ดังนี้ในการเลือกพื้นที่ศึกษาของโครงการย้อนรอยอดีต

ชนเผ่าฯ จึงเป็นพื้นที่ที่มีความพิเศษซับซ้อน คณะวิจัยได้ทำการศึกษาและทำงานภาคสนามในพื้นที่สองจังหวัด อันประกอบด้วย 6 หมู่บ้านคือ หมู่บ้านสะเนพ่อง หมู่บ้านกองม่องทะ หมู่บ้านเกาะสะเดิง หมู่บ้านทิไล่ป่า หมู่บ้านจะแก ตำบลໄล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จ.กาญจนบุรี และจำนวน 7 หมู่บ้านคือหมู่บ้านเกริงโน่ หมู่บ้านตะละคล่อง หมู่

บ้านแม่จันทะ หมู่บ้านทิบาก់ หมู่บ้านซังเบែះ หมู่บ้านໄກໂວຫາ หมู่บ้านໄត់តែងគុំ ตำบล
แม่จัน อำเภออุ่นพาง จ.ตาก เพราะเกี่ยวข้องกับความเชื่อแบบตะ浩ะគោ គណជនជាតិ
ทำการศึกษาวิจัยพื้นที่ควบคู่ไปด้วยกันกับการแบ่งขอบเขตพื้นที่ตามความหมายของทาง
ราชการที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของหน่วยงานทางอำเภอและหน่วยงานของกรมป่าไม้

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าพื้นที่การทำงานของโครงการวิจัยยังน
รอยอดีตชนผ่าชุมชนมี 3 ระบบช้อนกันอยู่ คือ 1. พื้นที่ทางการปักครอง ที่มีการครอบ
คลุมบางตำบล บางอำเภอ ของจังหวัดกาญจนบุรีและบางตำบล บางอำเภอของจังหวัด
กาญจนบุรี 2. พื้นที่เป็นพื้นที่อนุรักษ์ที่ถูกประกาศโดยกรมป่าไม้ว่าเป็นเขตราชภัณฑ์
สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร ด้านตะวันตก จ.กาญจนบุรี และเขตราชภัณฑ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่
นเรศวรด้านตะวันออก จ.ตาก 3. พื้นที่ทางความเชื่อ ศาสนาและพิธีกรรมของชนผ่าชូ ที่
พุดถึงความเชื่อว่าเป็นดินแดนศักดิสิทธิ์ เป็นดินแดนของการบำเพ็ญเพียรภานาเพื่อไปสู่
ความหลุดพื้น

พิธีกรรมบุญกองไฟที่หมู่บ้านໄត់តែងគុំ

บทที่ 2 การสร้างสำนักงานประวัติศาสตร์ของชนเผ่าฯ

ความหมายของ “ ฯ ” ฯ เป็นคำเรียกตนเองหรือชื่อผู้พันธุ์ของตนเอง

แต่คนโดยทั่วไปจะรู้จักคำว่า “ โผล่วง ” มากกว่า และมักจะตีความเอาว่าชนเผ่าฯ เป็น กะหรี่ยง โผล่วง หรือบางที่เรียกกันว่า กะหรี่ยง โปว์ ซึ่งถ้าจะอธิบายตามราชศัพท์แล้วคำว่า “ โผล่วง ” เป็นคำเรียกในภาษาฯ หมายถึงคน หรือคนฯ (โผล่วงฯ) นั้นเอง มีความหมายเดียวกับคำว่า “ ปกาเกดอยู่ ” ในภาษาของชนเผ่าสกอร์ (ส่อง) ที่มีความหมายว่า คนหรือตรงกับคำว่า “ เกอเหย่ยร์ ” ในภาษาพม่าที่มีความหมายว่าคนเช่นเดียวกัน ส่วนคำว่า “ กะหรี่ยง ” เป็นคำที่คนไทยเรียกตามภาษาอังกฤษที่ใช้คำว่า KAREN แต่ไม่ได้มีความหมายในสำนักงานประวัติศาสตร์ของคนชนเผ่าฯ แต่อย่างใด

ฯ เป็นชนชาติมุหละ (ดั้งเดิม) ที่เรียกผ่านตัวเองว่า ชูนីอូพុ แต่ในปัจจุบัน คนที่จะรู้จักชื่อนี้มีน้อยมาก นอกจากจะเป็นผู้ที่คุ้นคิวศึกษาจริงๆ เผ่าฯ ไม่ได้มีแค่ในพื้นที่ทุ่งใหญ่นเรศวร ในประเทศไทยพม่าก็มีชนเผ่าฯ แต่พม่าเรียกว่า กะอะเหย่ย โปว์ ก็หมายถึงชนเผ่าฯ แต่ด้วยชนชาติอื่นๆ เช่น ฝรั่ง พม่า ไทย พวกเข่า ไม่ได้พูดถึงชื่อของชนเผ่าฯ เพราะไม่ได้มีความเข้าใจและไม่ได้มีการศึกษาอย่างแท้จริง เนื่องจากเป็นข้อจำกัดในการศึกษาเรียนรู้ ด้วยภาษาของชนเผ่าฯ เป็นภาษาที่คนในเชื้อชาติอื่นๆ ไม่ได้มีการศึกษา และเรียนรู้ ทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน ดังนั้นด้วยวิธีการศึกษาและระบบการศึกษาที่อยู่กันคนละระบบ ทำให้เป็นข้อจำกัดในการสื่อสารและการถ่ายทอด และคนจากเชื้อชาติอื่นที่เข้ามาศึกษาก็ได้ตีความเอาเองว่าเป็นความถูกต้องแล้ว โดยที่ไม่ได้มีการตรวจสอบอีกครั้งจากคนในชนเผ่าฯ ทำให้ข้อมูลต่างๆ ที่คนภายนอกเข้ามาศึกษาและถ่ายทอดจึงเป็นการบิดเบือนความจริง ความเป็นจริงของชนเผ่าฯ ไม่ถูกปรากฏ ดังนั้นมีอีกสองการวิจัยย้อนรอยอดีตชนเผ่าฯ ได้ทำการศึกษา โดยมีคนแห่งชนเผ่าฯ ได้เข้ามาร่วมทำงานด้วย ทำให้ความชัดเจนของการศึกษาจึงมีมากขึ้น ทั้งนี้ทั้งภาษาพูดและภาษาเขียนของชนเผ่าฯ ได้ถูกเรียนรู้และถ่ายทอดอย่างตรงไปตรงมา ข้อมูลของโครงสร้างการย้อนรอยอดีตชนเผ่าฯ จึงเป็นข้อมูลที่ถูกบันทึกไว้ในตำรา คัมภีร์ โบราณของผู้รู้ในพื้นที่สังคีภัย ซึ่งคนโดยทั่วๆ ไปไม่สามารถเข้าใจได้ เพราะเป็นเรื่องที่เข้าถึงยากมาก ต้องมีการศึกษาภาษาเขียนของชนเผ่าตามการจารึกอยู่ในรูปแบบโบราณ และผู้รู้เป็นผู้ถ่ายทอดให้เฉพาะคนที่มีความสนใจ การศึกษาจะต้องมีการวิเคราะห์ร่วมกัน ตีความสิ่งที่อยู่ในบันทึกร่วมกัน เพราะเป็นการบันทึกประวัติศาสตร์ของคนรุ่นก่อน

การบวชเป็นรูปแบบหนึ่งของการศึกษา

เชลาคุหลง ปัญญาชนของชนเผ่าได้เล่าไว้ในสมัยก่อนคนชนเผ่าชูภูมิคุกคาม
ซึ่งจากคนชนชาติดิมอยู่ ภูก็เกิดกันไม่ให้บวชเป็นพระ ภูก็กล่าวหาว่าเป็นชุมชนที่สกปรก
ต้อยตា ชนเผ่าชูภูมิหลอกภูก็กระทำมาไม่รู้เท่าไหร่ ดังแต่สมัยชนเผ่าชูต่อสู้กับชนชาติ

มอง และช่วงที่ชนเผ่าฯสู้กับชนชาติพม่า ประวัติศาสตร์การเจริญของชนเผ่าถูกบิดเบือนมาโดยตลอด แม้กระทั่งนักวิจัยคนไทย ตนต่างประเทศ ที่เข้ามาศึกษาวิถีชีวิตของคนในชนเผ่าฯ แล้วก็ตีความเอาเอง แล้วขีดเส้นว่าสิ่งที่เข้าเข้าใจคือเส้นทางที่แท้ของชนเผ่าฯ เช่น ประวัติศาสตร์ได้เจริญถึงว่าชนชาติซึ่งได้ต่อสู้กับพม่าเรื่องดินแดน โดยมีการใช้กำลังอาวุธสงคราม แต่ในขณะลิ่งที่เป็นจริงความรู้สึกนึกคิดของคนในชนเผ่าฯไม่ได้ความคิดเรื่องการทำสงคราม วิถีการระบุด้วยการใช้อาวุธไม่ใช่เส้นทางของคนในชนเผ่าฯ วิถีของคนซึ่งไม่ชอบใช้ความรุนแรง การต่อสู้ด้วยอาวุธไม่ใช่เครื่องมือในการแก้ปัญหา คนในชนเผ่ารักสันติภาพ

จากการบันทึกปากคำของผู้เต่าและชนชั้นนำหลายคนในชนเผ่าจากการเปิดวงสนทนาร่วมกันในประเด็นชนเผ่าฯกับแนวทางอุดมการณ์ในการสร้างชาติ ลุงหม่องเปป ผู้รู้จากชุมชนที่ໄล่ป้า ได้บอกว่าความเป็นเชื้อชาติชนชาติของชนเผ่าฯ จะเป็นไปตามคำสั่งสอนมรดกทอดกันมาว่า คนในชนเผ่าฯจะไม่ถือเอาของใคร แต่ยึดเอาทุกอย่างเป็นกรรมสิทธิ์ร่วมกันตั้งแต่เงินทอง อาหารการกินและทุกสิ่งทุกอย่าง สิ่งเหล่านี้ยังคงฝังแน่นอยู่ในความคิดของคนในชนเผ่า คนในชนเผ่าฯยึดหลักความเท่าเทียมกัน ไม่มีความต่างสูงทางสังคม ไม่มีการยกย่องว่าใครเป็นใหญ่ แต่นับถือตามหลักการ ตามบทบาทหน้าที่ ไม่ได้ยึดหลักอำนาจในการปฏิบัติ ในการเข้าหาฯยึดหลักความเมตตา การกระทำใดๆไม่เป็นไปเพื่อความหวาดกลัว ดังนั้นคนชนเผ่าจึงไม่เคยนึกถึงบ้านเมืองในลักษณะที่เป็นประเทศหรือเขตแดน ไม่มีความต้องการที่จะยึดถือครอบครองอาแพ้ที่ใดๆ เพราะไม่รู้ว่าจะเอามาทำอะไร

ในความหมายของคนชนเผ่าฯ การอยู่ร่วมกัน กินร่วมกัน กีเพียงพอแล้ว สำหรับสถานการณ์สังคมที่เกิดขึ้นมาบ้าน สามารถพูดได้ว่าไม่ได้เกิดจากคนของชนเผ่า แม้กระทั่งกองทัพ KNU ก็ไม่ใช่จุดเริ่มต้นของชาวชนเผ่า แต่เป็นความคิดที่เกิดจากคนพม่า คนอังกฤษ จนทำให้คนเผ่าสกอร์ต้องจับอาวุธขึ้นมาต่อสู้ สำหรับคนชนเผ่าเอง ก็ไม่มีความคิดเรื่องการทำสงคราม เพราะไม่รู้ว่าจะทำสงครามไปเพื่ออะไร จากการวิเคราะห์ของผู้รู้ในชนเผ่าคืนพบว่าสาเหตุที่กองทัพ KNU ต่อสู้ไม่สำเร็จก็เนื่องมาจากอุดมการณ์ของคนในชนเผ่าที่ยังคงยึดถือในเรื่องของการถือกรรมสิทธิ์ร่วมกัน ไม่ยึดหลักอำนาจในการปฏิบัติ ดังนั้นจึงไม่มีความจำเป็นใดๆที่จะต้องมีประเทศไทย เพราะการอยู่ร่วมกัน กินร่วมกัน กีเพียงพอแล้ว

“สังคมไม่ใช่สิ่งที่เกี่ยวข้องกับพวกรา อุดมการณ์ของคนในชนเผ่าจะไม่มีความคิดเรื่องการทำสังคมและห้ามกระทำโดยเด็ดขาด “ ลุงหม่องเป๊ ผู้รู้จากชุมชนที่ໄล่ป้าได้ถ่ายทอดความคิดเอาไว้ ”

ลุงเนต็อะ นักประชัญคนสำคัญของชนเผ่า ลุงเนต็อะเป็นผู้นำทางด้านพิธีกรรมศาสนาและความเชื่อของชุมชนแบบต่ำบลแม่จัน ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางอุดมการณ์สร้างชาติว่า ประเด็นเกี่ยวกับ “ ประเทศไทย ” ของคนชนเผ่าว่า “ คนในชนเผ่าถือว่าเป็นพื้นแผ่นดินเดียวกัน ถ้าจะถามว่าประเทศไทยดินแดนของชนเผ่าซื้อยู่ที่ใด ก็ตอบได้ว่าประเทศไทยดินแดนของชนเผ่าซื้อยู่ตรงไหนก็ได้ที่เป็นแผ่นดิน ”

อุดมการณ์ในเรื่องประเทศไทยดินในโลกทัศน์ของคนแห่งชนเผ่านี้ ลุงเนต็อะบอกว่าคนในชนเผ่าไม่จำเป็นต้องสร้างประเทศไทย เพราะแผ่นดินก็คือประเทศไทยที่ให้คนในชนเผ่าได้อยู่อาศัย คนในชนเผ่าถือว่าเป็นพื้นดินคือผู้ให้สูงสุด ผู้ที่ลืมแผ่นดินคือผู้เนรคุณ มนุษย์ที่อื่นๆ ก็จะมีความเชื่ออย่างนี้ ให้ความเคารพกับแผ่นดิน ในขณะนี้ คนในชนเผ่ากำลังต่อสู้เพื่อคืนหาสิ่งที่เป็นความจริง หัวใจของการต่อสู้คือการคืนหาสัจธรรม ตะหละโคงได้มีคำสอนเอาไว้ว่าในสถานการณ์สังคมคนชนเผ่าเวลาอยู่ในสานารบจะหันกระบอกปืนไปด้านหลัง เป็นนัยยะว่าเป็นแนวความคิดในการคืนหาสัจธรรม ลุงเนต็อะมีความคิดเห็นว่าแนวทางอุดมการณ์ในการสร้างชาติของชนเผ่าชนนี้ จะต้องหันกลับไปสู่ประเพณี ข้อห้าม ความเชื่อ หันมาการพคุณค่าในสิ่งที่มีอยู่แล้ว เห็นความสำคัญในครอบของศีลธรรมซึ่งเป็นหัวใจในการสร้างความสงบสุขให้เกิดขึ้นในชุมชน

ลุงอ่องพิโภ ผู้นำทางความคิดคนสำคัญอีกคนหนึ่งในชนเผ่าที่มีบทบาทนำทางด้านการเมืองตามแนวชายแดน ได้ให้BUMNของทางการเมืองที่น่าสนใจโดยคิดว่าเป็นหมายสูงสุดของคนชนเผ่าคือ การคิดถึงพื้นที่ที่สามารถยืนอย่างเท่าเทียมกัน ต้องได้พื้นที่ตรงนี้เสียก่อนอย่างอื่นจึงจะตามมาในภายหลัง พื้นที่ตรงนี้อาจจะเป็นเขตแดนของชนชาติชนเผ่าด้วยกันหรืออาจจะอยู่ร่วมกับชนชาติอื่นๆ ก็ได้ แต่ต้องให้ชนชาติชนเผ่าได้สามารถลูกบี้นยืนอย่างเท่าเทียม สำหรับแนวทางวิธีการที่จะให้ได้มาซึ่งคืนแดนของตนเองมี 2 แนวทางหลักๆ คือ แนวทางการสร้างจิตสำนึกในการรักชาติ รักเผ่าพันธุ์ตัวเอง กับอีกแนวทางคือแนวทางในการต่อสู้ด้วยอาวุธ ในที่นี้หมายถึง KNU โดย

มีวัตถุประสงค์ของการต่อสู้เพื่อเป้าหมายร่วมกันกับทุกฝ่ายพันธุ์ในประเทศไทยในการต่อสู้จะใช้ 2 แนวทางหลักเพื่อต่อสู้ยืนหยัดให้มีดินแดนยืนอยู่ได้ โดยพยายามไม่ให้เกิดความขัดแย้งในแต่ละชนเผ่า

ถ้าหากจะพูดถึงเรื่องความรักชาติ ลุงอ่องพิโจฯได้ให้ความหมายถึงว่า จิตสำนึกร่วมกันในการลูกขี้นต่อสู้ “ เรายืนอยู่ภายใต้การกดขี่จากชนชาติอื่น เราต้องการลูกขี้นยืนจากการถูกกดขี่ เราถูกกดขี่จากพม่า เรากำลังต่อสู้กับพม่า เป้าหมายสูงสุดของ การต่อสู้ เราไม่อาจบอกได้ว่าดินแดนหรือประเทศ แต่เราต้องการความเป็นอิสระ ไม่ต้องการให้ครามากดี ให้เกิดความเทาเทียมกันในการดำรงอยู่ให้จะเป็นผู้นำก็ได้ แต่ขอให้อยู่อย่างอิสระภายใต้การปกครองที่เป็นธรรม “

วิธีคิดของคนในชนเผ่าจะเป็นการใช้ทรัพยากรของคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนได้อย่างมีเอกภาพ คำสอนของผู้เฒ่าจะบอกเล่าถึงการอนบอนน้อมต่อการใช้ทรัพยากรเป็นวิธีคิดที่ไม่ได้เกิดขึ้นมาโดยดอยๆ แต่ได้เชื่อมโยงถึงเรื่องจิตวิญญาณ ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม จนกลายเป็นวิถีชีวิตที่มีความยั่งยืนอยู่บนฐานความคิดของคนในชนเผ่า คนเราต้องอยู่กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ต้องเคารพความจริง เคราะห์ในความซื่อตรง คนเราต้องให้คุณค่ากับตัวเอง ขณะเดียวกันก็ต้องให้ความเคารพต่อสรรพสิ่งรอบข้างตัวเรา เพราะถ้าเราไม่ให้คุณค่ากับตัวเราเองแล้ว และไม่มีการเคารพในคุณค่าของสรรพสิ่งต่างๆจะทำให้มุขย์กับธรรมชาติอยู่ร่วมกันไม่ได้ (ลุงยุแพร พิทักษ์ชาติคิริ หมู่บ้านໄโล-ชาวราษฎร์ สัมภาษณ์ 9 เมษายน 2543)

พิธีกรรมผูกข้อมือ

มนุษย์กับมนุษย์ค้ายกันเองก็ต้องให้คุณค่า โดยเป็นการให้คุณค่าในตัวของแต่ละคน การให้คุณค่าคือการที่มนุษย์มีจุดเริ่มต้นมาจากการความศรัทธาในชีวิต เชื่อว่า คนสามารถอยู่ร่วมกับป้าได้ แต่ต้องอยู่อย่างให้การเคารพและให้คุณค่ากับธรรมชาติ เพราะตัวกฎหมายที่ธรรมชาติจะเป็นตัวควบคุมมนุษย์ ธรรมชาติ จักรวาล มนุษย์ ล้วนมี ความสัมพันธ์กับกัน ดังนั้นคนที่อยู่กับป้าจะต้องให้ความเคารพต่อธรรมชาติและ จักรวาล คน สัตว์ ป้า ก็เป็นสรรพสิ่งที่เป็นหนึ่งเดียวกับจักรวาล ดังนั้นจึงสามารถอยู่ร่วมกันได้ (ลุงหม่องเป gnakgru หมู่บ้านที่ໄล่ป้า สาม迦ณ์ 28 กรกฎาคม 2545)

แนวคิดเรื่องการอยู่ร่วมกันของคนกับธรรมชาติ คนในชนเผ่าชูมีความเชื่อว่าสิ่งศักดิสิทธิ์มีอยู่จริง มีอยู่ในสรรพสิ่ง อยู่ในดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ ดวงดาว คนเรามองไม่เห็นแต่สามารถสัมผัสได้ ถ้าหากคนเราเชื่อในสิ่งศักดิสิทธิ์ เชื่อในพลังของธรรมชาติ สิ่งเหล่านี้ก็จะสะท้อนกลับมาหาตัวเรา การอยู่ร่วมกับธรรมชาติ เราจะต้องเคารพตัวเราเองก่อน เคารพในสิ่งที่ตัวเองเป็น เคารพความคิด เคราะห์การกระทำของตัวเอง ในขณะที่เราเคารพตัวเองเราก็ต้องเคารพสิ่งที่อยู่รอบข้างตัวเราอย่างด้วยเช่นกัน ทุกอย่างรอบข้างตัวเราเป็นครู ให้ทั้งหมด ธรรมชาติ ต้นไม้ ใบไม้ สายนำ แผ่นดิน จะเป็นครูให้กับมนุษย์เรา ถ้าหากเราให้การเคารพและพร้อมที่จะเรียนรู้จากธรรมชาติ เพราะ

ธรรมชาติมันมีความสมบูรณ์อยู่ในตัวอยู่แล้ว (เชลาคุหลง ๗ ใน «ภาวะเรา สัมภាយณ์ ๖ สิงหาคม ๒๕๔๔)

การจัดการทรัพยากรัฐธรรมชาติของคนในชุมชนอยู่บนความคิดความเชื่อ
ว่าธรรมชาติมีสิ่งคุ้มครอง ซึ่งทั่วไปคือเจ้าแห่งแผ่นดิน รุกขเจ้าคือเจ้าแห่งต้นไม้ ไฟตุกี้คือเจ้าแห่งสายนำ พืชอโหย่ คือเทพแห่งต้นข้าว มนูษย์ไม่ใช่เจ้าของธรรมชาติตetเป็นผู้มา
หยิบยื่นธรรมชาติเอามาใช้ ดังนั้นทรัพยากรัฐธรรมชาติไม่ได้เป็นสิ่งที่มนูษย์จะจับของได้
มนูษย์เป็นเพียงผู้มาขอใช้ทรัพยากรัฐธรรมชาติตัวยึดความเคารพและตอบแทนบุญคุณ
ความพอดี เพียงพอต่อการยังชีพ ไม่มีความคิดเรื่องการสะสม เป็นอีกส่วนหนึ่งที่สำคัญ
ในการควบคุมปริมาณการใช้ทรัพยากรัฐธรรมชาติในชุมชนตามหลักคิดของคนในชนเผ่า
ชนในชุมชนจะดำเนินชีวิตด้วยการทำไร่ข้าวเป็นหลัก ระบบไร่หมุนเวียนที่ปลูกข้าวใน
ระยะเวลาสั้นๆแล้วทิ้งให้พื้นดินฟื้นตัวในระยะเวลานานจึงกลับมาทำไร่ในพื้นที่เดิม ใน
ไร่ข้าวชาวบ้านปลูกผักนานาชนิดลงไว้ในพื้นที่เดียวกันที่ทำไร่ข้าว ทำให้ได้มีข้าว พืช
ผักกินได้ตลอดทั้งปี

การเลือกใช้ที่ดินเพื่อทำไร่ในแต่ละปี ทุกครัวเรือนต้องมีการปรึกษาหารือกันเพื่อเลือกใช้พื้นที่ร่วมกัน โดยการปรึกษากับคณะกรรมการอาชูโสของหมู่บ้าน พื้นที่ใช้ประโยชน์ในแต่ละพื้นไม่มีการจับจองเป็นกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคล การเลือกพื้นที่จะดำเนินไปตามความคิดความเชื่อของวัฒนธรรมชุมชน ทั้งด้านการขอใช้ที่ดินจากซ่างหรือการถือผูกษัตริย์กัน การถือเจ้าป่าเจ้าเขาเจ้าที่เจ้าทาง การถือโชคลางต่างๆ ล้วนแล้วแต่ส่งผลต่อข้อห้ามและข้อปฏิบัติต่างๆ ในการเลือกพื้นที่ที่เหมาะสมด้านนิเวศวิทยา และสอดคล้องกับการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ พื้นดิน สัตว์ป่า สายน้ำ แผ่นดิน และป่าใหญ่ที่ขอบล้อมชุมชนทำให้คนในชนเผ่าฯ ได้ใช้ประโยชน์หลายอย่างจากการรักษาดูแล ธรรมชาติเป็นแหล่งอาหาร เป็นที่มาของเครื่องผู้ช่วยและยา הרักษารोด ดังนั้นในวิธีคิดของคนชุมชนจึงคิดว่า บ้านคือป่า ป่าคือชีวิตของชาวชุมชนในชนเผ่าฯ

การทำไร่ของคนในชนเผ่า

สำหรับเรื่องความเชื่อในธรรมชาติ ชาวชูเชื่อว่าในทุกหนทุกแห่งของธรรมชาติมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีเจ้าที่ค่อยรักษาและเป็นผู้ดูแลบันดาลให้เกิดภัยพิบัติต่างๆ แก่มนุษย์ ถ้าหากมนุษย์ทำให้เจ้าไม่พอใจ ดังนั้นชาวชูจึงให้ความเคารพนับถือเทพหลายองค์ เช่น เทพที่ให้ความคุ้มครองโลก (เชอะ ไม่ปี เชอะ โร่ ซึ่งเป็นเจ้าที่คุ้มครองทั้งยักษ์ เทวดาและโลกมนุษย์) เทพเจ้าผู้ดูแลแผ่นดิน (ชั่ง ทะ รี) เทพผู้ดูแลสายน้ำ (โพ่ คุกุ๊) เทพผู้ดูแลต้นข้าว (พี่ บือ โหຍ) เทพแห่งต้นไม้ (รุก ชื้อ) เทพที่คุ้มครองธรรมชาติหรือเจ้าป่า (คง กacha) ดังนั้นวิถีชีวิตของคนในชนเผ่าชูจึงผูกพันกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์

ลำดับชั้นความเชื่อของคนในชนเผ่าชู

เชอะ ไม่ เօ (พระอินทร์ เป็นผู้ควบคุมและช่วยเหลือฝ่ายดีงาม)

เชอะ ไม่ ปี เชอะ โร่ (เทพควบคุมฝ่ายมาร เป็นเจ้าแห่งยักษ์)

ตะ หละ โโค (เทียนเท่าพระพุทธเจ้าของศาสนาพุทธ)

ตะ ว่า โนบ (เทียนเท่ากับพระสงฆ์)

เทพคุ้มครองดูแลธรรมชาติทั้งหมด เรียกว่า คง กacha คง แปลว่า ประเทศไทย

ขอบเขต อาณาจักร กacha หมายถึง เจ้า

ที่ชา หมายถึง เจ้าแห่งน้ำ

ชั่งกะรี หมายถึง เจ้าแห่งดิน
 พี่บือทย์ หมายถึง เจ้าแห่งต้นข้าว
 กากาจือ หมายถึง เจ้าแห่งอากาศ
 รุกขจือ หมายถึง เจ้าแห่งต้นไม้
 เกชา หมายถึง เจ้าแห่งบ้าน
 ข่องชา หมายถึง เจ้าแห่งบันได

ตามความเชื่อของคนในชนเผ่าฯ ผู้เฒ่าบอนอกว่าชีวิตครั้งแรกเกิดจากพระอินทร์ ซึ่งมีทั้งดีและชั่ว แต่แรกชีวิตยังดีงามและบริสุทธิ์อยู่ ต่อมาเกิดการเรียนรู้ในสมัยช่วงที่มีพระพุทธเจ้า ในช่วงสมัยที่ยังมีตะหละโ寇 และในช่วงสมัยที่มีตะว่าโบตามความเชื่อแบบตะหละโ寇 หรือเทียบเท่าในช่วงที่มีพระสงฆ์ถ่ายทอดคำสอนการเรียนรู้ เป็นช่วงเวลาของการเลื่อมถอย ในยุคนี้ยังไม่มีการแบ่งแยกเพศหญิงเพศชาย ได้อยู่ร่วมกันเป็นหนึ่งเดียว แต่ต่อมาในช่วงที่มีกองกาชาดนับแต่นั้นลงมาได้เริ่มมีการแบ่งแยกเพศหญิงเพศชาย ข้าวเป็นพระพุทธรูป หมายถึงว่าเป็นรูปอันประเสริฐ เป็นสิ่งที่หล่อเลี้ยงมนุษย์ มนุษย์เมื่อเกิดมาจนถึงยุคของตะว่าโบตามความเชื่อแบบตะหละโ寇 หรือเทียบทะเท่าในช่วงที่มีพระสงฆ์ มนุษย์จะเกิดความวุ่นวายเกิดเหตุร้ายเกิดขึ้นในโลก เพราะว่าไม่มีพระพุทธเจ้าและไม่มีตะหละโ寇ที่จะให้การถ่ายทอดคำสอน ไม่มีการเชื้อฟัง ไม่มีคำสั่งสอนใดจะสั่งสอนมนุษย์เราได้ จะมีแต่สิ่งที่สั่งสอนมนุษย์คือรูปอันประเสริฐมาสั่งสอนมนุษย์นั่นคือ ข้าว หมายความว่า ธรรมชาติจะมาสั่งสอนมนุษย์เอง

ในชนเผ่าฯ มีความเชื่อเกี่ยวกับพระพุทธเจ้ากับข้าว ว่าเป็นเราะเจียะ หมายถึงว่าเป็นรูปอันประเสริฐสูงสุด โดยตามคำบอกเล่าของผู้รู้ในชนเผ่าบอนอกว่าพระพุทธเจ้ากับข้าว ได้มีการถูกเปลี่ยนแปลงเปลี่ยนความคิดเห็นและทำการทดลองพิสูจน์กันว่าระหว่างพระพุทธเจ้ากับข้าวนั้นสิ่งใดจะเป็นรูปอันประเสริฐ พระพุทธเจ้าบอกว่า ถ้าหากไม่เรามีคำสั่งสอน มวลมนุษย์ก็จะอยู่ไม่ได้ เพราะไม่มีศีลธรรม จากนั้นพระพุทธเจ้าจึงหนีไป 3 ปี ไม่อยู่กับมวลมนุษย์ ทำให้ไม่มีคำสั่งสอนใดๆให้กับมวลมนุษย์ เมื่อครบตามสัญญาที่มีกับข้าว渺า ไว้ก็กลับมาพบว่า มวลมนุษย์ยังอยู่เหมือนเดิม มีอาหารการกินตามปกติ ต่อมาเมื่อถึงเวลาข้าวหนีไป หนีไปได้ไม่นานก็กลับมา เพราะว่า มวลมนุษย์เรียกร้อง ข้าวจึงกลับมาอยู่กับมวลมนุษย์

“ คำสั่งสอนที่มีอยู่ในมวลนุ้ยที่พระพุทธเจ้าได้ให้ไว้ เที่ยบเท่ากับ ในไม้หิบมือเดียว และในความเป็นจริงสิ่งที่ยังไม่ได้มีคำสั่งสอนเทียบเท่ากับในไม้หิบ โลก คนในชนผ่าซูเชื่อว่าพระพุทธเจ้าคำสั่งสอนมาให้มวลนุ้ยเพียงใบไม้หิบมือเดียวเท่านั้น ” (เชลาคุหลง ซูจากในケーアเระ)

ข้อค้นพบและจากการวิเคราะห์ร่วมกันของทีมงานวิจัย เรื่องราวดำรง เล่าของผู้รู้ในชนผ่าซู ประเด็นเกี่ยวกับพระพุทธเจ้ากับข้าวนี้ เป็นความหมายถึงการ ต่อสู้ระหว่างความบริสุทธิ์ สิ่งดีงาม ซึ่งถือว่าเป็นนามธรรม เปรียบเทียบกับพระพุทธเจ้า ส่วนข้าวนี้เป็นความหมายถึงสัญญาลักษณ์ของรูปธรรม นั่นคือข้าวหล่อเลี้ยงชีวิตมนุษย์ ดังนั้นการถ่ายทอดความรู้ปัญญาของคนในชนผ่า จึงเป็นเรื่องของวิธีคิดการต่อสู้ในวิธีคิดระหว่างรูปธรรมกับนามธรรมนั้นเอง เป็นความคิดที่ต่อเนื่องสัมพันธ์กันที่มีความ เชื่อมโยงกันระหว่างรูปธรรมและนามธรรม เปรียบเหมือนกับ “ ข้าว ” เป็นคุณค่าที่เป็น รูปธรรมเห็นได้จริง คนเราขาดไม่ได้ คำสั่งสอนเป็นเรื่องของนามธรรมความดีงามที่ได้ ทำให้มนุษย์เราได้ประพฤติปฏิบัติสืบท่องกันมา

สำหรับเรื่องความเชื่อในธรรมชาติ ชาวซูเชื่อว่าทุกหนทุกแห่งของธรรมชาติมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีเจ้าที่ค่อยรักษาและเป็นผู้ดูแลบ้านดala ให้เกิดภัยพิบัติต่างๆแก่นุ้ย ถ้าหากมนุ้ยทำให้เจ้าไม่พอใจ ดังนั้นชาวซูจึงให้ความเคารพนับถือเทพหลายองค์ เช่น เทพที่ให้ความคุ้มครองโลก เรียกว่า เซอะ ไมปีเซอะ โร ซึ่งเป็นเจ้าที่คุ้มครองทั้งยักษ์ เทวดาและโลกมนุ้ย สำหรับเทพที่คุ้มครองดิน เรียกว่า ซ่งทะรี สำหรับเทพที่คุ้มครองน้ำ เรียกว่า โพตุกุ สำหรับเทพที่คุ้มครองข้าว เรียกว่า พีบี อย่างไร สำหรับเทพที่คุ้มครองไม้ เรียกว่า รุกขื่อ สำหรับเทพที่คุ้มครองธรรมชาติและเจ้าป่าเจ้าเขา เรียกว่า คงภาษา ดัง นั้นวิธีชีวิตของคนในชนผ่าซูจึงผูกพันกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ด้วยความเคารพ

คงภาษา เป็นชื่อของเจ้าที่ปกครองพื้นป่า ผืนดินและสัตว์ป่า เป็นเจ้าที่มี อิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนในชนผ่าซู และเป็นผู้ควบคุมดูแลการทำนาหากิน คงภาษา จะติดต่อสื่อสารกับมนุ้ยในรูปแบบของภัยพิบัติต่างๆ เช่น เป็นสัตว์ป่าเข้ามาในหมู่บ้าน ถ้ามีเสือเข้ามาในหมู่บ้านแสดงว่ามีคนทำผิดเรื่องซื้อขาย ถ้ามีเก้งเข้ามาในหมู่บ้านหมายถึง การเกิดโรคภัยไข้เจ็บของหมู่บ้าน ถ้าจะนีร้องกลางคืน คนทั้งหมู่บ้านจะต้องอพยพหนี ไปนอนนookหมู่บ้านหนึ่งคืน เพราะมีความเชื่อกันว่าจะมีเชื้อโรคผ่านเข้ามาในชุมชนใน ช่วงเวลาคืนนั้น ตอนเช้าถึงค่ำยกลับเข้ามาในหมู่บ้าน ถ้าหากจะนีร้องกลางวันช่วงบ่าย

ตัวเดียว หมายความว่าจะได้ข่าวการเป็นม่าย จะเป็นข่าวการเป็นม่ายในหมู่บ้านหรือนอกหมู่บ้านก็ได้ ถ้าชนนี้ร้องเป็นตัวผู้ หมายถึงว่าจะมีพ่อม่ายเกิดขึ้น ถ้าชนนี้ร้องเป็นตัวเมียหมายถึงว่าจะมีแม่ม่ายเกิดขึ้น ถ้าหากกระอกร้องในเวลากลางคืน เรียกว่า ลีบ่อง โถะส่อง หมายถึงการตามของชายหนุ่ม โสด (โผล่วแหล่หล่าໄກ) อาจจะไม่ใช่คนในหมู่บ้านก็ได้ แต่ก็มีการแก้เคล็ด โดยให้หญิงสาว โสด เรียกขวัญของชายหนุ่มทุกคนกลับมา เพื่อไม่ให้ขวัญของชายหนุ่มได้ติดตามไปกับคนตาย ถ้าหากนกเขาร้องในเวลากลางคืน เรียกว่า ทูลุยป่วยส่อง หมายถึงการตามของหญิงสาว โสด (โผล่วมือหน่องหล่าໄກ) ซึ่งอาจจะไม่ใช่คนในหมู่บ้านก็ได้ แต่ก็มีการแก้เคล็ด โดยให้ชาย โสด เรียกขวัญหญิงสาวทุกคนกลับมา เพื่อไม่ให้ขวัญของหญิงสาวได้ติดตามไปกับคนตาย

วิถีชีวิตของชนเผ่าชูนออกจากถ่ายทอดด้วยการบอกเล่าจากผู้เฒ่าสู่รุ่นลูกหลานแล้ว ยังได้มีการบันทึกเรื่องราวเอาไว้ในหนังสือภาษาของตัวเองผ่านการจัดเก็บข้อมูลของผู้รู้และทำการถ่ายทอดให้กับผู้ที่มีความสนใจ กรณีตัวอย่างเช่น เซลาคุหลง ปัญญาชนชั้นแนวหน้าของชนเผ่าที่มีความเชื่อมั่นในวิถีทางของชนเผ่า ได้ทำการศึกษาเล่าเรียนที่โรงเรียนสอนภาษาໄลช่องวิชี เป็นวิธีการเขียนภาษาของชนเผ่าอย่างหนึ่ง โรงเรียนสอนภาษาໄลช่องวิชีมีจุดมุ่งหมายที่ต้องการติดอาวุธทางด้านภาษาให้กับชนรุ่นหลัง โดยให้มุ่งมองที่น่าสนใจว่า “ภาษาเป็นสิ่งสำคัญ ภาษาเป็นเครื่องหมายแทนความคิด ภาษาเป็นคลังทางความคิดที่บรรจุวัฒนธรรมเอาไว้ หนังสือจึงเป็นพื้นที่ที่บรรจุวัฒนธรรม การรักษาสืบทอดภาษาของชนเผ่าจึงทำกับเป็นการรักษาวัฒนธรรม แต่ถ้าวัฒนธรรมนี้นลูกบรรจุอยู่ในคัมภีร์เป็นเพียงตัวอักษร เป็นเพียงความคิดที่ไม่ได้มีการปฏิบัติ

วัฒนธรรมนั้นก็ไม่ได้อุทิพะข้าเป็นต้นกล้า ถ้าหากคนในชนเผ่าไม่มีการแต่งกายด้วยชุดของชนเผ่าแล้ว เปรียบเสมือนกับวัฒนธรรมนั้นถูกเก็บเอาไว้ในหีบ ดังนั้นภาษาพูดภาษาเขียน การแต่งกาย ประเพลิง วัฒนธรรม จึงเป็นสัญญาลักษณ์ของความอกร geleyle ทางด้านวัฒนธรรมที่จะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งขึ้น “ (เฉลากุหลง สัมภาษณ์ 22 มีนาคม 2543)

คัมภีร์เวทย์มนตร์

วิธีชีวิตและสิทธิในการดำรงอยู่ของชนเผ่าเป็นประเดิ่นที่น่าขนคอด เพราะทิศทางของชุมชนที่ดำรงอยู่ไม่ได้อยู่โดยปราศจากการเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับรัฐ ชุมชนในชนเผ่าก็เป็นส่วนหนึ่งของรัฐไทย รัฐไทยไม่ได้ยอมรับบนฐานของความเท่าเทียมกัน แต่เป็นเรื่องของความสัมพันธ์บนฐานอำนาจ เจ้าหน้าที่ของรัฐจากทุกหน่วยงานมีอำนาจและบทบาทที่แสดงถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ไม่ได้เป็นเรื่องของความเข้าใจ ประชาชนอย่างแท้จริง คนในชนเผ่าจะถูกปฏิบัติเสมือนว่าเป็นรายภาระที่สองของประเทศ จะเป็นไทยโดยเชื้อชาติก็ไม่ใช่ จะเป็นชาติในทางวัฒนธรรมก็ไม่เชิง บนสถานภาพที่กำกับระหว่างความเป็นคนไทยเพื่อให้ถูกต้องตามกฎหมายไทย เพราะถ้าหากไม่มีบัตรประชาชนเหมือนกับคนไทยโดยทั่วไปก็จะถูกจับกุมและไม่มีเสรีภาพในการใช้ชีวิต เพราะถือว่าเป็นคนผิดกฎหมาย และมีผลในเชิงปฏิบัติคือจะถูกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับ

ความมั่นคงของประเทศไทยเข้ามายัดการและผลักดันออกไปจากพื้นที่ในเขตประเทศไทย ซึ่งถือหลักกฎหมายเป็นกฎระเบียบหลักในการจัดการสังคม ซึ่งเป็นภาพของความแตกต่างของชีวิตในชุมชนที่ยึดถือเอาหลักของความเชื่อเป็นตัวควบคุมกลไกของสังคม สังคมในชนเผ่าจะถูกจัดระเบียบโดยกฎติกาของความเชื่อมากกว่ากลไกของกฎหมาย หรืออำนาจ ดังนั้นทิศทางการเคลื่อนตัวของสังคมจึงเป็นไปอย่างประทับนิสนองแนวทาง เพราะบางครั้งการเข้ามาของหน่วยงานของรัฐไม่ได้มีความเข้าใจในข้อห้ามความเชื่อของชุมชน ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชนในหลายกรณีจึงเป็นเรื่องของความไม่เข้าใจและความไม่ยอมรับต่อกัน

โจฬาชีเมิง เยาวชนจากหมู่บ้านสะเนพ่องได้สะท้อนความคิดออกมาว่า การรุกค้ำเข้ามาของข้าราชการไทย โดยเฉพาะหน่วยงานของกรมป่าไม้ที่ฝ่ามองด้วยสายตาเคลื่อนแคลลงว่าการที่ป่าไม้ถูกทำลายลงเพราะมีคนอาศัยอยู่ในป่าจึงเป็นผู้ทำลายป่า ด้วยวิธีคิดอันคับแคบนี้ทำให้กรมป่าไม้ได้พยายามขับไล่คนออกจากแนวผืนป่า โจฬาชีเมิงเล่าไว้ว่าแนวคิดเรื่องการพัฒนาได้เข้ามาอย่างชัดเจนเมื่อปี 2534 โดยทางกรมป่าไม้ได้พูดถึงคนกับป่าว่าจะต้องแยกออกจากกัน และมีแผนแม่บทในการจัดการย้ายคนออกจากพื้นที่ป่า แต่ในความคิดของโจฬาชีเมิงเชื่อว่า วิธีคิดของรัฐคงหาคำตอบให้กับชุมชนไม่ได้ เพราะการใช้บรรทัดฐานจากภายนอก ควรให้เวลา กับการศึกษาชุมชนมากกว่าจะนั่งวางแผนงานกันในกระหวงจากส่วนกลาง โดยไม่เห็นสภาพข้อเท็จจริงว่าเป็นอย่างไร ชาวบ้านอยู่กันอย่างไร ทำลายป่าจริงหรือไม่ เพราะในวิถีชีวิตของชุมชนไม่ได้ยึดหลักตามกฎหมาย แต่ยึดหลักเอาตามข้อห้ามความเชื่อ

วิธีคิดของคนในชุมชนจะการพสถาบัน กฎเกณฑ์ ข้อห้าม ความเชื่อ พิธีกรรมที่สามารถควบคุมพฤติกรรมการใช้ทรัพยากรของคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนได้อย่างมีเอกภาพ คำสอนของผู้เฒ่าจะบอกเล่าถึงการอนบอนน้อมต่อการใช้ทรัพยากร เป็นวิธีคิดที่ไม่ได้เกิดขึ้นมาโดยๆ วิธีคิดเหล่านี้ได้เชื่อมโยงถึงเรื่องจิตวิญญาณ ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม จนกลายเป็นวิถีชีวิตที่มีความยั่งยืนบนฐานรากฐานแห่งการอยู่ร่วมกับธรรมชาติ และการพึ่งพาอาศัยอย่างเกื้อกูลต่อกัน

“ คำสอนของผู้เฒ่าได้เพียรสอนคนรุ่นแล้วรุ่นแล่ต่อๆ กันมาว่า ผืนแผ่นดินนี้ไม่มีเจ้าของ ทุกสรรพชีวิตที่เกิดมาบนผืนแผ่นดินล้วนได้รับความเอื้ออาทรจากชั่งทารี (แม่ธรณี) หลังจากเสร็จสิ้นฤดูกาลแห่งการทำไร่ จงประกอบพิธีกรรมนี้อช่องคู (

ทำบุญข้าวใหม่) เพื่อแสดงความกตัญญูต่อพิมือໂทย (ເກພິ້ວມແລ້ວື່ພລໃນໄຣ່) และให้หม่าໂບນ່ຳທະຮີ ກຽນໄຫວ້ນູ້ຂາແຜ່ນດິນທີ່ເຮັດວຽກໃຊ້ໃນຄຸງກາລທີ່ຜ່ານມາ ແລະໃຫ້ຄືນແກ່ຈ່າງທະຮີໄປ “

ເມື່ອວ່າງເວັນຈາກກິຈกรรมການທຳໄຣ່ ດົນໃນຫນແພ່າຈະໃຊ້ເວລາໄປກັບການຫ່ອມແຜນບ້ານໄມ້ໄພ່ທີ່ຜູ້ພັ້ງເສື່ອມໂທຮມໄປເກືອບຖຸກປີ ມີເວລາຫ່ວ່າງສັ້ນຖືກີ່ອກຮໍາຕາງ ທຶ່ງເປັນເວທີຂອງການແສດງອອກຄົງຄືລົປວັດນົຮຮມ ດ້ວຍເຄື່ອງຄົນຕຣີໄນ້ກໍ່ເຊີ້ນແລະຄືລົປແໜ່ງການຂັບຮ້ອງ ແລະເຕັ້ນຮໍາທີ່ເປັນໄປຕາມຈັງຫວະຂອງຮຽນໝາດ ເດັກສາວໃນຫຼຸດຜ້າທອລື່ຂາວບຮີສຸທີກັບການສ່າງເສີຍພັດເຈື້ຍແຈ້ວທ່ານກາລາງຫຸ້ນເຫາ ເປັນກາພທີ່ປ່ານອອກຄົງການໄຣ່ເດີຍສາ ແວດຕາທີ່ເອີ້ນອາຍເມື່ອຄູກສັບຕາຈາກຫາຍໜຸ່ນທີ່ຢືນຮມອູ້ດ້ານໜ້າງ ໄດ້ສະຫຼອນຄື່ງກາພຂອງຈິວິຕະ ແລະວັດນົຮຮມອັນເກ່າແກ່ທີ່ຍັງຄົງຝຶກເໜັງເວັບຫຼາຍໃນຈົດໃຈຜູ້ຄົນ ໃນຍາມຄໍາຄືນເປັນກາພຂອງເດັກວ້ຍຮຸ່ນອອກຫາປາລາໃນເວລາກລາງຄືນ ໂດຍໃຊ້ເຄື່ອງນີ້ດັກປາທີ່ເຮີຍກວ່າໄກ້ ທຳດ້ວຍໄມ້ໄພ່ເປັນກາຫາອາຫາຮຳຫັບຄົນໃນຄຣອບຄຣວ ເປັນກາພຂອງຈິວິຕະນຸພກາລທີ່ໄມ້ໄດ້ພື້ນພິງວັດຖຸນາກມາຍ

ເດັກວ້ຍຮຸ່ນທີ່ນີ້ຍາມຄໍາຄືນດ້າຫາກໄມ້ໄດ້ລົງໄປຈັນກົນຫາປາລາ ກີ່ຈະເດີນເລັ່ນກັນໃນຫຼຸມຫນ ເດີນຂຶ້ນບ້ານໂນິນລົງບ້ານນີ້ ໃນມື້ອຈະດື່ອເຄື່ອງຄົນຕຣີ ທີ່ເຮີຍກວ່າ ແມ່ນດາວີ ເປັນເຄື່ອງຄົນຕຣີທີ່ນີ້ຍືມເລັ່ນກັນໃນຫຸ້ນເຫາ ເປັນເຄື່ອງຄົນຕຣີປະເທດຕິດ ຮູປ່າງຄລ້າຍກີຕາຮ໌ ດ້າຫາກໂຄຣ ໄດ້ຝຶກແລ້ວຈະມີອາການຕອກຍູ້ໃນກວັງຄ່າວັກກັນຄູກສະກຸດຈິຕໍດ້ວຍມນັບລັງຂອງຄົນຕຣີ ເພຣະສໍາແນີຍເສີຍຮ້ອງແລະຄົນຕຣີທີ່ບຣາເລັງມັນເປັນກິລິນ ໂອຂອງການເປັນວິຄື່ອນຫຼຸມຂອງໜັກແພ່າ ເປັນການອອກເລ່າເຮື່ອງຮາວຂອງການດຳຮັງຈິວິຕະ ແລະການເຫື່ອຕ່າງໆຂອງຄົນໃນຫຸ້ນເຫາ

ຫລັງຈາກເກີບເກີ່ຍວ້າໃນໄຣ່ນາແລ້ວ ບໍາຫາທຂອງຜູ້ຫຼູງໃນຄຣອບຄຣວຈະຫັດເຈນມາກຂຶ້ນ ນອກເໜື້ນຈາກຈິວິຕະປະຈຳວັນທີ່ຕ້ອງຜ່ານີ້ ຕໍາຫົວ ມູນຫາອາຫາຮຳແລ້ວ ໃນຫ່ວ່າ ເວລາຫລັງຈາກຄຸງກາລຂອງການເກີບເກີ່ຍວ້າເສົ່າງແລ້ວ ຜູ້ຫຼູງໃນຄຣອບຄຣວຈະທອຜ້າໃຫ້ກັບຄູກໆ ແລະສາມາຊີກໃນຄຣອບຄຣວ ໄດ້ໃຊ້ ຜູ້ທີ່ມີນັບທານຫຼາກໃນການອອກແບນລວດລາຍຜ້າຈະເປັນຄົນເຫຼັກແກ່ທີ່ມີຄວາມໝານາຢູ່ໃນຈາກສິລົປ ເມື່ອໄດ້ດັກທອຜ້າໃຫ້ສາມາຊີກທຸກຄົນໃນຄຣອບຄຣວ ໄດ້ໃຊ້ແລ້ວ ໃນສ່ວນທີ່ເໜື້ອຈາຈະເປັນຜ້າລຸ່ງ ພຣີຍ່າມ ກີ່ຈາຈະເອາໄໄວ້ຂາຍເພື່ອຫາເງິນຕຣາໄວ້ໃຊ້ໃນຍາມຈຳເປັນ ເພື່ອນຳເງິນໄປແລກເປີ່ຍນກັບສິ່ງທີ່ຕ້ອງການຊື່ງໜ້າໄມ້ໄດ້ໃນຫຼຸມຫນ ແມ່ວ່າ ຄວາມຕ້ອງການແລກເປີ່ຍນຈະມີນ້ອຍນາກພຣະວິລີ່ຈິວິຕຄນໃນຫຼຸມຫນສາມາຮັບປຸລູກຂ້າວໄດ້ໂອງພື້ພັກກີ່ປຸລູກເອາເງົ່າບ້າງຫຼືອຈາຈະເປັນກາປຸລູກໃນໄຣ່ຂ້າວ ກຸ່ງ ໂອຍ ປູ່ ປລາ ກິ່ງມເອາຈາກລຳ

หัวยที่ล้อมรอบชุมชน แต่สิ่งที่จำเป็นที่สุดและหาไม่ได้สำหรับชีวิตในหุบเขาคือ เก้าอี้ ในความจำเป็นของชุมชนแต่ละแห่ง โดยประมาณบริโภคเก้าอี้ประมาณปีละ 1 ตัน มัน ดูเหมือนอาจจะเป็นเรื่องเล็กน้อยสำหรับคนในเมือง แต่มันเป็นเรื่องยากลำบากให้ผู้ หลวงสำหรับชีวิตคนในชนเผ่า

ชุมชนที่อาศัยอยู่ด้วยการแลกเปลี่ยน เงินตราสำหรับใช้จ่ายในชีวิต ประจำวันเป็นสิ่งที่หายากยิ่งนัก ยิ่งกว่านั้นสภาพภูมิประเทศอย่างที่คนเมืองหลายคนอาจจะไม่ เคยรู้สึกแต่ก็ได้เป็นภาพที่กระทบจิตใจมากคือ ขณะที่เศษเงินสำหรับคนในเมืองหลวง กองจะหาคุณค่าและหาความหมายไม่ได้ แต่สำหรับชีวิตในหุบเขา เหรียญสลึง เหรียญห้า สิบสตางค์ เหรียญบาทมันมีคุณค่ามากเพราะมันมีความเชื่อมโยงกับความเชื่อและพิธี กรรมที่ว่า เด็กๆ ในชนเผ่าทุกคนเมื่อกิจกรรมมาแล้วพอแม่จะต้องหาเหรียญที่มีตราพระ เจ้าแผ่นดินมาห้อยติดตัวเอาไว้ ด้วยความเชื่อที่ว่าถ้าหากห้อยเหรียญที่มีตราพระเจ้าแผ่น ดินแล้ว จะทำให้เด็กมีร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ ไม่เจ็บไข้ได้ป่วย เจ้าป่าเจ้าเขาจะได้ไม่มี เอาชีวิตไป

เราได้เรียนรู้คุณค่าและที่มาของเสื้อผ้า เราได้เรียนรู้ว่าความปราณีตต้อง มาจากคนที่มีจิตใจอันละเอียดอ่อน เราได้กินข้าวที่มาจากหยาดเหงื่อแรงงานและสิ่งที่เรา ไม่มีวันลืมคือ ลุงเน่ส่งผู้舛่าคนสำคัญของชุมชนกองท่องทะเบียนอกกับเราเอาไว้ว่า “หากทุกคนไม่อยากจะเป็นชาวนาเพาะปลูกแล้วก็ไปรับจ้างทำงานใน เมือง แล้วจะจะเป็นคนปัญญาให้คนไทยทึ่งประทศกิน” เราฟังแล้วก็ต้องสะอึก นึก เห็นภาพความเคลื่อนไหวในชุมชน มีคนหลายคนโดยเฉพาะคนหนุ่มสาวกำลังหนี ความยากลำบากเหมือนกับที่บรรพบุรุษเป็นเพื่อเข้าไปเป็นแรงงานรับจ้างในเมือง ชีวิต คนในชนเผ่าทุกวันนี้กำลังเข้าใกล้สภาวะล้มสลาย เยาวชนคนหนุ่มสาวกำลังหลัง ไฟลเข้าเมืองไปขายแรงงาน เพื่อเข้าไปอยู่ในกระบวนการของระบบทุนนิยม หลายคน เข้าเมืองไปด้วยเห็นว่าเพื่อหนีสภาพชีวิตที่เป็นอยู่ บางคนไปรับจ้างเพื่อหารเงินส่งเลี้ยง ครอบครัว หลายคนก็เพื่อตอบสนองบางอย่างในใจ ด้วยจุดมุ่งหมายบางอย่าง แต่สภาพ โดยทั่วไปคนที่อยู่ในชนเผ่าก็ยังคงอาศัยอยู่กับธรรมชาติ ไม่เคยมีการลืมคุณค่าของแผ่น ดิน ไม่เคยลืมคุณค่าของพืชเมืองไทย (แม่โพสพ) คงมีแต่คนเมืองเท่านั้นที่ไม่เคย เห็นคุณค่าอะไรเลยนอกเหนือจากซื้อเสียง เกียรติยศ เงินตรา และการให้เต้าเพื่อไปอื้นใน

ชุดที่สูงกว่า เป็นวิถีชีวิตที่เหนือกว่าผู้อื่น แต่สำหรับวิถีชีวิตของคนในชนเผ่า คน ธรรมชาติ จักรวาลเป็นสิ่งเดียวกัน

ยังมีวิถีชีวิตเรื่องราวตามมาอย่างที่สะท้อนให้เห็นถึงความไม่เข้าใจต่อกัน ระหว่างหน่วยงานของรัฐกับภาคประชาชน กรณีตัวอย่างเช่น ปัญหาที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน โจโคพื้อ ซึ่งอยู่ห่างจากหมู่บ้านสะเนป่องประมาณ 5 กิโลเมตรเมื่อปีพ.ศ.2543 อันสืบเนื่องมาจากเขตตำบลที่ไม่แน่นอน เขตตำบลหนองลู กับเขตตำบลໄลโว่ ในสมัยก่อนคนเผ่าคนแก่ตั้งแต่สะพานรันตีไปตามเส้นทางจนถึงด่านเจดีย์สามองค์ เป็นเขตตำบลหนองลู ส่วนทางด้านตะวันออกนั้นเป็นเขตตำบลໄลโว่ แม่ตาตอนหลังตั้งแต่ที่มีการสร้างเขื่อนเขาแหลมเสร็จ ชาวบ้านในอำเภอเก่าก็ได้ย้ายเข้ามาอยู่ในอำเภอใหม่ ตั้งแต่นั้นมา ตำบลหนองลูก็ได้กลืนเอาตำบลໄลโว่ไป เครื่องมือที่เข้ามาແย่งกันในตำบลໄลโว่ ได้แก่ เครื่องมือดักสัตว์ สัตว์ทุกชนิดลูกເອานៅ ไปขายที่ด่านเจดีย์สามองค์ และก็อบกัวว่าเนื้อเหล่านี้ได้ซื้อมาจากหมู่บ้าน โจโคพื้อ

นอกจากนี้ประเพทไม้ประดู่ที่ถูกเลือยเป็นไม้กระدانแผ่นใหญ่แล้วส่งเข้ามาทางด่านเจดีย์สามองค์ ทำเป็นเฟอร์นิเจอร์แล้วส่งกลับเข้ามาขายที่ประเทศไทยอีกครั้ง ส่วนไม้ทุกชนิดที่ขนาดเล็กลงมา ลูกคนจากภายนอกเข้ามาเลือยกิจ เลือยเป็นไม้ประรูป ส่งให้ตรวจสอบสังขละบุรีปลูกบ้าน ในเมืองป้าหมดแล้ว นายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านได้ออกหนังสือแสดงสิทธิ์ทำการปลูกยางพารา ไม้สัก สะตอ มะขามหวาน ได้มีการขยายพื้นที่เข้ามาเรื่อยๆ ในเขตตำบลหนองลูและได้รุกเข้ามาถึงเขตตำบลปรังเพล จากเส้นทางเข้าหมู่บ้านสะเนป่อง ทางเขตตำบลหนองลูก็ได้รุกเข้ามาถึงยอดเขาสะไว่ปุ่ง โดยทางป้าไม้กง.5 ได้เข้ามาปักหลักที่ยอดเขาสะไว่ปุ่งแล้ว ทางด้านเส้นทางเข้าโจโคพื้อเขตตำบลหนองลูก็ได้รุกเข้ามาจนถึงหัวทิพะ โน้ตแล้ว มีแต่คนเข้ามาແย่งกันແย่งทำลาย ถ้าหากเป็นอย่างนี้ต่อไปเรื่อยๆ ก็ไม่นานที่มีรถกลอกก็จะไม่เหลืออะไร (นายยุพพร พิทักษ์ชาติคีรี อบต.บ้านໄลโว่-ชาราวะ สัมภาษณ์ 13 กุมภาพันธ์ 2546)

กรณีตัวอย่างของบ้าน โจโคพื้อเป็นตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นถึงความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ป่า ลุงหม่องเป ผู้รู้จากชุมชนที่ໄลป้าได้กล่าวเอาไว้ว่า ถ้าหากเราขึ้นเวลา กลับไป 30 กว่าปี สภาพป่ามี

ความแตกต่างจากทุกวันนี้ ที่มีการอ้างว่าเราต้องอยู่ร่วมกับป้า อนุรักษ์ เพราะเกรงว่าป้า จะเสียหาย เรื่องนี้เป็นความจริงหรือไม่ สมัยก่อนเราเคยอาศัยกันมาตั้งแต่ยังไม่มีการประมงเป็นเขตป่าอนุรักษ์ เราอยู่กันได้อย่างไร โดยที่ยังไม่มีคนจากภายนอกเข้ามา เราจะดูเปรียบเทียบกันอย่างไรกับขณะนี้ที่มีคนจากภายนอกเข้ามา และเราจะมีการจับมือประสานงานกันอย่างไร

สมัยก่อนเรามีข้อห้าม ข้อปฏิบัติ มีวิถีชีวิต ความเชื่อ ถ้าหากเรามองย้อนกลับไปวิถีปัจจุบันเปรียบเทียบกับวิถีเก่าๆ เราปฏิบัติได้ไม่ทั้งหมด คนสมัยก่อนห้ามทำไร่ชากราย 1-3 ปี คนที่สามารถทำได้คือคนที่เป็นม่ายหรือคนที่เป็นลูกกำพร้า สำหรับคนโดยทั่วไปให้ทำไร่ชากราย 3 ปีขึ้นไป เพื่อต้องการให้ป้าฟื้นตัว ถ้าป้าฟื้นตัวไม่ทันหน้าดินจะเสีย ทำให้เกิดปัญหาน้ำแห้งด้วย แต่ปัจจุบันกรมป่าไม้สั่งให้พวกเราทำไร่ชากรึ่งแต่อายุ 3 ปีถึง 1 ปีลงมา ซึ่งเป็นผลให้ป้าและต้นน้ำเสียหาย เมื่อเป็นเช่นนี้ทำให้เราคิดว่าเราจะเลิกทำไร่ดีหรือไม่ เพราะเกรงว่าป้าและต้นน้ำเสียหาย แต่เราคิดอีกทีว่าถ้าหากเราไม่ทำไร่แล้ว ใจจะมาดูแลเราให้ขาดเข้าหากิน

คนจากสังคมภายนอกมีเงินเดือนกินเป็นข้าราชการ แต่ชาวไร่อย่างเราไม่มีเงินเดือน แต่เราสามารถอยู่ร่วมกับป้าได้และยังสามารถอนุรักษ์ป้าได้ด้วย ถ้าหากให้มีการเปรียบเทียบดูว่าอย่างไหนที่ก่อให้เกิดความเสียหายมากกว่ากัน ถ้าหากมองย้อนกลับไปเราได้ดูแลป้ามากกว่า 10 ช่วงอายุคน จนป้าผืนนี้ได้ถูกประกาศเป็นป่าอนุรักษ์ถูกประกาศว่าเป็นเขตราชยพันธุ์สัตว์ป่าและเป็นมรดกทางธรรมชาติของโลก เราควรจะคุยกับเพลี่ยนร่วมกัน ไม่ใช่ว่าเราจะปรับเปลี่ยนไม่ได้ แต่การปรับเปลี่ยนต้องสอดคล้องและต้องร่วมมือช่วยกันอนุรักษ์ป้าต้นน้ำ(ลุงหม่องเป กนกรกุล หมู่บ้านที่ໄลป้า สัมภาษณ์ 11 กุมภาพันธ์ 2544)

กรณีความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับชาวชุมชนที่เกิดขึ้นที่บ้านโจกิ่พื่อเป็นความขัดแย้งที่ยืนอยู่กันคนละฐานของความคิด เหตุการณ์การผลักดันขับไล่คนออกจากพื้นที่เมื่อปี 2543 และได้ส่งผลต่อมาย่างต่อเนื่อง ไม่มีความยุติธรรมของความขัดแย้ง รายงานจากสถานการณ์ที่เป็นจริงที่เกิดขึ้นในภาคสนามเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ.2545 นายไฟบูลย์ เศวตมalaunที่ เจ้าหน้าที่ป้าไม้ระดับ 8 ทำหน้าที่หัวหน้าเขตราชยพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่ในเรศวรด้านตะวันตก ได้ออกหนังสือประกาศเขตราชยพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่ในเรศวรด้านตะวันตก โดยในหนังสือระบุว่าห้ามมิให้บุคคล

โดยบุกรุก ยึดถือ ครอบครอง ปลูกหรือก่อสร้างลิ่งหนึ่งลิ่งใดในพื้นที่เขตราชบัณฑูตสัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันตก บริเวณบ้านโภคีพื้อ หมู่ที่ 1 ตำบลໄล่โว่ อ.สังขละบูรี จ.กาญจนบุรี โดยมิชอบด้วยกฎหมาย

สืบเนื่องจากคำสั่งของหัวหน้าเขตฯดังกล่าว ทำให้คณะเจ้าหน้าที่ป่าไม้ เขตราชบัณฑูตสัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันตก ได้ทำการติดประกาศหนังสือดังกล่าวที่บริเวณบ้านโภคีพื้อ และได้ก่อสร้างห่วงขาวบ้านจำนวน 1 หลังที่บ้านโภคีพื้อได้กระทำการผิดกฎหมายตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 มาตรา 38 ฐานยึดถือหรือครอบครองที่ดิน ปลูกหรือก่อสร้างลิ่งหนึ่งลิ่งใดในเขตราชบัณฑูตสัตว์ป่าโดยไม่ได้รับอนุญาต พร้อมกับสั่งการให้ชาวบ้านได้รื้อถอนบ้านตัวเองภายในวันที่ 17 ธันวาคม 2545 ถ้าหากชาวบ้านไม่ทำการรื้อถอน ทางเจ้าหน้าที่ป่าไม้จะดำเนินการปลูกป่าในพื้นที่บุกรุกให้กลับคืนดั้งเดิม ถ้าหากมีการฝ่าฝืนจะมีความผิดตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 ต้องระวังโทษไม่เกิน 7 ปี หรือปรับไม่เกิน 100,000 บาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

จากสภาพข้อเท็จจริงชาวบ้านทุกคนที่อาศัยอยู่ในเขตราชบัณฑูตสัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร ไม่ได้มีเอกสารสิทธิในการครอบครองพื้นที่แต่อย่างใด เพราะชาวบ้านอยู่ในพื้นที่เขตป่าอนุรักษ์และได้ยึดถือปฏิบัติตามหลักกฎหมายอนุรักษ์มาโดยตลอด ชาวบ้านทุกคนในพื้นที่ป่าอนุรักษ์จึงไม่มีสิทธิในการครอบครองพื้นที่อยู่แล้ว และนอกจากนี้ชาวบ้านในพื้นที่ทุ่งใหญ่นเรศวรก็ได้อยู่อาศัยกันมานานหลายชั่วอายุคน ได้อยู่อาศัยพิทักษ์รักษาพื้นที่จนกระทั่งทำให้ป่าเสื่อมทรุด ได้รับประกาศว่าเป็นเขตราชบัณฑูตสัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรเมื่อปี พ.ศ.2517 และได้รับประกาศเป็นพื้นที่มีระดับทางธรรมชาติของโลก เมื่อปี พ.ศ.2534 ดังนั้นชาวบ้านได้อยู่มา ก่อนที่จะมีการประกาศพื้นที่เป็นป่าอนุรักษ์ แต่ปัจจุบันชาวบ้านที่เคยได้อยู่อาศัยในพื้นที่ทุ่งใหญ่นเรศวร ได้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้กระทำผิดกฎหมายอนุรักษ์ ดังนั้นหน่วยงานทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจะมีการพิจารณาให้รอบคอบว่าผู้ใดที่กระทำผิดกฎหมายหรือกระทำถูกกฎหมาย เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมกับทุกคน เพราะเรา yึดหลักกฎหมายเดียวกัน

เมื่อชาวบ้านถูกกล่าวหาว่าทำลายเมืองถูกกฎหมาย บุกรุกพื้นที่อนุรักษ์โดยไม่ได้รับอนุญาต แต่ตัวชาวบ้านเองก็มองเห็นว่าเจ้าหน้าที่ป่าไม้เองก็ทำผิดกฎหมาย เช่นเดียวกัน เพราะว่าที่ถูกเหมย่าทางเจ้าหน้าที่ป่าไม้กระทำการปลูกก่อสร้างอาคารสำนักงานทำ

การของหน่วยพิทักษ์ป่าไม้ที่ภูเหย่่าทับริเวณใกล้กับหมู่บ้านชา拉瓦ะ หมู่ที่ 4 ต.ไล่โว อ.สังขละบุรี จ.กาญจนบุรี ซึ่งเป็นพื้นที่ของเขตราชยานพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นรเศรษฐเช่นกัน ดังนี้ถ้าหากเจ้าหน้าที่ป่าไม้มีกล่าวหาว่าชาวบ้านกระทำผิดกฎหมายอนุรักษ์ต้องรื้อถอนบ้านออกจากพื้นที่ ดังนั้นในเมื่อยieldหลักข้อกฎหมายเดียวกัน เจ้าหน้าที่ป่าไม้มีก็ต้องรื้อถอนอาคารสำนักงานออกจากพื้นที่อนุรักษ์ เช่นเดียวกันเพราจะหมายต้องให้ความเป็นธรรมกับทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน

นอกจากนี้เมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ.2543 เจ้าหน้าที่ป่าไม้ได้เข้ามาจับกุมชาวบ้านและยึดทรัพย์สินของชาวบ้านโดยที่พื้นที่จำนวน 4 หลังคาเรือน โดยได้นบกับชาวบ้านว่าเอาหลักฐานของกลางทั้งหมดไปไว้ที่หน่วยป่าไม้ กจ.5 แต่ทุกวันนี้ชาวบ้านไม่เคยได้รับความชัดเจนในหลักฐานทรัพย์สินทั้งหมดที่ถูกยึดไป ชาวบ้านเองก็ต้องการทราบข้อเท็จจริงว่าการกระทำของเจ้าหน้าที่ป่าไม้ได้กระทำการอย่างถูกต้องหรือไม่ เจ้าหน้าที่ป่าไม้เองได้กระทำการหลายอย่างที่ไม่ถูกต้องชอบธรรม เช่น เรื่องการท่องเที่ยวในพื้นที่เขตราชยานพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นรเศรษฐ เจ้าหน้าที่ป่าไม้ได้ปิดให้ปืนพื้นที่ท่องเที่ยวโดยได้มีการเรียกเก็บเงินจากนักท่องเที่ยว การกระทำดังกล่าวของเจ้าหน้าที่ป่าไม้ถือว่าเป็นการปฏิบัติโดยพลการ ไม่ได้มีการเคารพในกฎหมายของชนเผ่าชาวบ้านถือว่าในหลักการที่ถูกต้องควรจะมีการเปิดเผยประชุมร่วมกันกับชาวบ้านและเจ้าหน้าที่ป่าไม้ เพราะถือว่าเป็นความรับผิดชอบร่วมกัน ถ้าหากเจ้าหน้าที่ป่าไม้ได้ปิดให้มีการท่องเที่ยวในเขตราชยานพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นรเศรษฐ ทางชาวบ้านขอประกาศกฎติกาที่นักท่องเที่ยวจะต้องเคารพยึดถือปฏิบัติร่วมกันดังนี้คือ

1. นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่นี้ถ้าหากเกิดเหตุการณ์อะไรขึ้นมา ขอให้อยู่ในความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ป่าไม้
2. นักท่องเที่ยวห้ามนำอาหารเสพติดเข้ามาในพื้นที่
3. นักท่องเที่ยวห้ามน้ำยาการพนันทุกชนิดเข้ามาในพื้นที่
4. นักท่องเที่ยวห้ามน้ำยาโซเเกมเข้ามาในพื้นที่
5. นักท่องเที่ยวห้ามเอารอครอเดสเข้ามาในพื้นที่
6. ขยายทุกชนิดให้นักท่องเที่ยวเอกสารลับไปทิ้งให้หมดห้ามทิ้วเอาไว้ในพื้นที่

7. นักท่องเที่ยวจะต้องการพกภูเกณฑ์ของชุมชนจะต้องการพใน
ประเพณีวัฒนธรรมอันดึงดีของชุมชน

(สัมภาษณ์นายยุพร พิทักษ์ชาติคิริ อบต.บ้านໄโล-โว-ชาระวงศ์ 15
ธันวาคม พ.ศ.2545)

คนกับป้าอยู่กันนานนานอยู่ร่วมกันมาก่อนไม่ทราบว่านานเท่าไหร่ แต่ต่อมาได้มีการประกาศเป็นเขตป่าอนุรักษ์ ทำให้เราเหมือนอยู่ในห้องที่กำลังตั้งครรภ์ของนักอนุรักษ์ เท่าที่เรารู้พวgnักอนุรักษ์บอกว่าจะช่วยกันดูแลป่า ป้องกันนายทุนเข้ามาทำลาย ที่ผ่านมาไม่มีใครเข้ามาช่วยดูแล เราทำกันเองดูแลกันเอง แต่หลังจากที่เราได้ร่วมกันดูแลป่ากับพวgnักอนุรักษ์ เท่าที่เราทราบพื้นที่การทำนาหากินลดจำนวนลงทุกปี พวgnเราในพื้นที่ 6 ชุมชนในเขตตำบลໄโล-โวคือบ้านสะเนพ่อง บ้านกองม่องทะ บ้านเกะสะเดิง บ้านໄโล-โว-ชาระวงศ์ บ้านทิໄโลป่า บ้านจะแก่ ได้มีการปฏิบัติที่เหมือนกันเมื่อปี พ.ศ.2517 ได้มีการประกาศเป็นเขตกรามพันธ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่ในเรศวรให้เป็นเขตป่าอนุรักษ์ หลังจากนั้นพื้นที่การทำนาหากินของพวgnเราถูกปิดลงทุกปีจนถึงทุกวันนี้

ดังนั้นพวgnเราทั้งคนในเมือง คนในป่า คนต้นน้ำและคนปลายน้ำควรจะมาร่วมกันคิดว่าจะทำอย่างไร ต่อมาเมื่อปี พ.ศ.2534 ได้มีการประกาศพื้นที่ทุ่งใหญ่ในเรศวรว่าเป็นมรดกโลกและเราที่ได้ยินข่าวว่าในพื้นที่มรดกโลกมีนุญย์จะอยู่ร่วมไม่ได้ เพราะเป็นเขตมรดกทางธรรมชาติของโลก พวgnเราทั้ง 6 ชุมชนก็รู้สึกเป็นห่วงเหมือนกันว่าจะทำกันอย่างไรภายใต้สถานการณ์ที่เป็นอย่างนี้

ตั้งแต่มีการประกาศเป็นเขตป่าอนุรักษ์พวgnทำงานด้านอนุรักษ์ได้เข้ามาอยู่ในพื้นที่ พวgnเขาใช้ชีวิตอยู่กันกันอย่างสุขสนาย พวgnเราไม่เคยได้เข้าว่าจะมีการย้ายเจ้าหน้าที่ออกจากป่า แต่ที่ได้เข้ามาโดยตลอดว่าชาวบ้านอยู่ในพื้นที่ป่าไม่ได้ พวgnเราที่เลยอยากให้ร่วมกันคิดพิจารณาร่วมกันว่าเจ้าหน้าที่เป็นมนุษย์หรือไม่ ชาวบ้านเป็นมนุษย์หรือไม่ มีความคิดเห็นกันอย่างไร “ที่ผ่านมาเจ้าหน้าที่ไม่ได้ทำอะไร แต่พวgnเราสามารถอยู่ได้เพราะมีเงินเดือนกิน ไม่ต้องทำไร่เหมือนพวgnเรา ชาวบ้านไม่เคยมีใครเข้ามาช่วย เราต้องช่วยตัวเอง บางปีทำไร่ได้ข้าวพอกิน บางปีทำไร่เจอปัญหาข้าวไม่พอ กินแต่เราคิดว่าไม่ต้องช่วยเหลืออะไรพวgnเรา ขอให้พวgnเราได้มีพื้นที่การทำนาหากินเหมือนเดิม “ขณะนี้ทางพวgnเรากับเจ้าหน้าที่ป่าไม่มีปัญหา กัน เหตุการณ์ที่พื้นที่หมู่บ้านจะแก้มื่อ 2 ปีก่อนพื้นที่ที่ชาวบ้านเลือกฟันไม่เป็นพื้นที่ที่ชาวบ้านเลือกตามความเชื่อว่า

เป็นพื้นที่ทำไร่ได้ แต่ทางเจ้าหน้าที่ป่าไม้บอกว่าทำไร่ไม่ได้ ทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้ง ระหว่างกันแก้ไขปัญหานี้อย่างไร (นายศุภชัย พนาอุดม อบต.บ้านจะแก สัมภาษณ์ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2544)

ลุงปี๊ซอง ได้แสดงความคิดเห็นว่า “ ครรเป็นผู้ดูแลแผ่นดิน “ แผ่นดินเป็นที่เกิดของธรรมชาติ เราคิดว่าเราอยู่ในป่าเราทำแค่พอกินพอใช้ ไม่ได้ทำเพื่อขาย เราทำไร่ต้องขออนุญาตจากช่างประวิ ขอจากพระเจ้าแผ่นดิน เราได้เจ็บกับเจ้าที่เจ้าทางเจ้าป่าเจ้า เขาว่าขออย่าได้เข้ามาอยู่ในพื้นที่ทำไร่ในช่วง 1 ปี ซึ่งเป็นวิธีการเดิมๆที่เราเคยปฏิบัติกันมา ” (ลุงปี๊ซอง ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านที่ໄลป่า สัมภาษณ์ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2544)

จากข้อค้นพบสามารถวิเคราะห์ได้ว่าด้วยความคิดที่ส่วนทางกัน คนในชุมชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐยืนอยู่กันคนละมุม ชุมชนยึดถือหลักของข้อห้ามความเชื่อ การประพฤติปฏิบัติเป็นไปตามคำสั่งสอนของคนรุ่นก่อนๆ เป็นชีวิตที่ใช้หลักของความเชื่อและกฎเกณฑ์ของธรรมชาติเป็นตัวยึดเหนี่ยว แต่ความคิดของเจ้าหน้าที่ของรัฐมีมุมมองที่ยึดกับคนละด้านมองว่าข้อกฎหมายคือสิ่งที่ต้องยึดปฏิบัติ กฎหมายที่ทางเจ้าหน้าที่ถือเข้ามาใช้ปฏิบัติกับคนชุมชน เป็นกฎหมายที่ชอบธรรมให้กับคนบางกลุ่มบางพวก มีช่องว่างบางอย่างที่คนบางกลุ่มได้อาศัยช่องว่างในการเข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่ แล้วต้องการผลักดันคนที่อาศัยอยู่มาก่อนที่จะมีกฎหมายเข้ามาโดยมิตั้งขอกล่าวหาร่วมกันอยู่ในป่าไม่ได้ เพราะคนเป็นผู้ทำลายป่า วิถีชีวิตของคนในชนผ่านการทำลังถุกรุกราน กำลังถูกพิพากษา กำลังถูกกำหนดด้วยตากرم จากกลไกอำนาจรัฐ คนของราชการที่มีสายตาและวิธีคิดอันคับแคบ พวกราคิดว่าคนกับป่าอยู่ร่วมกันไม่ได้เป็นวิธีคิดที่มองว่าคนในชนผ่านคือชนกลุ่มน้อยที่สร้างปัญหาให้กับรัฐ เมื่อสายตาที่มองว่าคนในป่าเป็นเพียงชนกลุ่มน้อย พวกราคไม่ใช่คนไทย ดังนั้นการปฏิบัติจึงไม่ได้ยึดอุดมฐานของความเท่าเทียมกัน “ ในสายตาของเจ้าหน้าที่ของรัฐไทยที่เข้ามาสร้างกฎหมายที่กติกาโดยอ้างว่าจะต้องยึดหลักของกฎหมาย คนในป่าคือผู้ทำลาย เป็นผู้ทำผิดกฎหมาย คนกับป่าจะอยู่ร่วมกันไม่ได้ เป็นวิธีคิดของเจ้าหน้าที่ที่มองว่าพื้นท้องชนผ่านเป็นเพียงชนกลุ่มน้อยที่ต้องถูกจัดระเบียบชุมชน โดยปราศจากการทวงถามถึงสิทธิของความเป็นชุมชน ถาวร化นผ่านเป็นเพียงชนกลุ่มน้อยที่ไม่มีสิทธิเสรีภาพแห่งความเป็นมนุษย์ ”

ประเด็นเกี่ยวกับเรื่องของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมีหลายมุมมองเยาวชน

ที่บ้านเกริ่ง โน่ได้สะท้อนความคิดเกี่ยวกับเรื่องของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมว่า การที่มีคนจากทางศูนย์อพยพบ้านนูโภเข้ามาอยู่ในพื้นที่เขตป่าແบนนี้ ในส่วนตัวของเขารู้สึกไม่ชอบใจเลย เพราะว่าคนที่ศูนย์อพยพเข้ามาแล้วไม่ช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติพวกเขามาหาปลาล่าสัตว์ป่าหมด ทำให้พวกเรามีมีกิน เวลาถ้าหากทางอำเภอแม่จันบอกว่าจะมีการพัฒนาถนนทางและสั่งการให้คนทางศูนย์อพยพบ้านนูโภมาทำเส้นทางด้วย ทางพวกเรายาวชนหมู่บ้านเกริ่ง โน่ก็จะไปปะอကกับทางผู้ใหญ่บ้านว่าทางเรามีอาคนจากศูนย์อพยพมาช่วยทำงานพัฒนา เพราะเวลาคนกลุ่มนี้เข้ามาในพื้นที่ พวกเขจะเอาทุกอย่างไปหมด จะขอให้พวกเรารักษาภัยเงียบไว้

“ในความคิดเห็นของผมคิดว่าคนจากทางศูนย์อพยพไม่ได้มีความรักในแผ่นดินประเทศไทยไม่ได้มีสำนึกรักด้านสิ่งแวดล้อม พวกเขามากอบโกยเอาไปทุกอย่าง การลักลอบล่าสัตว์ก็เข้ามายากคนทางศูนย์อพยพ เพราะคนที่ศูนย์อพยพมีรถใช้ ทำให้ขอบมากลับล่าสัตว์ในตอนกลางคืนพวกเรางี้งไม่เห็นด้วยเกี่ยวกับการให้คนจากทางศูนย์อพยพเข้ามาในพื้นที่ป่าແบนนี้ เพราะคนกลุ่มนี้ไม่ได้รักแผ่นดิน ไม่ได้จิตสำนึกรักด้านสิ่งแวดล้อม “ (นายชิสิ่ง โพฯ เยาวชนบ้านเกริ่ง โน่ สัมภาษณ์ 9 มกราคม 2545)

มุมมองเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมมีหลายมุมมองทางด้านนักวิชาการรวมป้าไม่เขตราชภัณฑ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่เรศวรฝั่งตะวันออกได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับทีมงานวิจัยว่าหลังจากการประกาศหุ่งใหญ่เรศวรเป็นเขตราชภัณฑ์เมื่อปี พ.ศ.2517 เจ้าหน้าที่ป่าไม้เข้าไปทำงานในพื้นที่ยังไม่ได้เพรียสถานการณ์การเมืองที่ยังเข้มข้น เจ้าหน้าที่ป่าไม้ได้เข้าไปทำงานอย่างเป็นทางการเมื่อปี พ.ศ.2531 ที่ทางเราได้ส่งคนไปทำงานในพื้นที่แต่จะเป็นลักษณะของการประสานงานมากกว่า เราไม่ได้ทำงานแบบหน่วยรับกับชาวบ้าน เราทำงานหน่วยรับกับกลุ่มมีจำนวนมากกว่า เพราะว่ามีปีกกลุ่มคนที่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติมากกว่า

สำหรับในพื้นที่ตำบลแม่จันเจ้าหน้าที่ป่าไม้ไปประจำอยู่ที่บ้านแม่จันที่ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ.2533 กิจกรรมหลักคือการทำความเข้าใจกับชุมชน ในยุคแรกๆนั้น เราคุยกับทางผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน ได้มีการพบกันครั้งทางเมื่อปี พ.ศ.2535 ฐานที่ตั้งของตชด.แทก เกิดสถานการณ์ตึงเครียดระหว่างชาวบ้านกับตชด. แต่ทางชาวบ้านกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ไม่ค่อยมีปัญหาอะไร งานหลักของเจ้าหน้าที่ป่าไม้คืองานป้องปาร์

งานประชาสัมพันธ์พูดคุยกับชาวบ้าน “ไม่ได้นี่เนื่องของการจับกุม ชุมชนที่อยู่กับป่ากีต้องอาศัยพึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติ นับว่าเป็นความโชคดีของชุมชนที่วัฒนธรรมเมืองยังเข้าไปไม่ถึง ทำให้ชาวบ้านสามารถมีวิถีชีวิตในการจัดการชุมชนของตัวเองได้”

“ ผมมีความเชื่อมั่นว่าคนที่อาศัยอยู่ในป่ามีวิธีคิด การแต่งกาย การสร้างบ้านที่สอดคล้องกับธรรมชาติ แต่สำหรับกลุ่มคนบางกลุ่มที่แตกต่างจากในพม่า ได้ก่อปัญหาทางด้านทรัพยากรธรรมชาติมากกว่า ได้มีการแย่งชิงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เพราะต้องเข้ามาบุกเบิกพื้นที่ที่กำกินใหม่ การเคารพกฎหมาย กติกาของคนไทยไม่มี กองกำลังต่างชาติที่เข้ามาบ้างส่วนก็มีอาวุธติดตัวมาด้วยทำให้มีการลักลอบการล่าสัตว์ป่า “(สัมภาษณ์นายสมโภชน์ ณีรัตน์ นักวิชาการกรมป่าไม้ เขตราชยาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรควรผู้ดูแลวันออก อ.อุ่มผาง จ.ตาก วันที่ 11 มกราคม 2544)

จากการทำงานของเจ้าหน้าที่ป่าไม้พบว่าหลังประมาณปี พ.ศ.2540 อัตราการบุกรุกทำลายทรัพยากรธรรมชาติมีมากขึ้น ทางเจ้าหน้าที่ต้องป่าไม้ได้ว่าทำไม่ถูกมีการล่าสัตว์ป่ามากขึ้น เราสรุปไม่ได้ว่าเกิดอะไรขึ้น มีตัวดับช่องขายของป่ามากขึ้น ตามแนวเขตเข็ปประเทศไทย นอกจากปัญหาทางด้านการล่าสัตว์รุนแรงมากขึ้น ปัญหารี้่องยาเสพติดก็มีมากขึ้นด้วยที่ได้เข้ามาสู่ภายในชุมชน

“ ผมมองว่าวิธีคิดในการพัฒนาของหน่วยงานรัฐที่เน้นการอยู่ดีกินดี เป็นการยัดเยียดวิธีคิดแบบสังคมเมือง เป็นการพัฒนาโดยภาพรวมว่าต้องเป็นเหมือนกันหมด นโยบายของรัฐเป็นแนวตรง ปรับไม่ได้ เจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐควรจะมีการปรับเข้าหากัน ต้องมีการตีความคำว่า “ความเจริญ” กันใหม่ เพราะแนวคิดของหน่วยงานรัฐเป็นแนวคิดที่เป็นหน่วยงานส่วนตัว เช่น ทหาร ตำรวจ ป่าไม้ อำเภอ ยังไม่เคยมีการปรับเปลี่ยนการทำงานในพื้นที่ของหน่วยงานรัฐของทุกหน่วยงานในระดับพื้นที่ ทำให้วิถีชีวิตของคนที่อยู่แบบดั้งเดิมเปลี่ยนแปลง ”

ชีวิตของคนที่อยู่อาศัยอยู่ในป่าหาก็หากินหาอยู่จากธรรมชาติ ไม่ได้คิดเรื่องของการทำมาค้าขาย ดังนั้นเมื่อวิธีคิดเปลี่ยน การทำลายทรัพยากรธรรมชาติมีมากขึ้นด้วย เรากำลังจะประชุมร่วมกันในการทำงานของหน่วยงานของรัฐทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผมมองว่าวิธีคิดของหน่วยงานทุกหน่วยงานที่ทำงานในพื้นที่ควรจะมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันด้วย

หลังจากปีพ.ศ.2535 ที่ฐานutz.แตก ทำให้พื้นที่มีความละเอียดอ่อนมากขึ้น บางหน่วยงานได้เข้ามาผลักดันให้เกิดกิจกรรมต่างๆในพื้นที่ ผสมมีความคิดเห็นว่า หน่วยงานของรัฐทุกหน่วยงานควรจะมีความชัดเจน ผสมรองในการทำงานกับชุมชนว่า ในชุมชนเองก็มีคนสองแนวทาง คือแนวทางหนึ่งต้องการรับเอาความจริง ต้องการให้มีการพัฒนาทุกรูปแบบ แต่อีกแนวทางหนึ่งก็ไม่ต้องการให้มีการพัฒนาอะไร ต้องการอยู่แบบดั้งเดิม ทุกวันนี้เจ้าหน้าที่ป้าไม่เคยใช้ไม้แข็ง ใช้แต่ไม้อ่อน เราไม่เคยมีคิด ความขัดแย้งกับชาวบ้าน การทำงานที่ผ่านมาทุกอย่างขึ้นอยู่กับกรรมการหมู่บ้านในการจัดการกันเอง

เมื่อปีพ.ศ.2517 ที่มีการประกาศเป็นเขตราชยาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่ นเรศวร แต่ยังไม่มีเจ้าหน้าที่เข้าไปทำงานในเขตราชยาพันธุ์ฯ ต่อมาปีพ.ศ.2533 ทางเจ้าหน้าที่ป้าไม่ได้เข้าไปทำงานครั้งแรกที่บ้านแม่จันทะ มีหน่วยงานของรัฐที่เข้าไปทำงานคือตชด. ทหาร เจ้าหน้าที่ป้าไม่ บทบาทของเจ้าหน้าที่ป้าไม่เป็นเรื่องของการดูแลทรัพยากรธรรมชาติเป็นหลัก สำหรับวิธีในการทำงาน เราให้หนูบ้านเป็นคนจัดการกันเองในเรื่องของบทลงโทษผู้กระทำการ จะเป็นการปรับหรือลงโทษอะไรก็แล้วแต่ขึ้นอยู่กับทางชุมชน ชุมชนต้องจัดการกันเอง แต่ถ้าหากกรรมการหมู่บ้านเกินกำลังที่จะจัดการ ได้ก็ให้ทางเจ้าหน้าที่ป้าไม่เข้ามาจัดการให้ พวกราเจ้าหน้าที่ป้าไม่จะไม่เคยยกประเด็นเรื่องคนอยู่กับป่าได้หรือไม่ได้ เพราะเป็นประเด็นสร้างความขัดแย้ง แต่ทราบได้ตามที่ชาวบ้านยังใช้ทรัพยากรธรรมชาติอยู่อย่างนี้ มีวิถีชีวิตอย่างนี้มีการอยู่แบบดั้งเดิม ก็สามารถอยู่ร่วมกับป่าได้

เมื่อปีพ.ศ.2531-2537 เจ้าหน้าที่ป้าไม่ได้จัดการอพยพคนมีออกจากพื้นที่ เพราะว่าคนมีทำลายทรัพยากรธรรมชาติสูงมาก มีปัญหาเรื่องยาเสพติดและเป็นแนวคิดของกองทัพภาคที่ต้องการอพยพโดยย้ายคนมีออกจากพื้นที่ แต่สำหรับคนในชนเผ่าที่อาศัยอยู่ในธรรมชาติ ผสมมีความคิดเห็นว่าถ้าหากอยู่กันอย่างนี้ก็สามารถอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้ แต่ถ้าหากธรรมชาติถูกทำลายมากขึ้น ก็อาจจะอยู่ไม่ได้ แต่ก่อนหน้านี้เรื่องของการทำไม้ไม่มีในชุมชน แต่ทุกวันนี้บางชุมชนมีเรื่องของการทำไม้เลื่อน ชุมชนเริ่มนีการเปลี่ยนแปลงแนวคิด เมื่อแนวคิดเปลี่ยนวิถีชีวิตก็เปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ผสมรองว่า การที่คนในชนเผ่าสามารถได้เลือกซุดทอมือก็ไม่ใช่เรื่องน่าอายอย่างใดๆ กฎหมายวิถีชีวิตของตัว

เอง (สัมภาษณ์ นายสม โภชน์ มณีรัตน์ นักวิชาการกรมป่าไม้เขตราชภัณฑ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร ผู้ดูแลพื้นที่ 11 มกราคม 2545)

ประเด็นสำคัญที่ต้องตั้งคำถามกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ นั่นคือคำถามที่ว่ากรมป่าไม้เคยมีนโยบายในการขับไล่โภกขัยคนออกจากพื้นที่ป่าหรือไม่ นักวิชาการกรมป่าไม้มองว่าแนวคิดเรื่องการเอาคนออกจากพื้นป่าไม้ เคยมีในกรมป่าไม้ นั่นเป็นวิธีการสุดท้ายที่จะจัดการในเรื่องของการอพยพโภกขัยคนออกจากป่า บทบาทหลักๆของเจ้าหน้าที่ป่าไม้ในชุมชนคืองานมวลชน ปัญหาเรื่องของการจับกุมไม่มี “คุณจะอยู่อย่างไรก็ได้แต่อย่าทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ชุมชนจะอยู่กับป่าได้หรือไม่ ขึ้นอยู่กับตัวชุมชนเอง” (บทสัมภาษณ์นายสม โภชน์ มณีรัตน์ นักวิชาการกรมป่าไม้ เขตราชภัณฑ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร ผู้ดูแลพื้นที่ 11 มกราคม 2545 โดย เบญจมาศ ชุมวรรษาย หัวหน้าโครงการยื้อนรอยอดีตชนเผ่าฯ และนายสมกพ สังข์ลาภาร นักวิจัยโครงการยื้อนรอยอดีตชนเผ่าฯ)

ประเด็นเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นเรื่องที่สำคัญมาก ทางองค์กรชุมชนกับองค์กรพัฒนาเอกชนก็ได้ร่วมกันตั้งวงเสวนากลุ่มเดียวกันเพื่อปรับเปลี่ยนความคิดเห็นด้วยกัน เพื่อจะหาทิศทางของชุมชน คณะกรรมการเพื่อการศึกษาและวัฒนธรรมของชุมชนทุ่งใหญ่นเรศวรและเจ้าหน้าที่กองทุนสัตว์ป่าโลก ซึ่งเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนที่ได้เข้ามาทำงานภาคสนามอยู่ในพื้นที่ทุ่งใหญ่นเรศวร ได้ร่วมกันหารือถึงการเสนอภูมิปัญญาของชุมชนเพื่อเป็นแนวคิดในการสร้างกฎระเบียบของชุมชนในอนาคต โดยการเสนอแนวคิดครั้งนี้เป็นการมองไปถึงทิศทางของชุมชนข้างหน้าว่าควรจะเป็นอย่างไร

สำหรับผู้เข้าเสวนานี้ทิศทางของชุมชนได้แก่นายสุวรรณ โชคครีเจริญ รองประธานคณะกรรมการเพื่อการศึกษา นายสมกพ สังข์ลาภาร ผู้ประสานงานคณะกรรมการเพื่อการศึกษา นายจิ่นเส่งโพ รัม ไพราม ประธานกองทุนหมู่บ้านสะเนพ่อง นายโรเบริต สุ่ไมเมช หัวหน้าโครงการศึกษานิเวศน์ทุ่งใหญ่นเรศวร กองทุนสัตว์ป่าโลก นายณรงค์ เลือกทุเรียน เจ้าหน้าที่โครงการศึกษานิเวศน์ทุ่งใหญ่นเรศวร นายเกียรติกุณิ แก้วปั้ง เจ้าหน้าที่โครงการศึกษานิเวศน์ทุ่งใหญ่นเรศวร เบญจมาศ ชุมวรรษาย เลขาคณะกรรมการเพื่อการศึกษาและวัฒนธรรมฯ

จากการร่วมมือกันหาทิศทางของชุมชนระหว่างองค์กรชุมชนกับองค์กรพัฒนาเอกชนที่เข้ามาทำงานภาคสนามในพื้นที่ ได้ร่างกฎระเบียบของชุมชนว่าผู้ใหญ่บ้านกำหนดผู้นำของชุมชนห้ามกินเหล้าเพื่อจะได้เป็นตัวอย่างที่ดีให้กับประชาชน เสนอความคิดโดย (นายสมภพ สังข์ลาธรรม) เจ้าหน้าที่ของทุกหน่วยงานทุกองค์กรที่เข้ามาทำงานในพื้นที่ต้องเคารพกฎติกาของชุมชน เสนอความคิดโดย (เบญจมาศ ชุมวรรธาย) ห้ามใช้ยาจากยาเส้นและยาแมลงในพื้นที่เสนอความคิดโดย (นายโรเบริต สไตน์เมซ) ห้ามการฆ่าสัตว์ที่มีจำนวนลดลงอยู่แล้วในพื้นที่เสนอความคิดโดย (นายโรเบริต สไตน์เมซ) ให้มีการเกษตรในคุณค่าความเป็นมนุษย์อย่างเท่าเทียมเสมอภาคกัน โดยไม่เอารื่องของชาติพันธุ์ มาสร้างความขัดแย้งเสนอความคิดโดย (เบญจมาศ ชุมวรรธาย) ห้ามนำอาถรรพ์สเปดติดทุกชนิดเข้ามาในพื้นที่ เสนอความคิดโดย (นายจิ่งเส่ง โพร์ รัมไพรงาม) ควรมีการใช้ประโยชน์พื้นที่ทำการในพื้นที่เดิม ไม่ให้การบุกรุกพื้นที่ทำการใหม่ เสนอความคิดโดย (นายนรศณ์ เสือทุเรียน) ห้ามนำอาแนวความคิดแบบนายทุนเข้ามาแสวงหาภัยในพื้นที่ เสนอความคิดโดย (นายจิ่งเส่ง โพร์ รัมไพรงาม) ให้มีการเข้มงวดและเครื่องครัดจริงจังในประเพณีที่เคยมีอยู่มา เสนอความคิดโดย (นายเกียรติภูมิ แก้วปัลลัง) ห้ามผู้นำฝ่ายบริหารคิดเองทำเอง โดยไม่ปรึกษาประชาชน เสนอความคิดโดย (นายเกียรติภูมิ แก้วปัลลัง) ห้ามทุกคนเอาวัฒนธรรมไปใช้เป็นตัวเศรษฐกิจ “อย่าขายวัฒนธรรมกิน” เสนอความคิดโดย (นายสุวรรณ โชคศรีเจริญ) ไม่สนับสนุนการท่องเที่ยวทุกชนิดทุกรูปแบบในพื้นที่ เสนอความคิดโดย (นายจิ่งเส่ง โพร์ รัมไพรงาม) ให้เจ้าหน้าที่ของทุกหน่วยงานทุกองค์กรที่เข้ามาปฏิบัติงานในพื้นที่ยอมรับการตรวจสอบจากชุมชน เสนอความคิดโดย (เบญจมาศ ชุมวรรธาย) ผู้ใดฝ่าฝืนกฎระเบียบของชุมชนจะต้องถูกลงโทษ

(บันทึกจากการเสวนาร่วมกันระหว่างองค์กรของชุมชนกับองค์กรพัฒนาเอกชนที่เข้ามาทำงานภาคสนามในพื้นที่ทุ่งใหญ่นเรศวร เมื่อวันอาทิตย์ที่ 7 ตุลาคม พ.ศ.2544 ที่หมู่บ้านสะเนพ่อง)

ลักษณะความสัมพันธ์ทางสังคมของชนเผ่าฯ

ชนเผ่าฯ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีจำนวนมากที่สุดในพื้นที่ศึกษา แต่ในอดีตพื้นที่แถบนี้เคยเป็นที่อยู่อาศัยของคนชนเผ่าอื่นๆ มาก่อน ดังนั้นจึงหลักเลี้ยงไม่ได้ที่ต้องมีความสัมพันธ์ในด้านต่างๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นที่อาศัยอยู่ในบริเวณเดียวกันมากนัก ปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของกลุ่มชาติพันธุ์ชนเผ่าสกอร์ (ส่อง) เป็นกลุ่มชนที่

มีความใกล้ชิดกับชนเผ่าซูมากกว่าชนเผ่าอื่นๆ มาแต่ครั้งอดีตดังที่ปรากฏถึงความสัมพันธ์ของชนเผ่าซูกับชนเผ่าส่องใน หนังสือเมียวนิจจุ่งยุ ซึ่งได้กล่าวเอาไว้วตอนหนึ่งที่พูดถึงการแบ่งมรดกให้ลูกได้สืบทอดทั้งสองคือเผ่าซูและเผ่าส่อง โดยจุ่งยุได้กล่าวเอาไว้ว่ากลองมหรือทีกับไม้ตีกลองมหรือทีกจะมอบเป็นสมบัติของลูกสาวทั้งสอง ลูกสาวส่องจะได้ไม่ตีกลองมหรือทีก ลูกสาวซูจะได้ตีกลองมหรือทีก

ในความหมายนี้หมายถึงว่าจุ่งยุมีความประสงค์ให้ชนเผ่าซูและชนเผ่าส่องได้สืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมให้ดำรงรักษาประวัติศาสตร์ของชาติพันธุ์เอาไว้ให้ยาวนาน โดยได้บอกเป็นเชิงสัญลักษณ์เอาไว้ ไม่ตีกลองมหรือทีกับตีกลองมหรือทีกหมายถึงการแบ่งบทบาทหน้าที่ในการดำรงรักษาและสืบทอดมรดกอันสำคัญให้กับลูกทั้งสองเผ่า ตีกลองมหรือทีกหมายถึงมิติทางวัฒนธรรมอารีตประเพณีข้อห้ามความเชื่อ ไม่ตีกลองมหรือทีกหมายถึงอำนาจในการปกครองเผ่าพันธุ์ของตนเอง เป็นมิติทางการเมืองและการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิเสรีภาพบนแผ่นดิน

ที่มาของซูผ่านบทเพลงมีเนื้อร้องว่า “ หนองเอ่อซีหัวซูเดส่อง ซูพื้อห้อง ส่องจี้ยหล่อง เนื้อหาในเพลงนี้หมายถึงซูส่องทั้งสองชาติพันธุ์มีวัฒนธรรมร่วมสมัยเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและมีการผลัดเปลี่ยนความเจริญรุ่งเรืองต่างบุคคลต่างสมัยกันไป พอกลี๊เวลาที่ซูมีความเจริญรุ่งเรืองขึ้น ส่องก็จะลดบทบาทอันเจริญรุ่งเรืองลง ต่างฝ่ายต่างก็ผลัดกันขึ้นในด้านความเจริญรุ่งเรือง ”

ที่มาของซูผ่านตำนานการบอกรเล่า เป็นความขัดแย้งระหว่างเผ่าซูกับเผ่าเปื้อโอ (ตั่งซู่) ในพื้นที่เวียจที่โโพ ในเนื้อเรื่องของตำนานเล่าว่า ชาวเปื้อโอได้ช่างปามากินตัวหนึ่งก็ได้แบ่งปันให้ชาวซูกินด้วย เวลาต่อมาซูได้มีมนากินตัวหนึ่ง แต่ไม่ได้แบ่งปันให้เผ่าเปื้อโอ กินเลย แล้วเปื้อโอได้มาเห็นบนเม่นที่บ้านของซู เปื้อโอ ก็เลยพูดว่าได้กินสัตว์ที่มีขนใหญ่ย่างขนาดนี้ทำไม่ไม่แบ่งให้เรา กินบ้าง ส่วนเราได้สัตว์มาขนาดเล็กนิดเดียว ก็ยังนำมาให้กินถ้วนหน้า ถ้าเป็นอย่างนี้ถือว่าเป็นผู้ที่ขาดความเมื่อยาหารในฐานะอยู่ร่วมกัน จากนั้นเผ่าเปื้อโอไม่ได้อยู่ด้วยกันในพื้นที่เวียจที่โโพอิก ในตำนานนี้ได้ผูกเป็นบทเพลงสัน្ដิษว่า เชอเคาะซูเปื้อโอ โตเกเหอะ ตั่งซู่ซูเหลื่องคานเหลิง มีความหมายว่า เม่นปราภูเป็นเหตุ ซูก็ไม่เห็นตั่งซู่อิก

นอกเหนือจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ที่อาศัยอยู่ในบริเวณเดียวกันแล้ว ชาชนเผ่าซูยังเชื่อมโยงตัวเองหรือมองตัวเองว่ามีความสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ที่อาจ

จะอยู่ห่างไกลไปอีกด้วย ดังจะเห็นได้จากตัวนานหรือเรื่องเล่าเกี่ยวกับการจับของพื้นที่เพื่อสร้างบ้านสร้างเมืองที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆที่ว่า “...มีผัวเมียคู่หนึ่งไปตกเบ็ดหาปลา กัน ได้ไปเห็นแกะแห่งหนึ่งคีมาก สองผัวเมียบอกว่าพื้นที่แห่งนี้หมายความที่จะสร้างบ้านสร้างเมือง แล้วทั้งคู่ตกลงของพื้นที่ที่แห่งนั้นด้วยการทำเครื่องหมายเอาคันเบ็ดปักลงไปในดิน แล้วอาเจือยา (ใช่พลุ ซึ่งเป็นชุดประกอบพิธีกรรมของชนเผ่าชู) ไปพادเอาไว้บนคันเบ็ดนั้น เพื่อเป็นพยานหลักฐานว่าสองผัวเมียคู่นี้ได้ผ่านพื้นที่นีมาก่อน สถานที่แห่งนี้เรียกว่ากุเป้อติง โต ตั้งอยู่ระหว่างชุมชนบ่องหนองเนา เวลาต่อมาก็มีชาวต่างด้าวเดินทางมาตั้งถิ่นฐาน ได้ไปเห็นพื้นที่แห่งนั้นอีก ก็ได้ไปจับของเอาไว้เหมือนกัน โดยใช้เครื่องเงาเล่นฝังลงไปได้ดินในพื้นที่เดียวกัน ต่อมาก็มีชาวต่างด้าวเดินทางมาตั้งถิ่นฐาน จึงอีกโดยใช้ถั่วลิสงเก้าตະกร้าฝังลงไปได้ดินนั้นเช่นกัน เวลาต่อมาก็มีชาวต่างด้าวเดินทางมาตั้งถิ่นฐาน ได้ไปเห็นอีก ก็ชอบพื้นที่นีเหมือนกันเห็นว่ามีความหมายสมที่จะสร้างบ้านเมืองก็จ้องเอาไว้เหมือนกัน โดยใช้ถั่วตากทองคำเก้าใบฝังลงไว้ได้ดินอีกเช่นกัน

เวลาต่อมาชนเผ่าทั้งหลายนี้ได้ไปพร้อมหน้ากันทั้งชนเผ่าฯ ชนชาติมอญ
ชนชาติพม่า ชนชาติฝรั่ง เพื่อที่จะจับของกลางพื้นที่เพราต่างคนต่างจับของเอาไว้
แล้ว แต่ปรากฏว่าคันเบ็ดหายไปแล้ว หาหลักฐานไม่ได้ บุคลงไปได้ดินกีเห็นเคียวเก้า
เล่ม ได้เคียวกีเงื่อนถัวลิสิงเก้าตะกร้า ให้ถัวลิสิงกีขาดทองคำอีกเก้าใบ กีเลยทะเลา
กันต่างฝ่ายต่างยืนยันว่าได้มานำจับของพื้นที่นีมาก่อน กล้ายเป็นคดีความที่หาข้อยุติไม่ได้
(คงโก) จากนั้นก็ตกลงกันไม่ได้ พระอินทร์จึงต้องลงมาช่วยแก้ไขปัญหาให้ พอพระ
อินทร์ลงมา กีไดเรียกพญานาคจากเมืองบาดาลให้ขึ้นมาเป็นสักขิพยานในครั้งนี้ พญา
นาคกียืนยันว่าคนชนเผ่าฯ เป็นคนจับของพื้นที่ก่อน ต่อมาก็เป็นมอญ พม่า ฝรั่ง ดังนั้นชน
เผ่าฯ จึงต้องสร้างบ้านเมืองก่อนชนชาติอื่นๆ ทางมอญ พม่า ฝรั่ง ตามว่าชนเผ่าฯ จะ
ครองเกาะกุเปือติ่ง โต่นน่านกีปี ชนเผ่าฯ บูอกกว่าจะครองจนกว่าแผ่นดินนี้ผุ ถ้าเป็น
อย่างนั้นชนชาติมอญ พม่า ฝรั่ง จะขอครองพื้นที่ไปก่อน พอถึงเวลากำหนดเวลาจะคืน
ให้ชนเผ่าฯ ไม่ต้องทำอะไรพอกชนชาติอื่นจะทำให้ ตกลงกันด้วยกินน้ำสาบาน พระ
อินทร์และพญานาคเป็นพยาน ถ้าถึงกำหนดแล้วไม่คืนให้ตามสัญญา ฟ้าจะผ่าหัวเมือง
ท้ายเมืองทั้งสี่ทิศสามครั้ง ถ้ายังไม่ยอมอีกไฟจะไหม้บ้านเมืองเป็นເກົ່າລ່ານ ມນຸຍີຈະອູ່
ໄມ້ໄດ້ອືກທຸກชนชาติຈະຮະຫບທັງໝາດ(สัมภาษณ์ลุงหม่องເປົ່າ ກນກຽກຄຸລ ບ້ານທີໄລ່ປ້າ)

นอกเหนือจากความสัมพันธ์ที่ปรากฏในต้านานเรื่องเล่าแล้ว ยังมีความสัมพันธ์ในเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์อีกด้วย กล่าวคือในช่วงสมัยของทะเจียง โปรดี เป็นเจ้าเมือง ได้มีชนผ่าเป่อ โอ้อาศัยอยู่ในพื้นที่แถบนี้มากถึง 100 หลังคาเรือน โดยมีคนสำคัญ 3 คน ซึ่งมีวิชาคากาอาคอมคงกระพันหนังหนียวทำงานเป็นลูกน้องคนสนิทของทะเจียง โปรดี ทำหน้าที่จับโจรผู้ร้าย ขณะเดียวกันชาวเป่อ โอ้อีก็มีบนาทสำคัญในการค้าขายและเปลี่ยนสินค้าในพื้นที่แถบนี้ด้วย อย่างไรก็ตามในปัจจุบันนี้มีผ่าเป่อ โอ้อีกคงเหลืออยู่ในพื้นที่เวียจ่าที่โพเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

นอกจากนี้ยังมีความสัมพันธ์ภายในระหว่างคนกลุ่มผ่าเดียวกันแต่ต่างกลุ่มความเชื่อ เช่น กลุ่มความเชื่อด้วยขาว (สุอัว) กลุ่มความเชื่อด้วยเหลือง (สูบ่อง) และกลุ่มถือนำ้มสุก (วีม่อง) ซึ่งแต่ละกลุ่มจะมีขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรมที่ต่างกัน อย่างไรก็ตามทั้ง 3 กลุ่มสามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์กันได้ผ่านทางการแต่งงานโดยยึดถือกันว่าจะต้องยึดเอกสารกลุ่มความเชื่อของฝ่ายหญิงเป็นหลัก ซึ่งฝ่ายชายจะต้องเข้าพิธีตามความเชื่อของฝ่ายหญิง เช่น ถ้าหากฝ่ายชายอยู่ในกลุ่มด้วยเหลือง (สูบ่อง) ฝ่ายหญิงอยู่ในกลุ่มถือนำ้มสุก (วีม่อง) พิธีการแต่งงานก็ต้องจัดแบบกลุ่มถือนำ้มสุกและฝ่ายชายก็ต้องเปลี่ยนนามบัตรตามกลุ่มความเชื่อของฝ่ายหญิง

พิธีกรรมไหวเจดี๊ทรายของกลุ่มความเชื่อด้วยเหลือง

นอกจากนั้นยังมีลักษณะความสัมพันธ์ทางสังคมอื่นๆ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างคนต่างหมู่บ้าน ที่เกิดขึ้นจากรูปแบบการเดินเท้าติดต่อไปมาหาสู่กัน คนในพื้นที่แถบนี้ติดต่อกันมากด้วยการเดินเท้า ดังนั้นถ้าหากคนเดินทางจากหมู่บ้านหนึ่งไปยังอีกหมู่บ้านหนึ่ง ถ้าหากมีค่าลงทะเบียนก่อนในระหว่างการเดินทางก็สามารถแวร์ค้างคืนนอนตามหมู่บ้านต่างๆระหว่างเส้นทางได้ เช่น คนจากหมู่บ้านจะแกะจะเดินลงลงมาที่หมู่บ้านสะเนเพ่อง ก็ต้องนอนค้างคืนที่หมู่บ้านที่ໄลป่าและหมู่บ้านเกาะสะเดิง ยิ่งไปกว่านั้น คนที่แวร์ค้างคืนตามบ้านอาจจะไม่รู้จักกันมากก่อนก็ได้ แต่ด้วยความสำนึกในการเป็นคนชนเผ่าเดียวกัน ทำให้สามารถแวร์ค้างคืนได้ โดยเจ้าของบ้านมีความเต็มใจต้อนรับทุกคนที่แวร์ค้างคืน

ความสัมพันธ์ทางสังคมในรูปแบบการร่วมงานพิธีกรรมของชุมชน เช่น พิธีการทำบุญยุ่งข้าว (โนบือพ่องล่องหร่อง) ที่หมู่บ้านเกริง โน่ ก็มีชาวบ้านจากหมู่บ้านยูน ในบ้านแม่จันทะ บ้านม่องควะ ทึ่งที่เป็นชาวบ้านทั่วไป ประสงม์ สามเณร แม่ชี ก็เดินเท้ามาร่วมพิธีกรรมด้วย โดยจะเดินมาร่วมงานบุญและแวร์ค้างคืนที่บ้านของชาวบ้านเกริง โน่ หรือมีพิธีบุญข้าวใหม่ (บือซ่องคุ) ที่หมู่บ้านกองม่องทะ ก็มีชาวบ้านจากหมู่บ้านจะแก่ ทิໄลป่า ໄลໄโว่-ชาราวะ เกาะสะเดิง สะเนเพ่อง เดินทางมาร่วมงานและนอนค้างคืนที่บ้านของชาวบ้านกองม่องทะ อญ่าร่วมงานบุญจนเสรีจพิธีกรรม หลังจากจบพิธีกรรมงานบุญ โดยส่วนใหญ่มักจะมีการเปิดเวทีประชุมด้วยเพราะในงานพิธีกรรมงานบุญต่างๆของชุมชน จะเป็นโอกาสอันดีที่ชาวบ้านจากทุกหมู่บ้านมาร่วมตัวกันที่งานบุญ ทำให้ประเด็นต่างๆไม่ว่าจะเป็นเนื้อหารื่องสถานการณ์ การทำมาหากิน ปัญหาความเดือดร้อนหรือเรื่องสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติ จะมีการหยิบยกเอาประเด็นต่างๆมาเสนอในเวทีประชุม ในโอกาสนี้บางครั้งก็เป็นเรื่องของการประชุมภายในชุมชน บางครั้งก็เป็นการประชุมจากเจ้าหน้าที่รัฐที่พยายามหาโอกาสในการแจ้งว่าจะต่างๆจากทางหน่วยงานราชการ

บันทึกสถานการณ์การเมืองที่ชายแดนไทย-พม่า บริเวณโต้วปอง เมื่อวันที่ 1-3 สิงหาคม พ.ศ.2544 ได้มีการเปิดเวทีการประชุมโดยนายศุภชัย พนาอุดม ประธาน สภาอบต.ໄลໄโว่ โดยได้กล่าวว่าจะมีการประชุมเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหาที่ชายแดน เป็นปัญหาภายในของแต่ละหมู่บ้าน หลังจากนั้นลุงหม่องเป็น กนกกรุ๊ด ประธานฝ่ายการศึกษาของคณะกรรมการเพื่อการศึกษาและวัฒนธรรมฯได้กล่าวถึงความสำคัญของ

พิธีกรรมการผูกข้อมือ ทั้งนี้ในช่วงวันเวลาดังกล่าวเป็นงานพิธีกรรมงานผูกข้อมือเดือนเก้า (หล่าhex ไจ่จู) ซึ่งเป็นพิธีกรรมที่มีความสำคัญและมีความหมายต่อคนในชนเผ่ามาก ผูกข้อมือเดือนเก้านี้มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาว่า แต่เดิมสมัยของบรรพบุรุษชาวโผล่วง (ฉู) มีเชื้อสายมาจากชาวองโ哥เลีย ซึ่งอาศัยอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของเทือกเขาปาร์เมีย (อยู่ในประเทศไทยปัจจุบัน) ต่อมาประชาชนมากขึ้น จึงได้อพยพลามาทางใต้ของทะเลรายโ哥บี จนถึงลุ่มน้ำแม่แยงซีเกียง ประมาณบี.ซี.ศักราชสองพันหก ร้อยกว่า (แม่น้ำแม่แยงซีเกียง หรือที่คนในชนเผ่าเรียกว่า ที่เยี่ร่องหรือที่ภินเมือง)

บรรพบุรุษของโผล่วง(ฉู) ได้อพยพลามาขึ้นทะเลรายโ哥บี ตอนนี้ได้รับความทุกข์ทรมานมากจากความอดอยากหิวโหยและโรคภัยไข้เจ็บทั้งจากภัยธรรมชาติอย่างแสนสาหัสทำให้ขวัญหนีดีฟ่อ ผู้นำของชนเผ่าตอนนั้นชื่อว่า “ พูปิงถูกก่อ ” แปลว่า “ บ้านเต็มโลก ” จึงได้รวบรวมเอาลูกหลวงทำการเรียกขวัญผูกข้อมือกับด้วยขาว ซึ่งตรงกับฤทธิ์ในเวลานั้น โดยมีจุดประสงค์ให้ขวัญและกำลังใจกลับคืนมาอยู่กับเนื้อกับตัวและให้พ้นจากโรคภัยไข้เจ็บ ตลอดจนด้วยที่ผูกข้อมือนั้นเป็นสัญญาลักษณ์ให้รู้ว่า จะมีความรักสามัคคีกัน จึงทำให้เกิดประเพณีผูกข้อมือเดือนเก้าขึ้นของชนเผ่าและได้ยึดถือประเพดพุทธิกันมาทุกปีในระหว่างเดือนเก้าซึ่งได้เป็นประเพณีอันดีงามต่อไป

คำเรียกขวัญคือปรือ-หล่า เก๊-ໄโล่/ปลือ-หล่า เก๊-ໄโล่ มีสองอย่างเรียกได้ทั้งสองแบบ แล้วแต่คนคนหนึ่งจะมีความสะดวก มีความหมายดังนี้ปรือ-หล่า เก๊-ໄโล่หมายถึงของพื้นภัยและสิ่งชั่วร้ายทั้งปวง ปลือ-หล่า เก๊-ໄโล่ หมายถึงของได้รับสิ่งดีงามตามความปรารถนา ถ้าจะแปลเป็นภาษาไทย หมายความว่า ขอขวัญจงกลับมา กลับมาอยู่กับเนื้อกับตัวกับพ่อแม่กับปู่ย่าตายายหรืออะไรต่างๆแล้วแต่บุคคลจะสะดวกคล้ายๆกับคำอวยพรคำขอพรนั้นเอง ส่วนประกอบของการผูกข้อมือเดือนเก้ามี 7 อย่างคือข้าวปืน ข้าวเหนียว กล้วย อ้อย ด้วยขาว ดอกเงินลาย น้ำ แต่ละอย่างมีความหมายดังนี้ ข้าวปืน มีความหมายว่า แผ่นธูต้องอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มก้อนและจะต้องรักษาสักการะบูชาสิ่งที่ควรเคารพ เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น ข้าวเหนียว มีความหมายว่า ความซื่อสัตย์ สุจริต รักกัน ปrongดองกัน เอื้อประโยชน์แก่กันและกันดังเช่น ข้าวเหนียวห่อ มีความเหนียวแน่น หล่อหลอมให้ติดกัน ไม่แตกแยกหลุดหายจากกัน กล้วยมีความหมายว่า เป็นการยึดเหนี่ยวแน่ใจให้รักใคร่ไม่ตรึงตัวกันตามระเบียบดังเช่นเหมือนกล้วย อ้อยมีความหมายว่าความผูกพันหรือการสืบแผ่นธูมมาเป็นทอดๆให้คงเจริญขึ้นเมื่อน้ออย

จะนำไปปลูกที่ไหนจะขึ้นที่นั่นเสมอ ไม่สูญหายไปไหน จะสืบทอดกันตลอดไป ดอกเข็มลายมีความหมายว่า มีความมั่นคงในอุดมการณ์ ในการรักษาประเพณีวัฒนธรรมของตนให้หยังรากลึกลงในดิน จะแพร่ลูกแพร่หลานตลอดไป ด้วยขาวมีความหมายว่า ความดีงามบริสุทธิ์แห่งจิตใจ ให้เป็นความพร้อมเพียงสามัคคีกันอายุมั่นขวัญยืน นำมีความหมายว่า มีความร่มเย็นอยู่เสมอ ทุกชนิดจะขาดเสียไม่ได้ วิถีชีวิตของชาวชนเผ่าชูก្រีเปรี้ยบเสมือนกับน้ำ้น้ำเอง (สัมภาษณ์นายเอทิง โพ เมืองไฟร วันที่ 10 กรกฎาคม 2544)

รายงานสถานการณ์ภาคสนามนั้นค้นพบว่าทุกครั้งที่มีงานพิธีกรรมนั้น หมายถึงความหมายที่ซ่อนเร้นคือการจะมีการพูดคุยประชุมกันถึงเรื่องการเมืองสถานการณ์ความเป็นไปของแต่ละชุมชนเป็นการถกเถียงแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในเรื่องราวต่างๆเพื่อแก้ปัญหาของชุมชนและการวางแผนการทำงานร่วมกันเพื่อให้ชุมชนได้เดินทางไปในทิศทางของตัวเอง เนื่องจากว่าในชนเผ่างานพิธีกรรมงานบุญประเพณีต่างๆนั้นเป็นความหมายถึงการรวมศูนย์จิตใจผู้คนไม่ได้มีพรหมเดนของประเทศไทยมา วางกัน มีแต่เรื่องวัฒนธรรมเดียวกัน ไม่ได้มีการเอาเรื่องของเชื้อชาติเผ่าพันธุ์หรือพรหมเดนประเทศไทยแบ่งแยกทำลายความเป็นมนุษย์ ดังนั้นสถานการณ์ในชนเผ่าจึงเป็นเรื่องน่าสนใจ เพราะวิธีการประชุมไม่ได้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างเป็นทางการ ไม่ได้เป็นลักษณะการประชุมแบบจัดตั้ง แต่ทุกครั้งเป็นอันรู้กันว่าภายหลังจากพิธีกรรมเสร็จสิ้นลงแล้วจะมีการเปิดวงประชุมหารือกันในระดับแกนนำของแต่ละชุมชน เช่นเดียวกัน เมื่อประเพณีผูกข้อมือเดือนเก้าที่เตอปองเสร็จสิ้นลงก็มีการพูดคุยประชุมหารือกัน

ผู้นำของชุมชนที่เข้าร่วมได้แก่นายอานันท์ เสดะพันธ์ กำนันตำบลໄล่โว นายไนตรี เสดะพันธ์ ประธานฝ่ายบริหารอบต.ໄล่โว นายภูวดล จอมวรี ผู้ใหญ่บ้านที่ໄล่ป้า นายหม่องเปป กนกรกุล ประธานฝ่ายการศึกษา นายศุภชัย พนาอุดม ประธานสภาอบต.ໄล่โว นายสุวรรณ โชคศรีเจริญ ผู้ใหญ่บ้านເກะสะเติง นายໂทโຮ່າ พนาສຸຂສັນຕິຜູ້ใหญ่บ้านຈະແກ นายຍຸແພຣ ພິທັກຍໍ່ชาຕິຄີຣີ ອບຕ.ບ້ານໄລ່ໂວ-ຫາຮາວ นายหมອງຖຸງອູ້ກມລ ກະສົນຫຼຸ້ມ ຜູ້ເຊື່ອວ່າຈຸດຕໍ່ານສິ່ງແວດລ້ອມແລະສັຕິປ່າງ นายສົມພັກ ສັງໝໍລາຮາຮາ ຜູ້ປະສານงานคณะกรรมการเพื่อการศึกษา ເບຍຸຈານາສ ທຸນວຽງຈັກ ເລຂາຄະກຽມການພິເສດຖະກິນ ເພື່ອການສຶກສາ

สำหรับวาระเนื้อหาของการประชุมที่ชายแดนไทย-พม่า ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันว่าสำหรับสถานการณ์ความเป็นอยู่ของคนที่ชายแดนนั้นสามารถอยู่ร่วม

กัน ได้ เพราะถ้าคนที่ชายแคนอยู่ที่ชายแคนไม่ได้จะให้ทำย่างไร ถอยกลับเข้าพม่าก็ทำไม่ได้ อยู่ในประเทศไทยก็อยู่ไม่ได้ แต่คิดว่าควรจะอยู่ร่วมกัน ได้โดยการทำมาหากินอยู่กันแบบพื้นเมืองช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เพราะถ้าหากมีความเป็นมนุษย์อย่างเท่าเทียมกันมีศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์เท่ากัน ไม่ความมองถึงพรอมแคนประเทศไทย แต่เป็นเรื่องของพรอมแคนทางด้านวัฒนธรรม วัฒนธรรมกับเรื่องของตัวบทกฎหมายมันยืนคนละกรอบกัน ในสถานการณ์ความเป็นจริงพื้นเมืองชนเผ่าชู ส่อง ไม่ได้อาเรื่องของตัวกฎหมายเข้ามาใช้เป็นกฎหมาย มีการแต่งงานข้ามเผ่าพันธุ์ ข้ามอาณาจักรประเทศไทยเดแต่เดิมในชุมชนมีการเชื่อมโยงกันทางประเพณี มีการเปิดพรอมแคนทางด้านวัฒนธรรม พุดจาภาษาเดียวกัน มีสัญญาลักษณ์บางอย่าง เช่น ด้วยที่ข้อมือ ผ้าถุง หรือย่าม เพียงเท่านั้นก็สามารถสื่อสารกันได้ถึงที่มาที่ไปของความสัมพันธ์

ประธานสภากอบต. ໄล ໂໄງ ได้เปิดประเด็นว่าเมื่อช่วง 4-5 ปีที่ผ่านมา ได้เกิดปัญหาความวุ่นวายทางด้านชายแคน ชาวบ้านถูกกระทำถูกثارุณกรรมในเขตประเทศไทย พม่า ทำให้สถานการณ์บ้านเมืองที่ชายแคนไม่สงบ ความไม่สงบของการเมืองภายในประเทศไทยของประเทศไทยเพื่อนบ้าน ได้ส่งผลกระทบกับคนที่อยู่ตามแนวชายแคน ถ้าเหตุการณ์บ้านเมืองในประเทศไทยไม่สงบชาวบ้านทุกคนในเขตพม่าก็ไม่อยากกลับไป เพราะนั่นหมายถึงชีวิตและความตายและความทารุณกรรม อยู่ในเขตประเทศไทยไม่ได้ เพราะเป็นคนผิดกฎหมาย เป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศไทย บางครั้งความเป็นจริงของคนที่ชายแคนเป็นความเจ็บปวดเกินกว่าที่จะบรรยาย

ถ้าหากจะตามหามนุษยธรรมสำหรับชนกลุ่มน้อยที่ชายแคน ไทย-พม่า เป็นเรื่องที่ห่างไกลจากความเป็นจริง คำว่า “มนุษยธรรม” เป็นคำที่สวยหูที่พูดอยู่บนโต๊ะของนักวิชาการ บนเวทีสัมมนาต่างๆ เพื่อให้นักมนุษยธรรมทั้งหลายได้เก็บเอาไว้ 乍วีกจดจำว่าทำไปเพื่อมวลมนุษย์ เป็นเพียงความสwyหูเท่านั้น สำหรับเราในประสบการณ์ตรงมีแต่ความความเจ็บปวดและความตายของเพื่อนมนุษย์ที่ถูกกระทำจากเงื่อนมือของผู้ที่มีอำนาจ กฏหมายได้หอบยึนชะตากรรมให้กับชีวิตผู้คนที่ชายแคน คำว่า ความเป็นคน ไทยแบบชาตินิยม ทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องได้ผลักดันคนที่ไม่มีบัตรออกนอกประเทศไทยให้กลับออกไปเผชิญชะตากรรมในเขตประเทศไทย พม่า ทั้งๆที่ในข้อเท็จจริงสถานการณ์ในประเทศไทยไม่ได้มีความสงบ การส่งคนผลักดันคนออกไปนอกประเทศโดยยึดหลักตัวบทกฎหมายของรัฐว่ากระทำไปเพื่อความมั่นคงของประเทศไทย แต่

ในอีกความหมายหนึ่งให้พวกรากลับไปตามท่านนั้นเอง เหล่านี้ต่างหากคือความเป็นจริงของสังคม และอ้างเพียงว่าคนกลุ่มนี้เป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศไทย ดังนั้นมนุษยธรรมสำหรับชนกลุ่มน้อยจึงเป็นเรื่องห่างไกลจากความเป็นจริง ผู้ที่มีอำนาจรัฐผู้ที่มีอิทธิพลตัวบทภูมายังต่างหากคือผู้กุมชะตาชีวิตของผู้คน

ทีมงานวิจัยได้เดินทางไปศึกษาข้อมูลพื้นที่หมู่บ้านໄล่ต่องคู ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่นับถือแบบตะ浩ะโคล อยู่ในเขตตำบลแม่จัน อ.อุ่มผาง จ.ตาก พวกราต้องออกเดินทางรองแรมไปตามหุบเขา ต้องเดินข้ามเขตแดนจากกาญจนบุรีไปเขตตาก ต้องผ่านหลายชุมชน และต้องค้างคืนในป่า เหตุการณ์ในป่านี้เองทำให้เราต้องจดจำไปนานแสนนาน เมื่อเราได้พบกับผู้คนจำนวนหนึ่งอาศัยช่อนตัวอยู่ในป่าลึก รัฐบาลไทยเรียกพวกราว่าเป็นชนกลุ่มน้อย แต่ในความเป็นจริงพวกราเป็นมนุษย์เหมือนกับพวกราทั่วไปเป็นโภค粮พูที่มาจากหมู่บ้านโโค่ว แต่เป็นหมู่บ้านชายแดนที่อยู่ในเขตประเทศพม่า พวกราเล่าว่าแต่ก่อนก็อาศัยอยู่ในโโค่ว แต่ด้วยจากได้รับความทุกข์ทรมานจากการกดขี่มั่งเหงพม่า ทำให้พวกราจำนวน 10 ครอบครัวได้ชักชวนหลบหนีลี้ภัยออกจากเมืองแบบหลบช่อนๆอยู่ในป่าลึกแห่งนี้ โดยที่ไม่รู้แน่ชัดว่าเป็นเขตแดนไทยหรือเขตแดนพม่า แต่เพียงเพื่อความปลอดภัยของชีวิต ทำให้ต้องเข้ามาหลบช่อนตัวอยู่ในป่าลึกอย่างนี้

การเดินทางทำงานศึกษาวิจัย

ข่าวโจ หมายถึงเพื่อนชายในภาษาไทย ได้สะท้อนความคิดเห็นว่าทุกเดือนจะต้องถูกทหารพม่าเข้ามาใช้อาวุธข่มขู่ผู้ชายที่อยู่ในวัยเย็งแรงให้ออกไปทำหน้าที่แบกอาวุธและเสบียงให้กับทหารพม่า ตัวของเขางอกเงยถูกบังคับให้แบกกระสุนปืนท่านกลางฝนตกหนักกระหน่ำลงมา แต่หยุดพักไม่ได้ต้องแบกอาวุธลาดตระเวนไปตามแนวเขตแดนชายแดนไทย-พม่า ต้องถูกบังคับรับใช้ทหารพม่าเดือนละหลายครั้ง บางครั้งจำนวน 4 วัน บางครั้งจำนวน 10 วัน บางครั้งนานถึง 15 วัน นั่นหมายถึงอะไร มันมีความหมายว่าชีวิตลูกเมียครอบครัวที่บ้านต้องได้รับผลกระทบไปด้วย เมื่อไร่นามิได้ทำแต่ต้องไปรับใช้ทหารพม่า ชีวิตผลประโยชน์ที่ต้องกับทุกคน มันเป็นความจริงที่เจ็บปวด บางครั้งความเจ็บปวดและความทุกข์ทรมานมันเป็นเรื่องปวดร้าวเกินกว่าที่จะไปพูดถึงมัน ชะตากรรมของกลุ่มคนที่ผู้ที่ถืออิฐาจารัฐนานนานว่าเป็นชนกลุ่มน้อย จึงเป็นเรื่องที่ไม่เคยมีใครอยากรับฟัง ไม่มีใครอยากรับรู้ ทุกอย่างคือชะตากรรมของชีวิตที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่มันเป็นความจริงของสังคมที่ชายแดน

บางสถานการณ์ที่ทหารพม่าเหลี่ยงพล้ำถูกกองทัพกอทูเลยิงได้รับบาดเจ็บก็ต้องตกเป็นภาระหน้าที่ของชาวบ้านโจคว่าที่ต้องแบกทหารพม่ากลับฐานที่มั่น สำหรับฐานที่มั่นข่าวโจ ได้บอกกับเราว่าถ้าหากมีทหารพม่าจำนวน 50 นาย ทหารพม่าก็จะมาบังคับชาวบ้านจำนวน 10 คนเพื่อไปเป็นลูกหาน ข่าวโจบอกว่ามันเป็นความรู้สึกที่เจ็บปวดที่ทั้งทหารพม่าและกองทัพกอทูเลได้กระทำกับพวากษา นอกจากนั้นทหารพม่ายังได้เข้ามาเบี่ยงเบี้ยนข่าวสารจากชาวบ้านอีก โดยการมาบังคับเบี่ยงเบี้ยนข่าวสารจากชาวบ้านบ้านละจำนวน 8 กระปอง ด้วยสภาพความกดดันดังกล่าว ทำให้ข่าวโจทน์สภาพความกดดันที่เกิดขึ้นไม่ไหวจึงต้องหลบหนีออกจากหมู่บ้าน โจคว่าเข้ามาอยู่พหลบหนีซ่อนตัวอยู่ในป่าลึกทึ่งๆที่ไม่ได้รู้ว่าเป็นเขตแดนประเทศไทยหรือประเทศพม่า แต่เขารู้ว่าชีวิตต้องเดินไปข้างหน้า เพราะนั่นหมายถึงชีวิตของลูกเมียและครอบครัวด้วย

คืนนั้นเราจำเป็นต้องนอนค้างในป่ากับพวากษา ได้ร่วมทุกช่วงเวลาสั่นๆ เราเห็นภาพของแม่เฒ่าวัย 96 ปี ที่ต้องมีชีวิตอยู่กับการหลบๆซ่อนๆ ต้องหนีภัยสถานการณ์การสู้รบ ชีวิตพวากษามีแต่ความอดอยากรเร้นแคร้น เรายังเห็นเด็กน้อยที่มีสายตาหวานกลัว เด็กน้อยถึงกับร้องไห้จำเมื่อเห็นเราเดินเข้าบ้านโดยบ้าน บังคุณไม่มียาธิกษาโรค ถ้าหากต้องการยาธิกษาโรคก็ต้องเดินไปซื้อที่หมู่บ้านໄลต่องคู ก็ต้องเผชิญหน้ากับทหารไทยที่ทำหน้าที่อยู่ตามแนวชายแดน ชีวิตพวากษามีแต่ความหวาดกลัวและ

ความหวาดระแวงต่อภัยร้ายที่อาจจะเกิดขึ้นทั้งจากทหารไทย ทหารพม่าและกองทุเด หลังจากเดินทางกลับจากໄล่ต่องคູແລ້ວ ภาพความทรงจำอันໂหดร้ายยังคงตราตรึงอยู่ในความรู้สึก การเดินทางครั้งนี้เราได้ยินเสียงเพลงแห่งการกดปุ่มเหง เป็นบทเพลงที่แสนเศร้ากับชะตากรรมของพื่นท้องในชนผ่า มันเป็นสภาพความเจ็บปวดที่เกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์ต่อมนุษย์ภายในใจของผู้คนที่มีอำนาจเหนือกว่าชนผ่าที่เป็นเพียงชนกลุ่มน้อยในสายตาของผู้ที่มีอำนาจ คำว่า “มนุษยธรรม” ถูกกลบเลือนไปจากใจของผู้คน

เรื่องราวต่างๆที่ขยายแคนไทย-พม่ามีอะไร ไรมากมายที่คนสังคมภายนอกไม่มีวันรับรู้และไม่มีวันเข้าใจ มันเป็นเงื่อนไขของสังคมภัยใน ประธานสภากอบต.ໄล่ໄວ่ ได้บอกเล่าเรื่องราวที่น่าสนใจ เป็นเรื่องของการเมืองท้องถิ่นว่าโดยส่วนตัวไม่ได้ชอบเล่นการเมือง แต่เนื่องจากว่าชาวบ้านในพื้นที่ไม่ค่อยได้มีโอกาสสัมผัสถักทางเจ้าหน้าที่ของรัฐ การพูดจาภาษาท้องถิ่นของประชาชนก็ไม่ได้สร้างความเข้าใจระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับประชาชน ทำให้ลุงศูชาชัย พนาอุดม อดีตผู้ใหญ่บ้านจะแก ได้มีชะตากรรมของชีวิตเข้ามายุ่งเกี่ยวกับเรื่องของการเมืองท้องถิ่น อันเป็นการเมืองระดับรากรัญชของภาคประชาชน โดยได้รับเลือกตั้งเป็นอบต.ของบ้านจะแก หมู่ 6 ตำบล ໄล่ໄວ่ จ.

กาญจนบุรี เมื่อวันที่ 23 มิถุนายน พ.ศ.2544 และได้รับเลือกตั้งให้เป็นประธานสภากอบต. ໄล่ໄວ่ นอกจากนี้ยังได้รับการยอมรับจากชุมชนให้ดำรงตำแหน่งเป็นประธานคณะกรรมการเพื่อการศึกษาและวัฒนธรรมของชุมชนทุ่งใหญ่นเรศวรในการทำงานเพื่อสนับสนุนการฟื้นฟูภัยและวัฒนธรรมของชนผ่า

อบต.บ้านจะแก ได้บอกว่าเขามีความสนใจเรื่องการทำนาหากิน ที่อยู่อาศัย เพราะที่อยู่อาศัยของคนในป่าในพื้นที่มีปัญหาทุกปี ต้องการให้ชาวบ้านอยู่ดีกินดี ส่วนเรื่องการพัฒนาต่างๆ ไม่ได้มีความสนใจว่าจะมีโครงการอะไรมาพัฒนา การพัฒนา เช่น โครงการประปาภูเขา โรงเรียน การปรับถนนเข้ามานในหมู่บ้านก็เป็นการพัฒนาอย่างหนึ่ง เรายุ่งในพื้นที่กฏหมายอนุรักษ์และคุ้มครองสัตว์ป่า ตอนแรกกฏหมายของกฏหมายอนุรักษ์บอกว่าจะปักป้องคุ้มครองนายทุนเข้ามานบุกรุกพื้นที่อย่างนั้นอย่างนี้ ซึ่งชาวบ้านเองก็เห็นดีด้วยที่จะได้รับความร่วมมือกันช่วยกันดูแลทรัพยากรธรรมชาติ แต่เมื่อเอามาใช้จริงแล้วพบว่าที่ถือกฏหมายอนุรักษ์เข้ามายังไง ได้พยายามบีบประชาชนอย่างนี้ไม่ค่อยดี

เท่าไหร่ โดยจะเป็นการบีบในลักษณะของตัวบทกฎหมาย เช่น ที่หมู่บ้านจะแก้มือสองปีที่แล้วก็มีเจ้าหน้าที่เข้าไปรื้อถอนสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางความเชื่อ

จากข้อค้นพบและได้เคราะห์จากสถานการณ์ความเป็นจริง ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนได้อาศัยอยู่กับธรรมชาติ เป็นการใช้ธรรมชาติอย่างเคารพอย่างให้คุณค่า สำหรับตัวของชาวบ้านไม่ต้องพูดถึงเรื่องการใช้นุรักษ์ ไม่ต้องพูดถึงการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ เพราะมันเป็นเรื่องของวิถีชีวิต คำว่า “อนุรักษ์” ได้ถูกนำมาไม่นานนี้เองตั้งแต่ที่มีการประกาศพื้นที่ແบนนี้ให้เป็นเขตราชภัณฑ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นั้นเรศวร เมื่อปี พ.ศ.2517 นับตั้งแต่นั้นมา เจ้าหน้าที่ของรัฐรวมทั้งองค์กรพัฒนาเอกชนก็ได้เข้ามาทำงานในพื้นที่พร้อมกับคำว่าการอนุรักษ์ โดยได้พยายามเข้ามานอกกว่าพวกราอยู่ในพื้นที่ป่าอนุรักษ์จะต้องการพกกฎหมายของการอนุรักษ์ ถ้าหากจะทำความผิดจะถูกลงโทษ พร้อมๆกันนี้ก็ได้องค์กรพัฒนาเอกชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งนักวิจัยนักวิชาการได้เข้ามาในพื้นที่ ทรัพยากรธรรมชาติและบุญทรัพย์ทางปัญญาที่ถูกดูดกลืนไปจากคนกลุ่มนี้เป็นจำนวนมาก แต่เป็นภาพที่มองไม่ชัด

พื้นที่ทุ่งใหญ่นั้นเรศวรนับจากประกาศให้เป็นแหล่งอนุรักษ์ที่มีความสำคัญที่สุดในโลกเมื่อปี พ.ศ.2534 ทำให้ความยุ่งยากในการใช้ชีวิตของประชาชนเริ่มมีมากขึ้น คนจากองค์กรภายนอกเข้ามามากขึ้นในพื้นที่ โดยจะเข้ามาพร้อมกับการตั้งข้อกล่าวหาว่า คนอยู่ในป่าเป็นผู้ทำลายป่า จะต้องอพยพโยกย้ายคนออกจากป่า นอกจากนั้นหน่วยงานพัฒนาต่างๆได้เข้ามามากขึ้นในพื้นที่ทั้งหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานขององค์กรพัฒนาเอกชน คำรามกับคำตอบได้ถูกกำหนดไว้เบ็ดเสร็จหมดแล้ว ถ้าหากเจ้าหน้าที่ฝ่ายไหนเข้ามามีความคิดว่าคนอยู่ในป่าไม่ได้ก็พยายามใช้นโยบายเข้ามายืนบังคับความคุณโดยอ้างถึงตัวหลักกฎหมาย แต่ถ้าเจ้าหน้าที่ฝ่ายไหนเข้ามาแล้วมองว่าชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนที่นี่มีความยากจนลำบากก็จะเข้ามาพัฒนาทุกรูปแบบ โครงการต่างๆจะถูกคิดค้นและกล่าวอ้างว่าทำไปเพื่อประชาชน ทั้งๆที่ในความเป็นจริงชีวิตของประชาชนที่นี่ไม่เคยเรียกร้อง “ไม่เคยร้องขอ ในความเป็นจริงชีวิตของคนที่นี่อยู่กันแบบง่ายๆ แต่เมื่อสถานการณ์ที่ชีวิตชาวบ้านถูกดึงให้ห่างออกไปจากความเป็นจริงแบบดังเดิม ทุกชีวิตที่ขับเคลื่อนอยู่ในพื้นที่จึงเป็นการใช้แรงขับเคลื่อนเพื่อดันรถในการใช้ชีวิตรอด ถ้าหากกฎหมายเข้ามายืนบังคับมากๆ ความกดดันก็จะเกิดขึ้น แรงผลักดันของประชาชน

จะมีความรุนแรงมากพอกากับแรงกดดันของเจ้าหน้าที่รัฐ เพราะเมื่อรัฐเป็นผู้กระทำ ประชาชนก็ต้องเป็นผู้ถูกกระทำ แรงกด แรงต่อต้าน เป็นพลังที่รุนแรง

ในหลายครั้งที่ประชาชนถึงกับเป็นผู้ลุกขึ้นยืนต่อสู้ เช่น กรณีที่ ตะเคียนทอง ชาวบ้านต้องร่วมมือร่วมพลังกันเพื่อประกาศจุดยืนของตัวเอง หรือกรณีที่ แม่จันทะ ชาวบ้านใช้มีดปักคอเจ้าหน้าที่ของรัฐ (คชด.) การเคลื่อนไหวบนความขัดแย้งดังกล่าว ทำให้เป็นภาพว่าชาวบ้านที่นี่หัวแข็งรุนแรง เพราะเป็นพื้นที่สีแดงมาก่อน เคยเป็นพื้นที่มีการเคลื่อนไหวของ PKK คอมมิวนิสต์มาก่อนเมื่อยุคเหตุการณ์ที่มีการ เคลื่อนไหวทางการเมือง ด้วยสภาพการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นเป็นข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ทราบได้ก็ตามที่ต่างฝ่ายต่างยืนคนละจุดยืน การใช้กรอบคิดคนละแบบ รัฐกับประชาชน มักจะยืนกันคนละด้าน โดยมีความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมักจะลงเอยว่าประชาชนเป็นผู้ผิด เป็นผู้กระทำผิดกฎหมาย แต่เมื่อมุมกลับถ้าหากประชาชนยึดเอากฎหมายของข้อห้ามความ เชื่อเป็นตัวหลักในการยึดถือปฏิบัติ รัฐก็จะเป็นผู้กระทำผิดและจะต้องถูกลงโทษ เช่นกัน สักวันหนึ่งในอนาคตที่ประชาชนเข้มแข็ง คนในชนผ่านสามารถกำหนดชะตากรรมของ ตัวเองได้ เจ้าหน้าที่ของรัฐก็จะต้องเชื่อฟังประชาชนเช่นกัน

แนวคิดว่าจะประชานว่าด้วยเรื่องชนเผ่า ได้เกิดขึ้นจากการทำงานของ ศูนย์ประสานงานองค์กรเอกชนพัฒนาชาวไทยภูเขา ร่วมกับองค์กรที่ทำงานเกี่ยวข้องกับ ชาวเขา ได้ร่วมกันจัดเวทีระดมวิเคราะห์สถานการณ์และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติในฉบับต่างๆ ที่ผ่านมา ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการอย่างต่อเนื่อง ได้มี การแสดงความคิดเห็นและแสดงจุดยืนร่วมกันว่าจะไม่เข้าร่วมแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 ที่กำลังจัดทำอยู่ และไม่เห็นด้วยกับแผนแม่บทเพื่อการพัฒนา ชุมชน สิ่งแวดล้อมและการควบคุมพืชเศรษฐกิจในพื้นที่สูงในสองฉบับที่ผ่านมา (แผนแม่บทเพื่อการพัฒนาชุมชน สิ่งแวดล้อมและการควบคุมพืชเศรษฐกิจในพื้นที่สูงฉบับที่ 1 เริ่ม ตั้งแต่ 2535-2539 และฉบับที่ 2 เริ่ม 2540-2544 และแผนแม่บทเพื่อการพัฒนาชุมชน สิ่ง แวดล้อมและการควบคุมพืชเศรษฐกิจในพื้นที่สูงฉบับที่ 1 เริ่มตั้งแต่ 2535-2539) และ ฉบับที่สามกำลังจัดทำขึ้น โดยสภาพความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.)

แผนแม่บทชาวเขาทั้งสองฉบับที่ผ่านมานี้ เป็นแผนที่แยกส่วนออกจาก จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติหรือแผนปกติ เนื่องจากรัฐมีความเห็นว่า ชาวไทยภูเขานี้มีลักษณะพิเศษที่แตกต่างไปจากคนไทยพื้นราบทั่วไป เป็นปัญหาที่มี

ความสำคัญและเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ส่วนรวมและความมั่นคงแห่งชาติ กล่าวคือ ประการที่หนึ่งชาวเขาเป็นชนกลุ่มน้อยที่มีจำนวนมากกว่า 5 แสนคน ประการที่สองกลุ่มคนเหล่านี้ได้อาชญาอยู่ในพื้นที่ห่างไกลและหูรักนัดการและมักจะอพยพเข้ามายังที่นี่ เนื่องจากเป็นอุปสรรคต่อการจัดระเบียบการปกครองและเป็นจุดอ่อนต่อการแทรกแซงและการแสวงหาผลประโยชน์จากฝ่ายตรงกันข้าม ประการที่สาม การเมืองชาติ ศาสนา ภาษา ค่านิยม ความเชื่อถือ วัฒนธรรม ประเพณีที่แตกต่างไปจากคนส่วนใหญ่ เป็นจุดอ่อนสำคัญต่อการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในชาติ ประการสุดท้ายการประกอบอาชีพ และการเลี้ยงชีพโดยทั่วไปเป็นการทำไร่เลื่อนลอยและเป็นการปลูกผึ้ง โดยก่อผลกระทบต่อการบุกรุกทำลายป่า แหล่งต้นน้ำลำธาร ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศไทย (แผนแม่บทเพื่อการพัฒนาชุมชน สิ่งแวดล้อมและการควบคุมพืชเศรษฐกิจบนพื้นที่สูงบันทึกที่ 1 เริ่มตั้งแต่ 2535-2539)

เครื่องข่ายชนเผ่ามีความเห็นว่า แผนแม่บทชาวเขาสองฉบับดังกล่าว เป็นแผนการพัฒนาที่แยกส่วนมาจากการปกครองท้องถิ่น ในการเลือกปฏิบัติซึ่งไม่ได้คำนึงอยู่บนพื้นฐานความเท่าเทียมกันและมีอคติทางชาติพันธุ์หรือ “มายาคติ” การขาดความเข้าใจในวิถีชีวิตของชาวเขา ทำให้รัฐเข้ามาพัฒนาในรูปแบบต่างๆ รัฐได้พยายามเปลี่ยนแปลงทัศนคติของชาวเขาในด้านการดำเนินชีวิต ความเชื่อสัตย์ศรัทธา การร่วมมือในการกำจัดฟืน ลดการตัดไม้ทำลายป่า แต่ไม่เคยมีนโยบายในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของประชาชนชาวไทยพื้น土人 ที่มองภาพพจน์ชาวเขาว่าเป็นผู้ยากไร้ ยากจน ขาดความรุนแรง เป็นกลุ่มที่มีลักษณะง่าย เชื่อผีสาหัส เดียวดาย ด้อยวัฒนธรรมหรือเป็นผู้ก่อปัญหายาเสพติดและเป็นปัญหาต่อความมั่นคงของชาติ โดยไม่ได้มีการวิเคราะห์อย่างลึกซึ้งว่าแท้ที่จริงของปัญหาแล้วใครเป็นผู้กระทำ

สภาพข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นการดำเนินชีวิตของชาวเขាតั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ปัญหาที่ชาวเขามักจะประสบคือ ปัญหาสิทธิในการเป็นพลเมืองไทย การไม่ได้รับสัญชาติของชาวเขานับเป็นเรื่องสำคัญที่สุดของชาวเขา ซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อความไม่มั่นคงในการดำรงชีวิต และส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ไม่สามารถเข้าถึงสิทธิในการศึกษา ในการรับบริการทางการศึกษา ความมั่นคงในที่อยู่อาศัยโดยไม่ต้องโยกย้าย การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและการปกครองท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งขาดสิทธิเสรีภาพในฐานะมนุษยชน ปัญหาสุขภาพ ปัญหาการแพร่ระบาดของยา

สภาพด้านเศรษฐกิจ เท่าที่ผ่านมา การให้สิทธิ์ส่วนราชการกู้หนี้ของชาวเขาในฐานะพื้นเมืองไทย มีการดำเนินการให้สัญชาติไทยเป็นไปอย่างช้าๆ เนื่องจากตัวเลขสถิติล่าสุดสำรวจเมื่อเดือนเมษายน 2542 โดยกรมการปกครอง จากโครงการเงินกู้พิเศษเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ (โครงการมิยาซawa) ดำเนินการสำรวจชุมชนบนพื้นที่สูงทั้งหมดใน 20 จังหวัด โดยสำรวจชาวเขาได้จำนวน 873,713 คน พบว่าได้รับสัญชาติไทยแล้วตั้งแต่ปี พ.ศ.2517 จนถึงปัจจุบันเพียง 426,079 คน คงค้างยังไม่ได้รับสัญชาติถึง 507,110 คน และในจำนวนนี้ผู้ที่จะมีสิทธิในการขอสัญชาติประมาณ 100,000 คนเท่านั้น (สำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย 2543 ระบุเป็นสำนักทะเบียนกลาง ว่าด้วยการพิจารณาลงรายการสถานะบุคคลในทะเบียนรายภูริ ให้แก่บุคคลบนพื้นที่สูง) ที่เหลืออยู่ก็จดอยู่ในสถานะคนต่างด้าวหรือหลบหนีเข้าเมืองจึงไม่มีสิทธิของรายการสัญชาติแต่อย่างใด และยังพบว่าในกระบวนการให้สัญชาติไทย มีการคดโกงกันทุกรดับตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน อำเภอ จังหวัดและระดับชาติ เราจะพบว่ามีการซื้อขายเรื่องสัญชาติเกือบทุกพื้นที่ที่มีชาวเขาอยู่อาศัย คนที่มักจะได้รับสัญชาติไทยจึงเป็นกลุ่มคนที่มีเงิน คนต่างชาติและสำหรับชาวเขาที่ได้สัญชาติแล้วอาจจะถูกยกเลิกหรือถูกถอนสัญชาติเมื่อได้ก็ได้ ตามแต่รัฐบาลเห็นว่าเป็นภัยความมั่นคงของชาติ

สรุปว่าชุมชนบนพื้นที่สูงในปัจจุบันกำลังเผชิญหน้าต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงและแรงกดดันจากภายนอกอย่างน้อยสามกระแสหลักคือ

1. กระแสการกดดันให้ชาวเขาอยู่พอกจากพื้นที่ป่าอนุรักษ์ของกรมป่าไม้และให้ปรับตัวหันมาทำการเกษตรเชิงอนุรักษ์ดิน น้ำ ป่าบนพื้นที่จำกัด ซึ่งส่งผลกระทบแก่ประชาชัąนบนพื้นที่สูงอย่างมาก ในเรื่องของความมั่นคงในวิถีชีวิต ด้านที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกิน ระบบสังคมและวัฒนธรรมถูกทำลาย สาเหตุปัจจุบันเกิดจากนโยบายรัฐและกลไกการดำเนินงานทั้งหมดที่เกี่ยวข้องในสองด้านคือด้านหนึ่งมองว่าบนพื้นที่สูงเป็นพื้นที่สามารถสร้าง “ มูลค่าส่วนเกินทางเศรษฐกิจ ” ที่มีค่ามากทางในเชิงการเกษตรเพื่อการส่งออกพืชเมืองหนาว เชิงอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและอีกด้านหนึ่งนั้นพื้นที่สูงเป็นพื้นที่ที่ก่อภัยนิดต้นนำลำธาร ป่าไม้ที่มีค่าสูงต่อประเทศ เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่หล่อเลี้ยงคนส่วนใหญ่ของประเทศไทย ข้อแนวคิดทั้งสองด้านดังกล่าวได้ถูกบรรจุเป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติในแผนระยะที่ 7 ระยะที่ 8 โดยเฉพาะการ

จัดทำแผนแม่บทพัฒนาบนพื้นที่สูงฉบับที่ 1 , 2 ที่ผ่านมา ยิ่งกว่าหนึ่งมิติครม.กฤษณะ
ระบุเป็นปฏิบัติต่างๆ กำลังได้รับการจัดทำเชื่อมต่อระหว่างต่อเนื่อง เช่น
มติครม.30 มิถุนายน 2541 การแบ่งเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ การจัดซื้อคุณภาพนำสิ่งเหล่านี้
จึงส่งผลกระทบกับชุมชนบนพื้นที่สูงในเรื่องที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินอย่างยิ่ง

2. กระแสการนักธุรกิจเก็บกำไรที่ดิน และผู้บุกรุกท้องถิ่น และการเข้ามาของเครือข่าย
การค้ายาเสพติดและการค้าประเวณี กระแสการแบ่งชิงทรัพยากรบนพื้นที่สูง พบว่าบ้าน
วันจะทวีความรุนแรง ปัญหานี้เกิดจากกระแสการเคลื่อนไหวของสังคมเข้ามายังที่วิวัฒนา
กับบนพื้นที่สูง กล่าวคือ ความขัดแย้งที่เกิดจากการแบ่งชิงดิน นำป่า ระหว่างชาวเขา
บนพื้นที่สูงกับผู้ที่มีอำนาจจากภายนอก เช่น เจ้าหน้าที่รัฐที่ต้องการจัดการปลูกป่า
อนุรักษ์ดันน้ำลำธารและพยายามขับชาวเขาออกจากป่า กลุ่มนayeทุนหรือผู้ประกอบการ
นักเก็บกำไรที่ดินทั้งหลาย อาศัยช่องว่างโครงสร้างอำนาจรัฐเข้าไปบังคับใช้ทรัพยากร
เพื่อผลิตพืชเศรษฐกิจและกลุ่มคนพื้นที่รับที่ถูกผลักดันให้ดินร่อนอยู่รอดด้วยการอยู่ร่น¹
จากเมืองหรือชนบทเข้าป่าในด้านการทำนาหากิน ตัดไม้ขาย หาของป่า ล่าสัตว์ เข้าไปจับ²
ของที่ดินในการทำไร่

2. กระแสการครอบงำของสังคมใหญ่ทั้งด้านข้อมูลข่าวสารด้าน
เศรษฐกิจ ด้านการปรับตัววิถีชีวิตที่ต้องหันมาพึ่งเงิน การรับจ้างจากภายนอก ควบคู่กับ
การละทิ้งค่านิยมดั้งเดิมสู่กระแสวัฒนธรรมของสังคมใหญ่³

มาตรการที่แนวคิดว่าจะประชานต้องการตอบโต้กับรัฐในการแสวงหา
ทิศทางให้กับชนเผ่า มีสิ่งสำคัญดังต่อไปนี้

1. ผลักดันฐานคิดของรัฐให้หลุดจากฐานคิดเดิมคือ “การผลักดันอุดม
ทางชาติพันธุ์หรือมายาคติ” และผลักดันแนวคิดเรื่องความมั่นคง จะต้องมี
ความชัดเจนว่า “พื้นที่ความมั่นคงโดยเฉพาะตามแนวทางเด่นเท่า
นั้น “ไม่ใช่หัวนแหกกลุ่มชาวเขาทั่วประเทศ”
2. หากรัฐจะมีการกำหนดพื้นที่เกี่ยวกับเรื่องของความมั่นคง จะต้องมี
การนับชันแต่ละคนพื้นที่สูงในมิติของชาวเขาหรือประชาชน
กรณีชุมชนบนพื้นที่สูง ซึ่งเป็นทางเลือกหนึ่งของประชาชนชาวเขา

ด้วยการผลักดันสาระที่เป็นทางเลือกใหม่ๆขึ้น โดยผ่านกระแสสังคม อาศัยกระบวนการนี้ในการสร้างการเรียนรู้ให้แก่ประชาชน

ชาวเขาและกำหนดพิษทาง วิถีชีวิตของชาวเขาในอนาคต กล่าวคือ

3.1 การปรับเปลี่ยนองค์ความรู้ของผู้ที่เกี่ยวข้องระดับนโยบาย

ระหว่างที่มุ่งเอาทรัพยากรธรรมชาติเป็นตัวตั้ง นำไปสู่การปรับนโยบายที่เปิดกว้างสร้างสรรค์ หรือข้อการใช้นโยบายแข็งกร้าว ซึ่งอาจจะนำไปสู่ “สังคมการแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติ”

3.2 เจตนาณ์ทางการเมืองและหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายของรัฐ เช่น กองทัพ สภาความมั่นคง สำนักงาน ปปส. กรมป่าไม้ ว่าจะกำหนดการปรับยุทธศาสตร์และกลไกการบริหารนำไปสู่ทิศทางของการพัฒนาแนวสันติวิธี เน้นการกระจายอำนาจ บทบาทงบประมาณ และการตัดสินใจสู่จังหวัด อำเภอ ได้อย่างชัดเจนและกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจนและคร้มมีการเปิดกว้างให้เกิดลักษณะการมีส่วนร่วมในเชิง “:inline”

3.3 รัฐจะต้องยอมรับแนวคิด “คนอยู่ร่วมกับป่าได้”

3.4 องค์กรชุมชนได้รับการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาให้เกิดความเข้มแข็งและได้รับการรับรองอย่างถูกต้องตามกฎหมาย

3.5 นโยบายและแผนงานดำเนินการบนพื้นฐานความเข้าใจและตระหนักในเรื่องความหลากหลายทางชาติพันธุ์ตลอดจนความหลากหลายทางชีวภาพ ดังนั้นนโยบายและแผนงานในแต่ละพื้นที่ไม่ควรเหมือนกัน ควรดำเนินการสอดคล้องกับสถานการณ์สภาพแวดล้อมของพื้นที่แต่ละแห่ง

3.6 ประเด็นเรื่องสิทธิความเป็นพลเมืองไทยหรือการให้สัญชาติให้แก่ชาวเขา รัฐควรมีนโยบายชัดเจนในการแก้ไขปัญหาอย่างเร่งด่วนและให้ความจริงจังจริงใจ โดยเฉพาะชาวเขาด้วยเดิมบันผืนแผ่นดินไทยควรได้รับสัญชาติไทย

(ที่มาของข้อมูล หนังสือชุดภาวะประชาชนเพื่อความเป็นไทย ว่าด้วย

เรื่องชนเผ่า โดยคณะทำงานวาระประชาชานเพื่อความเป็นไทย เดือน
ธันวาคม 2543)

ภูเขาจะแก

บทที่ 3 การจัดระเบียบโครงสร้างทางสังคม

ลักษณะทางกายภาพและการตั้งถิ่นฐาน

พื้นที่ศึกษาของโครงการยึดตามหลักของความเชื่อแบบถิ่น ¹ 6 หมู่บ้านแรก ได้แก่ บ้านสะเนพ่อง บ้านกองม่องทะ บ้านแกะสะเติง บ้านໄล่โว่-ชาราวะ บ้านทิໄล่ป่า และบ้านจะแก อยู่ในเขต ต.ໄล่โว่ อ.สังขละบุรี จ.กาญจนบุรี และอีก 7 หมู่บ้าน อยู่ในเขต ต.แม่จัน อ.อุ้มผาง จ.ตาก ได้แก่ บ้านเกริงโน่ บ้านตะละคล่อง บ้านแม่จันทะ บ้านทิบากะ บ้านซ่งเปี๊ะ บ้านม่องควะ และบ้านໄล่ต่องคู้ จำนวนประชากรมีดังนี้ หมู่ 1 บ้านสะเนพ่อง จำนวน 54 หลังคาเรือน จำนวนประชากร 344 คน ชาย 187 คน หญิง 157 คน หมู่ 2 บ้านกองม่องทะ จำนวนบ้าน 85 หลังคาเรือน จำนวนประชากร 409 คน ชาย 213 คน หญิง 176 คน หมู่ 3 บ้านแกะสะเติง จำนวน 35 หลังคาเรือน จำนวนประชากร

¹ กำหนดตามการแบ่งหมู่บ้านของชาวบ้านในพื้นที่ศึกษาที่อาจไม่ตรงกับการแบ่งเขตการปกครองของทางอำเภอ ดังกรณีของพื้นที่ศึกษาใน ต.แม่จัน อ.อุ้มผาง จ.ตาก ที่หากแบ่งตามการกำหนดของทางอำเภอแล้วนั้น หมู่บ้านต่างๆ ได้แก่ บ้านเกริงโน่ บ้านทิบากะ และบ้านแม่จันทะ บ้านตะละคล่อง บ้านซ่งเปี๊ะ ก็จะต้องถือส่วนหนึ่งหรือเป็นหมู่บ้านเดียวบ้านแม่จันทะ (หมู่ 8) ต.แม่จัน

220 คน ชาย 111 คน หญิง 109 คน หมู่ 4 บ้านไล่โว-ชาราวะ จำนวนบ้าน 23 หลังคาเรือน จำนวนประชากร 125 คน ชาย 72 คนหญิง 53 คน หมู่ 5 บ้านทิ่ไล่ป่า จำนวนบ้าน 51 หลังคาเรือน จำนวนประชากร 274 คน ชาย 134 คน หญิง 140 คน หมู่ 6 บ้านจะแกกจำนวน 98 หลังคาเรือน จำนวนประชากร 353 คน ชาย 180 คน หญิง 173 คน (สำราญ เมมฉัย 2543)

หมู่บ้านเหล่านี้ตั้งกระจัดกระจาดอยู่ในเขตกรุงพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร ฝั่งตะวันตกฝั่งตะวันออกและเขตกรุงพันธุ์สัตว์ป่าอุ้มผาง บ้านเรือนและชุมชนส่วนใหญ่ตั้งอยู่บริเวณที่ราบหุบเขาและมักอยู่ใกล้กับแม่น้ำ เช่นบ้านสะเนพองที่ตั้งในหุบเขาซึ่งทอดยาวตามทิศเหนือและใต้ และมีแม่น้ำเคօเราะ ไหลผ่าน โดยบ้านเรือนจะกระจายอยู่ระหว่างสองฝากฝั่งของแม่น้ำ หรือในพื้นที่ฝั่ง ต.แม่จัน อ.อุ้มผาง จ.ตาก ที่มีบ้านเกริง โน่ตั้งอยู่บริเวณที่ราบลุ่มริมน้ำแม่จัน ซึ่งแม่น้ำแม่จันและห้วยเกริงโน่เป็นสายน้ำหลักที่ไหลไปบรรจบกับน้ำแม่กลอง เช่นเดียวกับบ้านทิบาก่ตั้งอยู่ใกล้กับแม่น้ำแม่กลอง และบ้านแม่จันทะที่ตั้งอยู่ตรงข้ามกันริมฝั่งแม่น้ำแม่จัน จำนวนมากอยู่ตามลำห้วยด้านตะวันออกของหมู่บ้าน หรือบ้าน “เสอะนี่พุ่ง” ที่แปลว่า ท่าแพ เนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่อยู่ปลายน้ำ ขณะที่บ้านอื่นๆ เช่น บ้านเกาะสะเดิ่ง จะอยู่ต้นน้ำและชาวบ้านจะล่องแพไม่ໄ่เดินทางมาขึ้นบกที่บ้านสะเนพอง โดยสามารถขึ้นท่าได้ตั้งแต่ต้นจนถึงท้ายบ้าน เพราะหมู่บ้านแห่งนี้มีแม่น้ำไหลผ่านกลางตลอด

อย่างไรก็ตาม พึงตระหนักว่าสภาพการตั้งชุมชน/หมู่บ้านในปัจจุบันไม่ได้เป็นสภาพที่ดีของอยู่มาตั้งแต่ครั้งอดีต แม้จะมีงานเขียน/งานศึกษาทั้งนี้ สามารถพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการตั้งชุมชนกับสายน้ำได้จากชื่อหมู่บ้านหรือกลุ่มบ้าน เช่น บ้าน “เกริงโป” หรือ “กรูโป” ที่เป็นภาษาminority เช่นกัน แปลว่า หัวย hairy เนื่องจากมีต้น hairy จำนวนมากหรือมีหลักฐานที่ประจักษ์ชัดแล้วว่าคนได้เข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่ແสนนีมานานหลายร้อยปีแล้วก็ตาม ดังจะเห็นได้จากพื้นที่กร้างในปัจจุบันหลายแห่งที่มีต้นไม้ผลขนาดใหญ่ๆ อย่างขunuหรือมะพร้าว ซึ่งแสดงให้เห็นว่าบริเวณดังกล่าวเคยเป็นที่ตั้งชุมชน/หมู่บ้านมาในอดีต ทั้งนี้ลักษณะการรวมตัวและการตั้งชุมชน/หมู่บ้านในແสนนี้ได้มีการเคลื่อนไหว/เปลี่ยนแปลงมาโดยตลอดจากสาเหตุหลายประการด้วยกัน ออาทิสาเหตุจากโรคระบาดดังกรณีของบ้านสะเนฟ่องเมืองรา 63 ปีก่อนที่ทำให้ผู้คนต้องอพยพกระจัดกระจายไปยังที่อื่นๆ สาเหตุจากการคุกคามทางอาชญากรรมของเขตพื้นที่ทำกินจาก

บริเวณชุมชน/หมู่บ้านเดิมแล้วค่อยพัฒนาการเป็นชุมชน/หมู่บ้านอีกแห่ง รวมทั้งสาเหตุจากเรื่องความเชื่อและปฏิหารย์ของเจ้าที่เจ้าทาง ดังเช่นที่ชาวบ้านรายหนึ่งเล่าว่า “เดิมหมู่บ้านไม่ได้อยู่ที่นี่ แต่ที่เดิมเจ้าที่แรง มีคนเห็นบนไม้ผุดูก็ขึ้นได้ จนไม่มีใครกล้าอยู่ต่อ ต้องข้าย้ายหมู่บ้าน.” นอกจากนั้นก็ยังมีสาเหตุจากการ โยกข้าย้ายของคนต่างถิ่นซึ่งมีอยู่เป็นระยะๆ นับตั้งแต่ครั้งอดีตเมื่อร้อยกว่าปีก่อน เช่นบ้านเกริง โน๊ก ก่อตั้งขึ้นเมื่อราวปี พ.ศ. 2438 โดยผู้ที่มีถิ่นฐานเดิมในແບນ จ.อุทัยธานี แม้จะยังไม่ทราบแน่ชัดว่าการอพยพข้าย้ายถิ่นในอดีตอย่างกรณีนี้จะมีที่มาจากสาเหตุใด แต่หากเป็นการ โยกข้าย้ายจากจังหวัดใกล้เคียงในระยะหลังๆ เช่น ในช่วงปี พ.ศ. 2514 แล้วนั้น ส่วนใหญ่จะเกิดจากการที่ถิ่นเดิมในແບນจังหวัดสุพรรณบุรี กาญจนบุรี และอุทัยธานีเกิดความแห้งแล้ง ทำมาหากินได้ไม่ดี ประกอบกับการเห็นว่าพื้นที่ແບນนี้ยังอุดมสมบูรณ์และสามารถปลูกข้าวได้มากกว่าจังหวัดอื่นๆ จึงได้ชักชวนกันมาดังกรณีบ้านแม่จันทะเป็นต้น อย่างไรก็ตาม การอพยพโยกข้าย้ายมาของคนต่างถิ่นก็ยังเกิดขึ้นจากเหตุผลอื่นๆ ด้วย โดยเฉพาะความหวาดกลัวการล้อมรังแกกดจี ดังเช่นบ้านม่องควะที่มีการก่อตัวเป็นชุมชนขึ้นในช่วงราวปี พ.ศ. 2520 โดยคนสองกลุ่ม กลุ่มแรกเป็นผู้สกอร์จากตันน้ำแม่กลองที่หวาดกลัวรัฐบาลไทยจึงได้หลบหนีมาอยู่ในพื้นที่ແບนนี้ กลุ่มสองเป็นผู้ซูและผู้สกอร์จากกลุ่มน้ำสุริยะ ที่หลบหนีเข้ามาเพราะหวาดกลัวทหารพม่า เป็นต้น

ลักษณะการรวมตัวและการตั้งชุมชน/หมู่บ้านดังที่ปรากฏในปัจจุบันยังเกี่ยวพันกับเหตุการณ์ด้านต่างๆ ในอดีตของพื้นที่ແບนนี้ด้วย โดยเฉพาะเหตุการณ์การสู้รบระหว่างรัฐบาลไทยกับพระคอมมิวนิสต์ ในช่วงราวปี พ.ศ. 2515-2525 หรือที่ชาวบ้านແບนนี้เรียกกันว่า “เหตุการณ์ปฏิวัติ” ดังบ้านทิบากេกที่ก่อตั้งหน้าบ้าน “โน๊ก” ตั้งชุมชนอยู่อีกแห่งหนึ่ง เรียกว่า “ทิบากេกកោ” แต่เมื่อเกิดเหตุการณ์ปฏิวัติชาวบ้านทั้งหมดต้องข้าย้ายหนีไปอยู่ในป่า พอเหตุการณ์สงบ หลังการวางอาวุธและมอบตัวกับทางราชการในปี พ.ศ. 2525 ชาวบ้านได้ออกมาตั้งบ้าน “ทิบากេกใหม่” หรือทิบากេกในปัจจุบัน นอกจากนั้น การประทับประisanระหว่างปัจจัยที่ได้รับอิทธิพลจากภายนอก เช่น กลไกการปกครองอย่างกำนันผู้ใหญ่บ้าน กับปัจจัยที่ภายในที่มีอยู่เดิม เช่น ผู้นำพิธีกรรม ที่เกิดขึ้นผ่านเหตุการณ์ต่างๆ ก็ส่งผลต่อลักษณะการตั้งชุมชน/หมู่บ้านเป็นอย่างมากด้วยเช่นกัน เนื่องจากเดิมการที่จะตั้งชุมชนและหมู่บ้านยังบริเวณใดมักจะต้องได้รับการยอมรับจากผู้นำทางพิธีกรรมเดียว ก่อน แต่ในระยะหลังๆ โดยเฉพาะหลังจากที่เหตุการณ์ทางการเมืองสงบลงแล้ว ผู้นำทาง

การอย่างเช่นผู้ใหญ่บ้านก็จะมีบทบาทในการจัดการเรื่องการตั้งชุมชนมากขึ้น เช่น “ผู้ใหญ่บ้านสมัยนี้ชื่อว่านายเซยเหยโล่ คนบ้านเกริงโน่ ได้มอกกับชาวบ้านทิบาก่อนว่าให้มาอยู่ร่วมกันที่บ้านแม่จันทะ” เป็นต้น แต่กระนั้นก็ยังมีการต่อรองกันระหว่างปัจจัยทั้งสอง ดังที่ว่า “แต่ชาวทิบาก็ได้ออกกับผู้ใหญ่บ้านว่าพวกเรามีการถือปฏิบัติที่แตกต่างกันทางพวกรานบถือถ่าย แต่ชาวบ้านฝั่งแม่จันทะไม่ได้ถือปฏิบัติเคร่งครัด มีการเลี้ยงเปิดเลี้ยงไก่ ...เราถูกเลยไม่อยู่ร่วมกับชาวบ้านแม่จันทะและได้แยกหมู่บ้านมาอยู่กันคนละฝั่งแม่น้ำ หมู่บ้านทิบาก็จึงได้ตั้งอย่างเป็นทางการมาแล้ว 20 ปี” (ป้ายอดรัก หมู่บ้านทิบาก สัมภาษณ์ 2 มกราคม 2545) นอกจากนั้น ผลของการประทับประสานยังปรากฏให้เห็นจากลักษณะการรวมตัวและตั้งชุมชนที่ภายในหมู่บ้านหนึ่งๆ มักแบ่งออกเป็นกลุ่มบ้านย่อยๆ 2-3 กลุ่ม หรือมากกว่านี้ โดยแบ่งตามความเคร่งครัดในการปฏิบัติตามกฎข้อห้ามของถ่าย เช่น บ้านจะแก แบ่งออกเป็น 4 กลุ่มบ้าน กลุ่มแรกคือ กลุ่มบ้านหินตึ้ง เป็นที่ตั้งของหน่วยงานราชการหลายแห่ง ออาทิ สถานีอนามัย โรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ (สปช.) ที่ทำการทหารชุดปฏิบัติการเฉพาะกิจ (ชป.) เป็นต้น ชาวบ้านส่วนใหญ่คุ้นเคยกับสิ่งใหม่ๆ จากภายนอก ที่สำคัญคือมีการเลี้ยงสัตว์และบริโภคเนื้อสัตว์ก้อนอย่างกว้างขวาง กลุ่มที่สองคือ กลุ่มบ้านว่าชุก ซึ่งชาวบ้านไม่เลี้ยงสัตว์แต่มีการบริโภคเนื้อสัตว์อยู่บ้าง กลุ่มที่สามคือ กลุ่มบ้านถ่ายแปดหลัง (ไกนอนเอ) ที่ชาวบ้านถือปฏิบัติตามแนวทางของถ่ายอย่างเคร่งครัด ไม่เลี้ยงและไม่บริโภคเนื้อสัตว์ ส่วนกลุ่มสุดท้ายคือกลุ่มบ้านที่แยกตัวออกจากคุ้มบ้านถ่ายแปดหลัง ซึ่งชาวบ้านใช้คุ้นต่อง ที่มีความเคร่งครัดในการถือปฏิบัติตามที่สุด กล่าวคือ ไม่เลี้ยงสัตว์ ไม่บริโภคเนื้อสัตว์ ถือศีลกินเจ และมีการทำการผลิตร่วมกันในระดับกลุ่ม (ช่วยกันทำนาผืนใหญ่) โดยจะแบ่งปันผลผลิตที่ได้ตามความจำเป็นของแต่ละครัวเรือน เช่นเดียวกับบ้านเกริงโน่ที่มี 2 กลุ่มบ้าน คือ กลุ่มบ้านเกริงโน่หรือบ้านล่าง ที่ไม่มีความเคร่งครัดและมีการเลี้ยงสัตว์ และกลุ่มบ้านที่ค่อนเจียง ประกอบ 5 ครัวเรือนซึ่งมีการถือปฏิบัติที่เคร่งครัดเป็นอย่างมาก

ในชันผ่าชูผู้รู้ผู้เฒ่าผู้แก่ได้มีกรอบคิดในการอธิบายถึงโครงสร้างของชุมชนและอธิบายถึงการจัดระเบียนโครงสร้างของชุมชนว่าจะเกี่ยวข้องอยู่กับหลักอยู่ 3 หลัก คือ หลักของ “われะ” “คือ” “ถือกาวะ” “ถุ่เมีย wareะ” “เรียเจีย wareะ”

“ ลือการweise ” หมายถึง โครงสร้างทางด้านระบบเศรษฐกิจทั้งหมดภายในชุมชน เป็นเรื่องของการทำมาหากิน การทำไร่ การทำสวน การทำนา การใช้แรงงาน การรับจ้างทุกรูปแบบ โดยภาพรวมเป็นการอธิบายถึงการดำเนินชีพของคนในชุมชน รวมไปถึงการใช้เทคโนโลยีชาวบ้าน ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นในการคิดค้นเครื่องมือ เครื่องใช้เครื่องประดิษฐ์ในการทำมาหากินหลายอย่าง เช่น เครื่องหินอ่อน เครื่องหินจากกระดองพังผัก

“ ถุ่งเมียweise ” หมายถึง เรื่องราวของพิธีกรรมความเชื่อ ทั้งของศาสนาพุทธและความเชื่อแบบตะหละโគ เชื่อมโยงไปถึงเรื่องของสิ่งศักดิสิทธิ์ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่เชื่อว่าเป็นผู้ให้ความ庇护 ความสุข ความเจริญรุ่งเรืองแก่ชุมชน ตามธรรมชาติ เนื่องด้วยเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับคนในชุมชนแต่ตั้งแต่แรกเกิด จนถึงตาย

“ เรียเจียweise ” หมายถึง ลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการปกคล้องในชุมชน เป็นระบบการปกคล้องภายในชุมชน มีการวางแผนก่อสร้างที่ข้อปฏิบัติร่วมกันของชุมชน เป็นการประสานงานกับหน่วยงานทางราชการ การวางแผนก่อสร้าง การประชุมร่วมกัน ในการออกแบบและก่อสร้างในชุมชน ตลอดจนถึงการประสานงานกับ

หน่วยงานภายนอกและการกิจหน้าที่ที่ต้องทำตามกฎหมายไทย เช่น การไปคัดเลือกการเกณฑ์ทหาร รวมถึงการให้ความร่วมมือกับโครงการต่างๆของรัฐที่เข้ามาดำเนินการในชุมชน หรือลักษณะของความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานของรัฐในลักษณะต่างๆ เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน อบต.

โครงสร้างของชุมชนภายใต้กรอบคิด “ลือกาเวะ”

ลักษณะการทำนาหาภินและระบบเศรษฐกิจ

ภายใต้โครงสร้างของชุมชน “ลือกาเวะ” อาชีพการทำงานที่ดำรงอยู่ได้ นอกจาจะมีการทำไร่ทำนาแล้วเพื่อให้ได้มาซึ่งข้าวเป็นหลักแล้ว ในส่วนของอื่นๆที่ต้องเสริมเข้ามา เช่น การทำสวนผลไม้ ปลูกมาก และการหาเครื่องมือเครื่องใช้ที่มาจากการค้าขาย ของคนในชนเผ่า เช่น การใช้เครื่องหินงา เครื่องหินอ้อย และมีการตีมีดเกิดขึ้นในชุมชนเพื่อผลิตใช้กันเอง เหล่านี้เป็นปัจจัยที่ใช้ในการดำรงชีพ โดยเฉพาะระบบแลกเปลี่ยนที่มีในชุมชน องค์กรของรัฐต่างๆยังไม่ได้เข้ามาแทรกแซงในโครงสร้างของลือกาเวะ ในช่วงที่มีการสัมปทานป่าไม้ แรงงานผู้ชายจะออกมารаботาทำงานรับจ้างรับลากไม้ ลากซูง จนเวลาของการสัมปทานไม่มีหมวดลง แต่ถ้าหากคนที่จะออกไปรับจ้างข้างนอก

ตามในเมือง ก็จะรับจ้างในช่วงเวลาที่ว่างจากการทำไร่ทำนา เมื่อถึงฤดูกาลของการทำไร่ ก็จะกลับมาทำไร่ทำนาต่อ จะเห็นได้ว่ารายได้ที่เป็นตัวเงินคือการออกมารับจ้างข้างนอก หรือไม่ก็อาจจะเป็นการขายพืชผักผลไม้ออกมายาที่ในตัวอำเภอ เช่น พริก ทุเรียน มาก เป็นต้น

รายได้ในแต่ละรอบปีมีจำนวนไม่มากนัก ในปีพ.ศ.2526 – พ.ศ.2531 มีการทำ hairy ทำหน่อไม้ส่งออกไปข้างนอก มีเจ้าของโรงงานรับซื้อ ก็เป็นรายได้อีกส่วนหนึ่ง การทำ hairy ในเขตตำบลໄล่โว่ ก็ทำกันทุกหมู่บ้าน บางหมู่บ้านไม่มี hairy ก็ออกไปทำ hairy ที่หมู่บ้านใกล้เคียง เช่น ที่หมู่บ้านจะแก หมู่บ้านที่ໄล่ป่า ก็จะมาตัด hairy ที่ระหว่างเส้นทางหมู่บ้านที่ໄล่ป่ากับหมู่บ้านเกาสะเดิง และการทำ hairy ส่วนมากจะเป็นคนมอญ เพราะในช่วงเวลานั้นมีกองกำลังกู้ชาติมอญอยู่ที่หมู่บ้านโจคีพื้อ แต่สำหรับคนในพื้นที่จะมีการทำ hairy น้อยเป็นพระเท็นว่าการหารายได้ที่เป็นตัวเงินเป็นเพียงรายได้เสริมเท่านั้น ที่สำคัญคือจะต้องมีข้าวพอกินในรอบ 1 ปี ที่หมู่บ้านໄล่ถ่องคือมีการทำ hairy ได้ส่วนใหญ่มาจากการขาย มาก ทุเรียน แต่อาชีพหลักก็คือการทำไร่ทำนาเหมือนเดิม แต่จุดสำคัญที่น่าสนใจคือการแลกเปลี่ยนสินค้าทั้งในไทยและในพม่าได้ เพราะว่าหมู่บ้านอยู่ติดกับชายแดนไทยและพม่า แต่โดยภาพรวมแล้ว การทำมาหากินหลักคือการ

ทำไร่ทำนา และปัจจัยสำคัญที่จะรักษาโครงสร้างของลือคาวะ ได้คือระบบการแลกเปลี่ยนภายในชุมชน เช่น การแลกเปลี่ยนยาสูบ นำatal อ้อย มะพร้าว น้ำมันงา จี๊ดจี๊ด หมาก นอกจากนี้ยังมีระบบการผลิตในชุมชน เช่น การตีมีด การหีบอ้อย การทำนำatal อ้อย การทำนำ้มันงา และนอกจากนี้ยังได้มีการวางแผนร่วมกันในแต่ละชุมชนแต่ละพื้นที่ เช่น การวางแผนร่วมกันในเรื่องการรักษาแมล็ดพันธุ์ข้าว พันธุ์ผักประเภท ยาสูบ พริก มะเขือ ฯ อ้อย เป็นต้น เพื่อให้ได้มีอยู่โดยต่อเนื่องระยะปีต่อปี นอกจากนี้ยังได้มีการวางแผนร่วมกันในเรื่องการหาปัจจัยสำคัญคือการสะสมเกลือสำหรับการบริโภคให้ได้อย่างน้อยระยะเวลา 3 ปี ทุกหมู่บ้านจะมีการเตรียมไว้สำหรับการป้องกันการเกิดปัญหาการวิกฤติในสถานการณ์การเมืองตามแนวทางเดน เช่น อาจจะมีสถานการณ์การสู้รบเกิดขึ้น ดังนั้นเกลือจึงมีความสำคัญมากที่จะต้องร่วมมือกันจัดเตรียมมาเอาไว้

การหีบฝ่าย

การย้อมด้วยธรรมชาติ

แม้ระบบการผลิตหลักคือการทำไร่หมุนเวียนจะมีจุดมุ่งหมายเพื่อผลิตอาหารไว้บริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก แต่กระนั้นปัจจุบันชาวบ้านที่นี่ก็ยังต้องสัมพันธ์กับระบบการค้าหรือตลาดในบางระดับ กล่าวคือ มีผลผลิตจากไร่นาขายให้แก่ตลาดและต้องซื้อหาสิ่งของที่จำเป็นในการยังชีพบางอย่างจากภายนอก ทั้งนี้ พืชเศรษฐกิจที่เป็นรายหลักๆ ของชาวบ้านได้แก่ พริกแห้ง มาก พลู และกระวน ในกรณีของพริกแห้งนั้นปลูกกันมากทางฝั่ง ต.แม่จัน อ.อุ่มผาง จ.ตาก ซึ่งการนำมายังคงใช้วิธีการแบกใส่กระสอบลงมา ชาวบ้านจากหมู่บ้านที่อยู่ลึกลึกลเข้าไปอย่างเช่นบ้านทิบากหรือบ้านแม่จันทั้งมักแบกพริกแห้งลงมาขายที่บ้านม่องควะซึ่งเป็นจุดสุดทางที่ถนนตัดกันสามารถแล่นเข้ามาถึงได้ในช่วงหน้าแล้ง ส่วนใหญ่จะจ้างคนจากศูนย์พยพบ้านโนโภแบก โดยคิดค่าจ้างในอัตราที่แตกต่างไปตามระยะทาง เช่น จากบ้านเกริง โนโภถึงบ้านม่องควะราคา ก.ก.ละ 5 บาท จากบ้านแม่จันทั้งถึงบ้านม่องควะราคา ก.ก.ละ 7 บาท คนหนึ่งๆ สามารถแบกได้ถึงคนละ 70-80 ก.ก. รายได้จากการขายพริกแห้งมีตั้งแต่ 1,000–6,000 บาทต่อปี น่าสนใจว่าสำหรับบางครอบครัวแล้วนั้น การปลูกพืชเหล่านี้เป็นแหล่งรายได้ที่เป็นตัวเงินแต่เพียงแหล่งเดียวของครอบครัวเท่านั้น ดังที่ว่า “เงินที่เป็นรายได้หลักของครอบครัวมาจากที่ขายพริกแห้งเท่านั้น ถ้าไม่มีพริกก็ไม่ได้เงิน...” (นางโพเพลล่อบแห่ง หมู่บ้าน

เกริงโน่ สัมภาษณ์ 27 ธันวาคม 2544) ส่วนข้าวเมจฉะปลูกเพื่อกินเป็นหลักแต่ก็มีการซื้อขายแลกเปลี่ยนกันอยู่บ้างภายในหมู่บ้านหรือระหว่างหมู่บ้านในกรณีที่มีบางครอบครัวปลูกข้าวได้ไม่พอกิน และมีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่ขายให้แก่ภายนอก ซึ่งมีทั้งผู้มารับซื้อถึงหมู่บ้านหรือการนำไปขายเองที่บ้านม่องควะซึ่งจะได้ราคาดีกว่าถึงหนึ่งเท่าตัว

สำหรับการซื้อขายสินค้าจากภายนอกส่วนใหญ่จะซื้อจากร้านขายของชำในหมู่บ้าน หากเป็นหมู่บ้านที่สามารถเดินทางเข้าถึงได้โดยไม่ยากลำบากนักก็จะมีร้านค้าที่เปิดขายประจำ อย่างเช่นที่บ้านสะเนพ่องซึ่งอยู่ไม่ไกลจากตัวอำเภอสังขละบุรีมากนัก หรือบ้านม่องควะที่แม่จะอยู่ไกลจากตัวอำเภอสูมพางเป็นอันมาก แต่ก็อยู่ใกล้บ้านเปิ่งเคลิงซึ่งเป็นตลาดชายแดนที่มีความคึกคักเป็นอย่างมาก แต่หากเป็นหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกลออกไปก็จะมีเพียงร้านค้าชั่วคราวซึ่งมีขนาดเล็กกว่ามาก ดังที่บ้านช่องแป๊ะที่มีร้านค้าเล็กๆ 1 ร้าน ซึ่งเจ้าของร้านบอกว่าตนไม่ได้ทำร้านค้าเป็นอาชีพหลัก แต่เป็นเพียงการทำรายได้เสริมเมื่อว่างจากการทำไร่นา สินค้าที่ขายนำมาจาก 2 แหล่ง คือ บ้านจะแก ต.ไล่โว อ.สังขละบุรี จ.กาญจนบุรี และบ้านเปิ่งเคลิง อ.สูมพาง จ.ตาก นำเข้ามาโดยการแบกใส่หลัง ซึ่งมีทั้งที่แบกเองและจ้างผู้อื่นแบก สินค้าส่วนใหญ่ได้แก่ สน ยาสาระผม ผงซักฟอก ถ่านไฟฉาย เทียน ไข นามา น้ำตาลทราย ขนมกรุบกรอบ เป็นต้น (นายพ่อห์เลียว หมู่บ้านช่องแป๊ะสัมภาษณ์ 4 มกราคม 2545) เช่นเดียวกับบ้านเกริงโน่ที่เจ้าของร้านค้าเล็กๆ รายหนึ่งบอกว่า “เพิ่งเริ่มเปิดร้านขายของปืนี้ เพราะมีทุนจากที่ขายพริก ... ตอนนั้นเอาริบิกไปขายที่เปิงเคลิงแล้วก็ซื้อของเล็กๆ น้อยๆ กลับมาขายต่อ.... ไม่ได้ต้องการค้าขายให้ใหญ่โตอะไร... ปืนหน้าถ้าคุณมาที่นี่อีก ก็อาจไม่เห็นบ้านเราขายของแล้ว” แต่ถึงแม้ในหมู่บ้านจะไม่มีร้านค้าแต่ชาวบ้านส่วนใหญ่ก็ยังซื้อขายสินค้าจากภายนอกได้ด้วยการเดินไปหาซื้อค้าด้วยตนเอง ดังที่ชาวบ้านรายเดิมกล่าวต่อว่า “ที่ผ่านมาในหมู่บ้านยังไม่มีคนค้ายาของ คนที่ต้องการซื้อต้องไปซื้อเอาเองที่เปิงเคลิงและม่องควะ” (ป้านองเจลี หมู่บ้านเกริงโน่ สัมภาษณ์ 27 ธันวาคม 2544) นอกจากนั้น ชาวบ้านยังสามารถซื้อขายสินค้าได้ในช่วงงานเทศกาลต่างๆ

โครงการสร้างของขุมชนภายในใต้กรอบคิด “ถุ่งเมียเวะ”

พิธีกรรมและระบบความเชื่อ

ความสัมพันธ์ระหว่างถุาย พุทธ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในความเชื่อทางศาสนาพื้นเมืองไทย

ที่ผ่านมาความเชื่อของชนเผ่าฯ/ส่อง ถูกอธิบายไม่ครอบคลุมมากนัก แม้จะมีงานศึกษาจากข้างนอกมายก็ตาม จากรากฐานศึกษาของคณะวิจัยคันพบว่าความเชื่อที่ผ่านการจัดระเบียบของพู่ไจ่เต่อหลະ โถว (ถุาย) ที่ชาวบ้านนับถือเป็นแกนกลางสำคัญ เชื่อมร้อยความสัมพันธ์และส่งผลต่อลักษณะแนวทางการปฏิบัติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา และความเชื่อลิ่งศักดิ์สิทธิ์ ลิ่งศักดิ์สิทธิ์ในความเชื่อทางศาสนาพื้นเมืองไทย

วิญญาณของบรรพบุรุษ ซึ่งเรียกว่า(เมิงเบี่ย) นั้นมีนัยถึงพลังของชีวิต สิ่งยึดเหนี่ยวภัย ใน หรือสิ่งที่นำทางชีวิตไปสู่ความดี การนับถืออุчаเทพเจ้าและวิญญาณบรรพบุรุษของ ชาติในพื้นที่ศึกษา มีการประกอบพิธีกรรมหลายรูปแบบ เช่นการนับถือ เที่ยวเพี้ยว คือ การนับถือต้นไม้โดยเอาเนื้ออันมาต้มสุกแล้วเอ้าไปเช่นไห้วัตัน ไม่ที่ผู้นำครอบครัวได้คัดเลือกเป็นการถือในระดับครัวเรือน ถ้าเป็นในระดับหมู่บ้านก็จะมีต้นไม้ของระดับหมู่บ้าน เที่ยคุ้ง เป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรม การนับถือต้นไม้ที่เอาเนื้ออันมาเช่นไห้วั ระดับครัวเรือนและระดับหมู่บ้านทั้งสองอย่าง เรียกว่า อ่องเบี่ย

การนับถือศาลเจ้าในหมู่บ้านเป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่เปลี่ยนจากอ่องเบี่ย ปัจจุบัน สามารถแบ่งกลุ่มความเชื่อออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มด้วยขวา (ลุ้งอั่ว) กลุ่มด้วยเหลือ (ลุบล่อง) และกลุ่มถือนำต้มสุก (วีม่อง) ทั้งนี้ ความเชื่อเรื่อง พูไกเต่อหละโคว (ญาเมี่ย) ก็ยังคงกับการนับถือสักดิสิทธิ์ ในฐานะที่เป็นผู้จัดระบบที่บ้านให้กับพิธีปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องให้สอดคล้องกับหนทางแห่งการยกระดับทางจิตวิญญาณ ทั้งนี้ชนเผ่าชาชูเชื่อว่า ญาเมี่ยถือกำเนิดขึ้นจากความต้องการของพระอินทร์ที่จะช่วยเหลือหรือยกระดับทางจิตวิญญาณของพวกตน ในเวลานั้นมีความตกล่าเป็นอย่างมาก เนื่องจากมีพิธีปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องในการนับถือผีstanden ไม่ โดยเชื่อว่าสิ่งต่างๆ ล้วนเกิดมาจากการกระทำของผี จึงมีการต้มเหล้าและฆ่าสัตว์อยู่เป็นประจำเพื่อเช่นไห้วัผีเจ้าที่เจ้าทาง พระอินทร์จึงลงมาโปรดในรูปถ้วยและได้เปลี่ยนพิธีกรรมการนับถือผีดังกล่าวให้มาเป็นการปฏิบัติตามรูปแบบของกลุ่มด้วยขวาในปัจจุบัน โดยให้นับถือต้นไม้เที่ยวเพี้ยว องเบี่ย และสามารถฆ่าสัตว์ (ฆ่าอัน) ได้เพียงปีละครั้งเพื่อการทำพิธีกรรมเท่านั้น รวมทั้งให้เลิกเดี้ยงสัตว์ เช่น เปีด ไก หมู เป็นต้น ซึ่งเป็นเหตุให้ต้องฆ่าสัตว์อยู่เสมอ นอกจากนั้นยังเชื่อกันว่าญาเมี่ย มีบทบาทสำคัญในการปรับเปลี่ยนพิธีกรรมเพื่อลดความยุ่งยากซับซ้อนและให้ง่ายต่อการปฏิบัติตาม ดังที่เล่ากันว่าภัยหลังจากที่บรรพบุรุษได้อพยพจากเมืองทวยเนื่องจากถูกพม่าขับไล่จนมาอยู่แคว้นห้วยหินคำ จ.สุพรรณบุรี เมื่อราว 378 ปีก่อน (พ.ศ.2164) ที่เริ่มรู้สึกเบื่อหน่ายกับขั้นตอนการเดี้ยงผีที่ต้องยุ่งยากและมีความลำบากในการหาอัน จึงยกเลิกพิธีและเปลี่ยนตัวเองมาเป็นกลุ่มด้วยเหลือแทน โดยมีญาเมี่ยที่ชื่อ “ฤเช่นนีจ” เป็นผู้ทำพิธีโดยแพดด้วยการตัดด้วยขาวร้อนด้วยข้าว อาหาร ขนม ผลไม้ ซึ่งเปรียบเสมือนการถอยพิธีกรรมเดิมตามแบบด้วยขาวทึ้งไปกับกระแสน้ำ แต่ถึงกระนั้นทั้งกลุ่มด้วยขวา และด้วยเหลือต่างมีข้อห้ามความเชื่อที่คล้ายคลึงกัน โดยเฉพาะการห้ามกินเหล้าเมายา

ห้ามเลี้ยงหมู เป็ด ไก่ และที่ร้ายแรงที่สุดก็คือ การเป็นซู ต่างกันแค่ตรงที่กลุ่มด้วยขawnับถือตนไม่ ซึ่งหากจะประกอบพิธีกรรมใดๆ ก็ต้องไปเจ็บกับตนไม่ก่อน

จากกล่าวได้ว่าการปฏิบัติตามแนวทางของกลุ่มความเชื่อทั้งสามล้วนเป็นหนทางสู่การบรรลุเป้าหมายสูงสุด ดังที่ว่า “คนชนเผ่าเชื่อว่าต้องยึดถือตามแนวทางของแต่ละกลุ่มต่อไป เพราะหากไม่มีการถือเอาตามพิธีกรรมแล้ว คนชนเผ่าซึ่งส่องก็จะละทิ้งแนวปฏิบัติเดิมไปหมด จะจะนำไปสู่การสูญสิ้นเผาพันธุ์ได้...การปฏิบัติตามจะเป็นทางไปสู่ยุคพระศรีอาริย์และจะทำให้ชนชาติผ่ารวมตัวกันเป็นหนึ่งเดียว” (ลุงเนนต้อะ หมู่บ้านเกริงโนบ สัมภาษณ์ 10 ธันวาคม 2542) ขณะที่ถ่ายทอดถือว่าทั้งสามกลุ่มมีความเท่าเทียมกัน รวมทั้งยังสอนว่าการที่ชนเผ่าซึ่งทำตามข้อปฏิบัติของกลุ่มนั้นอย่างถูกต้องและเข้มงวดคือหนทางของการเป็น “ผู้นับถือถ่ายที่แท้” ดังเช่นที่ผู้นำทางพิธีกรรมของบ้านทิบากেผู้ซึ่งถ่ายมาอยู่ในพื้นที่นี้ เพราะต้องการอาศัยอยู่ในคืนแ昏แห่งการนับถือถ่ายก็กล่าวว่า “ตอนที่มาถึงที่นี่ก็ได้ปรึกษากับตะละโ寇ว’ ตะหละโ寇ว’ กอกว่ากกลุ่มที่นับถือถ่ายเหลือก็ต้องทำให้เป็นถ่ายเหลืองแท้ กกลุ่มที่นับถือถ่ายขาวก็ต้องทำให้เป็นถ่ายขาวแท้ กกลุ่มที่นับถือแบบวีม่องก็ต้องเป็นแบบวีม่องแท้” (ลุงดุย หมู่บ้านทิบาก’, สัมภาษณ์ 2 มกราคม 2545)

พิธีกรรมวันเข้าพรรษา

ในส่วนความสัมพันธ์กับพุทธศาสนานั้นมีความเชื่อกันว่าญาณมีมาก่อนพระพุทธเจ้าและพวกตนก็นับถือญาณมาก่อนศาสนาพุทธ ต่อมากลายได้ขอศาสนาพุทธให้พวกตนได้นับถือ เพราะเห็นว่าสามารถถยกระดับทางจิตวิญญาณของผู้คนได้ดีและยังมีความเชื่อที่คล้ายคลึงกันเกี่ยวกับพระศรีอาริย์ โดยญาณได้อនุญาตให้ไปบัวตามหลักของศาสนาพุทธและช่วยคลบันดาลให้สามารถฟ้าฟันอุปสรรคจนได้รับคำสอนทางศาสนาพุทธ เนื่องจากในอดีตคนชนเผ่าชูมักถูกมองว่าเป็นกลุ่มที่ต่อต้านและถูกกีดกันในการเข้าถึงศาสนาพุทธอยู่เสมอ (ลุงเนนเต็อะ หมู่บ้านเกริงโน่ สัมภาษณ์ 10 ธันวาคม 2544)

ทั้งนี้ ชาวบ้านพื้นที่ทางฝั่ง ต.แม่จัน อ.อุ่มผาง จ.ตาก เชื่อกันว่าภายในจากที่ได้รับศาสนาพุทธแล้ว พิธีกรรมหรือข้อปฏิบัติตามความเชื่อแบบของญาณกับแบบของศาสนาพุทธก็มีการผสมผสานเขื่อมโยงใกล้ชิดกันมากจนแทบไม่สามารถแยกจากกันอย่างชัดเจนว่าข้อปฏิบัติใดเป็นของศาสนาพุทธหรือข้อปฏิบัติใดเป็นของญาณ แต่ต่อมาได้เกิดความขัดแย้งถึงขึ้นแตกหักระหว่างผู้นำของทั้งสองฝ่าย เนื่องจากญาณเห็นว่าวิถีปฏิบัติตามความเชื่อได้หย่อนยานลง จึงนัดประชุมพระสงฆ์วัดต่างๆ ในแถบลุ่มน้ำแม่จัน และแม่กลอง เช่น วัดแม่กลอง วัดเอ่อโง วัดไม่ต่อง วัดทิโน่ เพื่อหารือถึงการปฏิบัติที่ถูกต้องตามแนวทางของบรรพบุรุษ แต่กลับไม่ได้ความร่วมมือจากบรรดาเหล่าพระสงฆ์ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับญาณขาดกันในที่สุด (ယ้ายมาหนนี่ย หมู่บ้านเกริงโน่ สัมภาษณ์ 28 ธันวาคม 2544)

ลักษณะและความสำคัญของความเชื่อเรื่องญาณ

ชนเผ่าชูเชื่อว่าญาณถือกำเนิดในประเทศไทยมาราวๆ ๕๐๐ ปีที่หนึ่งในภาคใต้ของประเทศไทย เดิมญาณส่วนใหญ่จะบำเพ็ญชาติบารมีอยู่ตามถ้ำตามป่าเขาหรือที่เรียกว่าเป็นสำนักชั่วคราว หรือ “ท่องตะไห้ว” แล้วต่อมาเกิดอย่างกลายเป็นสำนักถาวรหือ “ท่องกะโจี้” หลังจากที่มีสำนักถาวรเกิดขึ้นแล้วก็มีญาณดำรงตำแหน่งต่องกันมาหลายชั่วอายุคน (ယ้ายองเจี้ดี หมู่บ้านเกริงโน่ สัมภาษณ์ 28 ธันวาคม 2544) ญาณองค์ปัจจุบันมีสำนักอยู่ที่บ้านໄล่ตองคุ ต. แม่จัน อ.อุ่มผาง จ.ตาก โดยยังเป็นองค์ที่นุ่งขาวห่มขาวแทนการนุ่งห่มสีเหลืองคล้ายพระธรรมยุติดังเช่นในอดีต เพราะถือกันว่าบังสืบท่องทางจิตวิญญาณกับญาณองค์ก่อนหน้าได้ไม่ถึงขั้น

การประกอบพิธีกรรมของถায়ีแต่เดิมมีทั้งในแบบที่ญาติโynı ไปขอพิธีจากถায়ี มาประกอบที่หมู่บ้านของตน ซึ่งหากหมู่บ้านใดมีความสามัคคีพร้อมเพรียงกันถায়ีก็จะมอบพิธีให้ โดยผู้นำทางพิธีกรรมของหมู่บ้านนั้นๆ จะถวายดอกไม้และเทียนขึ้นเพื่อให้แล้วถায়ีก็จะนำไปจุดในลานพิธีกรรมและบอกวิธีการทำพิธีแก่ผู้นำพิธีกรรมเพื่อนำไปปฏิบัติต่อไป และแบบที่กระทำกันภายในศิษย์สำนักถায়ี ซึ่งขั้นตอนของทั้งสองแบบจะคล้ายคลึงกัน แต่ต่อมากลุ่มคนที่ขอเอาไปประกอบพิธีเองเริ่มนิพัทธิ์ในการทำพิธีกรรมน้อยลง ประกอบกับทางสำนักถায়ีได้เริ่มเปิดกว้างให้ชาวบ้านทั่วไปสามารถเข้ามาร่วมการพิธีของสำนักได้เพียงแค่ใช้ชื่อ漫พัฒน์ประพรมที่ประดูผ่านทางเข้าออกเพื่อชำระล้างเส้นสายจัญไรก่อนเท่านั้น แต่ปัจจุบันการประกอบพิธีกรรมทำกันเฉพาะภายในสำนักเท่านั้น เนื่องจากในอดีตเคยมีเหตุการณ์ครั้งหนึ่งที่ทำให้ถায়ีเห็นว่าผู้คนสนใจมากไปร่วมพิธีทางศาสนาคริสต์มากกว่า จึงเอาพิธีกรรมกลับคืนไปโดยไม่เปิดกว้างอีก (ယ้ายมาหนี่ หมู่บ้านเกริง โน่ สัมภาษณ์ 28 ธันวาคม 2544)

น่าสนใจว่าแต่ละช่วงของพื้นที่ “สังปะໄຕ” จะมีจุดศูนย์กลางและรายละเอียดการประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับถถায়ีเฉพาะช่วงที่แตกต่างกันไป ในกรณีของเขต “ไนເກະ ໥າຍະ” ในอดีตมีจุดศูนย์กลางที่เรียกว่า “ໄລ່ທ່າງເຈື້ຍ” หรือภูเขาสูบรรณคີຣີ ซึ่งเป็นที่ประกอบพิธีกรรมและประดิษฐานของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ จากสถานที่แห่งนี้จะสามารถมอง

เห็นหมูเข้าทั้ง 99 หูบที่ขอบเขตของพื้นที่ในเกราะเราะ การที่จะไปปึงสถานที่แห่งนี้ได้นั้นเป็นไปด้วยความยากลำบาก เพราะต้องผ่านหูบและช่องเขาเป็นทางป่าที่สลับซับซ้อน ปัจจุบันสถานที่แห่งนี้ประกอบด้วยหลักหินปักเป็นเขตเสมาอุ โบสถ์ที่ชนเผ่าชาชิวะ พระ เจดีย์ดิน ๓ แห่ง แหล่งนำ้ศักดิ์สิทธิ์ไว้ให้ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมคุ้ม ที่เก็บกระดูกของญาเมืองค์ที่เชื่อกันว่าเสียชีวิตในประเทศไทย ที่ฝังศพพระ และสถานที่สำหรับประกอบพิธีกรรมของผู้หญิง (ดูแผนภาพหมายเลข 1 และ 2 ประกอบ) การประกอบพิธีกรรมในสถานที่แห่งนี้ทำกันในช่วงขึ้น 15 ค่ำถึงแรม 1 ค่ำของเดือนสี่และราวดีอนตุลาคม ก่อนการทำพิธีชาวบ้านต้องขึ้นมาต้องเตรียมการสร้างสถานที่พัก ที่สำคัญจะต้องมีการคัดเลือกเฉพาะคนที่ไม่มีความผิดหรือมลทิน เช่น หากหนุ่มสาวคู่ใดชอบพอกบหากันอยู่โดยบังเอิญ แต่ต่างงานก็จะต้องจัดการแต่งงานให้เรียบร้อยเสียก่อนจึงจะเข้าร่วมพิธีได้เป็นต้น

การที่ชนเผ่าชาชิวะเชื่อว่าพื้นที่แห่งนี้เป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ได้ลายเป็นแรงจูงใจ ประการสำคัญที่ทำให้หลายรายตัดสินใจมาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ทุ่งใหญ่นเรศวร ดังคำกล่าวที่ว่า “ทุกวันนี้ผู้เช่าผู้แก่ก็ยังบอกกล่าวกันหวานว่าถ้ามาหาสัจธรรมก็ต้องมาหาที่ทุ่งใหญ่” หรือดังที่ผู้นำพิธีกรรมของบ้านทิบานแก่เล่าไว้ว่า “คนรุ่นเก่าเชื่อคำบอกเล่าในคัมภีร์ที่ว่าบ้านเมืองจะเดือดร้อน ให้ขึ้นมาหาความสงบสุขกันที่นี่กับตะละโ寇ว่ ...เพื่อให้ได้อยู่ใกล้ชิดกับตะละโ寇ว่ เพื่อจะได้หลีกเลี่ยงการทำความผิดทั้งหลาย” (ลุงตุย หมู่บ้านทิบาน ก่อ สัมภาษณ์ 2 มกราคม 2545) หรือดังที่ชายชาวอีดีผู้ใหญ่บ้านชี้่งเป็นผู้ก่อตั้งบ้านแม่จันทะนี้เล่าไว้ว่า “เดิมอยู่ที่สุพรรณบุรี ข้ายามาอยู่ที่นี่ เพราะได้เข้ามาแล้วนับถือญาเมืองค์ ไม่มีการกินเหล้า ไม่มีการสูบสูบ ไม่มีการลักขโมย... เห็นว่าเป็นสิ่งที่ดี” (ลุงป่องหละ หมู่บ้านแม่จันทะ สัมภาษณ์ 31 ธันวาคม 2544) หรือในกรณีของบ้านม่องควาะ ที่เล่ากันว่า พ่าหัวอ ซึ่งเป็นผู้นำชาวบ้านได้เลือกตั้งหมู่บ้านที่บริเวณนี้ เพราะเป็นพื้นที่นับถือญาเมืองค์ทั้งการที่ชาวบ้านมักกล่าวถึงหมู่บ้านของตนในฐานะที่เคยเป็นที่ตั้งหรืออยู่ในลักษณะของกลุ่มสะโว่หรือสำนักญาเมืองค์แบบชั่วคราวมาก่อน ดังกรณีพื้นที่แถบบ้านเกรียงโน่ ที่เชื่อว่าทางทิศตะวันตกอีกฝั่งของแม่น้ำแม่จันเคยเป็นที่อยู่ของญาเมืองค์ ล่าวทางฝั่งตะวันออกทางเหนือหมู่บ้านก็เคยเป็นเจดีย์ที่ประกอบพิธีของผู้นับถือญาเมืองค์ เป็นต้น ปัจจุบันพื้นที่เหล่านี้ส่วนใหญ่จะถูกชาวบ้านปฏิบัติต่อหรือกล่าวถึงในฐานะพื้นที่มีอัตราพื้นที่ไม่ควรเข้าไปครอบครองหรือแตะต้อง

การแต่งกายของกลุ่มความเชื่อด้วยเหลือง

เนื่องจากเป็นพื้นที่ “สังปะไถ” หรือพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์จึงมีข้อกำหนดที่เคร่งครัดสำหรับผู้ที่อาศัยอยู่ ไม่ว่าจะเป็นการห้ามตื้มเหล้า ห้ามกินเหล้า ห้ามเป็นชู้ผิดลูกเมีย ห้ามเลี้ยงหมู ห้ามเลี้ยงไก่ หรือแม้แต่การห้ามสร้างบ้านข้าวก่อนเก็บเกี่ยวเสร็จ โดยเฉพาะในส่วนของการมีชั้นน้ำหากใครฝ่าฝืนจะถูกลงโทษให้ออกจากพื้นที่ ดังจะเห็นได้จากการณีพระศรีสุวรรณคนสุดท้าย (ทะเจิงໂປຣຍ) ที่ต้องข้ายอกออกจากบ้านสะเนพ่องไปอยู่ที่วังกะ (ตัวอำเภอสังขละบุรีเดิม) เนื่องจากมีภารยาถึงสามคนซึ่งผิดข้อห้ามอย่างรุนแรงจนไม่สามารถเข้าร่วมพิธีกรรมและอาศัยอยู่ในพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ได้อีกต่อไป

นอกจากนี้จากการเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ในแห่งที่ต้องปฏิบัติตามข้อห้ามอย่างเคร่งครัดแล้ว พื้นที่ศักดิ์สิทธินี้ยังมีนัยในแห่งของอำนาจลึกลับของถ่ายที่มีไว้สำหรับการลงโทษผู้กระทำผิดอีกด้วย ดังเช่นเรื่องเล่าถึงเหตุการณ์ในยุคพระศรีสุวรรณองค์ที่ 5 ที่มีใจจากพม่าขึ้นมาขอยื้งชั่งของถ่าย โดยมีคนบ้านสะเนพ่องร่วมด้วย 2 คน คือ หน่องป้าหน่า และ หน่องจ่อง เมื่อถ่ายทราบเรื่องจึงสั่งให้พระศรีสุวรรณจับโจร โดยใจจากพม่าได้ยอมรับสารภาพและคืนเงินให้ถ่าย แต่ทั้งใจจากสะเนพ่องทั้งสองกลับไม่ยอมรับสารภาพ พระศรีสุวรรณจึงยกคดีนี้ให้ถ่ายเป็นผู้ตัดสิน ถ่ายจึงทำพิธีสาปแช่ง ต่อมาทั้งสองคนต่างมีอันเป็นไป โดยคนหนึ่งตามอดทั้งสองข้าง ส่วนอีกคนตกต้นไม้ตายขณะ

ที่ไปขึ้นพฐในป่า (ลุงย่องเวีย สังชชาลาหาร หมู่บ้านสะเนพ่อง สัมภาษณ์ 4 ตุลาคม 2544) นอกจากนั้นก็ยังมีเรื่องเล่าเกี่ยวกับความศักดิ์สิทธิ์ของเจดีย์ต่างๆ ที่มีการจัดกระจายอยู่ทั่วไปในพื้นที่ทุ่งใหญ่นเรศวรปัจจุบัน² เพราะทุกแห่งที่เคยเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมของผู้คนถือถูกยึดต้องมีเจดีย์ประกอบอยู่ด้วยเสมอ อาทิ เจดีย์กลุ่มเสาะ ตั้งอยู่ใกล้หมู่บ้านໄล่ตองคุ ที่เล่ากันว่าเมื่อมีคนไปกราบไหว้จะได้ยินเสียงห้องคล้องดังมาเสมอๆ หรืออย่างเจดีย์ที่อยู่ใกล้บ้านเกริง โน่ที่หากวัวเข้าไปใกล้จะเห็นชัดว่าวันนั้นไม่กล้ามองไปทางเจดีย์ โดยมีอาการคล้ายกับหวาดกลัวสิ่งใดเป็นอย่างมาก (ယายนองเจลี หมู่บ้านเกริง โน่ สัมภาษณ์ 28 ธันวาคม 2544) ที่สำคัญคือเรื่องของการประสบเหตุร้ายของผู้ที่ไปลักษณะของบ้านของมีค่าออกจากเจดีย์ เช่น เจดีย์ໄล่กลงสะโน่ หรือที่แปลว่า เจดีย์หินสวรรค์ ที่อยู่ห่างจากบ้านเกริง โน่ราว 4 ชั่วโมงเดินเท้า ปัจจุบันเจดีย์แห่งนี้มีหินไม้สักซึ่งเชื่อกันว่าเดิมบรรจุสมบัติของถูกยึดซึ่งได้แก่พระพุทธรูปเอาราไวไว้เป็นจำนวนมาก แต่ต่อมา มีคนไทยกลุ่มนหนึ่งพยายามขโมยหินนี้กลับไป แต่ก็ต้องและเสียชีวิตจนหมด เป็นต้น

ไม่เพียงแต่อิทธิพลในแง่ของความศักดิ์สิทธิ์เท่านั้น ที่ผ่านมาความเชื่อเรื่องถูกยึดตัวถูกยึดได้ส่งผล/มีบทบาทสำคัญต่อผู้คนแบบนี้ในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นผลต่อการตั้งถิ่นฐานของชุมชน ที่วากันว่าหมู่บ้านสมัยก่อนมีลักษณะเป็นหมู่บ้านชั่วคราวที่ต้องเคลื่อนย้ายตามสำนักถูกยึดในช่วงที่ไม่ได้เป็นสำนักถาวรดังในปัจจุบัน หรือผลต่อรูปแบบการทำงานหากินเนื่องจากชุมชนในอดีตต้องย้ายตามสำนักถูกยึดอยู่บ่อยครั้ง ทำให้ไม่สามารถทำงานได้ทันจังทำไร่ได้แต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น (นายเจริญชัย ชัยพุกษ์คีรี ผู้ใหญ่บ้านม่องควะ สัมภาษณ์ 10 มกราคม 2545) หรือผลต่อการกำหนดตัวผู้นำชุมชน ดังเช่นที่บ้านแม่จันทะ ที่ผู้อ้ววโสคนหนึ่งเล่าว่า ถูกยึดก็ที่ 8 ได้ตั้งให้ตนเป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรกโดยผ่านการเห็นชอบของโนบคู (ลุงป่อง浩ะ หมู่บ้านแม่จันทะ สัมภาษณ์ 31 ธันวาคม 44) เป็นต้น ขณะเดียวกันก็ส่งผลต่อการตัดสินใจในทาง “การเมือง” หรือการสูรบของผู้คนในแบบนี้ด้วย ดังกรณีเมื่อช่วงก่อนหน้าปี พ.ศ.2515 ที่ถูกยึดเคยมีบทบาทในการรวมผู้คนไปต้านของทหารพม่า เนื่องจากเห็นว่าพื้นท้องใน

² ดังที่ผู้เฒ่าคนหนึ่งกล่าวว่า “เจดีย์จะมีอยู่หลายที่ อย่างในเขตอุ่มผาง มีกลุ่มตะว่องเชอซีเจดีย์ อยู่ระหว่างบ้านเกริง โน่ กับแม่จันทะ กลุ่มกระมาคูที่ อยู่ทางตะวันออกของหมู่บ้านเกริง โน่ กลุ่มสะโน่ อยู่ทางตะวันตกของบ้านเกริง โน่ กลุ่มเสาะอยู่ที่บ้านเต้อ浩ะโคงว....”

ชนเผ่าถูกกดขี่ข่มเหงมาโดยตลอด การสูญเสียในครั้งนี้กองทัพไทยเป็นฝ่ายชนะ และต่อมา ก็ได้ร่วมมือกับ KNU ได้การตีค่ายทหารพม่าอีกครั้ง เป็นต้น³

อย่างไรก็ตาม ความเคร่งครัดเข้มงวดในการปฏิบัติตามแนวทางคำสอนของถูกไทยและบทบาทความสำคัญของถูกไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปตามระยะเวลา โดยในสมัยพระศรีสุวรรณถือกันว่าเป็นช่วงสุดท้ายที่มีการนับถือถูกไทยอย่างกว้างขวางเคร่งครัด ทั้งนี้ชาวบ้านส่วนใหญ่เชื่อกันว่าถูกไทยที่แท้ลืบทดลองกันมาแล้ว 3 รุ่น บ้างก็ว่า 7 รุ่น ดังที่ว่า “เต่อหละโควที่แน่นอนที่สุดมีแค่สามชั่วอายุคน ต่อมาก็เริ่มสับสนแล้ว จนถึงบัดนี้และจะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เราป้องกันได้ด้วยความระมัดระวัง มีสติ จะมีพากามารมาขัดขวาง แต่ถ้าเรามีผู้นำพิธีกรรมที่เข้มงวดทุกหมู่บ้าน อะไรก็เข้ามาไม่ถึง” (ลุงเนต้อะ หมู่บ้านเกริง โน้ต สัมภาษณ์ 28 ธันวาคม 2544) นอกจากนั้น กรณีการประกอบพิธี ณ จุดศูนย์กลางหรือ “ໄລ່ທ່ອງເຈິຍະ” ของเขต “ໄນເກາະເຮາະ” นั้นในปัจจุบันก็ไม่มีอีกแล้ว ทั้งนี้เนื่องมาจากการความเลื่อมใสยึดด้านชู้สาวที่เกิดขึ้น กล่าวคือ “การเสียของพิธีที่นี่มีสามครั้งที่สำคัญ คือครั้งแรกขายคนหนึ่งมีเมียแล้วแต่เมี้ยว แล้วไปเข้าร่วมพิธีกรรม คนนี้ถูกลงโทษโดยการให้สร้างเจดีย์ชำระบาป ต่อมาก็มีคนมօญ ไปจับนมของเทพที่มาร่วมพิธี เทพจึงไม่มาร่วมพิธีอีก และต่อมาระศรีสุวรรณคนหนึ่งได้ขึ้นบุญหัญจิกในสถานที่ประกอบพิธี” (เซลากุหลง ชาจากเขตไนເກາະເຮາະ สัมภาษณ์ 10 มีนาคม 2545) นอกจากนั้นการที่พระศรีสุวรรณมีภารยาสามคนจนถูกห้ามเข้าไปร่วมพิธีและต้องย้ายออกไปจากหมู่บ้านก็การประกอบพิธี ณ ที่แห่งนี้หยุดชะงักมาจนถึงปัจจุบัน

นอกจากนั้นแม่พื้นที่แห่งนี้จะถือเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และเป็นพื้นที่ซึ่งผู้คนได้อยู่ใกล้ชิดถูกไทย แต่ก็ยังพบว่ามีหลายรายที่ทำความผิด ยังคงกินเหล้ามายาและสูบสิ่น อีกทั้งยังมีบางรายที่บอกว่าเคยนับถือและปฏิบัติตามข้อห้ามต่างๆ แต่ต่อมาก็ได้เลิกเสีย เพราะไม่เห็นว่าจะมีอะไรเกิดขึ้นแม่จะยังคงใส่ชุดเสื้อผ้าแบบถูกไทยอยู่ก็ตาม ยิ่งกว่านั้นยังมีแนวโน้มว่าในอนาคตกลุ่มบ้านเล็กๆ บางแห่งซึ่งเคยแยกตัวออกจากในฐานะที่เป็นบ้านของผู้ที่ยึดถือปฏิบัติตามแนวทางของถูกไทยอย่างเคร่งครัด อย่างเช่นกลุ่มบ้านที่ค่อองเจียะที่

³ อย่างไรก็ตาม ในครั้งหลังนี้กองทัพของถูกไทยกลับพ่ายแพ้อย่างขาดดาย เชื่อว่ามีสาเหตุมาจากการที่ผู้เข้าร่วมไม่เคร่งครัดตามกฎข้อห้ามที่ถูกไทยกำหนดไว้ในระหว่างการอوبرบ เช่น ฝาฟืนไบอยิงเกิง ยิงหมี ยิงเด็ก เป็นต้น

มีอยู่ร้าว 6-7 หลังค่าเรือน ก็อาจเข้ายไปรวมกับญาติพี่น้องที่บ้านเกริง โน่นหรือบ้านแม่จัน ทะซึ่งไม่ได้มีการยึดถือปฏิบัติครั้งครัดเท่า น่าสังเกตการคลายความเข้มงวดลง เช่นนี้ได้ นำมาสู่การตีความใหม่ของผู้นำพิธีกรรมบางคนเกี่ยวพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ด้วยว่า “สังเปะ ไไต มีอยู่ในใจคน หากคนเราสามารถถือปฏิบัติศีลได้ครบทั้ง 5 ข้อก็ไม่จำเป็นต้องมาอยู่ใน พื้นที่แห่งนี้ก็ได้” (ลุงตุย หมู่บ้านทิบาก់ สัมภาษณ์ 2 มกราคม 2545)

อย่างไรก็ตาม แม้ข้อปฏิบัติต่างๆ จะหย่อนลงบ้างแล้ว แต่กระนั้นพื้นที่ทุ่งใหญ่นเรศวรก็ยังมีลักษณะเด่นอยู่ตรงที่มีความสืบเนื่องในการปฏิบัติตามแนวทางของญาณี กล่าวคือ ยังคงมีกลุ่มบ้านเล็กๆ ที่ยังคงยึดมั่นในแนวทางคำสอนของญาณีอย่างเคร่งครัด อยู่ควบคู่กับหมู่บ้านใหญ่แต่ละแห่ง รวมทั้งยังมีความพยายามที่จะรักษาแนวทางปฏิบัติตาม ความของตนเอาไว้ ดังกรณีที่บังกลุ่มบ้านทิบาก់ไม่ยอมให้ลูกๆ ของตนเข้าเรียน หนังสือในโรงเรียน ตชด. เพราะเกรงว่าจะทำให้เด็กต้องเปลี่ยนมาใส่เครื่องแบบนัก เรียนซึ่งขัดแย้งกับความเชื่อเดิมเป็นอย่างมาก นอกจากนั้น แต่ละหมู่บ้านก็ยังมี “เชยគូ” ซึ่งเป็นผู้นำพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง/สืบเนื่องมาจากความเชื่อเรื่องญาณีและเป็นผู้ทำ หน้าที่ตัดสินลงโทษ_(ปรับ) เมื่อมีการกระทำความผิด ซึ่งถือเป็นถือเป็นกลไกการควบ คุมทางสังคมที่ยังคงขึ้นชี้มีประสิทธิภาพอยู่พอสมควร ดังที่ว่า “ในพื้นที่ชนเผ่าไม่มีคุก ไม่มีตารางสำหรับคนทำความผิด ไม่มีทหารสำหรับดูแลความปลอดภัยของคน แต่เรา เชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เราปฏิบัติตามข้อห้ามความเชื่อ เรานับถือตันไมៗ (เชยวาเพี่ยວ) เราใช ขมืน นำสัมปoyerลงโทษคนทำความผิด รุนป្លៀយាតាយเรក់ทำកនយោងន័ៅ” (ယายนองเจ៉ី หมู่บ้าน เกริง โน่น สัมภาษณ์ 29 ธันวาคม 2544)

พุทธศาสนา กับวิถีชีวิตร่องรอยแห่งชาติ

พุทธศาสนาที่คนในชนเผ่ายึดถือนั้นมีอิทธิพล/เป็นที่มาของครอบความคิดใน การอธิบายถึงกำเนิดของโลกซึ่งสัมพันธ์กับการอุบัติขึ้นของพระพุทธศาสนา ดังจะเห็น ได้จากเอกสาร โบราณที่ชื่อ “ประถោះអនេសកែវ” ที่กล่าวถึงเหตุการณ์ตั้งแต่เมื่อครั้งที่โลก และจักรวาลยังไม่สิ่งใด ต่อมาเทพผู้มาตามสายลมได้สร้างฤทธิกาลและสัตว์ต่างๆ ขึ้น และคลบันดาลให้เกิดการผสมพันธุ์ของสัตว์และมนุษย์ ต่อมาได้เกิดไฟไหม้โลกอีกครั้ง เมื่อโลกเย็นลงก็เกิดพระพุทธเจ้าที่ชื่อ “พระพุทธเจ้าไใตំបោសៈ” ขึ้น จากนั้นพระพุทธเจ้า ที่ได้กำหนดให้มีศีลห้าและศีลแปด (พู่เมือง หมู่บ้านจองอំវ แหล ណាយចំនួល តេកិងវិទ្យ សាស្តរ หมู่บ้านจองអ៊ាវ សัมภาษณ์ 23 តុលា 2544) นอกจากนั้นก็ยังส่งผลต่อการ

อธิบายที่มาหรือประวัติของชนเผ่าผ่านทางเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานและการตั้งบุญชนในอดีตซึ่งสัมพันธ์กับครรภารอย่างแรงกล้าต่อพุทธศาสนา ดังเรื่องเล่าที่ว่า "...ในสมัยที่กษัตริย์มนุหะทรงเมืองมอย ศาสนาพุทธมีความเจริญรุ่งเรืองมาก โดยในสมัยของพระมหากษัตริย์มอยองค์นี้มี พูไได้โก' เป็นอำนาจที่ใกล้ชิด อำนาจผู้นี้เป็นผู้แปลงพระไตรปิฎกเป็นภาษาazz และได้นับทึกไว้ 3 รูปแบบ คือ บันทึกบนใบลาน บันทึกบนแผ่นทอง และบันทึกลงบนแผ่นหิน โดยได้ใช้บันทึกสั่งสอนกันมานานหลายปี ต่อมาเมืองเกิดแตกพ่าย ชาวเมืองต้องหนีกระจัดกระจาด อำนาจพูไได้โกร่งว่า หนังสือไตรปิฎกที่เป็นภาษาazzจะสูญหาย จึงรวบรวมบริหารหนี้ขึ้นไปอยู่เมืองละว้า และใช้คนถึง 40 คนแบกเอกสารคัมภีร์ใบลานและแผ่นทองบรรจุใส่หีบหนี้ไปด้วย การเดินทางเป็นไปอย่างทุลักทุเลและยากลำบาก จนกระทั่งเดินทางมาถึง "โคลงท่องะເວົ້າ" ในเมืองละว้า จึงได้เริ่มสร้างบ้านเมืองกันใหม่อีก และมีการสั่งสอนเล่าเรียนหนังสือไตรปิฎกกันต่อมาหลายชั่วอายุคน แม้บ้านเมืองจะแตก ผู้คนจะกระจัดกระจาดหนี้หายไปในป่าเขา หรือเกิดวิกฤติขึ้นอีกหลายครั้งตาม แต่ชาวเผ่าazzและพระสงฆ์ยังคงสั่งสอนเล่าเรียนพระไตรปิฎกนี้อย่างสม่ำเสมอ

น่าสนใจว่าประวัติความสัมพันธ์ระหว่างพุทธศาสนา กับชนเผ่าazzนั้น ส่วนใหญ่จะมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการถูกกดขี่ บ่อมแห้งรังแกหรือการถูกปฏิบัติต่ออย่างต่ำต้อย รวมทั้งการถูกกีดกันไม่ให้เข้าถึงพระพุทธศาสนา ดังที่หลวงพ่อพ่าเจียะ แห่งวัดทิไลป้าเล่าให้ฟังว่า "เมื่อครั้งตั้งแต่ก่อนหน้าที่พระเจ้าอลองพญา จะขึ้นครองอำนาจ ชาวฝรั่งเรียกพวกเราว่า เeshmanee (เชอมานีปี) หมายถึง มนุษย์ตัวเล็กๆ เมื่อพวกราชีน์ไปบนบ้านของคนมอญและพม่า คนมอญและพม่าก็ต้องเอาฝ่าไป่ถูเช็ดออก เพราะถือว่าพวกราเป็นมนุษย์ที่ต่ำต้อย... ส่วนในสมัยที่อังกฤษปกครองพม่าก็มีข้อห้ามไม่ให้พวกราสร้างบ้านด้วยไม้ 3 ประเภท คือ ไม้แดง ไม้สัก ไม้ประดู่ การกดขี่ต่างๆ นี้ทำให้วัฒนธรรมของชนเผ่าถูกตัดตอน ไม่ถูกสืบทอดต่อ ทั้งเรื่องการแต่งกาย บ้านเรือนที่อยู่อาศัย รวมถึงความรู้คัมภีร์ เพราะพวกราต้องอยู่อย่างหลบซ่อน ไม่กล้าเปิดเผย ความรู้ต่างๆ จึงถูกปกปิด เพราะเราต้องการกดขี่ให้ชาติพันธุ์นี้สูญหายหมดไป" (หลวงพ่อพ่าเจียะ, สัมภาษณ์ 5 สิงหาคม 2544)

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องถ่ายน้ำก็เป็นดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่า ถ้ายังเห็นว่าพุทธศาสนาสามารถกระดับทางจิตวิญญาณของผู้คนได้จริงคลบบันดาลให้คนใน

ชนแผ่ตัวสามารถฝ่าฟันอุปสรรคจนได้รับพระพุทธศาสนา ดังนั้น พุทธศาสนาของคนในชนแผ่ตัวจึงมีรายละเอียดที่แตกต่างไปจากที่คนไทยทั่วไปปฏิบัติ เพราะได้ผ่านการผสมผสานกันของระบบความเชื่อทั้งสอง เช่น การนับวันพระก่อนคนไทยพุทธทั่วไปหนึ่งวัน หรือการเริ่มงานสังกรานต์ในเดือนมีนาคม รวมถึงการที่มีความสลับซับซ้อนของพิธีกรรมมากกว่าไม่ว่าจะเป็นงานทำบุญตักบาตรทั่วไปในวันพระ⁴ หรือการทำบุญวันสังกรานต์⁵ เป็นต้น

ทั้งนี้ พุทธศาสนา มีบทบาทต่อชีวิตประจำวันของคนในชนแผ่ตัวอยู่ตลอดเวลา ดังกรณีผู้ชายที่ต้องเก็บข้าวส้มพันธ์กับศาสนาตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยหนุ่ม เนื่องจากต้องใช้ชีวิตอยู่ในวัดหลายปีเพื่อเล่าเรียนหนังสือ โดยแบ่งการเล่าเรียนแบ่งเป็น ๓ ช่วง คือ ช่วง

⁴ การทำบุญทั่วไปในวันพระ นอกจากจะเตรียมข้าว กับข้าว และขนมสำหรับใส่บานตร แล้ว ยังต้องเตรียมขันเทียนซึ่งประกอบด้วยเทียนจีดึง ดอกไม้ มาก พลู ยาสูบเพื่อทำพิธีรับศีลถวายแด่พระพุทธเจ้า อันจะทำให้ตนเองและครอบครัวอยู่เย็นเป็นสุข

⁵ หรือในการทำบุญวันสังกรานต์ ก็จะทำกันถึง 3 วัน โดยในวันแรก (วันขึ้น 14 ค่ำ เดือน 5) ช่วงเช้าเป็นการทำบุญตักบาตรทั่วไป พอรava 6 โอมเย็นจะมีพิธีสวัสดิประปริตร โดยชาวบ้านจะจุดเทียนที่ขอบบ้านหน้าใหญ่ แล้วนำกลับที่พระ sangm สวดแล้วกลับไปดื่มที่บ้านของตนเอง เพื่อดื่ม อาบ ล้างหน้า และประพรบบ้านเพื่อชำระล้างสิ่งที่ไม่ดีให้ออกไป ส่วนการทำบุญวันที่สอง (15 ค่ำ เดือน 5) ช่วงเช้าเป็นการทำบุญตักบาตรและสรงน้ำพระ โดยนำที่ใช้จะตักมาจากกลางลำห้วยซึ่งถือกันว่า แล้วนำเบียงหอม น้ำอบ ขมิ้นผง ลูกส้มป่อย ตามเดดตามอีกด้วย วันที่สาม (แรม 1 ค่ำ เดือน 5) ตอนเช้าทำบุญตักบาตรทั่วไป ส่วนตอนเย็นจะเป็นการแห่ถวายผ้าป่า โดยชาวบ้านจะนำก้านไม้ไผ่มาเหลา แล้วนำเงิน ขنم ลูกอม เทียน ของใช้มาติดกับไม้ไผ่ให้เป็นช่อรวมกันแล้ววางในถาด จากนั้นแห่ไปถวายพระที่วัด เมื่อไปถึงวัด เจ้าวัดจะจัดนำล้วยใส่น้ำผึ้งลงบนมีนมาตั้งไว้ที่กลางศาลาวัด แล้วคระไส่เงินกันนำไปใส่ในถ้วยน้ำ โดยก่อนใส่จะนำเงินไปแตะที่ตัวของผู้อื่นเสียก่อนเป็นการขอแบ่งบุญให้ได้มากๆ เมื่อวางเงินลงในน้ำ ก็จะยกมือขึ้นพร้อมกราบ “ สาสุ ” แล้วอธิษฐาน จากนั้นเจ้าวัดจะนำสวดเป็นภพามอญเพื่อให้พระธรรมรับรู้และขอให้บุญที่ทำไปนั้นคงอยู่ได้กับตัวเอง

เป็นศิษย์วัด ช่วงบวชเณร (เมื่ออายุถึง ๑๒ ปี) และช่วงบวชพระ (เมื่ออายุถึง ๒๐ ปี บริบูรณ์) เนื้อหาที่เรียนมีตั้งแต่บทสาดในพระวินัย พระอภิธรรม และพระสูตร รวมถึงเรียนรู้เรื่องอื่นๆ เช่น ตำราคุลักษณะบุคคล ไหรากาสตร์ คารากาสตร์ ยาสมุนไพร เป็นต้น ขณะที่ในชีวิตประจำวันของทั้งหญิงและชายชาวក็จะมีเรื่องราวทางพุทธศาสนา เข้าไปสอดแทรกอยู่ด้วยเสมอๆ ดังในกรณีบทเพลงหรือการร้องเพลงเพื่อโต้ตอบกันของคนหนุ่มสาว ที่มีการแบ่งระดับของบทเพลงออกเป็นชั้นคือ ชั้น “ทาคูพ่อ” ซึ่งเป็นเพลงรักแบบพื้นๆ หรือเพลงที่กล่าวถึงดอกไม้ใบหญ้าทั่วไป และเพลงชั้นที่สูงขึ้นมาเรียกว่า “ทาคูผดดู” ซึ่งจะกล่าวถึงโลก นรก สวรรค์ ภานุ และธรรมะ หากฝ่ายชายร้องเพลงระดับสูงแล้วฝ่ายหญิงตอบเพลงมาในระดับต้น ฝ่ายหญิงก็จะถูกวิจารณ์ว่ามีความรู้น้อย นอกจากเพลงที่โต้ตอบกันระหว่างชายหญิงยังมีบทเพลงทั่วๆ ไปอีกมากที่กล่าวถึงเรื่องราวทางพุทธศาสนาอย่างเช่น พุทธประวัติ ธรรมะ การปฏิบัติกรรมฐานต่างๆ เป็นต้น

ตัวอย่างบทเพลง “ทาคูผดดู”

“ ไอ่ส่งเลอนนิ่งปองบ้อเหน่อ

เหอส่าเลิกจ่ามวยเจ่อะ

ไหຍ่ได่เก้อโโค่ดีอ้อคงหมี

ไขล่โຍ่กากี้เหลล่อกเงี่

ขอเชอร่วมกลับนิพพานกันเดิด

ใช่แล้วด้วยคนทั้งสี่นำพา (คนทั้งสี่หมายถึงชาตุทั้งสี่)

ยังไกลอีกมากเมืองถือดข้าว

อย่าพูดว่าเป็นการง่ายเลย “

ตัวอย่างบทเพลง “ทาคูโพ”

“ ดาป่งพือปี้เสอะเน่หะ

ยูโ-po' มินองสะ พฤษภาคม

เวไคล่มี้ยต่าทางผลีค'

เวสะคาเบยาดิ่ง

ได้พบเห็นนองเสน่ห์หา

มองโฉมนางลีมกะพริบตา

พี่พุดเมตตาที่ปลายลืน

ใจพี่ขมเหมือนดีป้า “

(บทเพลงโดยนายสมกพ สังข์ลาธาร วันที่ 13 พฤษภาคม 2545)

สิ่งคุ้มครองธรรมชาติกับวิถีชีวิตของคนในชนเผ่าฯ

สิ่งคุ้มครองธรรมชาติมีนัยถึง “พลังชีวิต” หรือ “เหมือนเปี้ย” ที่ถือว่าเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวภัยในหรือสิ่งที่นำทางชีวิตไปสู่ความดี นอกจากนั้นยังถือว่าวิญญาณศักดิ์สิทธิ์มีหลายระดับ โดยจะมีวิธีปฏิสัมพันธ์ต่อวิญญาณศักดิ์สิทธิ์แต่ละแบบแตกต่างกันไป ดังในกรณีความเชื่อเรื่องเจ้าที่เจ้าทางที่ทำให้สถานที่บางแห่งกลายเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ดังเช่นภูเขาม่องควาที่ถือเป็นวัดของเจ้าป่าที่เชื่อว่า “คงกาชาดี” ทั้งนี้ ความเชื่อเรื่องเจ้าที่เจ้าทางมีผลต่อการตั้งถิ่นฐานด้วยเช่นกัน ดังความเป็นมาของการตั้งบ้านช่องเปปะซึ่งเกิดจากการที่นายพู่เสาะชูกับนายพู่ชาเจ้ได้มาราดอาศัยอยู่กับเจ้าที่เจ้าทางด้วยการอธิษฐานโดยนำข้าวสารเข็มเมล็ดจากในป่ามาใส่ในฝากลาปิด แล้วไปปีกดูตอนรุ่งเช้าหากข้าวสารยังอยู่ครบก็ถือว่าสามารถอาศัยอยู่ได้ พร้อมทั้งให้สัญญากับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ว่าจะไม่นำปีดไก่มาเลี้ยงและของมีมาเข้ามาในพื้นที่นี้เป็นอันขาด เป็นต้น (นายพ่อหัวเลียว หมู่บ้านช่องเปปะ ลัมภ�性ณ์ 4 มกราคม 2545)

รวมทั้งยังส่งผลต่อปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติด้วย เช่น การมีข้อห้ามความเชื่อต่างๆ ในการล่าสัตว์ หรือมีข้อห้ามข้อปฏิบัติในการเลือกพื้นที่ทำไร่ อาทิ ต้องไม่ทำในพื้นที่ที่น้ำสองสายมารวมกัน ไม่ทำในพื้นที่หลังเต่า หรือหากได้ยินเสียงนกบุนแพนขณะไปเลือกพื้นที่ทำไร่ก็ต้องไม่ทำในที่ผืนนั้น เป็นต้น ตลอดจนส่งผลต่อข้อปฏิบัติอื่นๆ เช่น ข้อห้ามที่ว่าห้ามเล่านิทานบางบทในเวลากลางวัน หรือห้ามเล่านิทานสองบท แต่สามารถเล่าบทเดียวหรือสามบทขึ้นไปได้ รวมทั้งห้ามเล่านิทานไม่จบบท ถ้าเล่าไม่จบก็ต้องแจ้งนางไม้ เพราะเมื่อมีการเล่านิทานจะมีนางไม้และทวยเทพมาร่วมฟังกันมาก หากเล่าไม่จบเทพทั้งหลายจะโกรธเคือง เป็นต้น

โครงสร้างของชุมชนภายใต้กรอบคิด “เรียบ杰ียเวะ”

เรียบ杰ียเวะเป็นลักษณะของการปกครองในชุมชน เป็นการวางแผนระเบียบของชุมชนร่วมกัน เช่น ที่หมู่บ้าน ໄล่ถ่องคูชาร์บ้านทุกคน นับถือความเชื่อแบบตะ浩ะ โคล่า เชื่อฟังคำสั่งสอนของตะ浩ะ โคล่าอย่างเคร่งครัด สิ่งที่ไหนที่เห็นว่าไม่ดีไม่เหมาะสม ก็จะไม่ปฏิบัติตามเด็ดขาด เช่น ห้ามสูบสิ่ง ห้ามสูบกัญชา ห้ามดื่มสุรา ถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่ดี ชาวบ้านจะไม่ยอมแตะต้องเป็นอันขาดและไม่ให้นำเข้ามาบริเวณหมู่บ้านอีก

ด้วย ในหมู่บ้านໄล่ต่องคุ้มกูเกณฑ์ข้อห้าม เช่น ห้ามเดี้ยงหมู ไก่ เป็ด แพะ แกะ ม้า ห่าน , ห้ามดื่มน้ำร้อน กัญชา เอโรอิน,ห้ามเล่นการพนันทุกชนิด,ห้ามทะเลวิวาทกัน,ห้ามลักขโมย,ห้ามนำเนื้อหมู เป็ด ไก่ เข้ามาในบริเวณบ้าน ,ให้มีผัวเดียวเมียเดียว, ห้ามเป็นซูกับลูกเมียผู้อื่น,วันพระต้องไปทำบุญ,ต้องเชือฟังผู้นำในหมู่บ้าน,ผู้ชายทุกคนต้องไว้ผมยาวและนวยผมตรงกลางกระหม่อม,ห้ามใส่กางเกงและเสื้อคอกอกลมหรือเสื้อที่มีลวดลาย,ห้ามกินเนื้อหมู เป็ด ไก่ ,ผู้หญิงจะต้องใส่ชุดประจำแผ่,ห้ามตั้งโรงเรียนสอนภาษาไทย(แต่ปัจจุบันได้มีการอนุโลม)

ที่หมู่บ้านสะเนพ่อง คณะกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้านได้ตั้งข้อปฏิบัติของหมู่บ้านเอาไว้ว่า ห้ามการล่าสัตว์ป่าทุกชนิด, ให้ทำการเพาะปลูกในพื้นที่เดิมที่เคยทำมาก่อนแล้วเท่านั้นและไม่ขายที่ดินแก่นบุคคลภายนอกโดยเด็ดขาด, ไม่กระทำการใดๆที่ทำให้เกิดไฟไหม้ป่า,ให้ใช้ประโยชน์จากป่าโดยสอดคล้องกับหลักการอนุรักษ์เพียงเท่าที่จำเป็นต่อการดำรงชีพเท่านั้น ,ไม่อนุญาตให้บุคคลภายนอกเข้ามาตั้งถิ่นฐานในหมู่บ้าน,ไม่สนับสนุนการทำเที่ยวที่ขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า,ส่งเสริมและปฏิบัติตามความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามของบรรพบุรุษ

ที่หมู่บ้านสะเนพ่องในสมัยอดีตที่กำนันส่าจី เสตตะพันธ์ เป็นกำนันปก ครองตำบลໄล่ໄວ่ ได้ลงโทษชาวบ้านที่ได้ไปโหมอ้อย 1 ลำชื่อว่า นายย่องโภนี่ มีการลงโทษกระทำโดยการเอาด้วยขาวเส้นเดียวมาผูกที่ข้อมือเพื่อเป็นสัญญาลักษณ์ของคนที่ถูกลงโทษ (ถ้าเปรียบเทียบกับสมัยปัจจุบันคือการใส่กุญแจมือผู้ต้องหา) และให้ไปด้วยหญ้าในหมู่บ้านจากหัวบ้านจนถึงท้ายบ้านเวลา 1 วัน โดยการดายหญ้าจะต้องไม่ให้ด้วยที่ผูกข้อมือขาด ถ้าหากทำด้วยที่ผูกข้อมือขาดจะต้องดายหญ้าเพิ่มอีก 1 วัน ในระหว่างที่ดายหญ้านั้นกำนันได้สั่งให้ชาวบ้านหลายคนทั้งหมู่บ้านได้ผ่านไปตามว่า... ทำอะไร กันอยู่ ...คนที่กระทำผิดก็ต้องพูดว่า..กระทำผิดไปโหมอ้อยชาวบ้านมาเลยถูกลงโทษ.. และพูดอีกว่า..อย่าทำอย่างนี้เหมือนกับเรานะ จะต้องถูกลงโทษอย่างนี้

ยังมีเหตุการณ์อีกในสมัยนั้นที่ถูกบ้านของกำนันส่าจី เสตตะพันธ์ ได้ไปขโมยช้างในพม่า เจ้าของก็เลยตามมาอาช้างคืน พอมากลับบ้านกำนันก็ได้แจ้งความกับกำนันว่าถูกบ้านของกำนันขโมยช้างมาทางนี้ ขอให้กำนันช่วยจัดการให้ด้วย กำนันก็เลยตามว่าช้างของคุณมีรอยเท้าอย่างไร เจ้าของช้างบอกว่ารอยเท้าช้างก็กลมๆ แล้ว

ก้านนักถามอีกว่าแล้วช่างในประเทศไทยมีรอยเท้าเป็นอย่างไร เจ้าของช่างก็บอกว่าก็เป็นรอยกลมๆ ก้านนักเลยพูดว่าถ้าเป็นอย่างนั้นช่างก็มีรอยเท้าเหมือนกัน แล้วจะเอาหลักฐานอะไรมายืนยัน และคนของเราก็อยู่กับเรา แสดงว่าเรื่องนี้คุณกล่าวหาคนของเรา คุณคุยกดหมื่นรา อย่างนี้ก็เลยต้องยกปรับเป็นจำนวนเงิน 500 บาท

(นายไช่ได้โพ ก้าธรพิมาน บ้านสะเนฟ่อง สัมภาษณ์ 20 เมษายน 2545)

ที่หมู่บ้านเกริง โน่ ได้มีการจัดการเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของชาวบ้านเกริงโน่ โดยได้จัดการอนุรักษ์แหล่งน้ำและพันธุ์สัตว์น้ำ โดยกำหนดลำน้ำแม่จันตึ้งแต่บริเวณหัวบ้านจนถึงท้ายบ้านระยะทางประมาณ 1,000 เมตร ว่าให้เป็นแหล่งอนุรักษ์และขยายพันธุ์สัตว์น้ำทุกชนิดในบริเวณดังกล่าว ถ้าหากใครฝ่าฝืนจะถูกปรับ

นอกจากนั้นเรียกเจียวะยังได้หมายถึงการให้ความร่วมมือกับรัฐในรูปแบบต่างๆ เช่น การพัฒนาถนนทาง การไปเกณฑ์ทหารหรือการประชุมหมู่บ้านประจำเดือนซึ่งจะเป็นการประชุมที่เอาวาระการประชุมมาจากการที่ผู้ใหญ่บ้าน กำหนดให้ไปร่วมประชุมกับทางอำเภอทุกเดือน หลังจากนั้นก็ไปจัดประชุมกันเองแต่ละหมู่บ้าน

บทที่ 4 ยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ของชนเผ่า

การศึกษาประวัติศาสตร์ของชนเผ่าฯ เป็นการศึกษาประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่า ซึ่งเป็นการย้อนความทรงจำของผู้รู้ผู้เฝ้าที่ยังมีชีวิตอยู่ ที่สามารถบอกเล่าเรื่องราว ทรงจำเพื่อให้ลูกหลานได้บันทึกไว้ รวม เมื่อพูดถึงยุคสมัยในประวัติศาสตร์ของชนเผ่าฯ ก็ได้ใช้หลักเกณฑ์การแบ่งยุคสมัย โดยมีดีเออเหตุการณ์ที่มีผลกระทบกับวิถีชีวิตของผู้คนและทำให้โครงสร้างของสังคมในแต่ละช่วงเวลานั้น ได้เกิดความเปลี่ยนแปลง การแบ่งยุคสมัยของโครงการย้อนรอยอดีตชนเผ่าฯ มีที่มาที่ไปจากการปรึกษาหารือกับผู้เฝ้าผู้แก่ที่เป็นผู้มีวิชาความรู้ว่าเราสามารถแบ่งสังคมของชนเผ่าฯ ได้กี่ยุคสมัย ซึ่งหลังจากการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันแล้ว ทำให้ผู้เฝ้าผู้รู้ที่อยู่ในชนเผ่าฯ ได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็น และบอกกับทีมงานวิจัยว่าทำที่ย้อนอดีตในความทรงจำไปถึงนั้นกันพบว่ามีอยู่ 3 ช่วงเวลาที่ได้สร้างผลกระทบกับโครงสร้างของชนเผ่าเป็นอย่างมาก ทีมงาน

วิจัยก็ได้ยึดถือเอาตามที่ผู้รู้ในชนเผ่าบอกเล่าว่าประวัติศาสตร์ของชนเผ่าชูภูนแบ่งได้ ๓ ยุคหลักๆคือ ยุคทะเนะยักษะ ยุคทะเนะป้าปีะ และยุคทะเนะถุ่งมา

ยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ของชนเผ่าชู

1.ยุคทะเนะยักษะ

2.ยุคทะเนะป้าปีะ

3.ยุคทะเนะถุ่งมา

1.ยุคทะเนะยักษะ หมายถึง ยุคที่อังกฤษปกครองพม่า ในช่วงเวลาที่เป็นช่วงเวลาที่ชาวบ้านอยู่กันอย่างสุขสบาย เหตุการณ์บ้านเมืองสถานการณ์ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับพม่ามีความสงบสุขดี ถ้าหากคนในพม่าเข้ามานำไปในประเทศไทย ก็สามารถเสียภาษีให้กับรัฐบาลไทย ถ้าหากคนในประเทศไทยลงไปในที่ประเทศพม่า คนไทยก็เสียภาษีให้กับรัฐบาลพม่าเช่นกัน ซึ่งในยุคนี้เป็นยุคที่พระศรีสุวรรณ (ทะเจียง ໂປຣຍ) ยังมีชีวิตอยู่ ก็ได้มีการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างคนไทยกับพม่า หัวหน้าหรือผู้นำหมู่บ้านแต่ละประเทศระหว่างไทยกับพม่าก็มีการผูกมิตรสัมพันธ์กัน ชุมชนมีความสงบสุข มีการปักปันเขตแดนระหว่างไทยกับพม่า ที่หัวยเปื้องตะทา หมู่บ้านที่ໄล่ป้า มีพระศรีสุวรรณ และผู้นำของทางการไทยที่เกี่ยวข้องได้เข้าร่วมการปักปันเขตแดนด้วย ส่วนในประเทศพม่าก็มีผู้นำชาวอังกฤษมาร่วมด้วย เป็นช่วงเวลา ก่อนที่อังกฤษจะถอนตัวออกจากพม่าได้ไม่นาน หลังการปักปันเขตแดนระหว่างพม่ากับไทยได้ไม่นาน พม่ามองว่าอังกฤษกำลังครอบงำพม่าอยู่ก็ได้ประสานกับทางญี่ปุ่นให้เป็นผู้ร่วมผลักดันอังกฤษออกจากประเทศไทย แล้วได้เกิดสังคมรัฐบาลไทย(ทะเจียง ໂປຣຍ)ได้เสียชีวิตได้ไม่นาน

จากการค้นคว้าหลักฐานจากเอกสารพบว่าโผล่ชู นั้นได้อาศัยอยู่ในประเทศไทยนานแล้ว ผู้ที่ศึกษาค้นคว้าที่มากของโผล่ชูในประเทศไทยได้กล่าวว่าพวกเขาย้ายในดินแดนสุวรรณภูมิก่อนที่ชาติสยามจะอพยพลงมาจากยุนนาน โดยอยู่ปะปนกับกลุ่มลี้ภัยหรือละว่า สมเด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพได้ทรงวินิจฉัยว่า ในสังคมระหว่างไทยกับพม่า กองทัพไทยได้เข้าไปตีเมืองหงสาวดีในปี พ.ศ.2142 แม่ทัพคนหนึ่งของกองทัพไทยเป็นชาวโผล่ชูซึ่งชื่อว่า “ สินภูมิโลกเพชร ” ได้เป็นแม่ทัพให้กับกองทัพไทยได้มีเอกสารเก่าแก่ เช่น พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับพระจักรพรรดิ (ชาด) คำให้การชาวกรุงเก่าเมืองหน้าด่านในสมัยนั้นสองเมือง ได้แก่ เมืองสังขละบุรีและเมืองศรีสวัสดิ์ เป็นชุมชนชาวโผล่ชูที่สำคัญมีเจ้าเมืองเป็นชาวโผล่ชูด้วย

สำหรับชาวโผล่ร่วมในตัวอำเภอสังขละบุรีในปัจจุบันได้อพยพมาจากประเทศพม่าในสมัยกรุงธนบุรี โดยอพยพมาจากหมู่บ้านแม่กะวง ในเขตพื้นที่เมืองมะลำเลิง หรือมะละแหมง ได้เข้ามาอยู่บริเวณลำน้ำช่องกาเลีย โดยได้มีการสันนิษฐานว่าสาเหตุที่ต้องอพยพโยกย้ายเข้ามาอยู่ในเขตประเทศไทยนั้นเกิดจากความไม่สงบภายในประเทศพม่าในช่วงเวลานั้น รวมทั้งกลุ่มคนอัญส่วนหนึ่งก็ได้อพยพเข้ามายังสมัยนั้นเช่นกัน เนื่องด้วยจากสถานการณ์ในประเทศพม่าไม่มีความสงบ บทบาทหน้าที่ของโผล่ร่วมที่เข้ามาอาศัยบริเวณลำน้ำช่องกาเลีย (เขตตัว อำเภอสังขละบุรีในปัจจุบัน) นั้นมีหน้าที่ในการสอดส่องดูแลความเคลื่อนไหวและหาป่าข้าศึกจากพม่า และมีหน้าที่ตรวจสอบหาป่ารักษาชายแดนให้ฝ่ายไทย โดยได้มีหลักฐานเอกสารดังต่อไปนี้

ปี พ.ศ.2330 พงสาวดรามบันของพม่ากล่าวถึงโผล่ร่วมในเขตแดนประเทศไทยว่า เป็นพวกสอดแนมให้กับกองทัพไทย

ปี พ.ศ.2365 โผล่ร่วมเมืองสังขละบุรีนำโดย “บุนสุวรรณ” และลูกน้องจำนวน 36 คน ได้ทำการเร่นผ่าขับไล่ทหารพม่าออกจากชายแดนไทย อีกทั้งจับกุมหน่วยลาดตระเวนของทหารพม่าอีกด้วย

ปี พ.ศ.2369 โผล่ร่วมได้ทำหน้าที่รักษาป้องกันเขตชายแดนไทยตั้งแต่เหนือเขตกาญจนบุรีจนถึงเขตตาก

ปี พ.ศ.2333 ได้มีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านและกำนันซึ่งไม่เคยมีการปฏิบัติมาก่อน พร้อมกับมีการตั้งนายอำเภอที่เป็นคนโผล่ร่วมคนแรกคือพระยาศรีสุวรรณคีรีแห่งเมืองสังขละบุรี พระพิชัยสงครามแห่งเมืองศรีสวัสดิ์ และหลวงพิทักษ์คีรีมาตย์

ปี พ.ศ.2423 โผล่ร่วมที่ปกป้องชายแดนไทยคืนพบแทนกองกรีตแนวแบ่งเขตแดนไทย-พม่าบริเวณด้านด้านเจดีย์สามองค์

ในปัจจุบันนี้หลักฐานที่โผล่ร่วม/โผล่ส่องมีความเชื่อว่าพระเจ้าแผ่นดินไทยสมัยของรัชกาลที่ 1 ของกรุงรัตนโกสินทร์ได้พระราชทานพระพุทธรูปให้แก่บุนศรีสุวรรณคนที่ 1 หรือพระยาศรีสุวรรณคีรี (ภู่วะโพ) พร้อมทั้งเครื่องทรงของเจ้าเมืองนั้นยังคงเก็บรักษาไว้ในหมู่บ้านแห่งหนึ่งในเขตตำบลໄล่โว โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้เก็บรักษาไว้ พระยาศรีสุวรรณคนที่ 1 คือผู้นำกลุ่มโผล่ร่วมที่เข้ามาอาศัยแผ่นดินไทยในสมัยกรุงธนบุรี โดยความดีความชอบจากการปฏิบัติหน้าที่อย่างกล้าหาญและซื่อสัตย์เป็นที่ไว้วางใจของเจ้าเมืองกาญจนบุรี พระมหากษัตริย์ไทยจึงแต่งตั้งเป็น “บุนสุวรรณคีรี” และได้รับ

บรรดาสักดิ์ต้อมาเป็น “พระยาศรีสุวรรณคีรี” ได้เป็นเจ้าเมืองสังขละบุรี ซึ่งขณะนั้นชุมชนได้ตั้งอยู่ที่หมู่บ้านสะนี่พุ่ง โดยพระยาศรีสุวรรณมีตำแหน่งลึ่บทอดต่องกันมาอีก 5 คน ดังนี้

- 1.พระยาศรีสุวรรณคีรี (ภูวะ โพ) พ.ศ.2352-2367
- 2.พระศรีสุวรรณคีรี (กรมมะจะ) พ.ศ.2368-2394
- 3.พระศรีสุวรรณคีรี (ยังตะมุ) พ.ศ.2395-2411
- 4.พระศรีสุวรรณคีรี (ป่วยดงภู) พ.ศ.2412-2438
- 5.พระศรีสุวรรณคีรี (ทะเจียง ໂປຣຍ) พ.ศ.2438-2467

พระศรีสุวรรณคีรีคนที่ 5 เป็นนายอำเภอสังขละบุรีคนแรกปี พ.ศ.2467 ใน การเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองแผ่นดินในสมัยรัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ พระศรีสุวรรณคีรีทุกพระองค์ต้องลงมาถือหน้าสำนวนที่เมืองกาญจนบุรีทุกๆ 3 ปี พระยาศรีสุวรรณคีรีที่ 1 ได้รับพระราชทานลูกประคำทองคำ ในสมัยรัชกาลที่ 3 รัชกาลที่ 4 นอกจากนั้นมีการแบ่งหน้าที่การดูแลในการปกครองชุมชนออกเป็นหมู่เป็นหมวดลงไปอีก 52 คน มีตำแหน่งเป็นนายด่าน นายกอง ได้รับพระราชทานเบี้ยหวัดเงินปีตั้งแต่ 6-40 บาท เจ้าเมืองจะต้องนำเครื่องบรรณาการถวายพระเจ้าแผ่นดินมี ผ้าขาวพับผ้าแดงพับ เครื่องยาและของป่า รวมทั้งแร่ทองคำและแร่ดีบุก ซึ่งเรียกว่า ส่วยดีบุก

พระศรีสุวรรณคีรีคนที่ 5 (ทะเจียง ໂປຣຍ) เป็นพระศรีสุวรรณคีรีคนสุดท้ายที่ปกครองเมืองสังขละบุรี ท่านได้ไปมาหาสู่กับเจ้าเมืองอีกท่านหนึ่งที่ปกครองเมืองแม่กลอง ชื่อว่า พระแม่กลอง (พระไม่ถึง) อยู่ในเขตอำเภอ อุ่มพาง จ.ตาก ในปัจจุบัน โดยในสมัยนั้นได้มีการแบ่งเขตการปกครองท้องที่ระหว่างเขตตำบลໄล่โว่ อ.สังขละบุรี กับเขตตำบลแม่จัน อ.อุ่มพาง จ.ตากที่ “ยอดภูเขา” โภก ก็อง ” โดยได้มีการปลูกต้นจุ่งป่าอาไว้เป็นเครื่องหมายแบ่งเขตแดนการปกครอง และพระศรีสุวรรณคีรีทุกๆ คนจะต้องขึ้นไปสักการะบูชาตระหง่าน โภก ก็อง ในเขตตำบลแม่จัน อ.อุ่มพาง จ.ตากในทุกๆ 3 ปี

พระศรีสุวรรณคีรีคนที่ 5 ได้ประพฤติผิดตามข้อห้ามความเชื่อว่าให้มีเมียเดียวท่านได้กระทำผิดกฎหมายข้อห้ามความเชื่อโดยได้มีเมียถึง 3 คน(เมียชาว鄱ล่วづซึ่งเชื่อว่าแตะเวิง มีลูกด้วยกัน 6 คน , เมียชาวมอญซึ่งเชื่อว่า เนื้ม มีลูกด้วยกัน 1 คน, เมียชาวไทยเชื้อสายจีน ซึ่งเชื่อว่า หยุ่น มีลูกด้วยกัน 1 คน) ซึ่งถือว่าผิดจริยธรรมประเพณีของคนในชนเผ่าที่นับถือ

ความเชื่อแบบตะหละ โคง
การประพฤติผิด เช่นนี้คนในชนเผ่าในพื้นที่ที่นับถือความ
เชื่อแบบตะหละ โคง ไม่สามารถยอมรับการกระทำสิ่งที่เกิดขึ้นได้ พระศรีสุวรรณคีริก
ที่ 5 ไม่มีความชอบธรรมที่จะมาร่วมงานพิธีกรรมที่ “ໄລວະບ່ອງ” ในการลักการระอย
เท้าช้างเพื่อกศกคดิสิทธิ์ ผู้เฒ่าผู้แก่ ซึ่งเป็นคนในพื้นที่ได้เล่าว่าความผิดที่เจ้าเมืองได้ฝ่าฝืน
ข้อห้ามความเชื่อในการมีเมีย 3 คนทำให้ที่ดินบริเวณที่ปลูกบ้านของพระศรีสุวรรณคีริกที่
หมู่บ้านสะนี่พุ่ง ได้ยุบตัวลงมา และตัวท่านเจ้าเมืองเองก็ต้องย้ายตัวเองออกจากสะนี่พุ่ง
มาตั้งชุมชนแห่งใหม่ที่อ.สังขละบุรี คือ บ้านนิเศา ซึ่งปัจจุบันได้รวมนำอยู่ใต้น้ำหมดแล้ว

2. ยุคทะเนาะປ้าປັບ หมายถึงช่วงที่เกิดสังคมญี่ปุ่น เมื่อสังคมญี่ปุ่นเกิดขึ้นได้ 3 ปี
พม่าก็หักหลังญี่ปุ่นอีก อันเนื่องด้วยเหตุว่าอังกฤษจะแพ้สังคม และพม่าก็จะถูกญี่ปุ่น
ครอบจำกต่อ จากนั้นพม่าก็ได้เข้าร่วมกับรัฐบาลอังกฤษ และอังกฤษได้หักหลังญี่ปุ่นอีก
ไปทึ่งระเบิดในเมืองหลวงของญี่ปุ่น ส่วนอังกฤษเห็นว่าจะแพ้สังคมแล้ว ก็ได้จัดตั้ง
กลุ่ม KNU ในพม่า โดยให้เป็นกลุ่มเคลื่อนไหวในพม่าทั้งทางการเมืองและการทหาร
ซึ่งมีอังกฤษเป็นผู้หนุนหลังหลักอีกที จากนั้นประเทศพม่าก็เริ่มเดือดร้อน ซึ่งอังกฤษ
พยายามแทรกซึมให้เกิดปักถอนต้นของอย่างอิสระในประเทศไทย พม่า ก็เป็นยุคหนึ่งจนถึง
ทุกวันนี้ ก็จะหมดยุคทะเนาะປ้าປັບ ทาง KNU เองก็ล้มลายได้มีความขัดแย้งกันใน
กลุ่มต่างๆ เป็นเพราะความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากตัววนตก ทำให้ความล้มลาย
เกิดขึ้นในหมู่ของกองกำลัง KNU และทฤษฎีตะวันตกได้เข้ามาในประเทศไทยเมื่อ
กัน ทำให้เกิดความเดือดร้อนในพม่าเพิ่มขึ้น มันเหมือนกับประเทศไทยเป็นปัจจัยสำคัญ
ที่แนวคิดทางการเมืองแทรกซึมและแผ่ขยายอำนาจไปถึงพม่าเป็นป้าหมายหลัก เพื่อแย่ง
ชิงทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรมนุษย์ ในพม่าถูกสร้างความสับสนวุ่นวาย ผู้คนอยู่
กันไม่ได้ ต้องอพยพหลบหนีภัยขึ้นมาหาที่พึ่งในประเทศไทย ส่วนในประเทศไทยถูก
สร้างให้มองดูดีมีการพัฒนา起來ไปข้างหน้า ถ้าหากเราดูผิวเผินจะเห็นว่ามีการดำเนิน
ชีวอยู่อย่างสงบสุข และมีความเจริญก้าวหน้าก้าวไปอย่างรีบเร่ง ที่มาจากการรู้ทาง
ตะวันตก ทรัพย์สมบัติที่ประดับบ้านเมืองขนาดนี้ไม่ใช่ชีวิตแท้ของคนไทย ในที่สุด
กล้ายเป็นชาติโครงกระดูกกล้ายเป็นปีศาจ ถ้าหากจะพดอย่างนั้นกล้ายเป็นกระทบพาก
ตะวันตก แต่มันเป็นความจริง อย่างพรกคอมมิวนิสต์ในประเทศไทยก็เกิดขึ้นอย่างนี้
ซึ่งมันมากจากกับชนเผ่าซึ่งของเรา การเรียน การศึกษา ภาษาพูด ภาษาเขียน ได้ถูกกลืน
สูญหายไป ในยุคสมัยทะเนาะປ้าປັບชีวิตผู้คนตกต่ำ ประเพณีวัฒนธรรมได้ค่อยๆ เสื่อม

หายไป คนถูกกดขี่ถูกอาดอาดเปรี้ยบ ผู้หลงถูกกระทำ มีการไปเอาผู้หลงไปกลางจากบนบ้านแล้วเอามาบ่มีนและฆ่าทิ้ง ผู้ที่ถูกกระทำส่วนใหญ่จะเป็นพวกร่าง และพวพม่า ส่วนคนในชนเผ่าชูถูกกระทำน้อยกว่าในที่นี่หมายถึงชนเผ่าชูที่อาศัยอยู่ในพื้นที่สั่งเป่า ไตร รามองความสูญเสียที่เกิดผลกระทบผู้คนทั่วโลก นับว่าเป็นยุคสมัยที่ตกต่ำที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ทั่วโลก ซึ่งไม่ได้หมายถึงการตกต่ำของชนชาติใดชนชาติหนึ่ง เมื่อเหตุการณ์ความยากไร้ตกต่ำมาจนถึงที่สุดแล้ว กลายเป็นเรื่องที่จะต้องมาฟื้นฟู กันใหม่อีกครั้ง ในสมัยของญี่ปุ่นแพ้สงครามโลกครั้งที่一世 ทำให้พวกรเราต้องลำบากยากจน ข้าวไม่มีจะกิน รองเท้าสักคู่ไม่มีจะใส่ เราลองมาดูเวลาเปรี้ยบที่ยังอดีตเมื่อประมาณ 40 – 50 ปีที่ผ่านมากับยุคปัจจุบัน ซึ่งจะพบว่าในอดีตจะไม่มีความเดือดร้อนในเรื่องของทรัพยากรทางธรรมชาติ ถ้าหากคนเรามีกำลังความสามารถก็ใช้ทรัพยากรธรรมชาติได้ตามใจชอบ ไม่มีความขาดแคลนเรื่องการใช้ทรัพยากร มีแต่ทรัพยากรล้อมรอบตัวเรา ถ้าหากจะเปรี้ยบเทียบในช่วงสมัยสองครั้งญี่ปุ่น เราจะต้องถักหอผ้าผุ่งผ้าห่ม หลังจากสองครั้งแล้วจนถึงปัจจุบันเรามีเสื้อผ้าไม่ต้องถักหออีกต่อไป แต่กลับเป็นว่าเราถูกกลืนไปแล้ว นั่นคือเหตุการณ์ในยุคสมัยของทะเนะป่าปีะ ทรัพยากรธรรมชาติเริ่มลดลง ปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อมเริ่มเกิดขึ้น ในช่วงสองครั้งโลกครั้งที่ 2 หมู่บ้านสูญเสียคือหมู่บ้านเสะนี่พุ่ง หมู่บ้านวาเหล่คู หมู่บ้านหนองไนโพ่ และนอกจากนั้นกลายเป็นหมู่บ้านที่ไม่มีครอบครัว เพราะว่าเกิดปัญหาระยะบาด เจ็บป่วย ล้มตาย เกิดโรคห่า ห้องร่วง ทำให้จำเป็นต้องหลบหนีภัยจากเชื้อโรคไปอยู่ตามป่าตามเขา ทรัพย์สมบัติกัมภีร์กีสูญหาย เกิดปัญหาเสื่อชอกชุมมากขึ้น เพราะไปกัดกินชาติพ ทำให้พวกรเราต้องต่อสู้กับภัยธรรมชาติ โดยใช้การประกอบพิธีกรรมทางความเชื่อบ้าง หรือหลบหนีเข้าไปป่าลึกบ้าง ขึ้นอยู่กับแต่ละชุมชนมีความรู้ความสามารถในการอพยพหลบหนีภัยสองครั้ง เพราะว่าสองครั้งได้ก่อให้เกิดปัญหาการปล้นจี้ เชื้อโรคระบาด เกิดความอดอย่าง หมู่บ้านที่กระแทกจากภัยสองครั้งได้แก่ หมู่บ้านໄล'โว่ หมู่บ้านที่มูคี หมู่บ้านเกาะสะเด็ง หมู่บ้านโจกีพื่อ หมู่บ้านไม่ตัว หมู่บ้านสะเนพ่อง หมู่บ้านทิพูโซ้ว หมู่บ้านหนองไนโพ่ หมู่บ้านที่ทับบ่อง หมู่บ้านกุ่ยเสาะ หมู่บ้านที่กะเปีย หมู่บ้านกุ่ยกะหริ หมู่บ้านกองเฝ่อ ในยุคสมัยทะเนะป่าปีะ เกิดความลุ่มสลายสูญเสียอย่างไรจนไม่สามารถบอกรอได้ แต่ถ้าพูดถึงในยุคสมัยของทะเนะป่าปีะชีวิตของผู้คนนั้นความสุขสบายในชีวิตของผู้คนหายไป เพราะว่าเกิดการปล้นจี้ ฆ่า บ่มีน นักลุ่ม

โครงการกิจขั้นมา妄เพื่อแย่งชิงปลดหนี้ทรัพย์สมบัติของผู้คุณ ผู้คุณถูกกระทำถูกทำร้าย ความเดือดร้อนต่างๆที่เกิดขึ้นเกิดขึ้นไปทุกหย่อมหญ้าไม่ว่าสามัญชนทั่วไปหรือว่าพระสงฆ์องค์เจ้า ในช่วงยุคสมัยทະเนะป้าปีจึงเป็นช่วงเวลาที่ชีวิตผู้คุณในชันผ่าตกต่ำมาก

3.ยุคทะเนะถุงมา หมายถึง ในยุคสมัยนี้มีเหตุการณ์หลักๆที่สร้างผลกระทบกับชุมชนอยู่ 3 ประการคือ1.การเข้ามาของมิชชันนารีเพื่อทำการเผยแพร่ศาสนาในชุมชน ได้สร้างผลกระทบกับคนในชุมชนที่มีความเชื่อแบบตะหละโ寇และความเชื่อของศาสนาพุทธ

2.การเกิดเหตุการณ์ทางการเมืองในประเทศไทยช่วงสมัย 14 ตุลาคม 2516 และเหตุการณ์ทางการเมือง 6 ตุลาคม 2519 ที่ได้ทำให้นักศึกษาปัลเมียราชนาได้ออกจากเมืองเข้ามายังในป่าเคลื่อนไหวกับบรรดาคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย โดยได้เข้ามาอาศัยอยู่ร่วมกับชาวบ้านและได้ชักชวนให้ชาวบ้านอยู่ในบ่วนการเคลื่อนไหวกับบรรดาคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยด้วยเช่นกัน ทั้งๆที่ชาวบ้านไม่ได้เป็นศัตรูกับรัฐบาลก่อนการเข้าร่วมการเคลื่อนไหวทางการเมืองของชาวบ้านนั้นมาจากการหลâyสนับสนุน การเข้าร่วมการเคลื่อนไหวทางการเมืองของชาวบ้านนี้มาจากการหลâyสนับสนุน ที่ไม่พอใจกับการนับถือความเชื่อแบบตะหละโ寇ของชาวบ้าน ดังนั้นการเข้าร่วมกับบรรดาคอมมิวนิสต์จึงเป็นการกระทำที่ขัดแย้งกับความเชื่อแบบดั้งเดิม ชาวบ้านหลายคนต้องตัดสินใจว่าจะเข้าร่วมกับบรรดาคอมมิวนิสต์ก็ต้องตัดขาดจากความเชื่อแบบดั้งเดิม เพราะวิธีการปฏิบัติคนที่ไม่เหมือนกัน

3.การเข้ามาของหน่วยงานภาครัฐและเอ็นจีโอ นับจากการถอนตัวของบรรดาคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย การเข้ามาทำงานของหน่วยงานราชการก็มีความชัดเจนมากขึ้น หลายหน่วยงานได้เข้ามาทำงานกับชาวบ้าน โดยระยะแรกๆเป็นหน่วยงานทางด้านความมั่นคง ต่อจากนั้นเป็นหน่วยงานด้านการอนุรักษ์ลิ่งแวงล้อม และหน่วยงานที่เข้ามาต้องการส่งเสริมชาวบ้านในด้านต่างๆ นอกจากนั้นองค์กรพัฒนาเอกชนต่างๆในรูปแบบของมูลนิธิต่างๆก็เข้ามาศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลและทำงานพัฒนากับชาวบ้านทำให้ได้ส่งผลกระทบมากมายกับโครงสร้างความเชื่อและพิธีกรรมของคนในชุมชน

การปฏิสัมพันธ์กับภายนอก: กรณีคริสเตียน/มิชชันนารี

มิชชันนารีเป็นกลุ่มคนจากภายนอกกลุ่มนั่นที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับพื้นที่อยู่ในพื้นที่ศึกษา ทั้งนี้ มีบันทึกว่าในช่วงปี พ.ศ. 2503-2510 คณะมิชชันนารีได้เข้าไปยังหมู่

บ้านໄล่ຄົ່ງ 4 ຄຮ້າ ໃນເວລານັ້ນມີຜູ້ມີຫຼັກສຳເນົາໄດ້ພາຍາມເສນອທີ່ຈະສ່ຽງໂຮງຮຽນແລະໂຮງພາຍາລໃຫ້ ແຕ່ຖານຍັງປົງປຸງເສັນພຣະເກຣງວ່າຄວາມເຈົ້າຈະນຳອນຍຸບເຂົ້າມາແລະທຳໄຫ້ຄົນອອກນອກສືບຮຽມ ຕ້ອມາໃນຊ່ວງຮ່ວງປີ ພ.ສ. 2511-2531 ມີຜູ້ມີຫຼັກສຳເນົາກັບໜ້າໄລ່ຄົ່ງກີ່ ຂາດກາຣຕິດຕ່ອກນັ້ນ ເພຣະເກີດເຫດຖາກຮັບປົງວິຫຼືຂຶ້ນແລະຖານຍືອງຄົ່ງທີ່ 7 ຜົ່ງເຄີຍຕິດຕ່ອກນັ້ນມີຫຼັກສຳເນົາໄດ້ເສີຍໜີວິຫຼືລົງ ຕ້ອມາໃນປີ ພ.ສ. 2532 ໄດ້ມີທີມມີຫຼັກສຳເນົາເດີນທາງເຂົ້າໄປໃນໜູ້ບ້ານແໜ່ງນີ້ອີກຮັ້ງແລະໄດ້ພູດຄູຍກັບຖານຍືອງຄົ່ງທີ່ 8 ພອດື່ນປີ ພ.ສ. 2533 ກີ່ໄດ້ມີມີຫຼັກສຳເນົາຮ່ວມຮ້າຍຫຼັກສຳເນົາທີ່ 6 ເດືອນ ລັງຈາກນັ້ນທີ່ສອງຝ່າຍໄດ້ທຳສັງລູາດື່ມນຳສາບານກັນເນື່ອງຈາກໜ້າໄລ່ຄົ່ງເກຣງວ່າຝ່າຍຮ່ວມຮ້າຍຫຼັກສຳເນົາທີ່ພວກເຫົາແລະໄມ່ຮັກເຫົາຕລອດໄປໂດຍຈະຕັ້ງຢືນຢັນໃນຄໍາສັນຍາຝ່າຍລະ 3 ຊົ້ວ ຄື້ອ

“ฝ่ายคริสเตียนเสนอให้ชาวไอล์ส์องค์รับข้อตกลง 3 ข้อ คือ

1) จะให้เลือกผ้าชุดหนึ่งเป็นเครื่องประดับกาย อันหมายถึง ความรู้ สติ ปัญญา การศึกษา รวมทั้งจริยธรรม ที่ชาวบ้านໄล่ถ่องคุ้知情 ต้องรับไว้ เพราะว่าเมื่อไปไหน มาไหนจะได้ไม่อับอายขายหน้าผู้อื่น ไม่ต้องเป็นคนโง่เปลือยกาย จะได้มีปัญญาประดับ ตัว

2) จะให้รองเท้าคู่หนึ่ง อันหมายถึงครอบครัวของผู้รับใช้พระเจ้า เมื่อ
สวมรองเท้าไปไหน ไหนจะไม่เป็น Hannam จะไม่ทิ้ม อยู่กับผู้รับใช้พระเจ้า ผู้รับใช้
พระเจ้าจะสอนในทางธรรม เพื่อจะดำเนินชีวิตที่ปราศจากอันตรายแห่งจิตวิญญาณและ
จะถึงที่หมายอย่างปลอดภัย

3) จะให้หมวดใบหนึ่ง ผ้าโพกหัวผืนหนึ่ง เพื่อจะประดับศรีษะและเป็นเครื่องกันแดด ฝน ของชิ้นนี้เป็นเครื่องที่สวมไว้ในที่สูงสุดของร่างกายคือ บนหัว อันหมายถึงในชีวิตของชาวตะหละ โគและทุกชนชาติในโลกนี้จะต้องกราบนมัสการพระเจ้าเพียงองค์เดียว

ทั้ง 3 ข้อนี้ชาวตะหละโគายอมรับและฝ่ายชาวตะหละโគ บ้านໄล่ถ่องคู่
เสนอให้คริสเตียนรับ 3 ข้อ ดังนี้

1) เมื่อคริสเตียนมาอยู่ก็อย่าได้ทำลายขนบธรรมเนียมประเพณี เช่น การแต่งกาย การเกล้าผม รวมทั้งอาหารการกิน อย่าได้ทำลายเป็นอันขาด

2) อย่าได้ทำลายศีล 5 อันเป็นกฎยึดถือและยึดมั่นของชาวตะหงะ โควมา
ตั้งแต่โบราณกาลมา ก็อ

- (1) อย่าได้จ่ามนุษย์
- (2) อย่าลักทรัพย์ ลักขโมย หรือหิบสิ่งของของผู้อื่นก่อนที่เจ้าของอนุญาติ
- (3) อย่าพูดปด พูดเท็จ
- (4) อย่าล่วงประเวณีพัวเมียผู้อื่น อย่าเล่นซื้ อ มีสามีหรือภรรยาได้เพียงคนเดียวในขณะที่ทั้งคู่ยังมีวิตอญ্ম
- (5) อย่าดื่ม เสพ กินของมึนเมา อย่าเล่นการพนันทุกชนิดซึ่งจะทำให้เสียคน

3) มองแหวนให้วางหนึ่ง แหวนนั้นไม่มีข้อต่อจันใด ความรักก็ไม่เคยสิ้นสุดฉันนั้น (มิได้ให้แหวนจริงเป็นเพียงอุปมา) หมายความว่า การสัญญาครั้งนี้ทั้งสองฝ่ายอย่าได้ทำลายคำสัญญาต่อ กัน อย่าได้ทอดทิ้งกัน เปรียบเหมือนชายหนุ่มและหญิงสาวที่หมั้นกันนั้นเอง

ทั้งสามข้อนี้ทางนิชชันนารี (คริสเตียน) ยอมรับ”

(บันทึกการประชุมชาวบ้านໄລ่ถ่องคู่, 23 มกราคม 2536

นายหม่องเอกมี ผู้ใหญ่บ้านໄລ่ถ่องคู่บันทึกเทป)

การที่ความสัมพันธ์กับนิชชันนารีหรือฝรั่งเป็นไปอย่างค่อนข้างราบรื่นนั้น ส่วนหนึ่งเป็นเพราะความเชื่อที่สืบทอดกันมาผ่านทางเรื่องเล่าหรือตำนานที่ว่า โผล่เป็นลูกคนโตของ “ใจய” หรือพระเจ้า ส่วนชนชาติอื่นๆ คือ จีน ไทย พม่า มอง แขก เป็นน้องของโผล่ โดยมิฝรั่งเป็นน้องคนสุดท้อง อยู่มาวันหนึ่ง “ใจຍ” ได้ลงมาเยี่ยมดูลูกๆ และได้นำหนังสือเงินกับหนังสือทองมาให้ลูกๆ ทุกคนได้อ่าน เพื่อจะได้มีความรู้ติดตัวพี่คุณโโตหรือโผล่เมื่อได้รับหนังสือแล้วก็คัดลอกลงในหนังสัตว์จากนั้นก็วางลงบนตอไม้และกลับไปทำไร่ทำงานตามปกติ ขณะที่น้องคนอื่นๆ ได้อ่านหนังสือนี้กันหมดทุกคน ส่วนน้องคนเล็กเมื่อได้รับหนังสือแล้วก็อกรดินทางไปเมืองไกล ก่อนไปได้บอกกับพี่คุณโโตว่าสักวันหนึ่งตนจะกลับมาพร้อมกับหนังสือเงินหนังสือทองนี้ ในขณะที่พี่คุณโตมัวแต่เพลิดเพลินกับการทำไร่จนลืมนึกถึงหนังสือที่ตนได้คัดลอกไว เมื่อนึกขึ้นได้จึงรีบวิ่งกลับไปที่ตอไม้ แต่ปรากฏว่ามดปลวกได้กัดกินตัวหนังสือจนหมดและที่ตอไม้มีเพียงแต่รอยของไก่เขี้ยปูรากภูอยู่

โผล่วงจึงได้คัดลอกรอยไก่เขียนมาเป็นภาษาเขียนเรียกว่า “ໄລ້ແລເກ່” ซึ่งมีความเชื่อว่าสักวันหนึ่งน้องคนสุดท้องที่ปืนคนผิวขาวจะกลับมาพร้อมกับหนังสือเงินหนังสือทองเพื่อพากตนจะได้อ่านได้ศึกษาและจะได้เจริญก้าวหน้าเหมือนน้องคนอื่นๆ ทั้งนี้เชื่อกันว่าการติดต่อระหว่างโผล่วงกับมิชชันนารีที่เริ่มต้นในช่วงถ่ายองค์ที่ 7 (พู่ไจ่ที่หมื่น) โดยเกิดจากการที่ถ้ายังไม่มีนิมิตว่าผู้นับถือถ่ายจะได้รับความทุกข์ยากลำบาก หากไม่รับน้องคนสุดท้อง (ฝรั่ง) มาช่วย ถ้ายังส่งช้างไปรับมิชชันนารีจากสังขละบูรีมายังบ้านที่บ้านໄລ่ต่องคุ นอกจากนั้น ความคิดที่ว่า “บรรพบุรุษของเรา (โผล่วง) สอนว่าเราเป็นผู้ที่ถูกต้องแล้ว เราทำถูก แต่เราขาดสติปัญญา สติปัญญานั้นอยู่กับพวงน้องๆ ถ้าสติปัญญาและความถูกต้องอยู่ร่วมกันแล้วมันจะดีสักแค่ไหน”

(บันทึกการประชุมชาวบ้านໄລ่ต่องคุ, 23 มกราคม 2536

นายหม่องเออมี่ ผู้ใหญ่บ้านໄລ่ต่องคุบันทึกเทป)

ฝรั่งบอกผู้คนว่าคนໄລ่ต่องคุนี่เป็นเหมือนคนกำลังตกอยู่ในบ่อน้ำลึก และออกมากันไม่ได้ จนจึงย้อนถามไปว่า ท่านมองเห็นอย่างนั้นจริงๆ หรือ ท่านบอกว่าจริง ท่านหมายความว่า ชาวໄລ่ต่องคุไม่ได้รับการศึกษา หูตาไม่สว่าง ไม่ได้เปิดหูเปิดตา ไม่ได้เข้าออกในสังคมอื่นๆ เดียวจะตกเป็นเหี้ยของผู้ไม่ประสงค์ดี

(บันทึกการประชุมชาวบ้านໄລ่ต่องคุ, 23 มกราคม 2536

นายหม่องเออมี่ ผู้ใหญ่บ้านໄລ่ต่องคุ บันทึกเทป)

ก็เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้โผล่วงสามารถยอมรับต่อการเข้ามาของฝรั่ง ได้และมีคาดหวังว่าฝรั่งจะมาช่วยเหลือตนในด้านสติปัญญาด้วย อย่างไรก็ตามเมื่อหลายปีก่อนได้เกิดการถกเถียงกันในหมู่บ้านໄລ่ต่องคุว่าควรจะให้มิชชันนารี/คริสเตียนอาศัยอยู่ต่อไปได้หรือไม่ แต่ในที่นี้ยังไม่อาจสรุปชัดได้ว่าเกิดขึ้นจากสาเหตุใด บ้างก็ว่าเป็นเพราทางเจ้าหน้าที่ตัวรวจตราเวนชาಯแคน (ตชด.) ไม่ต้องการให้ฝรั่งเข้ามาในหมู่บ้าน บ้างก็ว่าไปเป็นเพราทางแยกชิงตำแหน่งผู้นำทางการของคนในชุมชนกันเอง

แต่ต่อมาก็ได้มีเวทีประชุมระหว่างฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อแก้ปัญหานี้ โดยมีขอสรุปร่วมกันว่าอนุญาตให้มิชชันนารีอยู่ต่อไปได้ เนื่องด้วยเหตุผลที่ว่า “...หลังจากพู่ไจ่ (ถ้ายัง) คนเดิมเสียไปแล้ว พวกรากก็มาอีก เราจะไม่ต้อนรับเขาไว้ไม่ได้ เพราะพู่ไจ่สังเطاไว้ เขายังมาเป็นผู้บุกเบิก มากตั้งรกรากก็หาใช่ไม่ เพียงแต่ส่งตัวแทนมาอยู่แค่ครอบ

ครัว สองครอบครัวที่นั่น การที่มีคนกล่าวหาว่า พากฟรั่งจะทำลายศาสนาของพากเรา นั่นคงเป็นไปไม่ได้ คนที่จะทำลายพระศาสนาของเราในคือตัวเราเอง”

(บันทึกการประชุมชาวบ้านໄล่ถ่องคุ้ง, 23 มกราคม 2536

นายหมื่นเอนเดมี่ ผู้ใหญ่บ้าน ໄລ່ຄ່ອງຄູ່ບັນທຶກເທິງ)

การปฏิรูปพันธุ์กับภายนอก: กรณีพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย

คนในพื้นที่ชนเผ่าฯແບນປ່າຕະວັນຕກແລະປ່າຕະວັນອອກໄດ້ເຂົ້າຮ່ວມຂວາງນາກ
ປະຊຸມຕິກັນພຣຄຄອມມິວນີສຕໍ່ແຫ່ງປະເທດໄທຍແລະກຸລຸ່ມນັກສຶກຍາທີ່ຫລັບໜີກັນຈາກ
ຝ່າຍຮູບາລເຂົ້າໃນພື້ນທີ່ປ່າແບນນີ້ ນ່າສນໃຈວ່າການເຂົ້າຮ່ວມດັກລ່າວໄມ່ໄດ້ມີທີ່ມາຈາກຄວາມ
ຕ້ອງການຕ່ອຕ້ານວ່ານາຈຮູ້ໄທຍເປັນຫຼັກ ແມ່ແຮງງົງໃຫ້ນີ້ຈະມາຈາກການທີ່ນັກສຶກຍາໄດ້ນຳ
ຂໍ້ມູນສດານກາຮົມແລະຮູ່ປະກາພເຫດຖາກກາຮົມທາງການເນື່ອງມາໃຫ້ດູ ຮວມທີ່ໃຫ້ຄວາມຮູ້ແກ່ໜ້າ
ບ້ານວ່າຈິວິຕະອົນໃນປ່າມີຄວາມທຸກໆຢາກລຳນາກເນື່ອງຈາກການກົດຈີ່ຂອງຮູບາລຕິ່ງໜ້າ
ບ້ານຈະຕ້ອງລູກນີ້ຕ່ອສູ່ເພື່ອໃຫ້ເກີດຄວາມເທົ່າເທີມກັນກີ່ຕາມ

แต่สิ่งสำคัญที่สุดที่ทำให้ตัดสินใจเข้าร่วมกับขบวนการดังกล่าวกลับเป็นความคาดเดาล้วนๆ ว่าจะถูกกล่าวถึงเพื่อพันธุ์จากกองทัพของกอญเจชิ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนที่นับถือคริสต์ ทั้งนี้แม้ชาวบ้านแถบนี้จะเคยร่วมกับกองกำลังกอญเจชิ่งเข้าโจมตีทหารพม่า แต่ก็ใช่ว่าความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนที่นับถือคริสต์กับทหารของกอญเจชิ่งราบรื่น เพราะกลุ่มคนที่นับถือคริสต์จะมักถูกกดขี่บ่ำเร่งหรือถูกปฏิบัติในฐานะของผู้ที่ต่อต้านอยกว่าอยู่เสมอ นอกจานั้นเมื่อการสู้รบทั้งสองฝ่ายนำกอญเจชิ่งได้กล่าวหาว่าคริสต์เป็นต้นเหตุที่ทำให้ทหารของตนต้องบาดเจ็บล้มตาย จนกระทั่งได้เกิดเหตุการณ์ที่ทหารกอญเจชิ่งมาบุกจับตัวคริสต์ไปกักกัน

ดังที่ผู้เห็นเหตุการณ์เล่าไว้ว่า “ตอนนั้นลุงขึ้นไปที่ໄลต่อองค์พระทางพู่ไจ่ยที่โหมแจ้งมาว่าให้ขึ้นไป เพราะจะเตรียมการถวายเจ้าช้างให้กับพระเจ้าแผ่นดินไทย วันที่เกิดเหตุการณ์นั้นฟ้ายังไม่สิร่วงดี ลุงกำลังหุงข้าวอยู่บนวัด ก็มีกอญเลอาปีนมาจี้ กอญเลามากันราว 80 คน แล้วขึ้นไปบนวัดกันแค่ 4 คน ที่เหลืออีก 76 คน ไปอิกฝั่งน้ำเพื่อจับตัวพู่ไจ่ยที่โหมที่กำลังนั่งผิงไฟอยู่ หลังจากที่จับตัวพู่ไจ่ยแล้วกอญเลกีปล่อยตัวลงกองมา”

(ลงป้องหละ หนี่บ้านแม่จันทะ สัมภาษณ์ 31 ธันวาคม 2544)

อนึ่งการบุกจับตัวญาญในครั้งนั้นยังเกี่ยวพันกับความขัดแย้งภายในกองทัพกอทุเลเองระหว่างกลุ่มที่นับถือคริสต์ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่กับที่นับถือพุทธ ซึ่งในกองทัพกอ

ทูลเมินายพลคนหนึ่งชื่อ ปูอิเมี่ยะ นับถือศาสนาพุทธและไปมาหาสู่อุยกับญาติอยู่บ่อยครั้ง โดยนายพลคนดังกล่าวและภรรยาได้ถูกทหารกองทุกเหลสังหารไปในเหตุการณ์ครั้งนี้ด้วย ประการสำคัญกองทัพกองทุกเลได้ประกาศว่าจะฆ่าล้างเผาพันธุ์คนที่นับถือตะละโคล์/ถ่ายทั้งหมด ทำให้ชาวบ้านเกิดความหวาดกลัวกันมาก จนบางส่วน เช่น ชาวบ้านม่องค วะ ไล่ตองคุ และบ้านแม่จันทะ เป็นต้น ได้ไปร่วมฝึกวิชาการสู้รบกับกลุ่มนี้เพื่อป้องกันตัวในช่วงก่อนหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยจะขยายพื้นที่ทำงานเข้ามายังแถบนี้

(ป้ายหันออกเมืองเก่า หมู่บ้านแม่จันทะ สัมภาษณ์ 31 ธันวาคม 2544)

นอกจากนี้การที่เชื่อกันว่าถ่ายเมืองคที่ 8 (เป็นถ่ายในช่วงปี พ.ศ. 2498-2508) มีนิมิตว่าพื้นที่นี้ของจากทางตะวันออกจะมาช่วยกอบกู้ให้พวกเราราได้มีแผ่นดินเป็นของตนเองที่อาจหมายรวมถึงพรรคคอมมิวนิสต์กับนักศึกษาด้วย ก็เป็นอีกปัจจัยที่เอื้อต่อการเข้าร่วมขบวนการปฏิบัติของชาวบ้านแถบนี้ แต่กระนั้นพึงต้องพิจารณาว่าบังเมืองนี้มีข้อมูลบางส่วนที่แสดงให้เห็นว่าการเข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์ไม่ได้เกิดขึ้นจากการยินยอมพร้อมใจจากคนในชุมชนทั้งหมด โดยเฉพาะถ่ายเมืองคที่ไม่เห็นด้วยกับการเข้าร่วมพับพรรคคอมมิวนิสต์

ผู้นำรายหนึ่งกล่าวว่า “เมื่อผมอายุได้ 14-15 ปี ผู้ก่อการร้ายได้เข้ามาที่ไล่ตองคุนี้...เมื่อคอมมิวนิสต์เข้ามานั่นตัวผมยังเล็กอยู่ยังไม่ได้เป็นผู้ใหญ่ ไม่ได้เป็นผู้นำหมู่บ้านผู้หลักผู้ใหญ่ก่อนหน้านี้มีและบุคคลเหล่านั้นเป็นผู้นำ และผู้หลักผู้ใหญ่เหล่านั้นได้ต้อนรับหลักการของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ และบอกกับพวกเราว่าบ้านเราจะต้องรับเขาและร่วมมือกับเขา เขาพูดว่าใครที่ไม่ร่วมมือไม่ได้ เพราะอยู่ในความควบคุมของเขามา พวกเขามาหาถ่ายและขอถูกศิษย์ถ่ายให้ไปเป็นทหารเพื่อต่อสู้กับเจ้าหน้าที่ แต่เขามิ่งพูดว่าคนไทยหรือเจ้าหน้าที่แต่พูดว่าสู้กับศัตรู เขายังบอกอีกด้วยว่าอำนาจต้องมาจากกระบวนการปืน ถ้าอำนาจไม่มาจากการบดบังเราจะไม่มีที่อยู่อาศัยแล้ว

ส่วนถ่ายนั้นบอกว่าไม่ได้ เอาถูกศิษย์เข้าไปเป็นทหารไม่ได้ เราแสวงหาบุญ เราจะเข่นฆ่ากันอย่างนั้นไม่ได้ พากเขานอกถ่ายว่าถ้าอย่างนั้นก็ให้ถ่ายขึ้นไปสร้างสำนักอยู่บนบนฟ้าสรรศ์ ที่นี่เป็นที่ควบคุมของเรา ถ่ายบอกว่าเรารักขึ้นไปสร้างไม่ได้ ถ้าพวกเจ้าขึ้นไปสร้างให้เราเราจะขึ้นไปอยู่ เขายังบอกว่าท่านเป็นถ่ายท่านต้องทำได้ ถ้าท่านทำไม่ได้ ผ้าเหลืองของท่านจะทะลุด้วยถูกปืนแน่”

(บันทึกการประชุมชาวบ้านໄລ่ດ่องคุ, 23 มกราคม 2536

นายหม่องเออหนี่ ผู้ใหญ่บ้านໄລ่ດ่องคุบันทึกเทป)

ลักษณะการเข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์นี้ นอกจากจะเข้าร่วมฝึกวิชาการทางหรือการต่อสู้จากหน่วยฝึกที่เข้ามาฝึกให้ในหมู่บ้านแล้ว คนในชนเผ่าหลายรายยังได้มีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานของพรรคฯ ด้วย เช่น รายหนึ่งเคยเป็นถึงประธานอำนาจเจริญ บางรายก็เป็นถึงระดับสมาชิกพรรค บางรายก็เป็นทหารหลักหรือหัวหน่วยรบอยู่นานหลายปี และมีหลายรายที่ถูกส่งไปอบรมยังต่างประเทศ เช่น เวียดนาม ลาว จีน เป็นต้น นอกจากนั้นผู้หญิงบางรายก็ได้ทำหน้าที่เป็นหมวด ที่เรียกว่า “หมวดป้า” ทำการรักษาโรคทุกอย่าง รวมทั้งการฉีดยาและเป็นหมวดตามด้วย

(ป้ามะเหย่เส่ ธรรมบัญชร หมู่บ้านม่องควะ สัมภาษณ์ 10 มกราคม 2545)

ขณะเดียวกันส่วนใหญ่ก็ต้องร่วมสู้รบอยู่บ่อยครั้ง เช่น สู้รบกับเจ้าหน้าที่รัฐที่มาสร้างถนนสายอุ่มพาง-แม่สอด เป็นต้น ในเวลานั้นทางพรรคคอมมิวนิสต์ได้จัดโครงสร้างการดำเนินงานโดยแบ่งสมาชิกออกเป็นหลายระดับ คือ ระดับสมาชิกพรรค คอมมิวนิสต์ ระดับผู้ปฏิบัติงาน และระดับสมาชิกทั่วไป อีกทั้งยังมีหน่วยจัดตั้งอีก 3 ระดับ คือ ระดับหน่วยบ้าน ระดับหน่วยอำนาจเจริญ และระดับสมาคม โดยหน่วยบ้านมีหน้าที่สอนวิธีคิด วิธีการทำงาน การเป็นผู้นำชุมชน การแก้ไขความขัดแย้ง โดยแบ่งย่อยเป็น 2 ส่วนคือ ฝ่ายทหารบ้านและฝ่ายกรรมการหมู่บ้าน รวมทั้งมีระบบการงานแบบสมาคมรวมหมู่ โดยแต่ละกลุ่มบ้านจะมีหัวหน้าหน่วย 1 คน ทำหน้าที่ดูแลการทำงานของแต่ละคนว่ามีจุดบกพร่องหรือไม่อย่างไร

(นายหยีหง่าวຍ แสงอุดม หมู่บ้านแม่จันทะ สัมภาษณ์ 1 มกราคม 2545)

ส่วนหน่วยอำนาจเจริญมีหน้าที่ในการกำหนดกฎหมายที่ในการเลือกตั้งผู้แทน (สภา) ของแต่ละหมู่บ้าน มีชุดปฏิบัติงานลงออกแบบเดินตามพื้นที่เพื่อให้มีการเลือกผู้แทนของแต่ละหมู่บ้าน จากนั้นตัวแทนเหล่านี้ก็จะมาเลือกประธานสภาอำนาจเจริญ โดยสภากจะมีบทบาทกำหนดนโยบายและกฎหมายที่ต่างๆ อนึ่ง โครงสร้างเหล่านี้ได้เข้ามาแทนที่โครงสร้างการปกครองที่มีอยู่ก่อนหน้า โดยเฉพาะโครงสร้างการปกครองแบบเป็นทางการ เช่น การปกครองโดยกำหนดหรือผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งต้องว่างเว้นไปชั่วคราวในช่วงเหตุการณ์ปฏิวัติ

ในส่วนสภาพความเป็นอยู่ในช่วงนั้นชาวบ้านได้เล่าว่า “นักศึกษามาอยู่บ้านชาวบ้าน บ้านละ 2 คน พากເຫມາຟິກຫາຟືນ ມຸງຂ້າວ ເກີບຫາຜັກ ແນກນໍ້າ ຕຳຂ້າວ ເກີບຂ້າວໃນໄຮ້ ທັດຍໝູ້ ພວກເຮາທຳອະໄຣເຂາກີ່ທຳດ້ວຍທຸກອ່າງ ພວກນັກສຶກຍາກີ່ທຳອະໄຣໄນ່ຄ່ອຍຈະເປັນ...ແຕ່ກີ່ສູນກົດໜ່ອນກັນ...ໂຄຣມືອະໄຣກີ່ແບ່ງກັນກິນ ມີການທຳໄຮ່ທຳນາແບບຮວມໜຸ່ດ້ວຍ ...ເວລາເຢັ້ນໆ ກີ່ມີການເຕັ້ນ ມີການຮ້ອງເພັນປົງວັດ”

(นางหน่องมีอตຸ້ ກາລູຈົນເຈຣິສູ້ຊ້າຍ ໜຸ່ງບ້ານເກົ່າງໂປ່ງ ສັນພາຍພົ່ນ 26 ຊັນວາຄມ 2544)

ອ່າງໄຣກີ່ຕາມ ຂຶວິຕີໃນช่วงນັ້ນຈັດໄດ້ວ່າມີຄວາມຍາກລຳນາກພອກວຽກທັງຈາກການທີ່ຕ້ອງຄອຍຫລຸນກັບຍາກເຄື່ອງບິນທີ່ມາທີ່ຮະເບີດຕັ້ງທີ່ວ່າ “ອູ່ຮ່ວມກັນກັບນັກສຶກຍາໃນປ້າ ໄນໄດ້ອູ່ໃນໜຸ່ງບ້ານ ເພຣະກລັວຮະເບີດ ຕ້ອງຄອຍວົງໜີ່ຮະເບີດຕລອດ” ອີ່ວ່າ “ຕອນເຫຼົາພອໄດ້ຍືນເລີຍນັກກາກີ່ລຸກໜີ້ນແ້າຫຼຸງຫາອາຫາຣ ພອກິນຂ້າວເສຣີຈີ່ຈະຮົບເກີບໜົ້ມ ເກີບຈານ ເກີບຜ້າໜ່າຍເວົາໄປປ່ອນໃນປ້າ ເພຣະກລັວເຄື່ອງບິນຈະມາທີ່ຮະເບີດ ຄ້າໄດ້ຍືນເສີຍເຄື່ອງບິນທຸກຈະໜີ່ອອກຈາກບ້ານໄປປ່ອນຕ້າວໃນປ້າກັນໜົດ ເດືອກ ຈະເລັ່ນກັນກີ່ໄມ່ໄດ້ ຕ້ອງອູ່ໄກລ້າພ່ອແມ່ເທຳນັ້ນ ແລະຄວາມຍາກລຳນາກຈາກຄວາມອດທີ່ວ່າ ອຍາກ “ທີ່ສຳນັກ 101⁶ ຕ້ອງກິນ ຂ້າວພສມີກທອງເພຣະຂ້າວໄມ່ພອກິນ ຕ້ອງຮອທາງອື່ນສ່ວນມາໃຫ້ ບາງທີ່ກີ່ຕ້ອງກິນຂ້າວໂພດ ຕົ້ມຂ້າວໂພດກະທະໄຫດ່ກິນກັນໜ່ອນກັບໜຸ່ງກັບໜາມາ”

(นางหน่องมีอตຸ້ ກາລູຈົນເຈຣິສູ້ຊ້າຍ ໜຸ່ງບ້ານເກົ່າງໂປ່ງ ສັນພາຍພົ່ນ 26 ຊັນວາຄມ 2544)

ຂປະເດີວັກນັກຄວາມສັນພັນຮ່ວ່າງໜ້ານກັບພຣຄຄອມມິວັນສົຕົກີ່ໄນ້ໄດ້ເປັນໄປອ່າງຮານຮົ່ນເສີຍທັງໜົດ ດັ່ງທີ່ບາງຮາຍໄດ້ເລົ່າລົ້ງຄວາມໄມ່ຍຸຕິຮຽນຂອງພຣຄຄອມມິວັນສົຕົ ໃນການຈັດສຽບທາຫາທຳແໜ່ງໜ້າທີ່ຫີ່ວ່າລູກຈັດໃຫ້ອູ່ໃນຮະດັບທີ່ຕໍ່າກວ່າປະສົບກາຮັດ⁶ ແລະຄວາມສາມາຮັດນີ້ ຈຶ່ງໄດ້ຂອດາອົກຈາກກາຮັດເປັນສາມາຊີກພຣຄມາເປັນໜ້ານໜ້າ ປຮຽມດາ ນອກຈາກນັ້ນ ກາຮັດທີ່ຖາງພຣຄຄອມມິວັນສົຕົ ຈັດໃໝ່ມີຮະບບ “ສາມາຄມຮວມໜຸ່ງ” ລ້ວຍການທຳນາແບບຮວມໜຸ່ງໄດ້ໃຊ້ວິທີກາຈົດຄະແນນຈາກກາຮັດແລ້ວແບ່ງຂ້າວສາຮັດໃຫ້ຕາມຄະແນນທີ່ໄດ້ ກີ່ທຳໃຫ້ບາງຄນຽູ້ສືກວ່າໄມ່ຍຸຕິຮຽນເພຣະຕົນທຳນາກທັງປີ

⁶ ສຳນັກ 101 ເປັນໜ່ອນສຳນັກຕ້ອນຮັບ ມາກບ້ານໄດ້ຕ້ອງກາຮັດໃຫ້ລູກໜ້າຍລູກສາວເຂົ້າເປັນໜົມອ ໄທພຣຄຄອມມິວັນສົຕົກີ່ຕ້ອງແຈ້ງກັບສຳນັກ 101 ກ່ອນ ເພື່ອແຈ້ງໃຫ້ພຣຄຮັບຮູ້ແລະຈະໄດ້ຈັດຈານຈຸດສຽບໃຫ້ເປັນກາຮັດຕ້ອນຮັບຕ່ອງໄປ

แต่กลับได้ข้าวน้อยมาก รวมถึงความไม่ยุติธรรมระหว่างงานประเภทหนักก่อการฟันไร่ซึ่งเป็นงานของผู้ชายกับงานประเภทเบาอย่างงานด้ายหล้าซึ่งเป็นของผู้หญิงที่งานทั้งสองประเภทมีค่าตอบแทนเท่ากัน กระทั้งบางคนได้ลาออกไป

ดังที่ว่า “พมทำงานหนักทั้งปีแต่ได้ส่วนแบ่งข้าวเพียง 150 ถั่งเท่านั้น จึงตัดสินใจออกมาทำไร่คนเดียว ปรากฏว่าได้ข้าวมากถึง 380 ถั่ง แต่ยังมีเวลาเงินในปีนั้นได้อีกถึง 20,000 บาท” เป็นผลให้ระบบสมาคมรวมหมู่แตกตัวไปในที่สุด เพราะเกิดการเปรียบเทียบว่าทำงานกับสมาคมรวมหมุนนั้นได้ผลผลิตน้อยมาก แต่ถ้าหากเป็นกรรมสิทธิ์ส่วนตัวนั้นสามารถทำงานและหาเงินได้มากกว่า

(นายหยี่หง่าย แสงอุดม หมู่บ้านแม่จันทะ สัมภาษณ์ 1 มกราคม 2545)

ทั้งนี้ เหตุการณ์ปฏิวัติได้จบลงเมื่อปี พ.ศ. 2525 เมื่อชาวบ้านได้เข้ามายึดตัวและวางแผนอาวุธ โดยในเวลานั้นได้มีเครื่องบินของทางการนำใบปลิวมาโปรด়เจกเพื่อชักชวนให้หยุดยิงและให้ไปยึดตัว ดังที่ว่า “คนส่วนใหญ่อ่านหนังสือไม่ออกจึงไม่รู้ว่าเป็นใบปลิวเรื่องอะไร แต่บางคนที่อ่านภาษาไทยออกก็บอกต่อๆ กันว่าทางราชการให้ไปยึดตัว ตอนที่มายึดตัวนั้นจะมีฝ่ายเจรจาไปเจรจาก่อน” ทั้งหมดได้แยกย้ายกันไปยึดตัวตามที่ต่างๆ เช่น อุ้มผาง กาญจนบุรี สุพรรณบุรี ดังที่รายหนึ่งเล่าว่า “พมมายึดตัวที่อุ้มผาง มีคนมามายึดตัวกันเยอะมาก ในวันนั้นมีการแสดงชุดทหารกระโดดพลร่มให้ดูด้วย”

(ลุงเนต๊ะหมู่บ้านเกริงโน่ สัมภาษณ์ 25 ธันวาคม 2544)

น่าสนใจว่าแม้การเข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์และกลุ่มนักศึกษาจะไม่ได้เกิดขึ้นจากความยินยอมพร้อมใจของคนทั่วหมดในชุมชน อีกทั้งยังเป็นประสบการณ์ใหม่ที่ชาวโพล่ວ(ชู)โพล่ວ(ส่อง)ที่นี่อาจยังไม่เข้าใจหรือเข้าถึงเนื้อหา/อุดมการณ์ของขบวนการนี้ได้ทั้งหมด ดังที่ผู้อาวุโสรายหนึ่งกล่าวว่า “...คิดว่าการปฏิวัตินี้ดี เขาหัวใจชาติไทยมาก ทั้งหมด แต่ว่าเราปฏิบัติกันไม่ถึง เป็นเพราะความเคยชิน เป็นโลกทัศน์ที่เคยมีมาก่อนของบรรพบุรุษรุ่นปู่ย่าตายาด เนื่องกับทางมาที่คด เมื่อเวลาใส่กระบวนการและดึงเอากระบวนการทางมาเก็บคดเหมือนเดิม...”

(ลุงเนต๊ะ หมู่บ้านเกริงโน่ สัมภาษณ์ 25 ธันวาคม 2544)

แต่กระบวนการเข้ามาของเหตุการณ์ปฏิวัติทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลายอย่างต่อชุมชนที่นี่ เช่นที่บางคนเล่าว่า “เพิ่งพูดภาษาไทยได้ก็เมื่อครึ่งที่นักศึกษาเข้ามา”

(นายอ่องเหมียว หมู่บ้านม่องคว้า สัมภาษณ์ 24 ธันวาคม 2544)

ที่สำคัญคือได้ก่อให้เกิดความขึ้นขัดแย้งในชุมชน เพราะตามความเชื่อเดิมนั้น กลุ่มคนที่นับถือญาณจะต้องแต่งกายด้วยชุดของญาณ แต่หากเข้าร่วมในงานการปฏิวัติจะต้องเปลี่ยนมาใส่ชุดการเงงแบบทหารและเริ่มมีการกินเหล้า กินหมู กินไก่ ซึ่งถือว่าขัดแย้งกับข้อห้ามความเชื่อเดิมเป็นอย่างมากและทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมพิธีกรรมตามแบบญาณได้”

(นางหน่องมือตู้ กาญจนเจริญชัย หมู่บ้านเกริงโน่ สัมภาษณ์ 25 ธันวาคม 2544)

ความขัดแย้งนี้ไม่เพียงแต่เกิดขึ้นในระดับชุมชนเท่านั้นแต่ยังรวมถึงในระดับครอบครัวด้วย เพราะทำให้สมาชิกบางรายไม่สามารถเข้าร่วมพิธีกรรมของครอบครัวได้อีกต่อไป

(ป้ามะเหย่ส์ ธรรมบัญชร หมู่บ้านม่องคว้า สัมภาษณ์ 10 มกราคม 2545)

ทั้งนี้ภัยหลังจากที่เหตุการณ์สงบลงแล้วก็พบว่าชาวบ้านกินเหล้าเมายา เลี้ยงหมูเลี้ยงไก่ เพิ่มขึ้นกว่าแต่เดิมมาก นอกจากนี้ก็มีแนวคิดของการปฏิวัติด้านอื่นๆ อีกที่ขัดแย้งกับความเชื่อเดิม เช่น เดิมถือปฏิบัติกันอย่างเคร่งครัดว่าผู้หญิงในชนเผ่าต้องเก็บเสื้อผ้าตนเองแยกเอาไว้ต่างหากบนบ้าน ขณะที่ผ้าถุงต้องเก็บไว้ข้างใต้คุนบ้านเท่านั้น แต่กลุ่มนักศึกษาได้นอกกับชาวบ้านว่าทุกคนต้องต้องมีความเท่าเทียมกัน จนหลายครอบครัวต้องยอมให้มีการเก็บเสื้อผ้ารวมกันได้ระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย ซึ่งเป็นการปฏิบัติที่แตกต่างจากธรรมเนียมประเพณีของคนในชนเผ่า

พร้อมกันนี้ความขัดแย้งทางด้านความเชื่อที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ปฏิวัติได้ส่งผลต่อความเป็นมาและสภาพการตั้งถิ่นฐานของชุมชนในปัจจุบันด้วย ดังกรณีบ้านม่องคว้าที่เดิมมีเพียงกลุ่มบ้านเดียวโดยชาวบ้านทั้งหมดคนนับถือญาณและมีการปฏิบัติอย่างเคร่งครัดแต่เมื่อพระคocomมิวนิสต์เข้ามาผู้ที่ไม่ยอมเปลี่ยนมาส่วนใหญ่จะเปลี่ยนเครื่องแบบทหารหรือไม่ยอมเลี้ยง/กินหมู เปิดไก่ ได้พากันย้ายไปตั้งกลุ่มบ้านใหม่ในบริเวณที่ห่างออกไปเล็กน้อย เรียกว่าบ้านไก่โวทا

(นายเจริญชัย ชัยพฤกษ์คิริ ผู้ใหญ่บ้านม่องคว้า สัมภาษณ์ 10 มกราคม 2545)

ซึ่งยังคงเป็นกลุ่มบ้านที่มีการถือปฏิบัติตามความเชื่อญาณอย่างเคร่งครัดมากจนถึงปัจจุบัน กล่าวคือ ผู้คนยังคงแต่งกายตามแบบความเชื่อเรื่องญาณและมีความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายหรือสมดุล ดังเช่นชีวิตตามคำศีลที่จะมีเพียงการล้อมวงรอบกองไฟเพื่อพูดคุย

สันหนากัน หรือไม่ก็เดินเขี่ยมเยียนตามบ้านต่างๆ เพื่อพุดคุยแลกเปลี่ยนกันหรือการทำขามาให้แก่กัน ต่างจากชาวบ้านม่องควะที่แต่งกายไม่เข้มงวด มีการเลี้ยงหมู เป็ด ไก่ มีความเจริญมากกว่า ดังจะเห็นได้จากที่มีร้านค้าขายของถึง 4 ร้าน ส่วนในบ้านคำคืนก็มีบรรยายกาศที่พลุกพล่านมากกว่า เพราะมีโรงหนัง⁷ เป็นจุดศูนย์กลาง ผู้คนจึงเดินทางวิ่งไปมาเพื่อชมภาพยนตร์และซื้อบินบริเวณหน้าโรงหนัง

สำหรับสถานการณ์เรื่องคอมมิวนิสต์เมื่อปีพ.ศ. 2519 ที่พื้นที่หมู่บ้านที่ໄล่ป่า ก็เริ่มที่จะเกี่ยวข้องกับการปฏิวัติในประเทศไทย จากการเข้ามาชักชวนของกลุ่มนักศึกษา และกลุ่มชาวบ้านที่เคยเข้าป่ามาเก็บอนหน้าหินแล้ว โดยบอกว่าพื้นที่นี้ของทุกคนในประเทศไทยจะต้องได้อyuอย่างเท่าเทียมกัน มีทั้งชาวบ้านที่เห็นด้วยและที่ไม่เห็นด้วยทำให้เกิดความขัดแย้งทางความคิด ส่วนทางเจ้าหน้าที่ราชการทางอำเภอ ปลัดอำเภอ พยายามบอกให้ชาวบ้านย้ายออกจากอยู่ที่บ้านกริ่งสะค่า สะพานรันตี โดยอ้างว่าชุมชนอยู่ใกล้ทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าไปดูแลความทุกข์สุขของชาวบ้านด้วยความยากลำบาก

สมัยนั้นลุงจะจง เสตตะพันธ์ เป็นกำนันตำบลໄล่โว มีการจัดประชุมขึ้นที่หมู่บ้านกริ่งสะค่า ชาวบ้านหมู่บ้านที่ໄล่ป่าจำนวนมากได้ลงมาร่วมฟังการประชุมด้วย เพื่อหาข้อตกลงว่าจะย้ายหมู่บ้านออกจากอยู่ที่บ้านกริ่งสะค่า ไม่ ในส่วนของผู้เฒ่าผู้แก่บ้านที่ໄล่ป่า และชาวบ้านห้าสิบกว่าคนได้ร่วมกันตัดสินใจยื่นข้อเสนอในที่ประชุมว่า “ไม่อยากออกจากอยู่ที่บ้านนอกเขตตำบลໄล่โว” ถ้าจะมีการย้ายขอ้ายมาอยู่ที่หมู่บ้านสะเนพ่องอย่างน้อยก็ยังอยู่ในเขตตำบลໄล่โว เพราะถ้าหากย้ายออกจากอยู่ที่บ้านนอกอย่างกะทันหัน เกรงว่าชาวบ้านจะปรับตัวไม่ทัน แต่ถ้าให้มาอยู่ที่หมู่บ้านสะเนพ่องก็เป็นหมู่บ้านที่กำนันอยู่ และกำนันก็เป็นคนชนเผ่าชูเหมือนกัน น่าจะเข้าใจกันง่ายมากกว่า ข้อเสนอที่ทางอำเภอไม่ยอมรับโดยอ้างว่าถ้าชาวบ้านย้ายมาอยู่ที่หมู่บ้านสะเนพ่องจะเป็นสายให้กับคอมมิวนิสต์ พอได้ฟังจากปากคำของทางอำเภอ ทำให้ชาวบ้านแน่ใจได้ว่า ทางการไม่ได้ไว้ใจชาวบ้าน และยังไม่ต้องการให้ชาวบ้านจากที่ໄล่ป่าย้ายมาอยู่ที่สะเนพ่องด้วย

⁷ เป็นโรงฉายหนังเล็กๆ ที่ทำขึ้นเองแบบง่ายๆ โดยใช้ไม้ไผ่ตีไฟกันล้อมทุกด้าน ด้านในเป็นที่นั่งไม้ไผ่ยาว คาดหนังคึ่นละลายเรื่องทั้งหนังไทย หนังพม่า และหนังกระหรี่ยง ด้วยเครื่องฉายวีดิโอ เก็บค่าเข้าชมเรื่องละ 5 บาท

(ถุงหม่อมปี กนกกรกุล หมู่บ้านทิ่โล่ป่า 10 ตุลาคม 2544)

เหตุการณ์สมัยปฏิวัติได้ส่งผลกระทบกับชาวบ้านในเขตตำบลໄโล่โว่ไปตามๆ กัน แก่นำชาวบ้านบางคนที่หมู่บ้านจะแก เช่น ลุงศุภชัย พนาอุดม ได้ตัดสินใจเข้าป่าร่วม กับการปฏิวัติ สาเหตุมาจากการไม่ไว้วางใจของทางเจ้าหน้าที่อำเภอที่ไม่ยอมรับคน ในพื้นที่และพยายามกล่าวหาว่าพวกเราระเป็นสายให้กับพระคอมมิวนิสต์ เมื่อเหตุการณ์ เป็นอย่างนี้แก่นำชาวบ้านหลายคนมีอกลับจากประชุมร่วมกับทางอำเภอ ก็ตัดสินใจ เข้าป่าร่วมรบกับพวกปฏิวัติอยู่ตามในป่าในเขต

(ลุงศุภชัย พนาอุดม หมู่บ้านจะแก สัมภาษณ์ 15 ตุลาคม 2544)

ผลกระทบของสถานการณ์ทางการเมืองได้ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงกับบาง ครอบครัวที่พื้นที่หมู่บ้านสะเนพ่อง เมื่อปี พ.ศ.2523 ครอบครัวของลุงเวียชา กได้รับผล ผลกระทบจากเหตุการณ์ปฏิวัติด้วยเช่นกัน ในสมัยนั้นได้มีการเคลื่อนไหวของพวก คอมมิวนิสต์อยู่ทุกพื้นที่ทุกหมู่บ้าน ทำให้ทางเจ้าหน้าที่ของทางราชการหัวดระแวงว่า ครอบครัวของลุงเวียชา ว่าเป็นสายให้กับพระคอมมิวนิสต์ และบอกว่าให้เลิกทำไร่ออยู่ ในป่า ให้มาสร้างบ้านอยู่ร่วมกันอยู่ในหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่ของรัฐพยายามเข้ามาจัดการ ควบคุมวิธีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านอย่างเข้มงวด

(ลุงเวียชา สังข์ลาหาร หมู่บ้านสะเนพ่อง สัมภาษณ์ 4 ตุลาคม 2544)

การปฏิสัมพันธ์กับภายนอก: หน่วยงานรัฐด้านความมั่นคงและการพัฒนา

การเข้ามาของหน่วยงานรัฐในพื้นที่ແດນนี้สัมพันธ์ใกล้ชิดกับประเด็นความมั่นคง ของชาติ โดยหน่วยงานหลักที่เข้ามาก็คือ ตำรวจตะเวนชายแดน (ตชด.) ที่เริ่มเข้ามา ตั้งฐานภายในหลังการวางอาวุธมบอตัวของชาวบ้านในปี พ.ศ. 2525 การดำเนินงานที่ สำคัญคือ การตั้งโรงเรียนขึ้นในหลายแห่งเพื่อสอนหนังสือภาษาไทย แต่ถึงแม้โรงเรียน ตชด. จะทำให้เด็กหลายรายได้มีโอกาสเรียนหนังสือจนสามารถพูดภาษาไทยได้บ้าง แต่ การเรียนการสอนโดยหน่วยงานที่มีเป้าหมายการด้านความมั่นคงเป็นหลัก เช่นนี้ก็ไม่มี ความต่อเนื่องหรือมีคุณภาพเท่าที่ควร เช่น ดังที่ชาวบ้านทิบานเก่ากล่าวว่า "...ครูที่โรงเรียน ตชด. แม่จันทะก็ไม่ได้สอนหนังสืออะไร ครูให้เด็กไปโรงเรียนแล้วก็ปล่อยเด็ก ตลอดทั้งวัน พ้อได้เวลาเลิกก็ให้กลับบ้าน เด็กที่ไปเรียนก็ไม่ได้เป็นตัวหนังสืออะไร"

(นายไกรเลิศ บำเพ็ญรุ่ง รองน้ำหมู่บ้านเกริงโนบ สัมภาษณ์ 26 ธันวาคม 2544)

หรือดังกรณีโรงเรียนบ้านเกริงโนบที่ปิดได้เพียง 2 ปีก็ร้างต่อไปถึง 16-17 ปี เป็นต้นการตั้งโรงเรียนของตชด.ที่บ้านໄล่ล่องคู ได้เจอกับปัญหาคือ การมาตั้งโรงเรียน เป็นการผิดประเภท เพราะในสมัยอดีตที่ผ่านมาในสมัยของตะหละ โควนหนึ่งเคยส่ง ลูกศิษย์ไปเรียนภาษาไทยกับพระที่วัดไทย แต่ลูกพระไทยปฏิเสธไม่ยอมให้เรียนว่าเป็น คนป้าคนคงจึงทำให้ผิดหวังมาก ตะหละโควจึงได้ได้สั่งลูกหลวงทุกคนว่า เมื่อเข้าไม่ ให้เรียนพวกรากไม่ต้องเรียน ให้ทำบุญทำงานประสาคนป้าคนคงไปอย่างนี้ดีกว่า และ ได้สั่งลูกหลวงว่าต่อไปข้างหน้า ถ้ามีใจจะมาสอนหนังสือก็ไม่ต้องเอา พวกลูกหลวง รุ่นต่อๆมาจึงได้ถือเป็นกฎหมายเบื้องบ้านถึงปัจจุบัน

(นายหม่องเออมี่ ผู้ใหญ่บ้านໄล่ล่องคู สัมภาษณ์ 30 พฤษภาคม 2543)

อย่างไรก็ตาม ต่อมาก็ได้มีหน่วยงานอื่นๆ เข้ามาในพื้นที่มากขึ้น เช่น ในปี พ.ศ. 2540 สำนักงานการศึกษากองโรงเรียน (กศน.) ได้เข้ามาสร้างโรงเรียนที่หมู่บ้านแห่งนี้ อีกครั้งและได้ร่วมกับ ตชด. จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขาแม่ฟ้าหลวงขึ้น⁸ นอกจากหน่วยงานเหล่านี้จะดำเนินงานด้านการศึกษาแล้วยังมีกิจกรรมด้านการส่งเสริม อาชีพต่างๆ ด้วย เช่น ส่งเสริมให้การเลี้ยงหมูเลี้ยงไก่ การปลูกผัก การสร้างระบบประปา ภูเขา เป็นต้น พร้อมกันนั้นก็ได้มีหน่วยงานแพทย์เข้ามาสนับสนุนต่างๆ ให้ชาวบ้านด้วย

นอกจากหน่วยงานราชการต่างๆ แล้วยังมีองค์ประกอบอื่นๆ อีกที่มีบทบาททำให้การพัฒนาต่างๆ เข้าถึงชาวบ้านในพื้นที่แบบนี้ได้มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการ เสด็จเยี่ยมเยียนรายภูรและโรงเรียน ตชด. ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 เป็นต้นมา หรือพระสงฆ์ดังกรณีหลวงพ่ออุดม แห่งวัดแม่จันทะ ที่เดิมเป็น ชาวจังหวัดหนองบัวและได้มาก่อตั้งวัดนี้เมื่อปี 2533 เพราะต้องการมาทำความความสงบ ในฐานะพระป่า หลวงพ่อได้ตั้งโรงเรียนบ้านแม่จันทะขึ้นและได้ติดต่อประสานส่วน ราชการเพื่อให้มีครูมาสอนประจำตั้งแต่ปี 2535

(หลวงพ่ออุดม เจ้าอาวาสวัดแม่จันทะ สัมภาษณ์ 30 ธันวาคม 2544)

⁸แต่เมื่อจะมีหน่วยงานของ กศน. เข้ามาแล้วก็ใช้ว่าจะทำให้คุณภาพการเรียนการสอนดีขึ้น ดังที่มีการพูดถึงโรงเรียนแห่งนี้ว่า “..ครู กศน. ก็แทนไม่ได้มาสอนเด็กเลย เดือนหนึ่ง จะเข้ามาสอน 2-3 วัน ที่อยู่สูงสุดก็ไม่เกิน 10 วัน ทำให้เด็กไม่ค่อยได้เรียนหนังสือ...” (ไกรเดช บำเพ็ญรุ่งโรจน์, สัมภาษณ์ 26 ธันวาคม 2544)

น่าสังเกตว่าเจ้าหน้าที่รัฐที่เข้ามาบางส่วนยังมีทัศนคติในแง่ลบต่อชาวบ้านที่นี่กล่าวคือ มองว่าชาวบ้านหัวแข็ง ไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการพัฒนา เป็นคอมมูนิสต์ เก่าที่ต่อต้านรัฐบาล และแม่จะวางอาวุธแล้วแต่จิตใจก็ยังเหมือนอยู่ นอกจากนั้นก็ยังไม่ค่อยสนใจเรื่องการศึกษาหรือข่าวสารบ้านเมือง ไม่ค่อยรู้อะไรเกี่ยวกับสังคมภายนอก ดังที่ว่า "...ผมเปิดทีวีให้ดูวันจันทร์กับวันอังคารเพื่อให้ชาวบ้านได้ดูข่าวสารบ้านเมือง บ้าง แต่ชาวบ้านไม่ชอบดูข่าว ชอบดูแต่ละคร ถ้าวันไหนไม่เปิดให้ดูละครก็จะมาโวยวาย มาฟันตื้นกลัว ตื้นมะลอกในโรงเรียน สรวนใหญ่เป็นพากวัยรุ่น... เราต้องอ่อนบ้างแข็งบ้างในการทำงานกับชาวบ้าน..."

(ส.ต.ท.อนุพงษ์ ปานะเสน โรงเรียนตชด.บ้านแม่จันทะ สัมภาษณ์ 31 ธันวาคม 2544)

อีกทึ้งยังมองว่าชาวบ้านสรวนใหญ่ไม่ใช่คนไทย เพราะไม่มีบัตรประชาชน มีแต่บัตรชาวเขา หรือไม่ก็เหมารวมว่าสรวนใหญ่เป็นผู้อพยพหนีภัยสงครามจากพม่า ดังนั้น จึงไม่น่าแปลกใจที่โครงการต่างๆ ของหน่วยงานรัฐจะเป็นไปอย่างไม่สอดคล้องกับประเพณีวัฒนธรรมเดิมและก่อให้เกิดความขัดแย้งรุนแรงในบางจุด ดังกรณีการสร้างโรงเรียน ตชด. ในหมู่บ้านแห่งหนึ่งที่ผู้คนหนึ่งเล่าว่า "...ในการสร้างโรงเรียน เราต้องมีข้อต่อรอง ...กับเจ้าหน้าที่ 2 ข้อ คือ เด็กที่ไปเรียนหนังสือนั้น (1) อย่าให้เด็กกินอาหารที่ไม่ควรกิน อาหารที่ตะละโคลยดถือเป็นข้อห้าม (2) อย่าทำลายสภาพร่างกาย และเครื่องแต่งกาย ยกเว้นไปพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ตำรวจและตกลงกันเป็นอย่างดี ทุกคนก็รู้เรื่องนี้ใช่ไหม... พอไปโรงเรียนได้ 5 วัน เด็กเหล่านั้นถูกตัดผมเกลี้ยง กลับมาใส่กางเกงใส่กระโปรง... บางคนดึงบันไดออก ไม่ให้ถูกขึ้นบ้าน..."

(บันทึกการประชุมชาวบ้าน ໄລ່ຄົວ, 23 ມັງກອນ 2536

นายມ່ອງເອໜີ້ ຜູ້ໃຫຍ່ບ້ານໄລ່ຄົວ ບັນທຶກເຖິງ)

ຂະນະເධີວັນກີມີການປ່ຽນປຸ່ມຈູ່ໃຊ້ກຳລັງບັນບັນເພື່ອໃຫ້ชาวບ້ານຕອບສັນອກາຮັດ
ພັດນາດັ່ງລ່າວ ດັງກົນມີເມື່ອປລາຍປີ 2534 ທີ່ສມເດົຈພຣະເທຣຕົນຮາສຸດາ ມີກຳຫັດຈະ
ເສດັ່ງເຢືນບ້ານໄລ່ຄົວ ຜົ່ງຈະຕ້ອງສ້າງໂຮງຮຽນຫັ້ງທີ່ 2 ໃຫ້ເສົ່າງກ່ອນເສດັ່ງ (ເດີມ
ເຄຍມີການສ້າງໂຮງຮຽນໄປແລ້ວຫັ້ງນີ້ ແຕ່ກີ່ຕ້ອງຫຼຸດພັກການຮຽນການສອນໄປ ເພະ
ພ່ອແມ່ໄມ່ຍົນໃຫ້ເດີກໄປໂຮງຮຽນເນື່ອງຈາກເຫັນວ່າເປັນການທຳພິດປະເພດີຄວາມເຂົ້ອດັ່ງເດີມ)
ໃນການສ້າງໂຮງຮຽນຄົງນີ້ທາງ ຕະດ. ໄນໄດ້ປັບປຸງການເພື່ອຂອງຄວາມເຫັນຈາກชาวບ້ານ
ຍິ່ງໄປກວ່ານັ້ນຍັງໃຊ້ກຳລັງຈູ່ບັນບັນຈາກບ້ານໃຫ້ຂນໄນ້ແລະກ່ອສ້າງ ໂດຍຈູ່ວ່າຫາກໄຄຣໄນ້ໃຫ້
ຄວາມຮ່ວມມືຈະລູກຈັບຫຸ້ອ ໄລ່ອອກໄປຢັງປະເທດພໍາ ສ່າງພົມຈາກບ້ານໄນ້ພອໃຈເປັນອ່າງ
ມາກຈຶງຮົມກຸ່ມກັນປະຫວັງ ເປັນຕົ້ນ ທີ່ນີ້ ຕ່ອມາຄວາມຂັດແຍ້ງກັນເຈົ້ານ້າທີ່ ໂດຍແພະກັນ
ຕະດ. ໄດ້ເຂົ້າມີເກລີຍມາກຂຶ້ນຈົນເກີດເຫດຖາກລົມເມື່ອປີ พ.ສ. 2534 ທີ່ຈາກບ້ານບ້ານແມ່ຈັນທະ
ນຸກຟິນ ຕະດ.ຈນເສີຍສືວີຕ ໙ີ້ຈາກໄນ້ພອໃຈທີ່ ຕະດ. ນາແຍ່ງສຳຄັນທີ່ປະກອບພິທີກຣມໄປ
ສ້າງສະນາມບິນ

ນອກຈາກນັ້ນເຈົ້ານ້າທີ່ຂອງຮູ້ກີ້ຍັງມີການອາສີຍຸດອ່ອນເນື່ອງຈາກບ້ານໄນ້ມີ
ບັດປະຈາບນັ້ນສາມາຄົບບັນບັນເກີນທີ່ແຮງງານເອົາຈາກບ້ານດ້ວຍ ຜົ່ງຈາກບ້ານສ່ວນ

ให้ญี่จะยินยอมเพราะเกรงกลัวจะถูกขับไล่ออกนอกประเทศ ทั้งที่จริงแล้วชาวบ้านแทบไม่มีส่วนได้ประโยชน์จากการใช้แรงงานเหล่านี้เลย โดยเฉพาะการทำถนนซึ่งมีอยู่บ่อยครั้ง เนื่องจากห้างหมอดยังติดต่อกันมากกันด้วยการเดินเท้าโดยไม่มีรถยนต์หรือมอเตอร์ไซค์เลย

การเกณฑ์แรงงานดังกล่าวบังเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาข้าวไม่พอกิน เพราะต้องสละแรงงานส่วนหนึ่งให้แก่การพัฒนาของหน่วยงานรัฐจนทำให้ไม่มีเวลาที่จะทำไร่ได้ เนื่องจากเวลาที่เจ้าหน้าที่ของรัฐเรียกให้ชาวบ้านไปพัฒนานั้น เป็นช่วงเวลาเดียวกับการทำชาวบ้านต้องทำไร่ตามฤดูกาล ฤดูกาลไม่ได้มีเวลาอิจฉา เมื่อฤดูกาลของการทำไร่หมุนเวียนมาถึง ชาวบ้านโดยทั่วไปก็จะไปทำไร่ทำงาน ในหลายครั้งที่เจ้าหน้าที่ของรัฐเข้ามาเรียกร้องให้ชาวบ้านให้ความร่วมมือในการพัฒนาที่ทำให้ต้องสูญเสียเวลาภัยกับการทำไร่ ทั้งนี้เนื่องจากแรงงานที่ไปพัฒนาให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นแรงงานเดียวกันภัยกับการทำไร่

ข้อคืนพบจากการทำงานภาคสนามและจากการใช้ชีวิตอยู่ในชุมชน ทำให้เห็นภาพของความเคลื่อนไหวและความเป็นไปในวิถีชีวิตของชุมชนมากขึ้น เป็นความเข้าใจบนพื้นฐานว่าถ้าหากเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือบุคคลจากสังคมภายนอกรวมถึงเจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชนควรมีสายตาที่เป็นธรรมและเปิดใจกว้างมากกว่าที่เคยมีความเข้าใจวิถีชีวิตของคนในชุมชน นั้นคือวิถีชีวิตของคนในชุมชนไม่ได้แยกส่วน ไม่ได้มีการใช้ชีวิตแบบแรงงานอาชีพเหมือนกับวิถีชีวิตของคนในเมือง เช่น ถ้าหากเป็นวิศวกร ก็จะทำงานบทบาทหน้าที่เป็นวิศวกร ถ้าหากเป็นพยาบาล ต้องทำหน้าที่เป็นพยาบาล โดยไม่ต้องเกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่อื่นๆ ในสังคม

สำหรับวิถีชีวิตของคนในชุมชน ภายในคนคนหนึ่งในแต่ละวันต้องทำอะไร หลายอย่างหลายบทบาท เช่น ต้องไปทำไร่เพื่อหล่อเลี้ยงตัวเองและครอบครัว ต้องไปหาฟืนไว้ใช้หุงข้าว ต้องผ่าฟืนกีบเอาไว้สำรองใช้ในฤดูฝน ต้องทำข้าวกิน ต้องไปเก็บผักในป่า ต้องไปดายหญ้าในไร่ ต้องไปพัฒนาวัด ต้องไปพัฒนาโรงเรียน ต้องไปพัฒนาถนนหรือให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐทุกหน่วยงานที่เข้ามา ต้องไปประชุมร่วมกับองค์กรต่างๆ ที่เข้ามา ต้องไปประชุมร่วมกับเจ้าหน้าที่อำเภอ ต้องไปประชุมกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข หรือถ้าหากคนในครอบครัวมีการเจ็บไข้ได้ป่วยก็จะต้องไปหาญาสนุนไฟ จะต้องดูแลความเจ็บไข้ได้ป่วยของสมาชิกในครอบครัว ถ้าหากทำไร่ได้ข้าว

ไม่พอกิน ก็จะต้องแก่ปัญหาหาข้าว ด้วยการไปหาข้าวจากหมู่บ้านอื่นเพื่อการประทังชีวิตของคนในครอบครัว หรือถ้าหากจำเป็นต้องใช้เงินก็ต้องไปเป็นแรงงานรับจ้าง

เวลาของการใช้ชีวิตในครอบครัวกับเรื่องราวภายในชุมชนเป็นเรื่องเดียวกัน โดยต้องสอดคล้องกับธรรมชาติสอดคล้องกับถูกากล แต่เมื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ขององค์กรพัฒนาเอกชนที่เข้ามาไม่ได้มีความเข้าใจในส่วนนี้ ไม่ได้เข้าใจถึงธรรมชาติและวิถีชีวิตของชุมชนมักจะใช้วิธีการเรียกร้องแคมป์กับชาวบ้านต้องเป็นผู้เสียสละทำงานเพื่อส่วนรวม ต้องให้เวลาในการร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อทำการพัฒนาตามแนวทางของรัฐ ซึ่งในสภาพข้อเท็จจริงการพัฒนานั้นแทบจะไม่ได้มีประโยชน์อะไกกับชาวบ้านเลย

ชาวบ้านในเขตตำบลໄล่โว อ.สังขละบุรีหรือชาวบ้านในเขตตำบลแม่จัน อ.อุ่ม พาง จ.ตาก จะต้องถูกเรียกให้ไปพัฒนาบุคคลนั้นทำเส้นทางทุกปีเป็นการบุคคลด้วยการใช้แรงงานไม่ได้เป็นการใช้เครื่องจักร เพราะสภาพพื้นที่ที่อยู่นั้นการใช้เครื่องจักรเครื่องยนต์ต่างๆ ไม่เอื้ออำนวยเท่าใดนัก ทำให้ต้องอาศัยการใช้แรงงานของชาวบ้าน โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐมักจะอ้างว่าเป็นการทำเส้นทางเพื่อให้ชาวบ้านได้มีความสะดวกในการติดต่อกัน แต่เมื่อมองในสภาพความเป็นจริงชาวบ้านในพื้นที่ไม่ได้มีรถยนต์ขับ ชาวบ้านทุกคนเดินทางกันติดต่อสัญจรกันไปมาด้วยทางเท้า หรือบางพื้นที่อาจจะล่องแพลงตามสายน้ำ หรือบางคนอาจจะมีช่างในการติดต่อกันซึ่งมีเพียงน้อยรายมาก

แต่สิ่งที่ทุกคนประจักษ์ชัดคือคนที่ใช้ถนนคือเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น นาย อำเภอจะไปตรวจพื้นที่ หรือสาธารณสุขอำเภอจะมาเคลื่อนที่จะไปออกหน่วยเยี่ยมตรวจชาวบ้าน หรือเจ้าหน้าที่ป่าไม้ที่ไปตรวจตราคาดตราระเวนพื้นที่ หรือเป็นเจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชนบางหน่วยงานที่เข้าไปทำงานในพื้นที่ รวมถึงการหลังไฟลเข้ามาของนักท่องเที่ยวพากอฟโรคที่ต้องการเข้ามาชั่วขณะชุมชนธรรมชาติและทดลองสมรรถภาพรถยนต์เหล่านี้คือภาพของข้อเท็จจริงของการสร้างถนนหนทาง ดังนั้นการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐเข้ามาในพื้นที่พร้อมกับคำพูด爽快ว่าเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนจึงเป็นการสร้างภาพลวงตาเท่านั้นเอง

อย่างไรก็ตามถึงแม่นว่าชาวบ้านในพื้นที่โดยส่วนใหญ่จะมีความคิดเห็นที่สวนทางกับเจ้าหน้าที่ของรัฐแต่เมื่อถึงขั้นปฏิบัติงานก็ให้ความร่วมมือทุกครั้ง เพราะชาว

บ้านกับเจ้าหน้าที่ของรัฐยืนอยู่บนฐานอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกัน ชาวบ้านไม่ได้มีอำนาจต่อรองกับเจ้าหน้าที่ของรัฐอย่างเสมอภาค นั่นคือสภาพของความเป็นจริงที่ไม่มีใครอยากจะพูดถึง

บทบาทของนักวิจัยในโครงการยื้อนรอยอดีตชนผ่าชุมชนไม่ได้ช่วยเหลือแก้ไขปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น เพราะปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่โครงสร้างอำนาจในภาครัฐต้องการ รัฐต้องการพัฒนา ต้องการพัฒนาให้ชุมชนในปัจมุกตยองสมมุติที่พัฒนาให้ชุมชนเมืองเป็น การต้านทานแนวทางการพัฒนาของรัฐไม่ใช่เรื่องง่ายอย่างที่คิดトラบได้ก็ตามสายตาของเจ้าหน้าที่รัฐยังมองว่าคนในชนผ่าคือคนด้อยการพัฒนา ดังนั้นจุดเปลี่ยนโครงสร้างของชุมชนจึงไม่ได้เกิดจากปัจจัยภายในอย่างเดียว เพราะปัจจัยภายนอกเข้ามาระบบทอย่างรุนแรง

คำว่า “ชุมชนเข้มแข็ง” ที่แนวทางขององค์กรพัฒนาเอกชนชอบอ้างมาใช้ในการทำงานในพื้นที่ว่าจะต้องทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง จึงเป็นมุ่งมองที่ขาดการวิเคราะห์หรือขาดความเข้าใจที่แท้จริงว่า กลไกที่ทำลายความเข้มแข็งของชุมชนนั่นคือโครงสร้างที่แท้จริงของชุมชนคือภาครัฐที่ได้สร้างความอ่อนแอกับชุมชนด้วยการใช้แนวทางของการพัฒนา ภาครัฐสร้างปัญหาให้กับชุมชน ชุมชนไม่ได้ล้มสถาบันด้วยตัวของมันเอง จากนั้นเมื่อชุมชนอ่อนแอก็เจ้าหน้าที่ขององค์กรพัฒนาเอกชนก็จะเข้ามาร่วมกับแนวคิดต้องสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนด้วยวิธีการที่สวนทางกับรัฐ

โดยที่ภาคประชาชนยืนอยู่บนแนวทางคิดของคนสองแนวทาง แนวทางของรัฐเข้ามาในชุมชนพร้อมกับบอกว่าชุมชนจะต้องพัฒนาให้เจริญให้ทันสมัย เมื่อชุมชนถูกทำให้ทันสมัยให้เป็นเมืองมากขึ้น องค์กรพัฒนาเอกชนก็เข้ามาร่วมกับแนวคิดสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ประชาชนตัวจริงจึงถูกให้วิ่งไปวิ่งตามกระแสของคนสองแนวทาง ดังนั้นการพยายามเข้าใจวิถีชีวิตของชุมชนโดยเฉพาะเรื่องราวในชนผ่า จึงเป็นเรื่องราวที่ทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือองค์กรพัฒนาภาคเอกชนจะต้องมีความชัดเจนมากกว่านั่งจินตนาการตามความรู้สึก

การทำงานวิจัยภัยใต้โครงการยื้อยุ่นรอยอดีตชนผ่าชุมชนเป็นการศึกษาและขยายเอาเพียงเสี้ยวเดียวเท่านั้นที่เกิดขึ้นในสังคมในชนผ่า อาจจะไม่ได้เป็นการแก้ปัญหาให้กับสังคมในชนผ่า แต่เป็นการศึกษาเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอก

ชนและภาคประชาชนเพื่อความสงบสุขของทุกคนทุกฝ่ายที่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกันในความเป็นมนุษย์

อนึ่งการรุกคืบเข้ามาของรัฐไม่เพียงแต่ผ่านมาทางการดำเนินงานพัฒนาโดยเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆ เท่านั้น แต่ยังได้ผ่านมาทางกลไกปกครองในระดับภูมิภาค และห้องถีนที่เริ่มก่อตัวขึ้นอีกรัชกาลหลังปี พ.ศ. 2525 ไม่ว่าจะเป็นทางกำหนด ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน และล่าสุดคือ องค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.)

ทั้งนี้ กลไกการปกครองเหล่านี้ยังคงมีความเชื่อมโยง/สืบทอดกันต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นความสืบเนื่อง/เกี่ยวข้องทางสายเลือดกับผู้นำในอดีต เช่นการที่กำหนดตำบลໄล่โว่ ผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านจะเน้นพ่องเป็นลูกหลานของพระคริสต์สุวรรณอดีตเจ้าเมือง หรือความสืบเนื่องในแง่ของประเพณีปฏิบัติที่ยังถือกันว่าผู้ดำรงตำแหน่งเป็นหัวหน้าหมู่บ้านหรือผู้ใหญ่บ้านควรเป็นผู้ชายและควรมีการสืบทอดตำแหน่งต่อไปถึงลูกชายหรือไม่ก็ต้องสืบทอดภายในกลุ่มเครือญาติ ดังกรณีกำหนดตำบลໄล่โว่ คนปัจจุบันที่เป็นบุตรชายของอดีตกำหนดคนที่ 7 ขณะที่ผู้ใหญ่บ้านจะเน้นพ่องกีเป็นบุตรชายของอดีตกำหนดมาก่อน เช่นเดียวกับผู้ใหญ่บ้านแม่จันทะคนปัจจุบันที่เป็นหลานของผู้ใหญ่บ้านในอดีตคนแรก เป็นต้น

(นายหยีหง่าวຍ แสงอุดม หมู่บ้านแม่จันทะ สัมภาษณ์ 1 มกราคม 2545)

นอกจากนี้ ยังน่าสนใจว่าผู้นำทางการในปัจจุบันหลายรายล้วนเคยมีบทบาทสำคัญในกองทัพของฝ่ายคอมมิวนิสต์ในยุคปฏิวัติตามาก่อนด้วย แต่ทั้งนี้แม่กลไกการปกครองในปัจจุบันจะมีความสืบเนื่องมาจากอดีต โดยเฉพาะในแง่ของประเพณีปฏิบัติในการคัดเลือกผู้นำ แต่ปัจจุบันผู้นำเหล่านี้ส่วนใหญ่มักขึ้นต่อและดำเนินงานต่างๆ ตามความต้องการของเจ้าหน้าที่รัฐหรือทางอำเภอ กล้ายเป็นตัวแทนของภาครัฐในการนำโครงการพัฒนาต่างๆ เข้าสู่หมู่บ้าน และกล้ายเป็นกลุ่มผู้มีอิทธิพลที่สามารถเข้าถึงข้อมูลผลประโยชน์ หรือทรัพยากรของรัฐได้มากกว่าชาวบ้านทั่วไป

ขณะเดียวกันในชุมชนก็ยังไม่มีกลไกที่จะทำให้คนส่วนใหญ่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมกำหนดหรือตรวจสอบโครงการต่างๆ ที่เข้ามา ทำให้โครงการพัฒนาต่างๆ ไม่สอดคล้องกับความต้องการหรือไม่มีประโยชน์ต่อชาวบ้านมากเท่าที่ควร อาทิ การเน้นก่อสร้างสาธารณูปโภคที่ต้องใช้เงินมากๆ อย่างสะพานคอนกรีต เป็นต้น อย่างไรก็ตาม น่าสนใจ

ใจว่าการปักครองส่วนท้องถิ่นเหล่านี้ก็ได้กลایมาเป็นช่องทางหนึ่งที่ชาวบ้านเองก็พยายามที่จะเข้าถึงเพื่อใช้ในการแก้ปัญหาของตนด้วยเช่นกัน

ดังกรณีชาวบ้านเกริงโภที่ในปีนี้ประสบปัญหาข้าวไม่พอกิน เนื่องจากหลายสาเหตุ ไม่ว่าจะเป็นฝนที่ตกเร็วเกินไปทำให้ไฟไหม้ดินได้ไม่ดี หนูและมดค่ำที่มาบกวนพันธุ์ที่หว่านไว้ รวมทั้งความแห้งแล้งที่ทำให้ดินแห้งเร็วจนข้าวไม่ออกงามทั้งนี้ จากการสำรวจข้อมูลในเวทีชาวบ้านพบว่าคนบ้านเกริงโภต้องมีข้าว 2,000 หนະถึงจะพอ กิน แต่ชาวบ้านผลิตได้เพียง 1,247 หนະเท่านั้น ทั้งหมดจึงเห็นร่วมกันว่าจะแก้ปัญหาโดยขอความช่วยเหลือจาก อบต. ในครั้งนี้ข้าราชการให้ชาวบ้านจำนวน 100 ครอบครัว เป็นเงิน 60,000 บาท โดยจะดำเนินการติดต่อประสานงานกับทาง อบต. ต่อไป

ปัจจุบันหน่วยงานของรัฐได้เข้ามายืนหนาทกับวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ตำบลໄล่โว่มากขึ้นเป็นการพัฒนาแบบใหม่กับวิถีชีวิตแบบเก่าของคนในชุมชน เช่น สำนักการประถมศึกษาแห่งชาติ ดำเนินการตั้งโรงเรียนที่หมู่บ้านกองม่องทะ หมู่บ้านจะแกก, ตชด. ได้ตั้งโรงเรียนที่หมู่บ้านสะเนพ่อง หมู่บ้านที่ໄล่ป้า, หน่วยมาเลเรียกระยะราษฎร์ ได้เข้ามาพัฒนาป้องกันกำจัดยุง, หน่วยพัฒนาชาวเขา ได้เข้ามาส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิต, เกษตรอาเภอ ได้เข้ามาส่งเสริมเกษตรแปลนใหม่, พัฒนาชุมชน ได้เข้ามาส่งเสริมองค์กรชาวบ้าน, ฝ่ายการปักครอง(อบต.) ได้เข้ามาพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน ศาลาเอนกประสงค์ สะพานคอนกรีต บ่อเลี้ยงปลา, ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนเข้ามาส่งเสริมการศึกษาให้กับผู้สนใจฯลฯ

การเข้ามาของหน่วยงานรัฐในรูปแบบต่างๆ ได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชนมากขึ้น การเข้าไปพัฒนาของแต่ละหน่วยงานเป็นการตอบสนองนโยบายของรัฐบาล แต่ในขณะเดียวกันก็ทำให้วิถีบางอย่างของคนในชุมชนได้เปลี่ยนแปลงไปด้วย คนในชุมชน มีการติดต่อกับสังคมภายนอกมากขึ้น ระบบเงินตราได้เข้ามาทดแทนระบบการแลกเปลี่ยนและระบบการแบ่งปันเอื้ออาทรต่อกัน ทุกวันนี้ที่หมู่บ้านสะนีพุ่งมีร้านค้าถึง 6 ร้าน โดยเป็นการขายของทั่วๆไป ทำให้ชาวบ้านมีความจำเป็นในเรื่องค่าใช้จ่ายมากขึ้น มีโรงสีข้าวเกิดขึ้นทำให้จากเดิมที่ชาวบ้านเคยทำข้าวกินเองก็มีบางบ้านที่เปลี่ยนแปลงไปใช้บริการเครื่องสีข้าว ทำให้เจ้าของโรงสีข้าวได้เดินโตรเข้ากลัยเป็นนายทุน น้อย เพราะได้กำไรส่วนเกินมากจากการซุดครีดชาวบ้าน ด้วยการใช้วิธีการเก็บค่าสีข้าวถังละ 3 บาท ส่วนรำข้าว ปลายข้าว เจ้าของโรงสีเอาไปหมดและเอาไปขายต่อให้กับคน

ข้างนอก เจ้าของโรงสีจึงเป็นนายทุนที่มีเงินให้ชาวบ้านได้กู้ยืมอีก โดยมีการคิดดอกเบี้ยร้อยละ 10 บาทต่อเดือน

การปฏิสัมพันธ์กับภายนอก: การจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยรัฐ

แม้ความเป็นมาในการจัดตั้งเขตราชภัณฑ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรจะเริ่มนั้น ตั้งแต่ปี พ.ศ.2508 เนื่องจากป่าไม้เขตบ้านโป่งในสมัยนั้น ได้มีหนังสือถึงอธิบดีกรมป่าไม้เรื่องแหล่งสัตว์ป่าที่สมควรประกาศห้ามการล่าที่ป่าแห่งนี้ โดยทางกรมป่าไม้เห็นด้วย และได้จัดส่งหัวหน้าฝ่ายจัดการสัตว์ป่าลงไปสำรวจพื้นที่ในปี 2510 และ 2516 เพื่อเตรียมการจัดตั้งเป็นเขตราชภัณฑ์สัตว์ป่า ก็ตาม

แต่จุดที่นำมาสู่ความตื่นตัวครั้งใหญ่หลายฝ่ายในการจัดการทรัพยากรสัตว์ป่า และป่าไม้ในพื้นป่าแห่งนี้กลับเริ่มนั้นเมื่อมีเหตุการณ์เสลิคอปเตอร์ของคณะกรรมการต่างนายทหารชั้นผู้ใหญ่ที่เดินทางไปล่าสัตว์อย่างผิดกฎหมายในพื้นที่แห่งนี้ได้เกิด อุบัติเหตุคระหว่างทางในช่วงก่อนเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 16 แต่ทั้งนี้เจ้าหน้าป่าไม้กลับสามารถเข้าไปปฏิบัติหน้าที่ได้จริงเมื่อปี พ.ศ. 2531 ที่ผ่านมาเท่านั้นภายหลังจากที่เหตุการณ์การสู้รบระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์และรัฐบาลลงบลงแล้ว กรมป่าไม้เริ่มจัดการพื้นที่แบบนี้ด้วยการอพยพชาวม้งออกจากพื้นที่ เนื่องจากเห็นว่าเป็นกลุ่มที่มีการทำลายทรัพยากรธรรมชาติสูงมาก และกองกำลังต่างชาติอื่นๆ ที่ลักลอบเข้ามานุกเบิกที่ทำกินใหม่และลักลอบล่าสัตว์

ในส่วนของโผล่(azu)โผล่(s'ong)ในพื้นที่ศึกษานั้น แม้ข้าราชการในกรมป่าไม้จะมีทัศนคติว่าคนในพื้นที่มีวิชีคิดและวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับธรรมชาติ แต่การดำเนินงานพัฒนาต่างๆ ของหน่วยงานรัฐที่ยัดเยียดวิชีคิดแบบคนเมืองเข้าไปได้ทำให้วิถีของคนแบบดั้งเดิมต้องเปลี่ยนแปลงไป จากที่เคยหาอยู่ท่ากินจากธรรมชาติก็เปลี่ยนมาคิดเรื่องการค้าขาย บางแห่งก็เริ่มมีการทำไม้ถ่อง อีกทั้งยังมองว่าตราชได้ที่ชาวบ้านยังมีวิถีชีวิตที่พึ่งพิงและสอดคล้องกับธรรมชาติก็ยังสามารถอยู่ร่วมกับป่าได้

ทั้งนี้ที่ผ่านมาเจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ได้อธิบายจุดยืนและบทบาทของหน่วยงานตนว่า “บทบาทของเจ้าหน้าที่ป่าไม้เป็นเรื่องของการดูแลทรัพยากรธรรมชาติเป็นหลัก เรายาไม้ไม่หิบยกເອປະເຕີນເຮືອງການຈັດກັນເອງໃນການລົງໄທຍຸຜູ້ກະທຳພິດ ຍກເວັນແຕ່ກຣົມທີ່ເກີນກຳລັງກຽມກາຮ່ານຈະຈັດກາຮ່າງເຈົ້າທີ່ປ່າໄມ້ກີຈະລົງມາຈັດກາຮ່າງ ແລະ

“เจ้าหน้าที่ป่าไม้เข้ามารังสรรคที่บ้านแม่จันทะ เมื่อปี 2533 งานหลักๆ ของพวกเราคือทำความเข้าใจกับชาวบ้าน กับผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน ...เจ้าหน้าที่ป่าไม้มีก็ไม่ค่อยมีปัญหากับชาวบ้านแตกต่างจาก ตชด.”

(นายสม โภชน์ มณีรัตน์ นักวิชาการกรมป่าไม้ สัมภาษณ์ 11 มกราคม 2545)

อย่างไรก็ตาม ในความเป็นจริงแล้วพบว่าชาวบ้านกลับได้รับผลกระทบจากการเข้ามาเจ้าหน้าที่ป่าไม้เป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นการที่กรมป่าไม้พยายามจำกัดขอบเขตการทำไร่หมุนเวียนของชาวบ้าน ซึ่งระบบการผลิตแบบไร่หมุนเวียนของชาวบ้านจำเป็นต้องทิ้งช่วงการใช้ที่ดินแต่เพื่อนอย่างน้อย 5 ปีเพื่อรอให้ป่าฟื้นตัวโดยไม่จำเป็นต้องบุกเบิกป่าใหม่ ที่สำคัญในแปลงหนึ่งๆ จะปลูกข้าวและพืชผักต่างๆ ปะปนกัน บางแปลงมีพืชผักมากถึง 80 ชนิด ทำให้ไม่เปลืองพื้นที่ในการเพาะปลูกและช่วยรักษาสมดุลย์ของดินและน้ำเอาไว้

นอกจากนี้ระบบการผลิตดังกล่าวของชาวบ้านมีเป้าหมายเพียงเพื่อการพอกินพอยู่ จึงไม่ส่งผลต่อการทำลายป่า เพราะ “ไม่ว่าจะครอบครัวใหญ่แค่ไหนตอนเพาะปลูกก็ใช้พันธุ์ข้าวไม่เกิน 3 ปีป” การจำกัดขอบเขตการทำไร่หมุนเวียนเช่นนี้ทำให้ชาวบ้านต้องอนุญาตเจ้าหน้าที่ป่าไม้ก่อนเมื่อต้องการใช้ที่ดินทำไร่ข้าวในแต่ละปี และมักได้รับอนุญาตให้ใช้พื้นที่ไร่ชาบที่อายุยังน้อยซึ่งดินยังไม่ฟื้นตัวดีพอ ทำให้ผลผลิตที่ได้ไม่สมบูรณ์หรือไม่ก็ต้องเพาะปลูกในพื้นที่เดิมซ้ำๆ กันทุกปีจนดินเสื่อมความอุดมสมบูรณ์ กล้ายเป็นแรงผลักดันให้ต้องบุกเบิกป่าใหม่ บางรายเมื่อทำไร่ไม่ได้ดังเดิมก็ขายที่ดินให้กับนายทุน จนกล้ายเป็นช่องทางให้นายทุนสามารถบุกเบิกป่าใหม่ได้ง่ายขึ้น ไปอีก

ยิ่งไปกว่านั้นในบางชุมชนหมู่บ้านยังมีการข่มขู่คุกคามเพื่อกดดันให้มีการย้ายชาวบ้านออกจากพื้นที่อยู่บ่อยครั้งจนเกิดความไม่มั่นคงในชีวิต ทั้งนี้ยังไม่รวมถึงการจัดการป่าของกรมป่าไม้ที่ส่งผลในด้านลบต่อชาวบ้านด้วย อาทิ การพยายามปลูกป่าเพิ่มเติมของกรมป่าไม้โดยไม่ชนิดเดียวที่กลับจะเป็นการทำลายความหลากหลายของป่าทำให้ชาวบ้านใช้ประโยชน์จากป่าได้น้อยลง เป็นต้น ทั้งนี้

ปัจจุบันปัญหารื่องป่าไม้ที่ดินยังคงราคาซั่งและยังไม่มีความชัดเจนว่าต่อไปจะเป็นอย่างไร ขณะที่ชาวบ้านเองก็ได้ความพยายามหาทางแก้ปัญหาในหลายวิธีการ ด้วยกัน คนอยู่ได้ ป้าอยู่ได้เป็นแนวคิดที่ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นเรื่องเดียวกัน แต่ขณะเดียวกันเจ้าหน้าที่ของรัฐมักจะมีแนวคิดที่สวนทางกันมาโดยตลอดว่าถ้ามีคนอยู่ในป่า ทำให้

ธรรมชาติถูกทำลาย ดังนั้นจะต้องพยายามอย่างออกไประเพื่อต้องการพิทักษ์รักษาป่ารักษาธรรมชาติเอาไว้ บทยุติของแนวคิดที่ส่วนทางกันอย่างนี้คงไม่มีข้อสรุปเกิดขึ้นต้องดูทิศทางการพัฒนาตามแนวทางของรัฐต่อไปว่าใช้แนวโน้มนายไปในแนวทางใด ภาครัฐกับภาคประชาชนมักจะยืนอยู่กันคนละมุมมาโดยตลอด ทราบได้ก็ตามที่อำนาจยังอยู่ในมือของผู้ที่มีอำนาจจริง

บทที่ 5 บทวิเคราะห์ภาพรวมพื้นที่โครงการย้อนรอยอดีตชนเผ่าฯ

การอธิบายภายใต้กรอบคิด “ถุงเมียเวลา”

ก. อิทธิพลของวัฒนธรรมภายนอก เช่น ระบบพุทธนิยม พานิชย์นิยม บริโภคนิยม ที่ได้เข้ามาทำลายวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของชุมชน แต่ก่อนชุมชนเคยทำมาหากินและใช้ชีวิตแบบเพื่อยังชีพ ทำการผลิตเพื่อหล่อเลี้ยงตัวเองให้เพียงพอ ไม่ได้มีแนวคิดเรื่องการทำมาค้าขายระบบเงินตราไม่ได้มีความหมายกับคนในพื้นที่ เพราะผลผลิตที่ได้มาจากการทำไร่ทำสวน เราสามารถแบ่งปันกันกินกันใช้อย่างพอเพียง แต่ทุกวันนี้ต้องแต่เปิดความสัมพันธ์กับสังคมภายนอก ทำให้ระบบวิถีชีวิตได้เปลี่ยนแปลงไป ทุกวันนี้ได้มีร้านค้าย่อยๆเกิดขึ้นในชุมชน เป็นร้านค้าของคนในชุมชนกันเอง โดยคนที่คิดเรื่องการทำมาค้าขายจะได้รับอิทธิพลของระบบบริโภคนิยม ทำให้ชุมชนเริ่มเปลี่ยนแปลงไป คนเริ่มมีความจำเป็นเรื่องเงินตรามากขึ้น เยาวชนเริ่มออกจากหมู่บ้านเพื่อไปทำงานทำในเมือง คนภายในชุมชนเมื่อได้ผลผลิตมาแล้วก็ไม่ต้องการจะแบ่งปันให้แก่กันเหมือนแต่ก่อน เพราะถ้าเอผลผลิตไปวางขายที่ร้านค้าภายในชุมชนก็จะได้เงินตรามากกว่า ดังนั้นระบบเงินตราจึงกลายเป็นตัวสำคัญในวิถีชีวิตประจำวัน

ข. ในสังคมของชุมชนขาดความเชื่อมต่อระหว่างผู้อาชญากรรมกับคนรุ่นใหม่ในเรื่องของคุณค่าทางวัฒนธรรมและการศึกษาแบบดั้งเดิม อาจจะเป็นเพราะว่าวิถีชีวิตประจำวันในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไป ระบบการศึกษาแบบของรัฐได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้น แต่ก่อนการเรียนรู้และการให้การศึกษาก็มายจากพ่อแม่สอนลูกสอนหลาน ผู้เฒ่าผู้แก่ก็มีความสำคัญที่คนในชุมชนให้ความเคารพนับถือ การเรียนการสอนลูกสาวที่วัด บทบาทของพระสงฆ์มีความสำคัญมากในการให้การศึกษากับลูกหลานของคนในชุมชน แต่ทุกวันนี้การศึกษาถูกกำหนดโดยที่รัฐ โรงเรียนได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้น เด็กทุกคนทำให้เป็นคนไทยมากขึ้นต้องเข้าไปอยู่ในระบบการเรียนการสอนแบบของรัฐไทย ให้มี

การศึกษาแบบคนไทยทั่วประเทศ ให้ได้ชัดเจื่องแบบนักเรียน ให้พูดและเขียนภาษาไทย ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้จึงทำให้การถ่ายทอดการสืบ知识ในสิ่งที่มีคุณค่าอันดีงามของชนเผ่าจึงถูกลดบทบาทและถูกละเลยไป เพราะบทบาทของพ่อแม่ปู่ย่าตายายได้มีความสำคัญลดลงในวิถีชีวิตประจำวัน ความรู้แบบเก่าๆและการศึกษาแบบเก่าๆที่มีการเรียนการสอนในวัดที่มีพระภิกษุสงฆ์ทำหน้าที่โดยตรงจึงถูกลดบทบาทหน้าที่ค. หน่วยงานจากภายนอกหรือนักท่องเที่ยวทั้งนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ที่ได้เข้ามาในพื้นที่ได้แล้วนำเอาวัฒนธรรมจากภายนอกเข้ามาโดยปราศจากการเรียนรู้ วัฒนธรรมของชุมชนและขาดการปฏิบัติตัวให้เหมาะสมให้สอดคล้องกับประเพณีดั้งเดิมของชุมชน เหตุการณ์สถานการณ์เกี่ยวกับเรื่องนี้ได้เกิดขึ้นอยู่บ่อยๆ เพราะพื้นที่ของชนเผ่าจะเป็นพื้นที่ที่นักท่องเที่ยวจากภายนอกโดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศได้เข้ามาเยี่ยมชมมาก กลุ่มคนจำนวนมากได้อธิบายว่าเป็นพวกริมทางที่ทำลายสิ่งดีงามของชุมชน นักท่องเที่ยวบางคนไม่ได้เรียนรู้ในสิ่งที่ควรจะประพฤติปฏิบัติในทางที่เหมาะสม เช่น นุ่ง กางเกงขาสั้น จู๊ปigrain ไหว้พระพุทธรูปและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่บนวัด ซึ่งในความหมายของชุมชนวัดเป็นสถานที่ที่คนภายในชุมชนได้ให้ความเคารพมาก เพราะเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา

ง. ประเพณีความเชื่อต่างๆ ได้เปลี่ยนแปลงไป โดยมีสาเหตุมาจากโครงการพัฒนาต่างๆ ของภาครัฐที่เข้ามาส่งเสริม โดยปราศจากความเข้าใจเกี่ยวกับประเพณีข้อห้ามความเชื่อที่มีอยู่ ทำให้ประเพณีข้อห้ามดังเดิมที่เคร่งครัดหลายประการต้องถูกละเว้นในการปฏิบัติ เช่น พื้นที่หมู่บ้านสะเนพ่อง หมู่บ้านที่ໄล่ป้า หมู่บ้านกองม่องทะ หมู่บ้านจะแก ในเขตต. ໄล่โว ที่เป็นพื้นที่ที่มีการตั้งโรงเรียนของรัฐ ทางเจ้าหน้าที่ของรัฐได้พยายามส่งเสริม ชาวบ้านให้เลี้ยงหมู เลี้ยงไก่ ให้ชาวบ้านกินหมูกินไก่ แต่ตามข้อห้ามความเชื่อในประเพณีดังเดิมของคนในชนเผ่า จะนำของกลุ่มนั้นบดถือความเชื่อด้วยขาวเชื่อว่า “จุ่งยุ” ได้ เคยกล่าวเอาไว้ว่าขอให้ชาวชนเผ่าจะได้เลิกเลี้ยงหมู เลิกเลี้ยงไก่ และห้ามกินหมู ห้ามกินไก่ เป็นเรื่องของข้อห้ามความเชื่อที่ได้รับการปฏิบัติสืบทอดกันมาหลายชั่วงอายุคน แต่ ทุกวันนี้ภาพที่ทุกคนได้เห็นคือได้มีหลายหน่วยงานได้เข้ามาส่งเสริมในสิ่งที่ขัดแย้งกับ ข้อห้ามความเชื่อแบบดั้งเดิมมากขึ้น

จ. ชาวเผ่าจะไม่อาจขัดขวางหรือปฏิเสธวัฒนธรรมจากภายนอกทั้งที่ตนเองไม่เห็นด้วย

เช่น ในหลายพื้นที่ โครงการต่างๆ ของรัฐและของหน่วยงานองค์กรพัฒนาเอกชนที่ได้เข้ามาส่งเสริมแบบทำลายมากขึ้น รวมทั้งในชุมชนก็มีคนหลายประเภท บางกลุ่มต้องการรับเอวัฒนธรรมจากภายนอกอย่างรวดเร็วโดยไม่ได้มีการศึกษาให้รู้เท่าทัน บางกลุ่มก็เฝ้ามองดูอยู่โดยเป็นกลุ่มที่พร้อมจะเปลี่ยนแปลงถ้าหากกระแสใหม่มาแรงกว่ากัน แต่ก็เป็นกลุ่มที่ไม่ได้คิดว่าจะรับหรือไม่ได้คิดว่าจะปฏิเสธ จัดได้ว่าเป็นกลุ่มคนที่มีจำนวนมากที่สุดในชุมชน ยังมีกลุ่มคนที่มีจำนวนน้อยซึ่งได้ปฏิเสธวิถีชีวิตแบบสมัยใหม่ เพราะคิดว่าไม่ถูกต้องตามหลักคำสอนของคนในรุ่นของบรรพบุรุษ ดังนั้น โดยภาพรวมของชุมชนจึงเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสของการพัฒนาที่แรงกว่า แต่ทั้งหมดเดียวกันก็ยังคงมีบางภาพที่ยังคงสะท้อนถึงการใช้ชีวิตแบบดั้งเดิมอยู่บ้าง ซึ่งเป็นกลุ่มคนจำนวนน้อยในชุมชน

ณ. คนรุ่นใหม่กำลังรับเอวัฒนธรรมจากภายนอกสูงขึ้น นับตั้งแต่สังคมคนเพื่อนมีความเชื่อมโยงกับสังคมภายนอกมากขึ้น ทำให้ชีวิตของคนในชุมชนต้องเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เยาวชนเป็นกลุ่มคนที่ได้รับอิทธิพลจากกระแสเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ในหลายพื้นที่ที่มีการติดต่อกับสังคมภายนอกหลากหลายก็เกิดเหตุการณ์อย่างนี้ เช่น เด็กนักเรียนเมื่อเรียนหนังสือจบการศึกษาชั้นป.6 ก็ออกจากโรงเรียนเพราะพ่อแม่ไม่มีเงินส่งให้ลูกไปเรียนต่อ เด็กเหล่านี้โดยเฉพาะเด็กผู้หญิงมักจะไปทำงานทำในเมือง โดยจะมีนายหน้าซึ่งบางครั้งก็เป็นคนในหมู่บ้านเดียวกันหรือบางครั้งก็เป็นคนจากภายนอกเข้ามาติดต่อพ่อแม่ของเด็กๆ และมักจะบอกกับพ่อแม่ของเด็กๆ ว่าถ้าหากให้ลูกไปทำงานในเมืองก็จะมีเงินมากขึ้น พ่อแม่หลายคนเห็นด้วยกับคำซักจุ่งดังกล่าวจึงได้ส่งลูกไปทำงานตามในเมือง เช่น ในตัวอำเภอสังขละบุรี หรือตัวจังหวัดกาญจนบุรี หรืออาจจะเป็นที่กรุงเทพฯ หรือที่ต่างจังหวัดต่างๆ นักวิจัยของโครงการได้สอบถามความเป็นไปต่างๆ จากรุ่นเดิมเด็กเหล่านี้พบว่า เด็กผู้หญิงส่วนใหญ่ไปทำงานรับใช้ตามบ้านเจ้ายหรือบ้านคนมีเงิน จำพวกข้าราชการ หรือบ้างคนก็เป็นพนักงานตามร้านอาหาร ได้เงินเดือนแล้วก็จะส่งเงินกลับมาให้พ่อแม่ เมื่อลูกคนอื่นเห็นว่าลูกบ้านนี้มีเงินส่งเสียที่บ้าน ก็จะติดตามกันไปทำงานในเมือง เป็นภาพของแรงงานนอกระบบ ดูเหมือนว่าเป็นภาระคนที่คนออกไปทำงานในเมือง แต่ถ้าหากวิเคราะห์ให้ชัดเจนจะพบว่าวิถีชีวิตของกลุ่มผู้ใช้งานเหล่านี้ได้หลุดลอยไปจากฐานชีวิตอันดั้งเดิมของชุมชน เด็กหลายคนไปทำงานในเมืองเมื่อกลับมาอยู่ในชุมชนทำให้คุ้นเคยชีวิตแบบชาวไร่ช้านาอันเป็นวิถีของบรรพ

บุรุษ และขณะเดียวกันก็ปฏิเสธที่จะกลับมาใช้แรงงานตามท้องไหร่ท้องนา เพราะการใช้ชีวิตในเมืองมันแตกต่างจากการใช้ชีวิตในป่า สิ่งที่เกิดขึ้นเหล่านี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงกระแสของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชนอีกมิติหนึ่งที่น่าสนใจ เมื่อเด็กกลุ่มนี้ไปทำงานในเมืองจึงกลายเป็นข้อเปรียบเทียบกับคนที่ไม่ได้ไปอยู่ในเมือง เมื่อเด็กที่ไปทำงานในเมืองกลับมาจะมีเลือดผ้าขาวๆ มีสร้อยคอทองคำเป็นเครื่องประดับ มีเงินกลับมาซ่อนอยู่แม่สร้างบ้านหลังใหญ่หลังคางสังกะสีทดแทนบ้านแบบเก่าที่เป็นบ้านไม้ไผ่ เมื่อเกิดภาพความเปรียบเทียบ ทำให้เด็กรุ่นใหม่เมื่อจบป.6 ก็จะไปทำงานตามคนรุ่นพี่ๆ ที่ไปอยู่ในเมือง เด็กเหล่านี้เมื่อกลับมาหมู่บ้านก็มักจะอายที่จะบอกว่าตัวเองเป็นคนของชนเผ่า บางคนอายที่จะสวมใส่เสื้อผ้าของชนเผ่า ความคิดต่างๆถูกทำให้เป็นคนเมืองมากขึ้น ความลั่นສลายทางวัฒนธรรมจึงเกิดขึ้น วิถีชีวิตเก่าๆที่เคยมีคุณค่าในสังคมของชนเผ่ากลับถูกมองว่าเป็นสิ่งที่ด้อยค่า ไม่มีความภาคภูมิใจสำหรับเยาวชนคนรุ่นใหม่

การอธิบายภัยใต้กรอบคิด”เรียเจียเวะ”

ก. การรุกคืบเข้ามาของกลไกการปกครองของฝ่ายรัฐ ทั้งการปกครองส่วนภูมิภาคและส่วนห้องถิน (อบต.) ที่ทำให้ชาวบ้านหลายรายได้เปลี่ยนแปลงสถานภาพเป็นผู้นำทางการเมืองและกลายเป็นตัวแทนของฝ่ายอำนาจจารัส្តในการนำโครงการพัฒนาต่างๆเข้าสู่หมู่บ้าน และกลายเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลที่สามารถเข้าถึงข้อมูล เข้าถึงผลประโยชน์และทรัพยากรของรัฐได้มากกว่าชาวบ้านทั่วไป ขณะเดียวกันในชุมชนก็ยังไม่มีกลไกที่จะทำให้คนส่วนใหญ่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมกำหนดหรือตรวจสอบโครงการพัฒนาต่างๆที่เข้ามา ทำให้โครงการพัฒนาต่างๆไม่สอดคล้องกับความต้องการหรือไม่มีประโยชน์ต่อชุมชนเท่าที่ควร โครงการพัฒนาต่างๆจะมุ่งเน้นไปที่การก่อสร้างอาคารอสังหาริมทรัพย์ที่ต้องใช้เงินบประมาณจำนวนมาก เช่น สร้างอาคารอนกประสงค์ ก่อสร้างสะพานคอนกรีต

ข. การจำกัดพื้นที่ในการทำไร่ชาจากเจ้าหน้าที่ป่าไม้ที่ได้เข้ามาควบคุมมากขึ้น เจ้าหน้าที่ป่าไม้ได้เข้ามาวางเขตพื้นที่ทำการของชาวบ้านมากขึ้น โดยให้ทำไร่ชาที่มีอายุน้อย และกล่าวหาว่าชาวบ้านบุกรุกทำลายป่ามากขึ้น แต่สภาพความเป็นจริงชาวบ้านได้ทำไร่ชาในพื้นที่ที่เคยทำมาก่อน การทำไร่ชาเป็นการพักฟื้นเพื่อทึ่งให้สภาพดินและสภาพป่าไม้มีความอุดมสมบูรณ์เหมือนเดิม ชาวไร่จะทำไร่แล้วปล่อยพื้นที่นั้นทิ้งไว้ประมาณ 3 ปี 5 ปี 7 ปีบางรายอาจทิ้งไว้นานถึง 10 ปี แล้วถึงจะกลับมาทำใหม่อีกครั้ง ในช่วงที่ป่าถูกพักฟื้น ทางเจ้าหน้าที่ป่าไม้มีมือตรวจสภาพพื้นที่ป่าก็จะมองว่า嫩น้ำคือสภาพ

พื้นที่ป่าที่อุดมสมบูรณ์ เมื่อชาวบ้านกลับมาทำไร่อีกครั้งในพื้นที่ไร่ชาวดิม จึงถูกกล่าวว่าจากเจ้าหน้าที่ป่าไม้ชาวบ้านบุกรุกทำลายป่า ทั้งที่ในข้อเท็จจริงความหมายว่า “ป่า” ในสายตาของเจ้าหน้าที่ป่าไม้ นั่นคือความหมายของ “พื้นที่ไร่ชาวดิม” ในสายตาของชาวบ้าน ดังนั้นด้วยแนวคิดและความไม่เข้าใจต่อ กันระหว่างชาวบ้านกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทำให้ชาวบ้านกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้จึงยืนอยู่กันคนละมุมมองและมีความขัดแย้งต่อ กันโดยตลอด เจ้าหน้าที่ป่าไม้ยึดถือกฎหมายในการปฏิบัติหน้าที่ ชาวบ้านยึดกฎหมายที่ข้อห้ามความเชื่อในการดำรงชีวิต ไม่มีผู้ใดผิดหรือผู้ใดถูก เพราะยึดถือติกาคนละอย่างกัน

ค. ปัญหาสิทธิการอยู่อาศัยและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร คนในพื้นที่ศึกษามักกูดตัดสินใจและถูกกำหนดชะตาชีวิตแทนจากผู้ที่มีอำนาจมาโดยตลอด ผู้ที่มีอำนาจได้ให้สิทธิชาวบ้านมากน้อยแค่ไหน ที่ผ่านมาเป็นการจัดการแบบรวมศูนย์กลางของการใช้อำนาจ เช่น การประกาศพื้นที่ทุ่งใหญ่ในเรศวรเป็นเขตราชอาณาจักร พื้นที่ที่ต้องอยู่ภายใต้กฎหมายอนุรักษ์ และต่อมานีการประกาศว่าพื้นที่ทุ่งใหญ่ในเรศวรเป็นมรดกทางธรรมชาติของโลกเมื่อปี พ.ศ.2517 ทำให้ชาวบ้านในพื้นที่ต้องอยู่ภายใต้กฎหมายอนุรักษ์ และต่อมานีการประกาศว่าพื้นที่ทุ่งใหญ่ในเรศวรเป็นมรดกทางธรรมชาติของโลกเมื่อปี พ.ศ.2534 หลังจากนั้นชาวบ้านจะถูกกล่าวว่าหมายโดยตลอดว่าเป็นผู้ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และชาวบ้านถูกจำกัดสิทธิในการใช้ชีวิตในด้านการทำอาหารในหลายประการ ด้วยความคิดจากผู้ที่มีอำนาจที่มองว่าคนอยู่ร่วมกับป่าไม้ได้เพราะถ้ำหากยังมีคนป่าก็จะถูกทำลาย ในขณะเดียวกันในมุมมองของชาวบ้านมองว่าคนไม่ได้เป็นผู้ทำลายป่า เพราะที่ผ่านมาถ้าหากคนที่อาศัยอยู่ในป่าเป็นผู้ทำลายป่าจริงตามที่ขอกล่าวหาทุกวันนี้ก็คงไม่มีป่าเหลือเอาก็ให้ทางรัฐได้ประกาศเป็นเขตราชอาณาจักรนี้แล้ว การประกาศเป็นมรดกทางธรรมชาติของโลก ดังนั้นด้วยวิธีคิดวิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาต่างๆ ที่ได้มีการถ่ายทอดจากรุ่นต่อรุ่น การยึดถือปฏิบัติตามข้อห้ามความเชื่อต่างๆ จึงพิสูจน์ได้ว่าคนที่อาศัยอยู่ในป่าทุ่งใหญ่ในเรศวร ไม่ได้เป็นผู้ทำลายป่าตามที่รัฐกล่าวหมายโดยตลอด รัฐควรจะมีความเข้าใจและควรจะศึกษาวิธีคิดวิธีปฏิบัติตามภูมิปัญญาความเชื่อของชาวบ้านบ้าง เพื่อที่จะได้อยู่ร่วมกันแบบสงบสุข

ง. สิทธิการจัดการใช้ประโยชน์การปกป้องรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ทราบได้ก็ตามที่รัฐยังคงใช้อำนาจแบบรวมศูนย์ในเรื่องการจัดการการใช้ประโยชน์และการปกป้องการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ทราบนั้นชาวบ้านก็ไม่ได้รับสิทธิอย่างแท้จริงในการปกป้องการใช้ประโยชน์ในเรื่องของทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงประเด็นต่างๆ เช่น การหา

ความจริง ข้อมูลงานวิจัยเพื่อการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์กีฏภัทฯ ให้เป็น โดยกลุ่มนบุคคลจากภายนอก นักวิชาการ แต่ชาวบ้านไม่ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจหรือการค้นหาการอนุรักษ์ความเป็นจริงที่เกิดขึ้น และหลังจากนั้นที่งานวิจัยหรือการศึกษาได้ศึกษาอุกมาเล็กลายเป็นว่าชาวบ้านเป็นผู้กู้ภัยตัดสินว่าเป็นผู้ทำลายความหลากหลายทางชีวภาพ การวิจัยส่วนใหญ่ที่เข้ามาศึกษาในพื้นที่ไม่ได้มีการดำเนินถึงผลประโยชน์ของชุมชนในแต่ละระบบนิเวศชุมชนท้องถิ่น แต่เป็นการวิจัยเพื่อที่จะเข้ามาทำลายชุมชนในอนาคต นั่นเอง

๑. การปักป้องทรัพย์สินทางปัญญา ที่ผ่านมานี้ชาวบ้านไม่อาจป้องกันการเข้ามาขโมยภูมิปัญญาความรู้และทรัพยากรพันธุกรรมเกี่ยวกับการจดสิทธิบัตรได้ การจดสิทธิบัตรทรัพย์สินทางปัญญาและทรัพยากรพันธุกรรมไม่สามารถทำได้ เนื่องจากชาวบ้านขาดนักวิชาการที่จะปักป้องทรัพย์สินทางปัญญาของชุมชนท้องถิ่นได้ เพราะขาดความรู้ขาดความเข้าใจในกลไกหรือในวิธีคิดว่าการศึกษานี้จะมีผลกระทบอย่างไรกับชุมชนของตัวเองบ้างรวมทั้งการถ่ายทอดด้านเทคโนโลยีจากการเข้ามาศึกษาวิจัยเพื่อใช้ประโยชน์จากนักวิจัยชาวต่างชาตินั้นก็ไม่ได้สร้างความเข้าใจที่ชัดเจนให้กับชาวบ้านว่าผลของการวิจัยนี้ ได้มีประโยชน์อย่างไรบ้างกับชุมชน

การอนุรักษ์ภายใต้กรอบคิด "ลือกาเวะ"

ความพยายามในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนจากนโยบายและแนวทางการจัดการป่าของเจ้าหน้าที่ของรัฐนี้ ชาวบ้านได้ใช้วิธีการควบคู่กันไปนั่นคือการที่ชาวบ้านพยายามทำความเข้าใจกับคนทั้งภายในและภายนอกชุมชนเกี่ยวกับวิถีการผลิตโดยใช้ระบบไร่หมุนเวียนว่าได้มีความเอื้อประโยชน์ต่อการรักษาความสมดุลย์ของรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพอย่างไร ในหลายพื้นที่ของชุมชนทุ่งใหญ่นเรศวร เช่น หมู่บ้านจะแก หมู่บ้านเถาะ สะเดิง หมู่บ้านกองม่องทะ ได้มีการจัดประชุมเวทีชาวบ้านเพื่อคิดค้นหาวิธีในการอนุรักษ์กับสังคมภายนอก ชาวบ้านได้ร่วมมือในการจัดทำแผนแม่บทของชุมชนขึ้นมา เพื่อที่จะอนุรักษ์วิถีชีวิตของชาวบ้านเป็นอย่างไร การทำไร่หมุนเวียนมีการใช้พื้นที่มากน้อยแค่ไหน ความต้องการที่แท้จริงของชาวบ้านคืออะไร อะไรคือสิ่งที่ชาวบ้านต้องการให้หน่วยงานของรัฐและจากองค์กรภายนอกให้เข้ามาส่งเสริมช่วยเหลือ ซึ่งผลจากการจัดเวทีก็จะทำให้ได้ข้อสรุปชุดหนึ่งที่จะใช้เป็นข้ออ้างยันกับทางเจ้าหน้าที่ของภาครัฐว่าชาวบ้านไม่ได้เป็นผู้ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และ

การทำไร่หมุนเวียนของชาวบ้านแบบดั้งเดิมนั้นได้พิสูจน์ให้เห็นว่าเป็นการรักษาความสมดุลย์ของธรรมชาติได้

การปรับตัวโครงสร้างของลือกาวะมีความสำคัญมาก เพื่อเป็นการจัดการแก้ปัญหาระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชน เช่น การคิดค้นหารูปแบบการผลิตใหม่ๆที่ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติตามที่เจ้าหน้าที่ของรัฐกล่าวหา ในบางพื้นที่ เช่น ที่หมู่บ้านเกาะสะเดิงชาวบ้านได้ทดลองในการใช้รูปแบบการผลิตแบบทำงานเพื่อทดแทนพื้นที่การทำไร่ เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ที่ได้เข้ามาจำกัดสิทธิ์ทำกินของชาวบ้าน โดยที่หมู่บ้านนี้แกนนำชาวบ้านภายใต้กลุ่มนอกรัฐป่าตันนำได้ทำการรวบรวมสมาชิกประมาณ 5 ครอบครัวเพื่อทดลองการทำงานในรูปแบบการทำงานรวม ซึ่งพื้นที่การทำงานรวมก็เหมือนกับวิธีคิดของการทำไร่หมุนเวียนที่ยึดถือกันตามความเชื่อว่าแผ่นดินนี้ไม่มีใครเป็นเจ้าของ ดังนั้น โครงการทำงานของชาวบ้านเกาะสะเดิงจึงเกิดขึ้นเพื่อที่จะลดปัญหาความขัดแย้งกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ที่กล่าวหาทุกปีว่าชาวบ้านบุกรุกพื้นที่ป่าทำไร่เลื่อนลอยและเป็นผู้ทำลายสิ่งแวดล้อม ดังนั้นแนวคิดเรื่องการทำงานจึงเป็นวิธีคิดและแนวทางในการปรับตัวของชาวบ้านและเป็นการทำให้ชาวบ้านได้มีข้าวกินอย่างเพียงพอและไม่สร้างความขัดแย้งกับเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วย

เช่นเดียวกันที่หมู่บ้านໄลโว-ชาราวะ ได้มีการปรับตัวจากการทำไร่เปลี่ยนมาเป็นการทำงานจำนวน 5 ครอบครัว ในช่วงเวลาเมื่อพ.ศ.2541 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันที่ชาวบ้านเห็นด้วยการทำนาว่าเป็นวิธีการที่ลดความขัดแย้งกับเจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ เพราะที่ผ่านมาเจ้าหน้าที่ป่าไม้ตั้งข้อกล่าวหามาโดยตลอดว่าชาวบ้านใช้พื้นที่ทำไร่นั้นได้เป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและยังได้เข้ามาจำกัดวงเขตพื้นที่ทำกินของชาวบ้าน ทำให้ชาวบ้านมีพื้นที่ทำไร่ลดลงและทำให้เกิดปัญหาความเดือดร้อนชาวบ้านมีปัญหาข้าวไม่พอกิน การปรับตัวภายใต้โครงสร้างของลือกาวะจึงมีความสำคัญมาก และมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความระมัดระวัง ถ้าหากมีการปรับตัวที่เกินเลยไปก็จะทำให้ความเชื่อดั้งเดิมเกี่ยวกับข้อห้ามความเชื่อในเรื่องการทำไร่หมุนเวียนก็จะหายไปด้วย อาจจะส่งผลให้ภูมิปัญญาความรู้ที่ได้สั่งสมกันมากรุ่นบรรพบุรุษก็จะหายไปด้วย สืบเนื่องด้วยรูปแบบการพัฒนาต่างๆที่เข้ามายากภายนอกได้สร้างผลกระทบกับโครงสร้างของชุมชนทั้ง 3 เวลา หมายถึงลือกาวะ ถุ่เมียเวะ เรียเจียเวะ ทำให้เกิดความตื่นตัวในกลุ่มต่างๆของชุมชน เช่น ผู้เฒ่าผู้แก่ ผู้นำพิธีกรรม เยาวชน กลุ่มผู้หญิง

ผู้นำทางการ และพระภิกษุสงฆ์ กลุ่มต่างๆดังกล่าวได้สร้างกระบวนการเคลื่อนไหว ประสานกันภายในอย่างไม่เป็นทางการ เพื่อเป็นการฟื้นฟูปฏิรูปการศึกษาและวัฒนธรรม อันมีนัยยะถึงการได้กลับกับกลไกอ่านอาจารย์ที่เข้ามามีบทบาทในชุมชน ทั้งนี้เป็นการขับเคลื่อนชุมชนเพื่อที่จะยึดเอาพื้นที่ทางวัฒนธรรมกลับคืนมา

นับตั้งแต่การศึกษาของภาครัฐได้เข้ามาในพื้นที่สังฆภูมิภาคไทย ได้เกิดโรงเรียนสอนภาษาไทยในหลายชุมชน แต่เดิมศูนย์รวมการศึกษาอยู่ที่วัดมีพระภิกษุสงฆ์เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ พ่อแม่ก็จะเอาลูกหลานไปฝากไว้กับพระให้เป็นลูกศิษย์วัด จนถึงเวลา ก็บวชเป็นสามเณร เป็นซึ่เป็นพระภิกษุ แต่เมื่อโรงเรียนของรัฐเข้ามา ศูนย์รวมการศึกษาได้ถูกแบ่งออกเป็นสองส่วน คือส่วนแรกมีการเรียนการสอนแบบดั้งเดิมซึ่งมีพระภิกษุเป็นผู้ทำหน้าที่หลักในการเรียนการสอนอยู่ที่วัด ส่วนที่สองคือโรงเรียนสอนภาษาไทยที่มีการเรียนการสอนอยู่ในหลายชุมชน เช่น โรงเรียนบ้านกองม่องทะ โรงเรียนบ้านหินตึ้ง ที่เป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ (สปช.) นอกจากนี้ยังมีโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน (ตชด.) อีกหลายพื้นที่ เช่น โรงเรียนบ้านໄล่ล่องคู่ โรงเรียนบ้านม่องควะ โรงเรียนบ้านแม่จันทะ โรงเรียนบ้านสะเนพ่อง โรงเรียนบ้านทิไล่ป้า และนอกจากนี้ยังมีการเรียนการสอนแบบศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) เป็นต้น

รูปแบบการศึกษาจากข้างนอกได้ขยายตัวเข้ามาในชุมชนมากขึ้นดังกล่าว ทำให้พระภิกษุสงฆ์และกลุ่มผู้เฒ่าผู้รู้ ร่วมสนับสนุนพูดคุยกันและให้ได้ทางวัดทำการขยายพื้นที่การเรียนการสอนภาษาของท้องถิ่นให้มากขึ้น มีพระภิกษุเป็นผู้ทำหน้าที่สอนโดยเริ่มต้นที่วัดกองม่องทะ มีทั้งพระภิกษุสามเณรแม่ชีและเยาวชนหญิงชายให้ความสนใจในการเรียนรู้ศึกษาจำนวนมาก ส่วนเด็กที่ยังคงเรียนอยู่ในโรงเรียนของรัฐก็จะมาเรียนภาษาท้องถิ่นในช่วงเวลาปิดเทอม ส่วนที่วัดอื่นๆ เช่น ที่วัดสะเนพ่อง วัดเกาะสะเดียง วัดໄล่โว่ วัดทิไล่ป้า ก็ได้มีความพยายามให้มีการศึกษาภาษาพูดภาษาเขียนแบบท้องถิ่นมากขึ้น หลังจากนี้เมื่อเห็นว่าวัดได้ทำหน้าที่เป็นบทบาทหลักแล้ว ก็ได้ข้อสรุปว่าควรจะมีการขยายพื้นที่ทางการศึกษาในชุมชนด้วย ได้มีข้อตกลงว่าขยายในเขต 4 หมู่บ้าน ในพื้นที่ตำบลໄล่โว่ คือ บ้านเกาะสะเดียง บ้านໄล่โว่-ชาราวะ บ้านทิไล่ป้า บ้านจะแก นอกจากนี้ยังมีการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมเรื่องแนวคิดข้อห้ามความเชื่อ จารีตประเพณี ขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรมทั้งของศาสนาพุทธและของความเชื่อแบบตะ浩ะ

โคว เพื่อนำมาปรับใช้ในการปฏิรูปการศึกษาและวัฒนธรรม ผู้รู้ในชุมชนเห็นว่าการปฏิรูปจะมีความสมบูรณ์ได้จะต้องประกอบด้วยภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ภาคทฤษฎีนี้ได้เคยมีมาแล้วอย่างสมบูรณ์ แต่ภาคปฏิบัติต่างหากที่ยังไม่ถึง

ถ้าหากจะมองข้อนกลับไปในด้านการเรียนการสอนของชนเผ่าฯ ในอดีตนั้น คนในชนเผ่าได้ออกไปบวชเรียนข้างนอกที่ประเทศพม่าบ้าง เช่นที่เมืองมัณฑะเลย์ ถ้าหากในคริสต์จีบุกการศึกษาจากเมืองมัณฑะเลย์ถือว่าเป็นผู้ที่มีความรู้สูงมาก ส่วนในประเทศไทยคนจะออกไปบวชกันที่อำเภอโพธาราม จ.ราชบุรี ซึ่งเป็นวัดมอญ เมื่อจบการศึกษาที่จะกลับมาอยู่พื้นที่ที่เหมือนเดิม นอกจากนี้ยังมีรูปแบบการเรียนการสอนที่เป็นการถ่ายทอดระดับครัวเรือน บางบ้านมีข้อห้ามว่าลูกผู้ชายจะต้องไปเรียนศึกษาหาความรู้จากที่อื่น ผู้ที่เป็นแม่จะไม่ถ่ายทอดวิชาความรู้ให้ ความรู้ต่างๆเหล่านี้หมายถึง เวทมนตร์คถา การรักษาโรคด้วยสมุนไพร ส่วนลูกผู้หญิงจะเรียนรู้จากครอบครัว พ่อแม่เป็นผู้ถ่ายทอดให้ เป็นการเอาความรู้นั้นมาเพิ่มเติมเข้าด้วยกันจากลูกผู้ชายที่ไปศึกษากอกพื้นที่ ในครอบครัวเดียวกันจะเป็นการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถและความรู้บางอย่าง ได้ถูกนำมาปฏิบัติและเป็นตัวแบ่งบทบาทระหว่างหญิง-ชายอย่างชัดเจน เรื่องฟื้นฟื้นหัตถกรรมเป็นเรื่องของลูกผู้หญิง เช่น เรื่องการทำผ้า ส่วนเรื่องการจักสานโดยส่วนมากจะเป็นบทบาทของผู้ชาย รวมไปถึงเครื่องทำมาหากินต่างๆ เช่น เครื่องมือดักปลา ซึ่งเหล่านี้เป็นความรู้เพื่อการยังชีพในครัวเรือนและเป็นวิถีชีวิตที่สามารถทำให้ดำรงอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

นอกจากนี้ความรู้ในด้านการรักษาโรคด้วยสมุนไพร ก็จะมีผู้ที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญ เช่น พุกกะบ่อง ที่หมู่บ้านทิ่ลีป้า มีความเชี่ยวชาญเรื่องการผสมตัวยาสมุนไพร นายหม่องย่องมุง ที่หมู่บ้านที่มูคี มีความเชี่ยวชาญด้านบทเพลงและแนวคิดด้านพุทธประชญา พูเนปีอะ หมู่บ้านໄลโว-ชา拉瓦ะ มีความรู้เรื่องการดูลายมือ การดูลักษณะบุคคลและการช่วยรักษาให้คนที่ไม่มีลูกสามารถมีลูกได้ด้วยการใช้วิธีการไส้ศาสตร์ ส่วนเรื่องบทบาทของการทำคลอดจะเป็นบทบาทของผู้หญิงมากกว่าเรียกว่า หมอดำแย (อีไม้) โดยจะมีกันทุกชุมชน เช่น ที่บ้านสะเนพ่องมีอีไม้คือ หน่องปี้ ยายช่วยเปรี้ยว ที่หมู่บ้านกองม่องทะ อีไม้คือ หน่องโพ่เกร ที่หมู่บ้านจะแก อีไม้คือ ยายมะเหย่ง ที่บ้านเกริงโน่ อีไม้คือ ยายหน่องเจลี ดังนั้นจะเห็นได้ว่าองค์ความรู้ในชุมชนมีการสืบทอดและมีการถ่ายทอดในระดับครัวเรือน

แต่ในช่วงเวลาไม่เกิน 50 ปี (ภายในช่วงเวลา พ.ศ.2495) ผู้รู้ได้ล้มตายลงไปอย่างน่าใจหาย ทั้งพระภิกษุสงฆ์และผู้รู้ที่เก่งๆที่เป็นชาวบ้านด้วย ความรู้ความสามารถต่างๆ ได้สูญหายไปกับผู้ตายด้วย เช่น ด้านสมุนไพร ด้านเวทมนตร์ค้าขาย ด้านการจัดงาน การถกทองลายผ้า รวมถึงผู้นำในการประกอบพิธีความเชื่อแบบตะหละโโคก์ได้สูญหายไป ทำให้เกิดผลกระทบกับชุมชนมาก เมื่อปี พ.ศ.2527 กลุ่มผู้เฒ่าในพื้นที่จำนวน 4 คนคือ นายยะยะจง เสดตพันธุ์ บ้านสะเนพ่อง นายย่องชา บ้านกองม่อง ทะ นายเนสต่อง บ้านໄล่าวบ่อง นายเวียชา สังข์ลาหารบ้านสะเนพ่อง ได้ร่วมกันรื้อฟื้นพิธีกรรมในพื้นที่ศักดิสิทธิ์อีกครั้ง โดยได้มีการคัดเลือกอาสามีภารยาสามัญที่เป็นคู่ผัวเดียวเมียเดียว ได้แก่ คุณจากหมู่บ้านกองม่องทะ 1 คู่ คุณจากหมู่บ้านเกาะเดิง 1 คู่ และคุณจากหมู่บ้านสะเนพ่อง 1 คู่ ขึ้นไปประกอบพิธีกรรมที่บริเวณ “ไล้เทาเจียะ” อันเป็นบริเวณสถานที่เป็นพื้นที่ศักดิสิทธิ์ และได้มีการประกอบพิธีกรรมนี้ต่อเนื่องกันมาเป็นระยะเวลา 5 ปี (พ.ศ.2527-พ.ศ.2531)

หลังจากนั้นผู้เฒ่าได้ขยับสถานที่ในการประกอบพิธีกรรมจาก “ไล้เทาเจียะ” มาทำพิธีกรรมที่ “ไล่าวบ่อง” เนื่องจากบริเวณพื้นที่ “ไล้เทาเจียะ” เป็นพื้นที่ศักดิสิทธิ์สำหรับคนที่อยู่ในพื้นที่สังฆะ ไ泰เท่านั้น และไม่ได้มีการเปิดเผยแพร่กับสังคมภายนอก หรือบุคคลภายนอก การประกอบพิธีกรรมจึงเป็นการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อของคนในบริเวณสังฆะ ไ泰เท่านั้น ไม่ได้เปิดให้บุคคลภายนอกเข้าร่วมแต่อย่างใด ดังนั้นในนัยยะความหมายนี้จึงหมายถึงว่าเป็นพื้นที่ปิดซึ่งหมายความว่าซึ่งไม่เปิดให้คนจากภายนอกเข้าไปร่วมพิธีกรรมอย่างเป็นทางการ เว้นแต่บุคคลนั้นเป็นผู้ที่ได้รับความไว้วางใจจากชุมชนและผู้ประกอบพิธีกรรมพิจารณาแล้วเห็นว่ามีความเหมาะสมสามารถเข้าร่วมพิธีกรรมได้ แต่การเปลี่ยนสถานที่ประกอบพิธีกรรมมาอยู่ที่บริเวณ “ไล่าวบ่อง” (อุย়ะระหว่างเส้นทางเดินหมู่บ้านสะเนพ่อง-หมู่บ้านเกาะเดิง) จะมีลักษณะพื้นที่ที่เป็นพื้นที่เปิดสามารถให้คนจากสังคมภายนอกเข้ามาร่วมประกอบพิธีกรรมได้ และมีความเชื่อว่าเป็นพื้นที่ที่เชื่อมโยงกับพื้นที่ “ไล้เทาเจียะ” ซึ่งเป็นสถานที่อันศักดิสิทธิ์ในการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อของคนที่อยู่ในพื้นที่สังฆะ ไ泰 เมื่อปี พ.ศ.2540 ในชุมชนหุ่งใหญ่นเรศวร ได้เกิดความเคลื่อนไหวในเรื่องแนวความคิดทางด้านวัฒนธรรม ได้มีการรวมตัวกันของแกนนำจากแต่ละชุมชน เป็นความสมัครใจที่จะลุกขึ้นทำงานกันเอง ได้มีการรวมรวมอาปัญญาชนของแต่ละชุมชนตั้งขึ้น

เป็นคณะกรรมการเพื่อการศึกษาและวัฒนธรรมของชุมชนทุ่งใหญ่นเรศวร เพื่อทำการรื้อฟื้นวัฒนธรรมภูมิปัญญาและคำสอนของบรรพนธุรุณเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติของคนรุ่นหลัง คณะกรรมการดังกล่าวได้ทำงานเคลื่อนไหวในด้านต่างๆ อันประกอบด้วยคณะกรรมการรับผิดชอบด้านการศึกษา ทำหน้าที่ในการรณรงค์การเรียนการสอนภาษาท้องถิ่นขึ้นมาในชุมชน มีคณะกรรมการทางด้านพิธีกรรมความเชื่อ ทำหน้าที่ในการฟื้นฟูประเพณีวัฒนธรรมความเชื่อและพิธีกรรม เพื่อให้คนในชุมชนได้หันกลับมาเห็นแก่นแท้และคุณค่าทางความเชื่อที่เริ่มจะหายไปกับการพัฒนาที่หลังไหลเข้ามายังชุมชน มีคณะกรรมการทำงานด้านสิ่งแวดล้อมรับผิดชอบเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ มีคณะกรรมการทำงานด้านสมุนไพร เพื่อเป็นการรักษาภูมิปัญญาแบบดั้งเดิมเอาไว้ในการรักษาโรคภัยไข้เจ็บ

ดังนั้น โดยภาพรวมทิศทางของชุมชนในอนาคตจะเป็นภาพของชุมชนที่มีการประทับประสานกันระหว่างแนวทางของรัฐกับแนวทางขององค์กรชุมชน พื้นที่ศึกษาของโครงการวิจัยย้อนรอยอดีตชนผ่าซูเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะพิเศษที่ชาวบ้านถึงแม่นว่าจะไม่เห็นด้วยกับทิศทางการพัฒนาของรัฐในหลายกรณี แต่ก็ไม่ได้ลูกจิ้นทำการต่อต้านเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือไม่มีการประท้วงอย่างรุนแรงที่หน้าทำเนียบรัฐบาล เมื่อกับกลุ่มสมัชชาคนจน การเคลื่อนไหวของกลุ่มนักคิดปัญญาชนในชุมชนจะทำงานอย่างไม่เป็นทางการ โดยในแต่ละชุมชนมักจะนักคิด นักวิเคราะห์ปัญหาของชุมชน หรือผู้รู้ที่มีความรู้ในศาสตร์วิชาด้านต่างๆ และทำงานร่วมกันโดยไม่ต้องเป็นองค์กรจัดตั้ง แต่เป็นการรับรู้กันภายในอย่างไม่เป็นทางการว่ามีโครงสร้างที่เป็นคนเคลื่อนไหวงานทางความคิดของแต่ละชุมชน จากนั้นจะมาร่วมงานกันในกรณีถ้าหากมีความขัดแย้งขึ้นรุนแรงเจ้าหน้าที่ของรัฐกับภาคประชาชน

ดังนั้นภาพประวัติศาสตร์ในอนาคตของชนผ่าซู จึงเป็นภาพที่ซ่อนทับกันระหว่างการพัฒนาตามแนวทางของรัฐที่ต้องการให้เป็นชุมชนที่ทันสมัยมีความเจริญทางด้านวัฒนธรรมกับสังคมคนเมืองทั่วไปและรัฐไทยต้องการพัฒนาให้มีสำนึกรูปแบบ “คนไทย” ขณะเดียวกันก็เป็นภาพของการเคลื่อนไหวงานทางความคิดปัญญาชนอีกกลุ่มนหนึ่งที่ทำหน้าที่วิเคราะห์ปัญหาของแต่ละชุมชน และพร้อมที่จะจับมือประสานงานกันถ้าหากมีการกระทำการทำจากภาครัฐหรือภาครุนทด้วยชุมชน ในอนาคตมีการรื้อฟื้นพิธีกรรมความเชื่อประเพณีวัฒนธรรมการเรียนการสอน

ในภาษาของตัวเองพร้อมทั้งการสร้างสำนึกร่วมใจในความเป็น “สำนึกร่องความเป็นคนของชนเผ่าฯ” ซึ่งทันกับภาคความเป็น “สำนึแบบคนไทย” ทิศทางของประวัติศาสตร์ในอนาคตของชนเผ่าฯ จึงเป็นทิศทางที่น่าสนใจ เพราะอาจจะไม่มีคนชาวยาลวัฒนธรรมหรือเป็นคนไทยทางการเมือง ในอนาคตอาจจะไม่มีพระมหิดล พระเชอราธิวงศ์ พระบรมราชูปถัมภ์ พระบรมราชโภต ฯ ไป เพราะทุกเผ่าพันธุ์คือเผ่าพันธุ์เดียวกันภายใต้ความเป็นเผ่าพันธุ์ มนุษย์ อาจจะไม่ต้องพูดถึงเรื่องของปัญหาสิทธิของชนกลุ่มน้อย หรือการละเมิดมนุษยธรรมของคนที่ชายแดน เพราะในกาลเวลาข้างหน้าทรัพยากรธรรมชาติของโลกกำลังจะหมดลง นั่นหมายถึงมนุษย์ของทุกเผ่าพันธุ์กำลังจะจบเผ่าพันธุ์ของตัวเองลงทั้งนี้มนุษย์กับธรรมชาติเป็นความสัมพันธ์แบบเชื่อมโยงต่อกัน สิ่งแวดล้อมกำลังหมดลง เพราะการทำลายจากมนุษย์ทุกชาติทุกเผ่าพันธุ์ นั่นหมายถึงว่าชีวิตของมนุษย์ทุกเผ่าพันธุ์ที่กำลังจบลง อาจจะไม่มีชนเผ่าฯ และอาจจะไม่มีคนไทย เพราะสิ่งที่ยังใหญ่ที่สุดก็คือความเป็นชาติพันธุ์นั่นคือทรัพยากรธรรมชาติและจักรวาลกำลังจะจบสิ้นลงจากการกระทำจากน้ำมือของมนุษย์ทุกเผ่าพันธุ์ หรือถ้าหากจะอธิบายแบบนักประวัติศาสตร์อาจจะหมายความได้ว่าเป็นประวัติศาสตร์แห่งความสิ้นหวังของมนุษยชาติ

หมายเหตุ บทบันทึกการเดินทางทำงานกับชนเผ่าฯ

อุดมการณ์ในการสร้างชาติของชนเผ่าฯ

บทความชื่นนี้ถูกเขียนขึ้นมาเพื่อสะท้อนความคิด อุดมการณ์และแนวทางในการสร้างชาติของชนเผ่าฯ เป็นการบันทึกผ่านปากคำของผู้เฒ่าและชนชั้นนำในชนเผ่า ลุงหม่องเป่ ผู้นำทางด้านการศึกษา ได้นั่งสนทนากับเราในยามค่ำคืนหนึ่งท่ามกลางแสงไฟจากตะเกียงดวงน้อย เราทั้งหมดเปลี่ยนความคิดเห็นกันในประเด็นอุดมการณ์ของความเป็นชาติพ่อพันธุ์ ลุงหม่องเป็นอกกว่าความเป็นชาติเป็นไปตามคำสั่งสอนมรดกทักษอดกันมาว่า คนเผ่าเราจะไม่ถือเอาของใครตัวใดตัวหนึ่น แต่ยึดเอาทุกอย่างเป็นกรรมสิทธิ์ร่วมกันตั้งแต่เงินทอง อาหารการกินและทุกสิ่งทุกอย่าง สิ่งเหล่านี้ยังคงฝังแน่นอยู่ในความคิด พวกรายึดหลักความเท่าเทียมกัน ไม่มีความต่ำสูงทางสังคม ไม่มีการยกย่องว่าใครเป็นใหญ่ แต่นับถือตามหลักการ ตามบทบาทหน้าที่ ไม่ได้ยึดหลักอำนาจในการปฏิบัติ ในการเข้าหาายึดหลักความเมตตา การกระทำใดๆ ไม่เป็นไป เพราะ

ความหวาดกลัว ดังนั้นพวกร้าวจึงไม่เคยนึกถึงบ้านเมืองในลักษณะที่เป็นประเทศหรือเขตแดน ไม่มีความต้องการที่จะยึดถือครอบครองอาณานิคมที่ได้มา เพราะว่าไม่รู้จะเอามาทำอะไร ในความหมายของพวกร้าว การอยู่ร่วมกัน กินร่วมกัน ก็เพียงพอแล้ว สำหรับสถานการณ์สังคมที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่ก่อน พวกร้าวจึงไม่ได้เกิดจากพวกร้าว แม้กระนั้น กองทัพกู้ชาติ (KNU) ก็ไม่ใช่จุดเริ่มต้นของพวกร้าว เป็นความคิดที่เกิดจากคนพม่า คนอังกฤษ จนทำให้คนชนเผ่าสกอร์ (Sgaw) ต้องจับอาวุธขึ้นมาต่อสู้ สำหรับเราที่เป็นชนเผ่าชู雍 ไม่มีความคิดในเรื่องการทำสังคม เพราะไม่รู้ว่าจะทำสังคมไปเพื่ออะไร สาเหตุที่ทำให้กองทัพกู้ชาติต่อสู้ไม่สำเร็จ ก็เนื่องมาจากอุดมการณ์ของพวกร้าวที่ยังคงยึดถือในเรื่องของการถือกรรมสิทธิ์ร่วมกัน ไม่ยึดหลักอันง่ายในการปฏิบัติ ดังนั้นจึงไม่มีความจำเป็นใดๆ ที่จะต้องมีประเทศ เพราะการอยู่ร่วมกัน กินร่วมกัน ก็เพียงพอแล้ว

“ สังคมไม่ใช่สิ่งที่เกี่ยวข้องกับพวกร้าว อุดมการณ์ของชาวชนเผ่าชู雍จะไม่มีความคิดเรื่องการทำสังคม และห้ามกระทำโดยเด็ดขาด “ เป็นคำกล่าวของลุงหม่องเป ผู้นำทางด้านการศึกษาของชนเผ่า

ลุงเนเต้อะ นักประชัญคนสำคัญของชนเผ่า เป็นผู้นำทางด้านพิธีกรรมศาสนาและความเชื่อ ได้พูดถึงประเด็นที่เกี่ยวกับ “ ประเทศ ” ของคนชาวชู雍 ว่า “ พวกร้าวชู雍ถือ เอาแผ่นดินเป็นประเทศ ไม่มีการแบ่งชนชาติ ไม่มีการขัดเส้นแบ่งอาณาเขตดินแดน เพราะถือว่าเป็นผืนแผ่นดินเดียวกัน ถ้าจะถามว่าประเทศเรารอยู่ตรงไหน ก็คิดว่า ประเทศเรารอยู่ตรงไหนก็ได้ที่เป็นแผ่นดิน “

อุดมการณ์แนวคิดเกี่ยวกับ “ ประเทศ ” ในโลกทัศน์ของคนชาวชู雍นั้น ลุงเนเต้อะ บอกว่าพวกร้าวไม่จำเป็นต้องสร้างประเทศ เพราะแผ่นดินก็คือประเทศที่ให้คนเราได้อยู่อาศัย คนเผ่าชู雍ถือเอาแผ่นดินคือผู้ให้สูงสุด ผู้ที่ลืมแผ่นดินคือผู้นรรคุณ มนุษย์ที่อื่นๆ ก็ควรจะต้องเชื่ออย่างนี้ ให้ความเคารพกับแผ่นดิน ในขณะนี้คนเผ่าชู雍กำลังต่อสู้เพื่อคืนหาสิ่งที่เป็นความจริง หัวใจของการต่อสู้คือการคืนหาสัจธรรม ถ้ายังมีคำพูดว่าในสถานการณ์ สังคมเราอยู่ในสถานะของพวกร้าวชนเผ่า จะหันกระบวนการปกปิดไปด้านหลัง เป็นนัยยะว่าเป็นแนวความคิดในการคืนหาสัจธรรม สำหรับความเห็นของลุงเนเต้อะที่มีต่อแนวทางอุดมการณ์ในการสร้างประเทศชาตินั้น ลุงกล่าวว่า “ ต้องหันหน้ากลับไปสู่ประเพณี ข้อห้าม ความเชื่อ หันมาการพคุณค่าในสิ่งที่มีอยู่แล้ว เห็นความสำคัญในครอบของศีลธรรมซึ่งเป็นหัวใจในการสร้างความสงบสุขให้เกิดขึ้นในชุมชน ”

ลุงอ่องพิโจ ผู้นำทางด้านความคิดคนสำคัญของชนเผ่าอีกคนหนึ่ง มีมุนมองทางด้านการเมืองที่น่าสนใจโดยคิดว่าเป้าหมายสูงสุดของพวกราชคือการคิดถึงพื้นที่ที่สามารถยืนอย่างเท่าเทียมกัน ต้องได้พื้นที่ตรงนั้นเสียก่อนอย่างอื่นจึงจะตามมาในภายหลัง พื้นที่ตรงนั้นอาจจะเป็นเขตแดนของชนชาติตัวเองหรืออาจจะอยู่ร่วมกับชนชาติอื่นๆได้ แต่ต้องให้ชนชาติผ่านพันธุ์เราสามารถลูกบินยืนได้อย่างเท่าเทียม สำหรับวิธีการที่จะให้ได้มาซึ่งดินแดนของตนเองมี 2 แนวทางหลักๆคือ กับแนวทางสร้างจิตสำนึกในการรักชาติ รักผ่านพันธุ์ตัวเอง กับอีกแนวทางคือแนวทางในการต่อสู้ด้วยอาวุธ ในที่นี้หมายถึงกองทัพกู้ชาติ (KNU) โดยมีวัตถุประสงค์ของการต่อสู้เพื่อเป้าหมายร่วมกันกับทุกผ่านพันธุ์ในประเทศไทย ในการต่อสู้จะใช้ 2 แนวทางหลักเพื่อต่อสู้ ยืนหยัดให้มีดินแดนยืนอยู่ได้ โดยพยายามไม่ให้เกิดความขัดแย้งในแต่ละชนเผ่า

ถ้าหากจะพูดเรื่องความรักชาติ ลุงอ่องพิโภจ์หมายถึงจิตสำนึกร่วมในการลูกขี้นต่อสู้ “เรายืนอยู่ภายใต้การกดขี่จากชนชาติอื่น เราต้องการลูกขี้นยืนจากการถูกกดขี่ เราถูกกดขี่จากพม่า เรากำลังต่อสู้กับพม่า เป้าหมายสูงสุดของการต่อสู้ เราไม่อาจบอกได้ว่าเป็น dindean หรือประเทศ แต่เราต้องการความเป็นอิสระ ไม่ต้องการให้กรมากดขี่ ให้เกิดความท่าเที่ยมกันในการต่อรองอยู่ ใจจะเป็นผู้นำก็ได้ แต่ขอให้อยู่อย่างอิสระภายใต้การปกครองที่เป็นธรรม “

ເອຫລາ່ເຄົ້ນ ນັກຄົນຕຽບອະນຸຍາວີ່ໄດ້ຄ່າຍທອດບັນທຶນເກື່ອງກັບຜ່າພັນຖື ເປັນບັນທຶນ
ທີ່ສະຫະກຳມີຄວາມຮັບຮັດຂອງພູມມູນຄົມ ທີ່ສະຫະກຳມີຄວາມຮັບຮັດຂອງພູມມູນຄົມ
ກັບພູມມູນຄົມ ແລ້ວມີຄວາມຮັບຮັດຂອງພູມມູນຄົມ ທີ່ສະຫະກຳມີຄວາມຮັບຮັດຂອງພູມມູນຄົມ
ກັບພູມມູນຄົມ ແລ້ວມີຄວາມຮັບຮັດຂອງພູມມູນຄົມ

“ເຊື້ໄພລ່ວຈຶ່ອຕີເຊື້ ເຊື້ໄພລ່ວສ່ອງຕີເຊື້

ເໜືອ ເໜືອ ແຫຍ່ອ ແຫຍ່ອ ຕະຕາວຍທອງຈູ

นาไกพลีพล เด่อฉื่อเอกอง

เจอฉะ เหลอกกี มีอมิทองเย่า ชิเทิงพลาามิ

กองน้ำอุบลฯ จัดการน้ำด้วยวิธีการระบายน้ำที่เหมาะสม

ໂພລ່ວ່ມ້ອງໄລ້ເລ ໂອເຫວໂອເວ່ ພໍາຍເຢ່າໂຫວ່

ដីលើកនាមបានរាយការណ៍ដែលមានស្ថាបន្ទាត់

ໂພລ່ວງໝື່ອ ໂພລ່ວງໝື່ເຊີ້ ໂພລ່ວງສ່ອງ ໂພລ່ວງໝື່ເຊີ້

ເອහນວຍຈື້ອກອງ ເອດກທກໍາດີ ໄລ້ລະເຊອກີ້ ເຫຼືສະຫລ່ອງຄຍ

เหกอหล่าสะ โน่น เบสุเหมือนหลีทอง โอลากูค่องคง.....

ชนชาติ “ โผล่ ”

ชนชาติ “ ส่อง ”

ทั้งท่านและเราประสานมือร่วมกัน

ร่วมสร้างด้วยกันเพื่อชนชาติของเรารอย่างได้รังรอง

ตะวันขึ้นแล้ว ลูกขึ้นตื่นถึงหน้าตา

ประเทศไทยเป็นของทุกคน ถ้าเป็นความงดงาม พากเราจะพึงพอใจ

การศึกษาและเชื้อชาติมีมาแล้วเนื่องนาน

ถ้าชาติล้มสลายแล้ว ใจจะมาดูแล

ชนชาติ “ โผล่ ” ชนชาติ “ ส่อง ”

ถ้าเพื่อชนชาติของเราแล้ว พากเราจะพึงพอใจ

ความดีงามของการศึกษา จงเติยสละร่วมกันสร้าง

จึงจะได้ก้าวไปข้างหน้า อยู่ร่วมกันพร้อมเพรียงสามัคคี

บันทึกความคิด

โดย เบญจมาศ ชุมวรรษายี

ตามหามนุษยธรรมสำหรับชนกลุ่มน้อย

เราเป็นนักเดินทางเพื่อก้นหาความหมายของสังคมธรรมแห่งชีวิต ระหว่างเส้นทางเดินแต่ละครั้งทำให้เราเกิดความคิดความอ่านกับเรื่องราวความเป็นไปของมนุษย์มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ และความสัมพันธ์ระหว่างผู้ถูกปกครองกับกลไกอำนาจรัฐ เรื่องราวต่างๆทำให้เราเกิดการเรียนรู้อย่างไม่สิ้นสุด บทเพลงชีวิตบางบทเพลงบรรเลงเสียงเพลงแห่งความสุข บางบทเพลงบรรเลงเสียงเพลงแห่งความเศร้า บางบทเพลงบรรเลงเสียงเพลงแห่งการกดขี่ปั่นเหง การเดินทางครั้งล่าสุด เราได้ยินเสียงเพลงแห่งสังคม ความหายนະและความตาย

เมื่อไม่นานมานี้เองเราได้มีโอกาสเดินทางข้ามเบตเดนจากสุดแควันเดน

กาญจนบุรีข้ามไปยังเขตเดนอำเภออุ่มผาง จังหวัดตาก จุดหมายปลายทางอยู่ที่หมู่บ้านໄลต่องคุ้ม ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่นับถือฤาษี ในช่วงข้างขึ้น 15 ค่ำ เดือน 4 ที่หมู่บ้านໄลต่องคุ้มมีประเพณีสงกรานต์ของกลุ่มคนที่นับถือฤาษี จะมีผู้มาร่วมงานประเพณีตั้งแต่คนจากเขตอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี คนจากเขตตำบลแม่จัน อำเภออุ่มผาง จังหวัดตาก

ตลอดไปจนถึงคนจากหมู่บ้านชายแดนในเขตประเทศพม่า ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่นับถือญาณี ได้มาร่วมตัวกันในช่วงเทศกาลงานประเพณีสงกรานต์ จะมีการประชุมร่วมกันเพื่อสอบถามว่ามีคินที่นับถือญาณีเพิ่มมากขึ้นหรือลดน้อยลง โดยมีสาเหตุจากอะไรบ้าง

ด้วยความต้องการที่จะศึกษาถึงประเพณีวัฒนธรรมของคนที่นับถือญาณี ทำให้เราถึงกับดันดันเดินทางไกลไปเที่ยวหมู่บ้านໄล่ตองคូ การเดินทางครั้งนี้เองที่เป็นจุดแตกหักทางความคิดของเรากับประเทศนั้น “มนุษยธรรม” มนุษยธรรมคือคำพูดที่สวยงามที่เรามักจะได้ยินบ่อยครั้งตามโต๊ะประชุมสัมมนา แต่ในสถานการณ์จริงที่เราประสบพบเจอมันคือสภาพของความไม่ร่มมนุษยธรรมโดยสิ้นเชิง ระหว่างเส้นทางเดินเรามิ่งสามารถเดินทางให้ถึงพื้นที่เป้าหมายได้ภายใน 1 วัน เราจำเป็นต้องพักค้างคืนในป่าใหญ่ 1 คืน ณ.สถานที่แห่งนี้เองที่ทำให้เราได้พบกับคนกลุ่มหนึ่งที่มักถูกขนานนามว่าเป็น “ชนกลุ่มน้อย” พวกเขาเป็นคนจากหมู่บ้าน “โจขวะ” ที่ตั้งอยู่ในเขตแดนประเทศไทยพม่า แต่เนื่องด้วยจากการถูกกดขี่บ่ำเงาะจากทหารพม่า ทำให้พวกเขาต้องถอยหลบหนีมาซ่อนตัวอยู่ในป่าลึกเพื่อไม่ให้ทหารพม่ารู้ว่าพวกเขารู้สึกอะไร จึงได้ไม่ถูกรังแกอีกต่อไป

“ข่าวโจ” (เป็นสรรพนามในภาษาของชนเผ่าใช้แทนคำว่าเพื่อน ถ้าเป็นเพื่อนผู้ชายจะใช้คำว่าข่าวโจ ถ้าเป็นเพื่อนผู้หญิงจะใช้คำว่าข้าวนั่น) เขาได้เปิดเผยเรื่องราวให้เราฟังถึงการทารุณกรรมของทหารพม่า เขายเล่าว่าทุกเดือนพวกเขายังต้องถูกทหารพม่าเข้ามายังหมู่บ้าน ใช้อาวุธปืนข่มขู่ชาวบ้านที่เป็นผู้ชายที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นตั้งแต่อายุ 13 ปี จนถึงชายวัยกลางคนอายุ 50 ปี ให้ไปทำหน้าที่แบกอาวุธถูกกระสุนปืนเสบียงอาหารข้าวของเครื่องใช้ต่างๆ ให้กับทหารพม่า ตัวข่าวโจเองก็เคยถูกบังคับให้แบกกระสุนปืนและอาวุธที่หนักมากต้องติดตามทหารพม่าที่เดินลาดตระเวณ ไปตามแนวชายแดนไทย-พม่า ข่าวโจได้ระบุความคับแค้นใจให้เราฟังว่าเขาจะต้องไปรับใช้ทหารพม่าเดือนละหลายครั้ง ในแต่ละครั้งใช้เวลา 4 วันบ้าง 7 วันบ้าง แต่บางครั้งนานถึง 15 วัน มีบางครั้งที่ทหารพม่าถูกชุมโจรตีจากกองกำลังทหารอิสระ (กอทุ่เล - KNU) เมื่อทหารพม่าได้รับบาดเจ็บก็ต้องตกเป็นภาระของชาวบ้านที่ต้องช่วยดูแลทำหน้าที่แบกหามทหารที่บาดเจ็บกลับฐานที่มั่น ข่าวโจบอกว่าในฐานที่มั่นของทหารพม่าจะมีทหารประจำการอยู่ประมาณ 50 นาย ซึ่งถ้าหากมีทหารพม่า 50 นาย พวกเขาก็จะมาบังคับชาวบ้านให้ไปช่วยแบกอาวุธจำนวน 10 คน ตัวข่าวโจเองเคยแบกกระสุนปืนเดินไปเดินมาเพื่อให้ทหารพม่า

ตลาดตระเวณอยู่่ตามแนวชายแดน มันเป็นความรู้สึกเจ็บปวดที่ถูกกระทำจากทั้งสองฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นจากทหารพม่าหรือทหารอิสรา

ข้าวโจรได้ระบายนความคับแค้นใจอีกว่า่นอกจากทหารพม่าจะเข้ามากดดันชาวบ้าน โจรจะในเรื่องการแบกอาวุธกระสุนปืนเป็นประจำทุกเดือนเดือนละหลายๆครั้งแล้ว บางครั้งทหารพม่ายังได้เข้ามาเบียดเบี้ยนข้าวสารของชาวบ้านอีกด้วย โดยบังคับบุ่งเข้มเอาข้าวสารจากชาวบ้านละ 8 กระป๋อง ถ้าหากไม่ให้ก็ถูกเผื่อนตี การทารุณกรรมที่เกิดขึ้นเป็นการกระทำทารุณทั้งร่างกายและจิตใจ เพราะ ไหนจะต้องไปทำหน้าที่เป็นลูกหานจนไม่มีเวลาทำงานกิน บางครั้งไม่มีอะไรกินก็ต้องไปหินยืมมาจากเพื่อนบ้าน บางครั้งถ้าบ้านไหนต้องไปรับใช้ทหารพม่า เพื่อนบ้านก็ต้องไปช่วยกันดูแลพืชไร่ เพื่อนบ้านก็จะต้องไปช่วยกันทำไร่แทน กลับมาจากการเดินทางไปข้าวปลาอาหารกิน ความกดดันที่เกิดขึ้นทำให้ชาวบ้านโจรจะจำนวน 10 หลังคาเรือนได้ชักชวนหลวงชนิมาซ่อนตัวอยู่ ในป่าลึก เหลืออีก 4 ครัวเรือนที่ยังได้รับการกดขี่ปั่นเหงเพราไม่ยอมย้ายหนีมาซ่อนตัวอยู่ในป่าลึก เหลืออีก 4 ครอบครัวที่ยังคงได้รับการกดขี่ปั่นเหงเพราไม่ยอมหนีจะขอยอมตายอยู่ที่นั่น ข้าวโจรบอกว่าพวกเขารู้สึกขาดแคลนอาหารมาก ไม่ได้มาอยู่เป็นการถาวร รอให้สถานการณ์ทุกอย่างดีขึ้นพวกเขาก็จะเดินทางกลับไปอยู่ที่โจรจะตามเดิม เพราะที่นั่นเป็นบ้านเกิดเมืองนอนของพวกเขาระบุ

คำคืนนั้นพวกเรารู้ได้ลืมวางนั่งคุยกันบนกระต๊อบไม่ไฟ ชาวบ้านรีบบอกกับเรา ว่าพวกเขามิ่งต้องการให้เป็นเรื่องราวใหญ่โตและรู้สึกยุ่งเหยิง เพราะที่ผ่านมาถ้าหากยุ่งเหยิง มาถึง ชาวบ้านจะถูกส่งไปอยู่สูนย์พยพ พวกเขานอกกว่าชีวิตความเป็นอยู่ที่สูนย์อพยพไม่มีความอิสรภาพ กการกินอยู่ยังต้องรอคอยความช่วยเหลือจากต่างชาติ ในแต่ละวันที่ผ่านไปก็อยู่อย่างลึ้นหวังและรอคอย พวกเขามิ่งต้องการมีชีวิตอย่างนั้น ขออยู่แบบหลบๆซ่อนๆดีกว่า อย่างน้อยมีอิสรภาพในการใช้ชีวิต ถึงแม้จะยากลำบากและต้องหาดกลัวกับสถานการณ์ทุกอย่างที่อาจจะเกิดขึ้น แต่อย่างน้อยก็ยังสามารถดำเนินชีวิตด้วยลำแข็งของตนเอง

ขณะนี้ชีวิตพวกเรางอกก็ยังไม่รู้ชะตากรรมว่าไปทางไหน จะเปิดเผยตัวก็ไม่ได้ เพราะหวั่นเกรงว่าทหารไทยจะขับไล่ออกจากพื้นที่ เพราะพวกเขายังเป็นเพียง"ชนกลุ่มน้อย" และไม่มีบัตรแสดงความเป็นพลเมืองภายในประเทศไทย ดังนั้นทุกอย่างคือความหวาดกลัว ทั้งหวาดกลัวทหารพม่าหากต้องกลับไปอยู่ที่ประเทศไทย พม่า หวาดกลัวทหาร

ไทยถ้าหากยังคงซ่อนตัวอยู่ในป่า ซึ่งก็ยังไม่รู้แน่ชัดว่าเป็นเขตประเทศใดกันแน่ระหว่างประเทศไทยกับประเทศพม่า

ทุกอย่างขึ้นอยู่ในความทรงจำในคืนวันอันโ碌ร้าย ภาพของแม่เม่าวัย 96 ปี ที่ต้องเดินไปเดินมาอยู่ตามแนวชายแดน ต้องอพยพหลบหนีไปกับครอบครัวของลูกหลานทุกอย่างคือความไม่แน่นอนของชีวิต ชีวิตของพวกราษฎร์แต่ความอดอยากแร้นแค้น เด็กน้อยมีแต่สายตาหวานแรง เมื่อครั้งที่เราเดินขึ้นบันไดบ้านไปเดือนน้อยถึงกับร้องไห้ชาด้วยความหวาดกลัว เราคิดไปเองว่าคงเป็นพระเด็กได้รับความเคยชินว่าทุกครั้งที่มีคนเดินขึ้นบันไดบ้าน ครอบครัวของเขายังได้รับความเดือดร้อนคงจะเป็นภาพความเคยชินที่ได้รับความกดขี่มหงจากคนแปลกหน้าซึ่งในที่นี่เราคิดว่าเดือนน้อยคงคิดว่าเราเป็นพวกราษฎร์ที่อาจจะเข้ามาทำร้ายทารุณกรรมกับพ่อแม่พี่น้องของเขาก็ได้ถึงกับร้องให้ด้วยความหวาดกลัว เราเห็นคนแก่และเด็กน้อยที่เป็นโรคขาดสารอาหารเพราะไม่มีอะไรจะกินเพราะชีวิตที่ต้องอยู่กับความหวาดระวังทำให้ไม่มีเวลาทำมาหากิน ภาพทุกอย่างคือความโ碌ร้ายที่เกิดขึ้นจากน้ำมือมนุษย์ด้วยกันเอง

ภาพความทรงจำอันโ碌ร้ายยังคงตราตรึงอยู่ในความรู้สึกของเรา เราจึงร้อยเรียงเรื่องราวผ่านตัวอักษรเพื่อให้คนทั่วไปได้รู้เรื่องราวชะตากรรมอันเจ็บปวดของมนุษย์เป็นความเจ็บปวดของเพื่อนมนุษย์ที่เกิดขึ้นในคืนแคนอันป่าاءื่อน ทราบได้ “ อำนาจ ” เป็นสิ่งที่ชนชั้นปักครองแสร้งหา ทราบนั้น “ มนุษยธรรม ” ยังคงเป็นเรื่องที่ห่างไกลจากจิตใจของผู้คน ถาวรชาติกะหรี่ยงกี้ยังคงเป็นคนช้ายขอสำหรับผืนแผ่นดินไทยอยู่ต่อไปที่สุดชนชาติกะหรี่ยงกี้ยังคงเป็นคนชัยขอสำหรับผืนแผ่นดินไทยอยู่ต่อไป

บันทึกความเจ็บปวดของเพื่อนมนุษย์

โดย เบญจมาศ ชุมวรรณา

กุยกะหริ ดินแดนแห่งสันติภาพ

เพียงไม่กี่ย่างก้าวจากหมู่บ้านที่ໄล่ป่า เดินข้ามห้วยองเลอเว่อร์ก็จะย่างเข้าสู่ดินแดนแห่งสันติภาพ “ กุยกะหริ ” สันติภาพเป็นเรื่องที่มนุษย์ทุกคนไฟห่า สันติภาพเป็นสภาวะการอยู่ร่วมกันอย่างสันติโดยปราศจากสังคม ไม่มีการแบ่งแยกเชื้อชาติผ่านธนบัญชี ไม่มีการเหยียดลิพิ มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างเคารพ ยอมรับในคุณค่าของความเป็นมนุษย์อย่างเท่าเทียม กุยกะหริในสมัยก่อนเป็นหมู่บ้านเก่าขึ้นอยู่กับประเทศไทย แต่ทุกวันนี้

เป็นพื้นที่ไร้ชนชาติ เป็นที่อยู่อาศัยร่วมกันของคนหลายเชื้อชาติแต่พันธุ์ เนื่องจากพื้นที่บริเวณดังกล่าวยังไม่มีความแน่นัดในเชิงแผนที่ว่าเป็นเขตของประเทศไทยหรือเขตประเทศพม่าทำให้แผ่นดินตรงนี้ถูกคิดว่าเป็นของทุกคนทุกชนชาติ ปัจจุบันกู้ยักษิรได้เป็นที่ตั้งของโรงเรียนนานาชาติ มีการเรียนการสอน 5 ภาษาคือภาษาไทย ภาษาพม่า ภาษาചူ ภาษาမြန်မာและภาษาอังกฤษ ทหาร ไทยเรียกโรงเรียนแห่งนี้ว่า โรงเรียนมิตรมวลชน 5 หมายความถึงการอยู่ร่วมกันของ 5 ภาษา 5 ชนเผ่า แต่สำหรับชาวบ้านแถบนี้เรียกโรงเรียนแห่งนี้ว่า “ ตะဟုမှာໄါး ” ไม่ใช่ “ หမယ် ” หมายความถึง ศala สอนหนังสือของแม่น้ำสองสาย ไม่ใช่ ในที่นี่หมายถึงแม่น้ำแม่กะสะ จั่วยะ ในที่นี่หมายถึง แม่น้ำสุริยะ และตะဟုမှာໄါး หมายถึงศala สอนหนังสือ มีการใช้สัญญาณ 5 อย่างดังนี้ ไทย ใช้สัญญาณตราช่าไก่ฟ้า มองุใช้สัญญาณตราช่างสีทอง พม่าใช้สัญญาณตราชากงูทอง อังกฤษ(อเมริกา)ใช้สัญญาณตราชากินทรี ชนเผ่าชาใช้สัญญาณตราชากษา สถานการศึกษาแห่งนี้มีครูสอนหนังสือ 2 คน เป็นครูมาจากประเทศไทย พม่า ครูเล่าให้เราฟังว่า เชօเดินเท้าจากหมู่บ้านในเขตประเทศไทยมาถึงกู้ยักษิร ใช้เวลาเดินเท้านานถึง 10 วัน มีเด็กนักเรียนทั้งหมด 34 คน อายุในวัย 5 – 14 ขวบ เด็กที่เรียนหนังสือส่วนใหญ่เป็นเด็กที่อยู่ในเขตประเทศไทย พม่า ตั้งแต่มีการเรียนการสอนได้ 4 เดือน ได้มีทหารพม่าขึ้นมา 4 ครั้ง แต่ชาวบ้านบอกว่าทหารพม่ามาดือย่างเป็นมิตร ไม่ได้พกอาวุธปืนลุกระเบิดเพราทางทหารพม่ารู้ดีว่าในเขตแดนนี้มีทหารอิสระตรวจตราอยู่ และในระดับชาวบ้านก็สามารถพูดคุยกับชาวบ้านอย่างเข้าใจ ทหารพม่าก็เลยไม่ยุ่งเกี่ยว โรงเรียนนานาชาติแห่งนี้ได้รับการอนุญาตจากทางการพม่าให้มีการเปิดการเรียนการสอนได้ ครูที่ทำการสอนเองก็มาจากประเทศไทย เป็นครูที่สอนด้วยใจรัก ไม่มีเงินเดือน ไม่มีเบี้ยเลี้ยง แต่ชาวบ้านที่หมู่บ้านที่ໄါးป้าซึ่งเป็นหมู่บ้านในเขตประเทศไทยได้ร่วมแรงร่วมใจกันเสียสละแบ่งปันข้าวให้กับครู สำหรับตัวครูเองก็มองกว่ารู้สึกสนุกในการสอน ต้องการให้เด็กได้มีความรู้แล้วก็มีความสุข

เด็กน้อยกับแสงเทียนกับการศึกษาในค่ำคืน

เราตามถึงจุดกำเนิดทางความคิดในการก่อตั้งโรงเรียน ลุงหม่องเปป ผู้นำทางด้านการศึกษาได้นำกว่าจุดกำเนิดทางความคิดมาจากการต้องการในด้านการอนุรักษ์ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม การศึกษาป่าและทรัพยากรธรรมชาติ ที่นี่ทรัพยากรป่าไม้ในเขตประเทศไทยมีกลดน้อยลงไปเป็นจำนวนมาก โรงเรียนจะทำการเรียนการสอนโดยเน้นหลักสูตรการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เป้าหมายเพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รู้จักรการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเข้าใจ ในการดำเนินงานเป็นเรื่องที่มีการประสานงานกันในระดับชุมชน ในอดีตโรงเรียนแห่งนี้เคยเกิดปัญหาการแย่งชิงกันระหว่างไทยกับพม่า แต่ในความเป็นจริงผู้ที่ก่อสร้างโรงเรียนคือพระสงฆ์ไทย พระสงฆ์ไทยเลยแก้ปัญหากับทางการพม่าว่าผู้ก่อสร้างโรงเรียนคือพระสงฆ์ไม่ใช่ทางราชการไทย ทางการพม่าถามว่าสร้างได้อย่างไร พระสงฆ์ไทยก็บอกว่าเป็นชาวบ้านที่ไม่มีแผ่นดินจะอาศัยอยู่ ก็เลยคิดสร้างทำในบริเวณแผ่นดินตรงไหนก็ได้ เพราะเป็นเรื่องของมนุษย์ทางชุมชนก็เลยรับรู้ในสิ่งที่เกิดขึ้น ต้องรับผิดชอบร่วมกันในฐานะของความเป็นมนุษย์

ในยุคเริ่มต้นของการดำเนินการ ชาวบ้านไม่ได้คิดอะไรมากมาย แต่ทุกวันนี้ภาพที่เกิดขึ้นเป็นภาพของความร่วมมือของชาวบ้าน เป็นความต้องการของชุมชน ปัจจุบันโรงเรียนแห่งนี้ยังไม่มีข้อตกลงที่ชัดเจนระหว่างทางการไทยและการพม่า ทางการ

พม่าเพื่อนองคืออยู่โดยมองว่าเป็นเรื่องของชาวบ้าน ทางการไทยก็มองว่าเป็นเรื่องของชาวบ้าน ทำให้โรงเรียนแห่งนี้อยู่ได้ เพราะเป็นเรื่องของชุมชน ไม่ได้เป็นของรัฐ ได้รัฐหนึ่ง ชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์จากสถานที่โดยชุมชนเป็นผู้ให้การสนับสนุน ทางการพม่าไม่ได้เข้ามาสร้างปัญหาอะไร เพราะเห็นว่าชาวบ้านต้องการและเห็นว่าไม่ได้มีการกระทำผิดอะไร สำหรับทางการไทยก็มองว่าเป็นเรื่องของชุมชนในการดำเนินการทางด้านการศึกษา จุดมุ่งหมายของการศึกษาเพื่อให้ชุมชนได้มีหลักสูตรหนี่ยวทางด้านจิตใจ ในการศึกษาของชุมชน ไม่มีการแยกส่วน เป็นการศึกษาแบบองค์รวม การเรียนการสอนเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โยงกับเรื่องของศาสนา ในอนาคตชาวบ้านจะร่วมกันสร้างวัด สร้างศาลา ให้อยู่กับใกล้กับโรงเรียน ทั้งนี้การประพฤติ 3 แนวทาง คือโรงเรียนวัด ศาลา ต้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน บริเวณแห่งนี้จะเป็นจุดเชื่อมโยงของคนไทย คนเช่าชั้วและ คนพม่า เพราะว่าเป็นดินแดนแห่งสันติภาพ โดยไม่มีเส้นแบ่งของศาสนา ขณะนี้คนที่นับถือศาสนาคริสต์ก็เป็นครูสอนหนังสือให้กับนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธ ในระยะต่อไปจะมีพระสงฆ์เข้ามาอยู่ในวัด พระสงฆ์จะมีบทบาทในการเป็นกรรมการโรงเรียนเพื่อคุ้มครองความประพฤติปฏิบัติของเด็กนักเรียน ในการเรียนการสอนให้ยึดหลักแนวทางของความเป็นมนุษย์ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้มนุษย์อยู่รอด แล้วดึงเอาหลักคำสอนของศาสนาเข้ามาเป็นแนวทางในการศึกษา สามารถใช้ได้ทั้งหลักการของศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ จะไม่มีความขัดแย้งในเรื่องของศาสนา เพราะจุดมุ่งหมายของคำสอนจะไปในทิศทางเดียวกันเพื่อมวลมนุษย์

ในอนาคตจะมีการสร้างวัด สร้างศาลา 2 หลัง สำหรับเยาวชน 1 หลัง โดยคือว่าเป็นของเยาวชนทุกคน จะไม่มีการเอาเรื่องของศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้อง เป็นเรื่องของเยาวชนทุกคนที่จะมาทำบุญร่วมกัน โดยถ้าหากวัดมีงานบุญ เยาวชนทั้งที่นับถือศาสนาคริสต์ และนับถือศาสนาพุทธ จะเข้ามาทำกิจกรรมร่วมกัน แต่ในช่วงของการกราบไหว้ ก็สามารถทำตามความนับถือของตัวเอง คนที่นับถือศาสนาคริสต์ก็สามารถทำพิธีกรรมแบบคริสต์ คนที่นับถือศาสนาพุทธก็ทำพิธีกรรมแบบพุทธ จะไม่มีการบังคับแต่อย่างใด ดังนั้นเรื่องของศาสนาจึงไม่ใช่ปัญหาแต่อย่างใด แต่เป็นเรื่องของการอยู่ร่วมกันด้วยความรักความเข้าใจ และจะสร้างศาลาอีก 1 หลัง ให้เป็นของทุกคนที่ต้องการจะถือศีลฟังเทศก์ฟงธรรม ดินแดนถ่ายทอดเรื่องราว จึงเป็นดินแดนแห่งสันติภาพ เป็นความงามของมวลมนุษย์ที่อาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ทุกวันนี้ที่โรงเรียนนานาชาติยังคงต้องการคนที่มี

จิตใจเสียสละเพื่อการภารกิจอันยิ่งใหญ่ กุยกะหริยังคงเป็นดินแดนสำหรับนักแสวงหาที่ต้องการทำงานรับใช้ประชาชน เป็นดินแดนสำหรับมวลมนุษย์ทุกคนที่ไฟหานั้นติภพ ณ.สถานที่แห่งนี้ไม่มีการแบ่งแยกเชื้อชาติผ่าพันธุ์

บันทึกความดรามของชีวิต

โดย เบญจมาศ ชุมวรรณา

ภาพความเป็นจริงด้านกลับของสังคมเมืองกับสังคมป่า

ค้าคืนหนึ่งในวันฝนตกกระหน้าในเมืองหลวง เราได้เห็นผู้คนต่างวิ่งกรุกขึ้นรถปรับอากาศ เราเย็นมองภาพนั้นมันคือภาพของสัตว์ดีๆ นาน់เอง เรามองเห็นภาพของสัตว์นุ่มย์ที่ถูกจับเข้าใส่กรงขัง แต่สัตว์นุ่มย์จำพวกนี้มันวิ่งเข้าหากรงขังเองต่างจากสัตว์ป่าที่พยายามดิ่นرنไฟหอ或是ภาพไม่ยอมให้มนุษย์จับมันมาใส่กรงขัง คนกับสัตว์มันต่างกันตรงจุดใหญ่ เราเดินทางหลวงหลีกหนีภัยการต่อสู้สังคมชีวิตท่ามกลางวิถีคนเมือง ความเป็นคนเมืองที่ปฏิเสธระบบทุนนิยม วิ่งเข้าหาวิถีคนป่า สังคมป่า เราได้ใช้ชีวิตอย่างบ้าคลั่งเพียงเพื่อปฏิเสธชีวิตในระบบทุนนิยม ข้อพิสูจน์เกี่ยวกับชีวิตในระบบสังคมนิยมภายใต้กรอบความคิดที่ว่า “ชีวิตเลือกได้” เมืองเป็นสัญญาลักษณ์ของความเติบโต ความศิวิไลซ์ แต่ในความหมายของการดำรงอยู่ของชีวิต มันคือสังคมนรกดีๆ นาน់เอง เพราะวิถีชีวิตคนเมืองเป็นวิถีของความเร่งร้อน รีบเร่ง เห็นแก่ได้ ทะเยอทะยานอย่าง

ค้าคืนหนึ่งในวันฝนตกหนัก เราได้เห็นผู้คนต่างวิ่งกรุกขึ้นรถปรับอากาศ เราเย็นมองภาพนั้นด้วยสายตาเศร้าสลดใจ มันคือภาพของสัตว์ดีๆ นาน់เอง เรามองเห็นภาพของสัตว์นุ่มย์ที่ถูกจับใส่กรงขัง แต่สัตว์ตัวนี้มันวิ่งเข้าหากรงขังเอง ต่างจากสัตว์ป่าที่พยายามดิ่นرنหาอิสรภาพไม่ยอมให้มนุษย์จับมันมาใส่กรงขัง คนกับสัตว์มันต่างกันจุดตรงใหญ่ สภาพการดิ่นرنหาอิสรภาพใช่หรือไม่ นั่นคือภาพของความเหมือนที่แตกต่าง มนุษย์ยอมใส่โซ่ตรวนของเจ้าอิสรภาพของตนเอง กับสัตว์ป่าที่ถูกจองจำอยู่ในกรงขังมันก็ดิ่นرنหาอิสรภาพให้กับตัวเองเช่นกัน

เราไม่ใช้สัตว์ป่าที่ถูกจองจำในกรงขัง เราเป็นอิสรชนเราจะไม่ยอมสูญเสียอิสรภาพของตัวเอง เราจึงตัดสินใจเดินทางหลวงหลีกเร้นหนีผู้คนจากความเป็นคนของสังคมเมือง เราเดินทางมุ่งหน้าไปหาคำตอบจากธรรมชาติ ไปทดลองใช้ชีวิตกับผู้คนใน

คิดเห็นอันแน่น ใกล้พื้นในป่าเขากับชนเผ่า เราต้องการไปใช้ชีวิตกับผู้คนในสังคมป่า เราเดินทางมุ่งหน้าไปตามเส้นทางแห่งบุนนา หุบเขาสะไภ่ปุ่งและสายน้ำachoerae ตามแนวตะเข็บพรமแคนไทย-พม่า เราต้องการทดลองชีวิตกับคนในสังคมบ้านป่าเมืองดอยเดินทางเพื่อไปค้นหาความหมายของชีวิต ทั้งๆที่ไม่รู้ว่าเส้นทางข้างหน้ามันคืออะไรภาพต่างๆของชีวิตยังไม่ชัดเจน เราบอกกับตัวเองได้เพียงว่าเราเบื่อหน่ายในวิถีทางชีวิตของผู้คนในสังคมเมือง ความรู้สึกแค่นี้เองที่ทำให้เราต้องเดินออกไปจากถนนของคนเมือง ชีวิตข้างหน้าจะเกิดอะไรขึ้น เราไม่ได้คิดอะไรมากนัก เราังรถโดยสารประจำทางสายกรุงเทพมหานคร-กาญจนบุรี เราังรถโดยสารต่อไปยังอำเภอสังขละบุรี ข้ามแม่น้ำสายเด่นสุดแค่วันเด่นเดือนเดือน อำเภอสังขละบุรีแล้ว ชีวิตหลังจากนั้นเป็นชีวิตที่ต้องขึ้นอยู่กับธรรมชาติ เครื่องจักรเทคโนโลยีทั้งหลายหมุดความหมายสำหรับการใช้ชีวิต การใช้ชีวิตที่เหลืออยู่คือการใช้พลังจากแรงกายและแรงใจเท่านั้นที่จะทำให้เรามีชีวิตอยู่รอดได้ท่ามกลางสังคมเมืองในหุบเขาและสายน้ำ

เราเดินเท้าจากปากทางถนนใหญ่ มุ่งหน้าเข้าสู่หมู่บ้านสะเนพ่องเป็นระยะทาง 9 กิโลเมตร เดินขึ้นไปตามสันเขาสะไภ่ปุ่ง เดิน เดิน เดิน เราเดินลงจากสันเขาระหว่างปุ่งกับสายน้ำachoerae อันเป็นสายน้ำหัวใจหลักของคนป่าแถบนี้ เราเดินเท้าเข้าถึงหมู่บ้านสะนิพุ่ง (แปลความหมายว่าหมู่บ้านท่าแพ) ลึกลับในเวลามีดคำพอดี เพียงเวลาหนึ่งทุ่มตรงเท่านั้น ในขณะที่ถ้าเป็นชีวิตในสังคมเมืองหลวงป่าานนี้ทุกคนคงเร่งรีบกระไว้กระวادเดินทางกลับบ้านหลังจากตรากตรำทำงานหนักมาทั้งวัน แต่ชีวิตของสังคมในหุบเขากลับมีดสนิท ไม่มีไฟฟ้า ไม่มีเครื่องจักรที่จะอำนวยความสะดวกให้กับชีวิต มีแต่เพียงตะเกียงดวงน้อยที่ผลิตขึ้นมาของวงอยู่ตระกลางบ้านไม้มีไผ่ ตะเกียงกระปองน้ำมันก้าดเท่านั้นที่เป็นแสงไฟให้ความสว่างในยามค่ำคืน เราได้ยินเสียงร้องของพงพนา เป็นเสียงของธรรมชาติที่หรือหริ่งเรไร เมืองในหุบเขา สายน้ำและเด็กน้อยเป็นเมืองในความทรงจำที่ถูกบันทึกอยู่ในความรู้สึกนึกคิดของเรา เราอาบน้ำจากสายน้ำachoerae การใช้ชีวิตในป่ากับสังคมของชนเผ่าเป็นชีวิตที่ไม่มีความเป็นส่วนตัวแบบคนในสังคมเมือง วิถีชีวิตของชนเผ่าทุกอย่างคือคอมมูน ที่อยู่ร่วมกัน กินร่วมกัน ไม่มีกรรมสิทธิ์เป็นของส่วนตัว แม่น้ำ บุนนา ธรรมชาติเป็นทรัพยากรที่ใช้อาศัยอยู่ร่วมกัน

เป็นภาพของความเป็นจริงของวิถีชีวิตอีกด้านหนึ่งที่เราต้องค้นคว้าให้เวลาในการค้นหาคำตอบให้กับชีวิต เราต้องค้นหาความหมายของการใช้ชีวิตร่วมกับชุมชน มันคงต้องใช้เวลานานที่เดียว เรา秧งพูดจาภาษาของชนเผ่าไม่ได้ ความรักและรอยยิ้ม เท่านั้นที่เราได้มีการสื่อสารถึงกัน ภาพความเป็นจริงที่สังคมป่าเป็นภาพด้านกลับของ สังคมเมืองหลวง การใช้ชีวิตอยู่ในป่าในระยะเริ่มแรก เป็นความรู้สึกทรมานสำหรับเรามาก เรา秧งคุ้นเคยกับชีวิตในเมืองที่แตกต่างกับสภาพของชีวิตที่นี่มาก เรารู้สึกไปเอง รวมกับว่าเวลาถูกคืนที่นี่จะยาวนานมาก ทุกคนจะเข้าอนเร็วมาก เรา秧งปรับตัวไม่ได้ กับวิถีชีวิตใหม่ จึงเป็นเรื่องธรรมชาติที่จะต้องรู้สึกทุนทุรายกับความเมื่ดในยามค่ำคืน เราครุ่นคิดอะไรเรื่อยเปื่อยในใจคนเดียวหลังจากคนในบ้านที่เราไปพักอาศัยได้หลับนอน กันหมดแล้ว เราคิดไปว่าถ้าหากในเมืองไม่มีไฟฟ้าใช้ ไม่มีน้ำประปาใช้ คนเมืองคง เป็นมนุษย์ผ่าพันธุ์แรกที่ตายก่อนแน่นอน เพราะมนุษย์ผู้คนในสังคมเมืองยังไม่สามารถ ปรับตัวให้เข้ากับสภาพของธรรมชาติได้

เราพบมิตรภาพท่านกลางบุนนาคกับชาวชนของชนเผ่านานา民族 โจ้พลาซีเมืองซึ่งเป็น คนกล้าในสายตาเรา เพราะเขาเดินทางหลายหมื่นลี้เพื่อมาตามหาผีนแพ่นดินที่รัฐบาลไทยและคนไทยใช้นโยบายเกิดกันในเชื้อชาติแบ่งแยกเผ่าพันธ์ทำให้พวกเขากูมองว่า เป็นเพียงคนกลุ่มน้อยเท่านั้นและมีชีวิตที่อาศัยอยู่ชายขอบของแผ่นดินไม่มีดินแดนที่ชัดเจน อาศัยอยู่ตามแนวตะเข็บรมแดนเท่านั้นตราบได้ที่ชายแดนไทยมายังไม่มีความ สงบยังคงมีการสู้รบทกันตามแนวตะเข็บชนเผ่าที่นี่ก็จะได้รับความเดือดร้อนไปด้วยตราบ ได้กีตามที่พรเมเดนประเทศไทยกับประเทศพม่ายังไม่ได้มีการแบ่งเขตและประกาศอย่าง ชัดเจนตราบนั้นคนชนเผ่าก็ต้องอาศัยอยู่ตามแนวชายแดนเพื่อการดำรงอยู่ของชีวิตต่อไป

เราภับโจ้พลาซีเมืองคุยกันท่ามกลางแสงตะเกียงกระป่องน้ำมันก้าดที่ลูกโซติช่วง กลางลานบ้านไม่ไฟในหุบเขาอันแสนหน้าเย็น เราสนทนาร้าวกับว่าเป็นเพื่อนที่รู้จักกัน นานนาน เป็นมิตรภาพกลางป่าเขา เป็นความจริงอีกด้านหนึ่งของสังคม เป็นภาพของ ความแตกต่างสำหรับความเป็นมิตรภาพของคนในสังคมเมืองหลวงที่คนจะเป็นเพื่อนกัน ได้ ต้องควบหากันบนพื้นฐานของการมีผลประโยชน์ร่วมกัน แต่ในสังคมของบ้านป่าเมือง ดอย มิตรภาพไม่สามารถหาซื้อกันได้ ควบหากันบนพื้นฐานของความเป็นมนุษย์

เรานั่งออกแบบกันถึงเรื่องมีด มีดที่เป็นเครื่องมือจำเป็นสำหรับคนแห่งชนเผ่า มีด เป็นอาวุธประจำตัวสำหรับทุกคนในชนเผ่า ไม่ว่าเด็กหญิง เด็กชาย ผู้หญิง ผู้ชาย จำเป็น

ต้องมีมีดเป็นเครื่องมือคู่ชีพ มีดจะมีรูปร่างขนาดแตกต่างกันออกไปตามการใช้งาน เด็กผู้หญิงมักจะถือมีดขนาดเล็กไว้สำหรับเก็บผักในป่า มีดเด็กผู้ชายก็ขนาดเล็กกะทัดรัด แต่ มีรูปร่างสวยงาม เพราะมีดเปรี้ยบเสมือนอาวุธประจำตัวของเข้า สำหรับผู้หญิงทั่วไปของชนเผ่าจะถือมีดเล่มโตไม่นั่นความสวยงาม แต่สำหรับเพื่อใช้งานบุคคลน่อไม้มี หาผัก ดายหญ้า ล้วนผู้ชายของชนเผ่ามีดของเขาก็จะดูปราณีตสวยงาม และคนกริบมาก โดยเฉพาะฝึกมีดจะประดิษฐ์ออกแบบตบแต่งอย่างมีลวดลาย เพราะมีดจะเป็นอาวุธและเป็นเครื่องมือสำคัญมากสำหรับผู้ชายในชนเผ่า ถ้าเป็นมีดเดินทางจะห้ามไม่ให้ผู้หญิงจับ เพราะเชื่อว่ามีดจะเสื่อม เรื่องมีดจึงมีความสำคัญมากสำหรับผู้คนในชนเผ่า เรา กับ โจฬาซีเมิ่ง ได้นั่งออกแบบกันถึงรูปร่างและขนาดของมีด เรายากจะได้มีดเล่มเล็กสัก 1 เล่มรวด กามมีดในฝันลงบนกระดาษเพื่อเป็นแบบสำหรับช่างตีมีดในชุมชนทำการตีมีดตามความปรารถนาของเรา เราต้องการลอกคราบวิถีคนเมืองให้เป็นวิถีคนป่า เราไม่ต้องการมีชีวิตเป็นคนเมืองในป่า และเรา ก็ไม่ต้องการเป็นคนป่าในเมือง เราต้องการเป็นคนป่าโดยสมบูรณ์ทั้งวิถีชีวิต

ชีวิตในยามคำศีนที่เราอาศัยหลบหนอนอยู่ที่บ้านของโจฬาซีเมิ่ง เป็นกระตือรื้อไม่ไฝ่หลังเล็กแต่งดงาม ไปด้วยน้ำใจ เราอนด้วยอาการกระวนกระวายมาก ได้ยินแต่เสียงร้องของพงพนา เราหลับไฟล์ไปพร้อมความคิดถ้าเราปฏิเสธชีวิตในเมือง เรา ก็ต้องอยู่ในป่าให้ได้ เราต้องคืนหาตัวเองให้เจอ ธรรมชาติคือคำตอบของชีวิต ตื่นเช้าขึ้นมาเราได้เรียนรู้ว่าชีวิตในป่าแตกต่างจากชีวิตในเมืองหลวงมากมาย นาพิกาชีวิตของสังคมในบ้านป่าไม่ได้เริ่มต้นด้วยนาพิกาแบบกลไกแบบในเมือง สำหรับวิถีชีวิตที่นี่ไม่มีคำว่ากีโนymyam เพราะนาพิกาชีวิตของคนที่นี่เริ่มต้นด้วยเสียงร้องของนก เสียงกระรอก เสียงร้องสัตว์ต่างๆ ทำให้คนสามารถเรียนรู้ได้ว่าเป็นช่วงเวลาใดเช้าสายบ่ายเย็น การใช้ชีวิตในแต่ละวันขึ้นอยู่กับธรรมชาติเป็นผู้กำหนด เราต้องเรียนรู้เอาเองจากธรรมชาติว่าเราควรจะทำอะไรบ้างในแต่ละวัน การเดินทางไกลของเราครั้งนี้ทำให้เราได้เรียนรู้ว่าชีวิตที่ขับเคลื่อนไปในการใช้ชีวิตประจำวันของผู้คนในสังคมของชนเผ่าดำเนินไปตามนาพิกาชีวิต อันเป็นนาพิกาแบบธรรมชาติ

หลังจากการได้ทดสอบการใช้ชีวิตอยู่ในทุบเขาสะไภ่ปุ่ง เราเดินข้ามห้วยข้ามแม่น้ำไปห้วยสาย เรากลูกน้ำพัดพาไปห้วยครั้ง ทำให้เราได้เรียนรู้ว่า “ชีวิตกับความตาย” เป็นเพียงค่านกลับกันทุกอย่างก้าวของชีวิตในป่าฯ เป็นชีวิตและความตายที่เราต้องเรียน

รู้เจาเองจากประสบการณ์ตรงของชีวิต ทรัพย์สินและความจำเป็นในการยังชีพในปัจจุบัน
เพียงน้อยชิ้นมาก เปลสนาม ไฟฉาย มีด ผ้าหางกันฝน สำหรับอาหารในการยังชีพเราต้อง^{จะ}
เรียนรู้ในการหาอาหารจากธรรมชาติที่รายรอบตัวเรา เราต้องเรียนรู้ในการเก็บผักหางของป่า
ส่วนข้างนี้เราก็ต้องต้องพึ่งพาพื้นมองในชนเผ่า ที่ตอนรับเราด้วยการให้อาหารและที่พัก
หลับนอน สำหรับชีวิตในป่าเราเพียงแค่มีข้าวกับพริกและผักก็สามารถมีชีวิตอยู่รอดได้
แล้ว น้ำดื่มน้ำอาบน้ำใช้เราก็อาศัยพึ่งพาจากธรรมชาติสายน้ำของธรรมชาติ

จากบทเรียนของชีวิตเราได้รับคำตอบจากป่าว่าระบบกรรมสิทธิ์ในชุมชนบุพกาล
แบบชนเผ่ายังไม่มีการยึดถือครอบครอง ยังไม่ได้ยึดหลักการถือเอกสารมีกรรมสิทธิ์ทรัพย์สิน
ส่วนตัวเหมือนกับในระบบทุนนิยม ในสังคมของชนเผ่ายังไม่มีการสะสมทุนอย่างบ้า
คลั่งเหมือนดังเช่นคนในเมืองที่มีระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม คร้มทุนมากก็สาวไฝ้สาว
เอา แต่คนในชนเผ่ามีการแบ่งงานกันตามความถนัดและความสามารถ และยังคง
เป็นภาพของการให้ความร่วมมือมากกว่าการใช้ค่าจ้างเป็นตัวเงิน ในระบบสังคมบุพกาล
ของชนเผ่าที่เราได้มีโอกาสเข้าไปทดลองการใช้ชีวิตร่วมกัน ทำให้เราสามารถบอกได้ว่า
เป็นชีวิตที่ไม่มีชนชั้น ไม่มีการกดขี่ชุดเครื่อง มีการใช้ชีวิตร่วมกันแบบระบบเครือญาติ ยัง
คงมีการแบ่งปันมีน้ำใจเอื้ออาทรต่อกัน การใช้ชีวิตก็ถูกกำหนดไปตามกฎเกณฑ์กติกา
ของธรรมชาติ เป็นชีวิตที่มีความสัมพันธ์กันระหว่างมนุษย์และธรรมชาติที่สามารถ
อาศัยอยู่ร่วมกันได้อย่างสอดคล้องและกลมกลืนเป็นหนึ่งเดียว

บันทึกเรื่องราวจากการทดลองใช้ชีวิตโดย

เบญจมาศ ชุมวรรณา

วิถีชีวุติปัญญาของชนเผ่า

กาลเวลาหมุนเปลี่ยนเวียนไปตามฤดูกาล จากฤดูเก็บเกี่ยวหมุนวนมาถึงฤดูกาล
แห่งการทำไร่ เราก็ยังคงใช้ชีวิตอยู่ในหุบเขาสะท้อนปุ่งกับชาวชนเผ่าๆ 升นี่พุ่งเบรียบเสมือน
บ้านเกิดเมืองนอนของเรา เรายังพึ่งกับสายน้ำเขอระหว่างภูเขาที่ชุมชนชีวิตเรา
ให้ตื่นจากการหลับไหล เป็นการตื่นด้วยสภาวะแห่งจิต สายน้ำเขอระหว่างได้ให้บทเรียนเรา
ในการอาศัยอยู่ในธรรมชาติ เรายังในเมืองแห่งหุบเขาและสายน้ำเราได้ยินเสียงเพลงจาก
สายน้ำ ได้ยินเสียงแม่น้ำร้องให้ ได้ยินเสียงแม่น้ำปลอบโยนผู้คน สายน้ำเขอระหว่างเป็น
เพื่อนที่ดีที่สุดสำหรับคนต่างถิ่นอย่างเรา เราจากเดนใกล้เราเป็นคนไทยที่กำเนิดและ
เมืองแห่งท้องทะเลในภาคใต้ของประเทศไทย แต่จะตากลมของชีวิตที่ผูกผันหันเหลาให้ได้

เข้ามาอยู่ร่วมกับชาวชนเผ่าแบบพร้อมเด่นประเทศไทย-พม่า ศูดเขตแคว้นเด่นทางด้านตะวันตก ผู้คนในชนเผ่าทั่วไปจะเรียกเราว่า “ ไชเมือง ” หมายความถึงว่า ชาวไทยแต่สำหรับเด็กๆ ในชนเผ่าจะเรียกเราว่า “ โพเอชา ” หมายความว่าดอกไม้แห่งดวงดาว

คำคืนหนึ่งปัญญาชนในชนเผ่าได้นั่งสนทนากับมองคุยกันในเรื่องมนุษย์กับธรรมชาติ ลุง郁พร ผู้เฒ่าคนสำคัญจากชุมชนໄล่ໄว-ชาравะ ได้สะท้อนความคิดของชาวเวียดนาม เรายังต้องอยู่กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ต้องเคารพความจริง เคราะห์ความซื่อตรง คนเราต้องให้คุณค่ากับตัวเองด้วย ขณะเดียวกันก็ต้องเคารพคุณค่าในสรรพสิ่งรอบข้างตัวเรา เพราะถ้าเราไม่ให้คุณค่ากับตัวเราเองแล้วและไม่มีการเคารพในคุณค่าของสรรพสิ่งต่างๆ จะทำให้มนุษย์กับธรรมชาติอยู่ร่วมกันไม่ได้ ลุงหม่องเป ผู้เฒ่าจากชุมชนบ้านทิ่ลีป้าได้บอกกับเราว่า มนุษย์กับมนุษย์ด้วยกันเองก็ต้องให้คุณค่า โดยเป็นการให้คุณค่าในตัวเองของแต่ละคน การให้คุณค่าคือการที่มนุษย์มีจุดเริ่มต้นมาจากความศรัทธาในชีวิต

ลุงหม่องเป ได้พูดถึงเรื่องเจ้าหน้าที่ของรัฐกับแนวคิดการจัดการโยกย้ายคนออกจากรัฐที่ป้าว่าเป็นแนวคิดที่แตกต่างจากคนในชุมชน ในขณะที่เจ้าหน้าที่ของรัฐ ข้าราชการของกรมป่าไม้ได้มองว่าคนอยู่ร่วมกับป่าไม้ได้ แต่ลุงหม่องเปเป็นคนคิดของคนในอำนาจจังหวัดที่สำคัญอยู่ในธรรมชาติที่เชื่อว่าคนสามารถอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างสอดคล้อง ประชัญจะดับชุมชนมองว่าคนกับป่าอยู่ร่วมกันได้ แต่ต้องอยู่อย่างให้การเคารพและให้คุณค่ากับธรรมชาติ เพราะกฎเกณฑ์ของธรรมชาติจะเป็นตัวควบคุมมนุษย์

“ มนุษย์ ธรรมชาติ จักรวาล ล้วนมีความสัมพันธ์ต่อกัน ดังนั้นคนที่อยู่กับป่าได้จะต้องให้ความเคารพต่อธรรมชาติและจักรวาล คน สัตว์ ป่า ก็เป็นสรรพสิ่งที่เป็นหนึ่งเดียว กับจักรวาล ดังนั้นจึงสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสอดคล้องและกลมกลืน ” เป็นแนวคิดของลุงหม่องเปที่พูดถึงเรื่องมนุษย์กับธรรมชาติ

เช่นกัน คนหนุ่มจากชุมชนสะนีพุ่ง ได้พูดถึงเรื่องแนวคิดการอยู่ร่วมกันของมนุษย์กับธรรมชาติว่า สำหรับชาวชุมชนความเชื่อว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์มีอยู่จริง มีอยู่ในสภาพสิ่งในต้นไม้ สายลม ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ ดวงดาว คนเรามองไม่เห็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์แต่สามารถสัมผัสได้ ถ้าหากคนเราเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เชื่อในพลังของธรรมชาติ สิ่งเหล่านี้ก็จะสะท้อนกลับมาหาตัวเรา การอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติเราจะต้องเคารพตัวเองก่อน เคารพในสิ่งที่ตัวเองเป็น เคารพความคิด เคารพการกระทำของตัวเอง ขณะที่เราเคารพตัวเองมาก

ต้องเคารพสิ่งที่อยู่รอบตัวเราด้วยเช่นกัน ทุกอย่างรอบข้างตัวเราเป็นครูของเราได้ทั้งหมด ธรรมชาติ ต้นไม้ ใบไม้ ภูเขา สายน้ำ แผ่นดิน จะเป็นครูให้กับมนุษย์เราถ้าหากเราให้ความเคารพและพร้อมที่จะเรียนรู้จากธรรมชาติ เพราะธรรมชาติมีความสมบูรณ์อยู่ในตัวอยู่แล้ว

คัมภีร์ทำนายโชคливของคนในชนเผ่าชู

เชลากุหลง ปัญญาชนชั้นแนวหน้าของชนเผ่าที่เชื่อมั่นในวิถีทางของชนเผ่า เขาได้เดินทางรอบแรมจากชุมชน升นี้ฟุ่ง นอนพักค้างคืนที่ชุมชนเกาะตะเตียง มุ่งหน้าไปตามเส้นทางแห่งชุมชน เดิมมีจุดหมายปลายทางอยู่ที่โรงเรียนสอนภาษาที่ชุมชนบ้านทิ่ลีป่า เขาเดินทางเพื่อไปศึกษาเล่าเรียนที่โรงเรียนสอนภาษาໄล็ซ่องวิ ซึ่งเป็นภาษาเขียนของคนในชนเผ่า บางครั้งก็เรียกว่าภาษาเดี้ยเกี้ย โรงเรียนสอนภาษาໄล็ซ่องวิเป็นโรงเรียนที่ถูกก่อตั้งขึ้นมาจากการของคนในชนเผ่ารุ่นเก่าๆ ที่ต้องการติดอาڑุทางด้านภาษาให้กับอนุชนคนรุ่นหลัง คนรุ่นเก่ายังคงยึดถือเครื่องครัดปฏิบัติตามแนวทางดั้งเดิมโดยใช้ภาษาพูด ภาษาเขียน และการแต่งกายด้วยชุดของชนเผ่า เพื่อบ่งบอกถึงความภาคภูมิใจในความเป็นคนของชนเผ่า แต่ทุกวันนี้ได้มีการรุกรานเข้ามายังจากสังคมภายนอกในหลายรูปแบบซึ่งอาจจะส่งผลให้คุณค่าของวัฒนธรรมล่มสลายลง แนวความคิดในการก่อตั้งโรงเรียนสอนภาษาໄล็ซ่องวิจึงตั้ง

ขึ้นมาเพื่อเป็นแนวทางให้คนรุ่นหลังได้รับการสืบทอดแนวความคิดจากคนรุ่นพ่อแม่ปู่ย่าตา
ยาย เป็นการเคลื่อนไหวต่อสู้ในเชิงวัฒนธรรม

“ภาษาเป็นสิ่งสำคัญ ภาษาเป็นเครื่องหมายแทนความคิด ภาษาเป็นคลังทางความ
คิดที่บรรจุวัฒนธรรมเอาไว้ หนังสือจึงเป็นหีบที่บรรจุวัฒนธรรม การรักษาสืบทอดภาษาจึง
เท่ากับเป็นการรักษาวัฒนธรรม แต่ถ้าวัฒนธรรมนั้นถูกบรรจุอยู่ในคัมภีร์เป็นเพียงตัวอักษร
เป็นเพียงความคิดโดยที่ไม่ได้มีการปฏิบัติ วัฒนธรรมนั้นก็ไม่ได้ถูกเพาะชำเป็นต้นกล้า ถ้า
หากคนในชนเผ่าไม่มีการแต่งกายด้วยชุดของชนเผ่าแล้วก็เปรียบเสมือนกับว่าวัฒนธรรม
นั้นถูกเก็บเอาไว้ในหีบ ดังนั้นภาษาพูด ภาษาเขียน การแต่งกาย ประเพณี วัฒนธรรม จึง
เป็นสัญญาลักษณ์ของความอกรgearทางด้านวัฒนธรรมที่จะทำให้ชุมชนเข้มแข็งขึ้น “ เชลา
คุหลง ”ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับมิติการต่อสู้ทางด้านวัฒนธรรม

เชลากุหลง ชายหนุ่มผู้มีสำนึกรักแห่งความเป็นคนของชนเผ่าได้เล่าให้เราฟังถึงการ
เรียนการสอนที่โรงเรียนสอนภาษาว่า ที่โรงเรียนสอนภาษาได้ซ่องวนออกจากจะมีการเรียน
เขียนภาษาแล้ว ยังได้มีคุยกับเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรมระหว่างคน
รุ่นผู้ใหญ่กับคนรุ่นเยาวชนอีกด้วย ความพยายามรักษาภูมิปัญญาดั้งเดิมของชนเผ่า¹
สามารถทำได้ในชีวิตประจำวัน เป็นกิจชีวิตที่มีการถ่ายทอดของสมาชิกในครอบครัวที่พ่อ
แม่ปู่ย่าตายายได้ถ่ายทอดให้กับลูกหลาน เวลาที่ลูกเดินตามหลังพ่อแม่ไปช่วยทำงานใน
ชีวิตของการทำไร่ พ่อแม่ก็จะสอนลูกให้เรียนรู้เสียงจากสัตว์ต่างๆ เรียนรู้จากต้นพืชว่ามัน
มีความหมายป่วงบอกอะไรบ้าง เป็นการเรียนรู้จากธรรมชาติ เช่น ถ้าหากได้ยิน เสียง
ร้องของนกเงือก เสียงร้องของชะนี เป็นการบ่งบอกว่าถึงเวลาเข้าแล้ว ถ้าเป็นเสียงกบร้อง
จะมีความหมายบ่งบอกว่าเป็นเวลาใกล้เม็ดค่าแล้วให้เลิกงานจากในไร่ได้แล้วเพื่อเตรียมตัว
กลับบ้าน หรือให้มีการสังเกตจากพืช เช่น การสังเกตดอกบัวที่บานในช่วงเย็นก็
หมายถึงว่าเป็นเวลาใกล้เม็ดค่าแล้ว เมื่อกลับมาถึงบ้านในเวลากลางคืนพ่อแม่ปู่ย่าตา
ยายก็จะล้อมวงคุยกับลูกหลานจะมีการเล่านิทาน การร้องเพลง บทเพลงกล่อมลูก ที่มี
การถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นโดยเป็นการเรียนรู้ที่ไม่ต้องเป็นการบังคับ เด็กๆเรียนรู้อย่างมี
ความสุขจากสมาชิกของคนในครอบครัว

ภาระกิจของเรายังไม่จบสิ้น เราจะต้องเดินทางไปหาภูมิปัญญาของชนเผ่าที่ชุมชน
บ้านໄโล-ชาราวด เรายังคงเดินทางจากชุมชนสะนีพุ่งมุ่งหน้าไปภูเขาลูกแล้วลูกเล่า “ໄโล-

ชาравะ เป็นชุมชนเล็กๆที่ซ่อนตัวอยู่ในหุบเขาฯแตง เรายังเวลาเดินเท้าจากสะ้นปุ่งถึงได้ โว-ชาравะ เป็นเวลาประมาณ 7 ชั่วโมง ระหว่างเส้นทางเดินในป่ากากีบ เราได้เจอกับเหตุการณ์อะไรก็ไม่รู้เพื่อช่วยเหลือเราที่มีบทบาทหน้าที่เป็นล่ามแปลภาษาให้กับเราได้บอกกับเราว่า ได้ยินเสียงความร้องเป็นเสียงแห่งความหวาดกลัวกับภัยร้ายที่จะเข้ามาคุกคาม เป็นสัญญาณเตือนภัยว่าเสือร้ายกำลังเข้ามาใกล้ประชิดตัว เราหัวใจแทบจะหยุดเต้นกลัวจนแทบลืมหายใจ เราจะจับชีวิตลงในกลางป่าหรือเปล่านี่ แต่เราไม่อยากตายในป่าอย่างโดดเดี่ยว เราคิดว่าเราต้องหนีเท่านั้น เชลาคุหลงบอกว่าให้เราทำตัวให้เบาที่สุด เราเดินย่องกริบเข้าไปในกองหญ้าสูงเอามือแหวกพงหญ้ามุดตัวไปอย่างเบาๆ สายตา ก็เหลือบซ้ายแลขวาด้วยความหวาดระแวงจะมีเสือร้ายโผล่ออกมาในระยะเชิงๆ หน้าหรือไม่หนอก เป็นช่วงระยะเวลาที่เราเผชิญหน้ากับความตาย เราเบรี่ยบเสมือนเหยื่อผู้ถูกคล่า เรากลัวอย่างเงียบที่สุดลัดเลาะไปตามพงหญ้าจนถึงทางเดียนโล่งอยู่ข้างหน้าในที่สุดเราก็ผ่านด่านแห่งความตายมาได้ การใช้ชีวิตอยู่ในป่าไม่ใช่เรื่องง่าย เราจะต้องเรียนรู้ความคล่องตัวความว่องไวรวมกับเจ้ากระต่ายน้อย เหยื่อกับผู้คล่า เกมนี้คระจะเป็นผู้ชนะโดยเอาชีวิตเป็นตัวเดิมพัน เชลาคุหลงเห็นเรากลัวสุดขีดก็เลยเดินไปเด็ดดอกไม้สีแดงข้างทางในป่าให้ภูม่าให้เราหนึ่งช่อให้ภูม่าเป็นการปลอบใจเรา

ลุงยุ่งพร ผู้เม่าจากชุมชนໄลโว-ชาравะ ได้บอกว่าปัจจุบันนี้คนในชนเผ่าเหมือนกับใช้ชีวิตหลงทางไป เพราะในสมัยก่อนนั้นวิถีชีวิตของพวกราจะมีการสร้างบ้านด้วยไม้ไผ่มีเตาฟืนตั้งอยู่บนบ้าน เวลาเรียกขวัญลูกกิจจะใช้ไม้เคาะที่โคนเสาของเตาฟืนการปลูกบ้านไม้ไผ่ที่มีเตาฟืนอยู่บนบ้านจึงผูกโยงอยู่กับความเชื่อด้วย เพราะในการเรียกขวัญเป็นความเชื่อที่ว่าจะทำให้เป็นการนำทางชีวิตไปในสิ่งที่ดีงาม การดำเนินชีวิตของคนจะได้มีหลังทาง ปัจจุบันได้มีหลายคนได้เปลี่ยนวิถีชีวิตจากการใช้เตาฟืนที่ทำขึ้นมาเองแต่กลับกลายเป็นว่าหันมาซื้อเตาถ่านมาจากในเมืองมาใช้ในชีวิตประจำวัน ทำให้เป็นวิถีชีวิตที่ไม่สดคดคล่องกับภูมิปัญญาตั้งเดิมเหมือนกับสมัยของคนรุ่นปู่ยาต่ายาย

ชีวิตการเดินทางยังไม่จบสิ้นลงเรารอนแรมเดินทางไกลอีกครั้งจากชุมชนสะ้นปุ่งไป ware ค้างคืนที่บ้านเกาจะเดิน แล้วเดินทางเท้าไปตามสันเข้าด้วยระยะทาง 8 ชั่วโมงก็ถึงจุดหมายปลายทางที่ชุมชนบ้านที่ໄล่ป้า เราเดินทางไปพูดคุยแลกเปลี่ยนกับภูมิปัญญาของชุมชน นายละเหมี่ย เป็นกรรมการเพื่อการศึกษาและวัฒนธรรมของชุมชน นายละเหมี่ยได้

พานาเดินออกจากรามบ้านที่ໄล่ป่าเดินผ่านพรมแดนประเทศไทยเข้าไปในเขตประเทศไทย ตรงบริเวณหัวยงเลอเว่อ ไปเพื่อคุ้มสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ที่คนในชนเผ่าฯได้ต่อสู้กับพม่าที่ซ่องแคบกะหริระดะสะ เป็นซ่องแคบที่มีการต่อสู้กันในสมัยอดีต ชนเผ่าฯได้ต่อสู้กับพม่ามีการรบพุ่งกัน พากเรามีจำนวนน้อยกว่าสู้ไม่ได้จึงเลยถอยร่นมาถึงซ่องแคบ ก็เลยเกิดความคิดมีอุบายในการต่อสู้โดยให้ผู้หันปฏิเสธแก่ฝ่ายเปลี่ยนถอยกาย ทหารพม่าเห็นผู้หันปฏิเสธแก่ฝ่ายก็เลยยืนมองด้วยความตกตะลึง พากเราผู้ชายที่ซ่อนตัวอยู่ได้ถือโอกาสบุกเข้าชุมโจร ตีในระยะประชิดตัว ทำให้ทหารพม่าสู้ไม่ได้เลยถอยร่นไปตามเส้นทางด่านเจดีย์สามองค์ การสู้รบทั้งนั้นทำให้พม่าต้องพ่ายแพ้แก่พากเรา และเรา ก็เรียกสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์แห่งนี้ว่า “ซ่องแคบกะหริระดะสะ” หมายความว่า สมรภูมิการสู้รบ

นายลงทะเบี่ย ยังได้เล่าให้เราฟังถึงการอยู่กับธรรมชาติของคนในชนเผ่าฯ ภารรักษาธรรมชาติของพากเราจะเกี่ยวข้องกับประเพณีการทำบุญ ประเพณีการทำไร่ เช่น เดือนมีนาคมทำบุญกันทั้งเดือน ไม่ออกไปไหน ไม่เข้าป่า เพราะถือว่าเดือนมีนาคมจะเกิดไฟไหม้ป่าทำให้เมล็ดพืชจำนวนมากหลากรายชนิดพันธุ์คงอยู่ตามฤดูกาล ดังนั้นในช่วงเวลาหนึ่นคนจะไม่เดินทางเข้าป่า จะต้องรอให้เมล็ดพันธุ์พืชเติบโตแข็งแรงก่อนถึงจะให้คนเดินทางเข้าไปในป่าเพื่อไปเก็บหาของป่าได้

ประเพณีหลักๆที่เกี่ยวกับการทำบุญมีความสำคัญอยู่ 3 เดือนคือเดือนมกราคม (ไถ่เขาพู) จะมีพิธีกรรมบือซ่องคู เป็นการทำบุญข้าวใหม่ บือซ่องคูคือการเก็บเอาเครื่องมือทุกชนิดในการผลิต รอบ เคียง มีด มากาวรวมกันบนบ้านภายหลังจากการเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จแล้ว ทุกบ้านจะต้องหุงข้าวทำกับข้าวให้เครื่องมือในการผลิตได้กินข้าวก่อน ถือว่าเป็นผู้ที่มีพระคุณทำให้คนได้มีข้าวกิน บือซ่องคูเป็นการแสดงความเคารพต่อแม่โพสพ (พีบือโลย) เทพผู้ดูแลพืชผล ทำให้พากเราได้มีข้าวกินอย่างอุดมสมบูรณ์

เดือนมีนาคม (หล่าเชิง) จะเป็นพิธีกรรมไถ่จุพีบือโลย เป็นการอัญเชิญให้เทพพีบือโลยลงมาดูแลพืชผลในท้องไว้ท้องนา เมื่อถึงเวลาเข้าสู่ฤดูกาลแห่งการทำไร่ทำนา ถ้าหากใครไม่แสดงความเคารพต่อพีบือโลย จะทำให้พีบือโลยหนีไปจากโลก ทำให้คนเราไม่มีข้าวกิน ไร่นากขาดความอุดมสมบูรณ์ ดังนั้นพากเราจึงเคารพพีบือโลยเพื่อเป็นการแสดงความเคารพต่อผู้มีพระคุณ ชาวชนเผ่าฯถือว่าข้าวคือชีวิต ข้าวจะมีความหมายมากที่สุด

การที่มีไว้ข้าวอุดมสมบูรณ์เท่ากับพวงเรา มีชีวิต ดังนั้นในการกราบไหว้พิบోโญเจิงเท่ากับว่าเป็นการอ้อนวอนต่อพิบోโญเพื่อให้พวงเราได้มีข้าวกินอย่างสมบูรณ์

เดือนสิงหาคม (หล่าเขา) เป็นพิธีกรรมไชจุ่ห์หล่าเขา เป็นพิธีกรรมการผูกด้ายข้อมือเพื่อเป็นการเรียกขวัญให้กลับมาอยู่กับตัว เป็นการคุ้มครองให้คนเราอดพ้นจากอันตรายทั้งปวง งานหล่าเขาไชจุ่ห์ เป็นงานบุญเดือน 9 เป็นตัวยึดเหนี่ยวในการกำหนดวิถีชีวิตของพวงเรา เพราะโดยธรรมชาติแล้วคนเราจะว่างเปล่าไม่มีทิศทางไป การผูกข้อมือจึงเป็นการนำทางชีวิตไปสู่สิ่งดีงาม

สำหรับในช่วงออกพรรษา ก็จะมีการไหว้เจดีย์ไฟ (บางลุงมี) เป็นพิธีการไหว้เพื่อการสะเดาะเคราะห์ การไหว้เจดีย์ไฟเป็นการช่วยให้พ้นจากโรคภัยไข้เจ็บ การสร้างเจดีย์ไฟมาจาก การร่วมมือร่วมแรงร่วมใจของคนในชุมชน ทุกคนจะเข้าร่วมพิธีกรรมพร้อมกันในช่วงเวลาเย็น หลังจากการไหว้เจดีย์ไฟเสร็จแล้ว ก็จะมีการเรอະทะเนี่ยหมายถึงการสวัสดิ์ อ้อนวอนต่อเทพยาดาว่าถ้าหากเกิดมาชาตินี้ไม่ดีอย่างไร ขอให้เกิดในชาติหน้าอย่าได้มีความทุกข์ยากลำบาก ขอให้มีชีวิตที่ดี มีข้าวกินอย่างอุดมสมบูรณ์ หลังจากนั้นจะมีการดวยทอมีไป คือการจุดโคมไฟที่มีรูปร่างคล้ายกับบอดลูนให้ลอยสูงเหนือขึ้นไปในท้องฟ้า เป็นการลอยขึ้นไปพร้อมกับคำขออธิษฐานของคนในชนเผ่าไปยังทวยเทพยาดาที่อยู่เบื้องบน หลังจากนั้นทุกคนจะถือหรือณูบทกันคนละหรือญูสองหรือญูไปแตะสัมผัสตัวกับคนที่เรากราบถือผูกพัน ด้วยมีความเชื่อว่าการทำเช่นนี้จะทำให้เราได้พบเจอกันตลอดไป ทุกภพทุกชาติ หลังจากนั้นเอาหรือณูบทหย่อนลงในฝาบาตรพระถือว่าสำหรับเป็นการทำบุญร่วมกัน

ในทุกวันพระเป็นการรู้กันระหว่างเรากับเด็กๆ ว่าจะต้องไปนั่งร้อยมาลัยดอกไม้บูชาพระด้วยกันที่ศาลาชี เด็กๆ จะไปเก็บดอกไม้หลา กสีสระบำ ชมพู ขาว เหลือง แดง ม่วง สวยงามลະลานตา พวงเรานั่งพับเพียบร้อยพวงดอกไม้ด้วยกันอย่างมีความสุข หลังจากนั้นก็เอามาลัยดอกไม้ไปถวายบูชาพระ เสร็จแล้วพวงเรา ก็จะเดินกันไปทิวแทวไปไหว้เจดีย์ (บางลุง) ที่ตั้งอยู่บนเนินเขาหลังวัดสะนีพุ่ง การไหว้เจดีย์เป็นพิธีกรรมที่ทุกคนในชนเผ่าได้ให้ความสำคัญ เพราะถือว่าเป็นการขอพรขออธิษฐานจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ รวมก็จะขอพระจากเจดีย์ว่าขอให้ชีวิตพบรебุนเดสิ่งที่ดีงาม ส่วนเด็กๆ ก็จะขอพรว่าชาติหน้าขออย่าได้เจอกับความยากจน มีข้าวกินอุดมสมบูรณ์ เมื่อไหว้เจดีย์เสร็จแล้วเรากับกองทัพเด็กจะจับมือ

ประสบการณ์เดินร่องเพลิงตามเรามากที่บ้านพักเพื่อมาเรียนหนังสือด้วยกัน ชีวิตครูเลื่อนจึงเริ่มต้นในยามค่ำคืน เด็กนักเรียนเรียกเราเป็นภาษาแผ่นกว่า “ ชะร่า ” (ครู) คำว่า “ ครู ” เป็นคำที่มีความหมายที่ยิ่งใหญ่มาก ครั้งหนึ่งในชีวิตกับบทบาทการเป็นครูเลื่อนอยู่ในหุบเขา สะไภ่ปุងและสายน้ำเขixoหรือจะเป็นประสบการณ์ชีวิตที่เราจะต้องจดจำไปอีกนานแสนนาน

บางคืนเราเรียนหนังสือด้วยกันบนบ้านไม้ไผ่ เรียนหนังสือกันไป ดูดาวกันไป บางคืนเราแกะเรียนหนังสือกันบนบ้านพัก บางคืนเราแกะย้ายที่เรียนหนังสือมาบนขอนไม้ใหญ่หน้าบ้าน บางคืนเราแกะเรียนหนังสือกันบนลานดิน สถานที่ศึกษาของเรามีการกำหนดกฎเกณฑ์ที่ตายตัว ให้เด็กๆ เป็นผู้กำหนดเวลาเองว่าต้องการเรียนรู้อะไร ในช่วงแรกที่เราเป็นครูเลื่อนเราสอนวิชาภาษาไทย ต่อมาเราสอนวิชาภาษาอังกฤษ ตอนนี้เด็กๆ เรียกร้องอย่างจะเรียนวิชาวดรูป และก่อนนอนทุกคืนเราจะต้องเล่นนิทานให้เด็กๆฟัง เด็กๆ ก่อนหลับไปพร้อมด้วยรอยยิ่ม เด็กๆ ที่มาเรียนหนังสือกับเรามักจะนอนกับเราด้วย ในช่วงหลังๆ นี้เด็กๆ จะเล่านิทานให้เราฟังเป็นภาษาของชนเผ่า เป็นการแลกเปลี่ยนกันนิทานจากคนไทยกับนิทานของท้องถิ่น เราอนหลับอย่างมีความสุขท่ามกลางเสียงกล่อมนิทานจากเด็กน้อยเราเรียนหนังสือกันแบบบ้านป่า จุดตะเกียงน้ำมันก้าดเรียนหนังสือ จุดเทียนไขกันคนละเล่ม เทียนไขหมดเล่มก็เป็นอันว่าเลิกเรียนเตรียมตัวเข้านอนฟังนิทานได้ สักวันหนึ่งในอนาคตถ้าหากเราต้องเดินจากไปชนเผ่า เราหวังเอาไว้เพียงแต่ว่าเด็กน้อยของเราจะเติบโตขึ้นเป็นต้นกล้าแห่งความดีงาม

ความอยุติธรรมของสังคมมีให้เราพบเห็นตลอดเส้นทางแห่งชีวิต เคื่นนี้เราเห็นขบวนรถยนต์เข้ามาในหุบเขา มันเกิดอะไรขึ้นเราตั้งคำถามในใจ ในที่สุดเราแกะพับเห็นความจริงเมื่อเห็นภาพคนเผ่าคนแก่ ผู้ชาย ผู้หญิง เด็กๆ เดินแบกหน่อไม้มาจากหมู่บ้าน เดินขึ้นเขาสะไภ่ปุงตามตามถนนสายแห่งการกดขี่ขุดริด เพราเมื่อเดินลงเขามาที่ตื้นเข้า หรือช้าบ้านเรียกว่า คุหลงโคล่ว จะมีพ่อค้าคนกลางมาจ้างงานก่อสร้างบ้านในราคาก่อตั้งสุดๆ เพราช้าบ้านป่าไม้มีจำนวนต่อรองในการซื้อขาย ตลาดการซื้อขายหน่อไม้จึงเกิดขึ้นที่นี่ที่คุหลงโคล่ว การเจรจาต่อรองกันไม่ต้องมี ราคากู้กำหนดควบคุมจากพ่อค้าแม่ค้าแต่ฝ่ายเดียว เขาให้ราคากิโลกรัมละ 4 บาท เราแทบจะร้องไห้กับสิ่งที่พบเห็นด้วยสายตาตัวเอง เด็กตัวเล็กนิดเดียวแบกหน่อไม้คนละ 10 กิโลกรัม ถ้าเป็นผู้ชายตัว

โตเก็ตแบกได้ถึง 60 – 100 กิโลกรัม แต่ก็ว่าจะแบกหน่อไม้ลงมาขายที่ตีนเขาได้ ก็ต้องเข้าไปหาตัดหน่อไม้ในป่าใหญ่แล้วก็ต้องแบกขึ้นเขาข้ามห้วยมายขายในราคากลุกสุดๆที่ตีนเขาแห่งนี้ เรายังเรียกถนนสายนี้ว่าเป็นถนนสายของการดีซูดรีด เด็กน้อยที่เดินแบกหน่อไม้ลงมาจากบันเขายังมีรอยยิ้มใสบริสุทธิ์ให้กับเรา เด็กน้อยเจ้าคงไม่วู้หrov กว่าป่าของเชօได้แบกเอาความทุกข์ยากเอาไว้ เชօยังคงมีรอยยิ้มที่ส่งมอบให้กับเราในระหว่างเดินทางท่องเที่ยวที่บ้านสวนทางกัน เราได้แต่สะเทือนใจกับภาพความเป็นจริงของสังคม

เราจะขอขยายภาพให้เห็นถึงการดีซูดรีดของพ่อค้าแม่ค้าที่กำ Beau สังขละบุรีกับคนที่มาจากการดีซูดรีดในบ้านป่าเมืองดอย เมื่อครั้งนั้นหม่องส่วยโภ หญิงม้ายลูก 4 ได้ไปเก็บมะนาวจากในสวนจำนวน 150 ลูก เพื่อเอาไปขายที่ตัวอำเภอสังขละบุรี ลูกน้อยของเชօอย่างไรได้ร่มส่ายสักคันเอาไว้ใช้ เพราะเป็นช่วงกลางเวลาแห่งฤดูฝน เชօเก็บมะนาวในสวนใส่ย่ามใบโตเดินเท้าแบกข้ามห้วยข้ามเขาไปขายให้กับพ่อค้าแม่ค้าที่ตลาดอำเภอสังขละบุรี เชօบอกกับเราว่าเชօขายมะนาวจำนวน 150 ลูก ได้เงินเพียง 60 บาท เราอึ้งไปเลย เพราะแม่ค้าเขารับไปขายต่อบนแผงราคาลูกละ 2 บาท ทำไม่ต้องเกิดเหตุการณ์อย่างนี้ด้วยกับคนของชนเผ่า มันบีบคั้นจิตใจกันเกินไป ลูกน้อยอยู่ที่หมู่บ้านรอคอยแม่กลับมาพร้อมด้วยร่มคันสวยงามจากตลาดสังขละบุรี หม่องส่วยโภจำต้องควักเงินเก็บอีก 30 บาท กลั้นใจซื้อร่มราคา 90 บาทให้กับลูกน้อย ความสุขของลูกทำให้เชօต้องกล้ำลืนความทุกข์เอาไว้ เราเห็นเวลาของแม่ที่มีแต่ความแห้งแล้ง ลูกน้อยที่ลูกความเป็นประกายแจ่มจ้า เมื่อเห็นแม่ถือร่มคันสวยงามลับมาจากในเมือง ภาพความเป็นจริงในสังคมนี้ยังคงเป็นสัดส่วนที่ขอบแหงอยู่คู่กับโลกเสมอมาตราชได้ที่ยังคงมีการดีซูดรีดเอาไว้เปรียบกับ

สภาพชีวิตทุกวันนี้ในชนเผ่ากำลังเผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลง แต่ก่อนในครัวเรือนไม่ต้องมีอะไรมาก ใช้เงินซื้อเกลืออย่างเดียวเท่านั้น หอม กะเทียม ก็จะใช้พีซผักในไร่ ทดแทนกันได้ เช่นว่า เป็นพืชไร่แทนกะเทียม เอกล่อ เป็นพืชไร่แทนหัวหอม แต่ทุกวันนี้ ทุกครัวเรือนต้องใช้เงินซื้อหัวหอม กะเทียม น้ำมันพืช น้ำมันก้าด ทำให้ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนมีมากขึ้น ใจปลาซีเมิง เยาวชนจากบ้าน升นี่พุ่งเห็นว่าชุมชนกำลังล้มสลายลงจึงบอกกับเราจะต้องมีการคิดค้นประดิษฐ์เครื่องสีงาขี้น เอาไว้ใช้ในชุมชน เข้าอกกับเราว่าเครื่องสีจะจะช่วยลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนได้บ้าง เพราะทุกบ้านปลูกงาไว้ในไร่ เมื่อเก็บงามมาแล้วก็ เอางาใส่ลงในเครื่องสีงาที่ใช้พลังจากแรงวัวหรือแรงคน ในการหมุนให้เครื่องสีงาเกวี่ยงไป

กระทรวงกับงานด้านสุขภาพจิตได้นำมันงาออกมาเป็นเครื่องสำอางค์ในครอปครัวโจพลาชีเมืองบวกว่า
นอกจะเป็นการช่วยทำให้ทุกครัวเรือนได้มีน้ำมันงาใช้ในการทำความสะอาดแล้ว น้ำมันงายังมี
ความสำคัญในการใช้เป็นยารักษาโรค เพราะน้ำมันงาจะใช้เป็นสมุนไพรในการทำข้อ นวด
กระดูก ดึงนั้นเครื่องส侥幸จึงเป็นความสำคัญที่คนในชุมชนควรจะเข้ามามีส่วนร่วมกันในการ
ผลิตและการดูแลรักษาส่วนร่วมกันให้เป็นประโยชน์กับส่วนรวม

ในชุมชนส่วนนี้ ผู้ได้มีการตั้งคณะกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ตั้ง
กฎกติกาของชุมชนขึ้นมาเพื่อเป็นข้อปฏิบัติร่วมกันของชาวชุมชน เช่น ไม่ปล่อยไฟเผาทุก
ชนิด ให้ทำการเผาปลูกในพื้นที่เดิมที่เคยทำมาก่อนแล้วเท่านั้น ไม่ขายที่ดินให้แก่บุคคล
ภายนอกโดยเด็ดขาด ไม่กระทำการใดๆ ที่ทำให้เกิดไฟไหม้ป่า ให้ใช้ประโยชน์จากป่าอย่าง
สอดคล้องกับหลักการอนุรักษ์เพียงเท่าที่จำเป็นต่อการยังชีพเท่านั้น ไม่อนุญาตให้บุคคล
ภายนอกเข้ามาตั้งถิ่นฐานในหมู่บ้าน ไม่สนับสนุนการท่องเที่ยวที่ขัดต่อกฎหมายว่าด้วย
การสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า รวมถึงการส่งเสริมและปฏิบัติตามความเชื่อ วัฒนธรรม
ประเพณีอันดีงามของบรรพบุรุษโดยเคร่งครัด

การต่อสู้สองกราะแสระห่วงแนวความคิดของคนที่อยู่ในกลไกอำนาจที่เชื่อว่าคนกับธรรมชาติอยู่ร่วมกันไม่ได้เพื่อเป็นการรักษาป่าเอาไว้กับป่าได้แนวคิดคนอยู่ร่วมกับป่าได้กำลังถูกท้าทายจากคนที่มีอำนาจในกำเมืองครั้งที่เราเดินทางกลับจากในเมืองชาวบ้านจะตามเราทุกครั้งว่ามีข่าวจากในเมืองบ้างใหม่เกี่ยวกับการอพยพโยกย้ายคนออกจากพื้นที่ป่าด้วยเวลาและน้ำเสียงของพากเข้าทำให้เราสะท้อนในอกเป็นคำถามที่เรารอ已久จะฝากไปถึงข้าราชการระดับสูงของกรมป่าไม้ว่าถึงเวลาแล้วหรือยังที่ควรจะมีการกระจายอำนาจคืนให้กับประชาชน เพราะเชื่อกันว่าคนทำลายป่าจะต้องย้ายคนออกจากพื้นที่แน่คิดของคนในชุมชนเชื่อว่าคนอยู่ร่วมกับป่าได้แต่ในขณะที่แนวคิดของคนในชุมชนเชื่อว่าคนอยู่ร่วมกับป่าได้แนวคิดคนอยู่ร่วมกับป่าได้กำลังถูกท้าทายจากคนที่มีอำนาจในกำเมือง ทุกครั้งที่เราเดินทางกลับจากในเมืองชาวบ้านจะตามเราทุกครั้งว่ามีข่าวจากในเมืองบ้างใหม่เกี่ยวกับการอพยพโยกย้ายคนออกจากพื้นที่ป่าด้วยเวลาและน้ำเสียงของพากเข้าทำให้เราสะท้อนในอกเป็นคำถามที่เรารอ已久จะฝากไปถึงข้าราชการระดับสูงของ

ด้วยบทบาทหน้าที่ของเรารึคือคนเขียนหนังสือที่จะบันทึกเรื่องราวต่างๆ ในชีวิต ที่อาจต้องอยู่ในผืนป่านานนับร้อยปี โดยที่มีภูมิปัญญาของชนเผ่าในการถ่ายทอดเรื่องราว คำสอนต่างๆ ให้กับลูกหลานในการดำรงชีวิตให้ถูกต้อง ให้มีการดำรงชีวิตอยู่อย่าง เดิมพดต่อธรรมชาติ เราเห็นว่าการใช้ชีวิตของคนในชนเผ่าจะทำให้เห็นถึงคนกับธรรมชาติสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสอดคล้องและกลมกลืน เป็นเรื่องราวของชีวิตมนุษย์ตัวเล็กๆ แต่ดงาม

บันทึกเรื่องราวโดย
เบญจมาศ ชุมวรรณา

ชีวิตในหุบเขาและสายน้ำ

กาลเวลาหมุนเวียนเปลี่ยนไปตามธรรมชาติ เราอย่างคงเป็นครูเดือนสอนหนังสืออยู่ในเมืองแห่งหุบเขาและสายน้ำ เราได้เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของตัวเองจากความเป็นคนเมืองมาเป็นคนป่าโดยสมบูรณ์แบบเมื่อได้เข้าพิธีแต่งงานกับหนุ่มแห่งชนเผ่า เราแต่งงานโดยเข้าพิธีกรรมแบบชนเผ่า เซลาคุหลง (ใบไม้ดอย) คือชายหนุ่มที่เราแต่งงานด้วย

เราขอกล่าวถึงประเพณีการแต่งงานของชนเผ่า โดยส่วนหนึ่งมาจากการศึกษาค้นคว้าและส่วนหนึ่งมาจากประสบการณ์ตรงของชีวิต โดยทั่วไปการแต่งงานจะเกิดขึ้นภายในหลังจากการบรรยายเรียน ถ้าเป็นชายก็ต้องผ่านการบรรยายพราวนะเนร ถ้าเป็นหญิงก็จะผ่านการบรรยายทั้งนี้ศาสนานพุทธได้เข้ามามีบทบาทในวิถีชีวิตของคนในชนเผ่าชูนั่นเอง สำหรับการเลือกคู่ครองเป็นการตัดสินใจของคู่บ่าวสาวโดยที่ญาติผู้ใหญ่ของทั้งสองฝ่ายรับรู้

ประเพณีการเลือกคู่ครองที่สำคัญอย่างหนึ่งคือการย่องสาว “ การย่องสาว ” เป็นเรื่องที่เข้าใจผิดสำหรับบุคคลภายนอกที่คิดว่าการย่องสาวคือการ “ ไปแอบหลบนอนกับหญิงสาว ” คำว่า “ ย่องสาว ” ก็เป็นการเรียกจากคนภายนอกมากกว่า ในประเพณีของคนในชนเผ่าไม่ได้เรียกว่าการย่องสาวแต่เรียกว่า “ ให้ ” ในความเป็นจริงการย่องสาวคือการเกี้ยวพาราสีนั่นเอง เมื่อชายหนุ่มหมายปองหญิงสาวก็จะ “ ไปเที่ยวบ้านสาวทุกคืน ” ไปพูดคุยกับสาว พาราสีกัน “ ไปทำความรู้จักความคิดกัน ” โดยการ “ ไปเที่ยวหาจะ ” ไปกันเป็นกลุ่มใหญ่หลาย คน การเกี้ยวพาราสี “ ทำความรู้จักกัน ” จะใช้เวลานานมาก บางคนใช้เวลานานถึงสองปี สามปี จนกว่าผู้หญิงจะตกลงใจรับรัก ในบางกรณีที่ผู้หญิงไม่ได้ชอบพอกับผู้ชายที่มาเกี้ยวพาราสี ผู้ชายคนนั้นก็จะผิดหวังและต้อง “ ไปเที่ยวหาผู้หญิงคนใหม่ ” จนกว่ามีผู้หญิงพอใจยินดีรับรัก การแต่งงานจึงจะเกิดขึ้น การย่องสาวจึงเป็นประเพณีที่นำพาไปสู่การแต่งงานเมื่อเกิดความเข้าใจเห็นอกเห็นใจกันของทั้งสองฝ่ายและมีการยินดีตอบรับรัก การแต่งงานจึงจะเกิดขึ้นตามมาในระยะเวลาต่อมา ซึ่งในการแต่งงานมีทั้งการแต่งงานโดยแจ้งให้เจ้าที่รับรู้และการแต่งงานที่ “ แต่ง ” โดยมีผู้คนมาเป็นสักขีพยานซึ่งเราเรียกว่าเป็นการแต่งงานตามประเพณีทางสังคม

เชลาคุหลง พระเอกของเรานี่เป็นปัญญาชนของชนเผ่า เขาทำงานในนามของผู้ประسانงานคณะกรรมการเพื่อการศึกษาและวัฒนธรรมชุมชนของชนเผ่า เขายังมีลักษณะเกี่ยวพาราสีเราในรูปแบบของจดหมาย เราได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนทำความรู้จักความคิดและอุดมการณ์ทางจดหมาย จนเราทึ่งส่องคนคิดว่าอุดมการณ์ของเราตรงกัน มีแนวทางและปรัชญาของการมองคุณค่าของชีวิตในแนวทางเดียวกัน นั่นคือการให้คุณค่าของจิตใจมากกว่าวัตถุ เราได้ใช้เวลาโต้ตอบความคิดกันทางจดหมายนานถึงแปดเดือนก็เลยตัดสินใจรับรักกับเชลาคุหลง และเข้าพิธีกรรมแต่งงานในชนเผ่าที่หมู่บ้านสะนี่พุ่ง เมื่อเดือนมีนาคมที่ผ่านมา

เราคิดว่าจดหมายรักของเชลากุหลงที่ได้โถ่ตอบกับเรามันมีความหมายที่แสดงถึงพานุภาพแห่งความรัก ควรที่จะถ่ายทอดให้ผู้คนได้รับรู้ว่าความรักอยู่เหนือชนชาติ และเพ่าพันธุ์ ดังเช่นเราเป็นคนไทยที่ถือกำเนิดจากทางตอนใต้ของประเทศไทย มาจากเมืองแห่งท้องทะเลทางด้านตะวันออกของอ่าวไทย และเชลากุหลงเป็นคนแห่งชนเผ่าที่ถือกำเนิดอยู่ในป่าใหญ่ แต่ด้วยความรักอันยิ่งใหญ่ทำให้เราทั้งสองคนได้มามิใช่วิตอยู่ร่วมกัน คนจากท้องทะเลและคนแห่งป่าเขาได้มามิใช่วิตคู่เดินทางไปด้วยกัน

“ ความดีกับความรักเป็นสิ่งเดียวกัน การกระทำความดีกับการปลูกฝังต้นรักนั้น จึงมีอุปสรรคที่ยิ่งใหญ่ ผู้กระทำความดี ผู้นั้นจะเข้าใจความรัก ผู้บูชาความรักผู้นั้นจะกระทำความดี ความรักที่ยิ่งใหญ่ที่สุดจะกันพบได้ก็ต่อเมื่อเราได้เรียนรู้ตัวเอง ได้อย่างลุ่มลึก ความลึกซึ้งของความรัก ไม่ใช่ความลับพันธ์ทางเพศระหว่างหญิงชาย ความลุ่มลึกของความรักคือการเข้าถึงจิตวิญญาณของความรัก ต้นไม้รักแผ่นดินด้วยการแบ่งปัน ใบเหลืองร่วง ໂรอยกลับคืนสู่แผ่นดิน แผ่นดินรักต้นไม้มีด้วยการให้เมล็ดพันธุ์นั้นได้งอกเงยและหยั่งรากลงลึกในแผ่นดิน รักที่แท้หนึ่นมีแต่ความบริสุทธิ์ไม่มีอคติใดๆ ความรักสูงสุดคืออันหนึ่งอันเดียวกันกับกาลเวลา กับสายลม และฤดูกาล ต้องเป็นหนึ่งเดียวกัน ”

ข้อความข้างต้นเราได้คัดลอกมาจากจดหมายรักที่เซลลากุหลงได้บันทึกโดยชอบ
ความคิดกับเราเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ซึ่งจากการบันทึกทำให้เราได้เรียนรู้นิสัย
ใจของเข้าผู้ที่เราเลือกมาเป็นคู่ชีวิตว่าเขายืนคนที่มีความคิดอุดมการณ์ในการมอง
โลกและมองธรรมชาติได้อย่างลึกซึ้ง ดังนั้นไม่ใช่เรื่องแปลกแต่อย่างใดที่คนไทยอย่าง
เราตัดสินใจรับรักและเข้าพิธีกรรมแต่งงานกับชายหนุ่มแห่งชนเผ่า

เรื่องราวเกี่ยวกับประเพณีการแต่งงานที่คนสังคมภายนอกควรจะรับทราบยังมีอีกมากมาย ซึ่งได้สะท้อนให้เห็นถึงความดึงดูมในการรักษาไว้ซึ่งคุณค่าของสังคมในชนเผ่า วันก่อนเราได้คุยกับพี่น้องชาวชูที่อยู่ทางอำเภอหอด จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นคนแห่งชนเผ่าเช่นเดียวกัน เขายale่าว่าในสมัยก่อนการเกี่ยวพาราสีกันจะเกิดขึ้นเมื่อชายหนุ่มมาเกี้ยวหญิงสาว ผู้หญิงจะอยู่ข้างบ้าน ผู้ชายก็จะมาเที่ยวหาในบ้านค้ำคืนโดยจะอยู่ที่ได้ถูกบ้าน เมื่อมากลังบ้านผู้หญิง ผู้ชายก็จะไม่ยกกระถุงบ้านสาวที่ตัวเองชอบพอ ในการกระถุงนั้นจะเป็นสัญญาณลับที่รักกันสองคนระหว่างชายหนุ่มกับหญิงสาว ถ้าหากชายอื่นมากระถุง ผู้หญิงฟังสัญญาณแล้วจะรู้ทันว่าไม่ใช่ชายคนรักของตน ก็จะนอนเงียบไม่ได้โต้ตอบอะไร แต่ถ้าหากเป็นชายคนรักผู้หญิงก็จะพุดคุยสนทนากันเพื่อทำความเข้าใจ ตามไถ่ถึงความรู้สึกว่าจิตใจตรงกันหรือไม่ ถ้าหากจิตใจตรงกันการแต่งงานจึงจะเกิดขึ้น

เกร็ดความรู้เกี่ยวกับการแต่งงานยังมีอีกมากมาย เช่น เมื่อผู้ชายไปเที่ยวบ้านผู้หญิง ฝ่ายชายจะเขียนบ้านนานั่งคุยกับสาวเจ้า ซึ่งโดยทั่วๆ ไปแล้วทุกบ้านจะต้องมีเขียนหมายไว้ต้อนรับแขก ในเขียนหมายจะมีมาก พลุ ปุ่น กระป่องยาสูบ เมื่อผู้ชายเขียนบ้านก็จะวนให้ผู้หญิงวนยาสูบให้ ขั้นตอนการวนบุหรี่นั้นมีความสำคัญมาก ในการหมาดของหนุ่มๆ เพราะจะทำให้เราได้เรียนรู้ได้ว่าผู้หญิงคิดอย่างไรกับเรา จากการบอกเล่าของพี่น้องชาวชูที่เชียงใหม่บอกว่า สัญญาณในการเกี่ยวพาราสีกันของชายหนุ่ม-หญิงสาวให้อ่านความหมายจากด้วยที่วนบุหรี่ สีเหลืองหมายถึงผู้หญิงไม่รักแต่รักสีกงสาร สีแดงหมายถึงตอบรับรักแน่นอน สีฟ้าหรือสีเขียวหมายถึงว่าให้รอไปก่อน ตอนนี้ยังไม่ได้ตัดสินใจรัก ผู้ชายเมื่อได้รับบุหรี่ก็จะอ่านความหมายได้อกว่าผู้หญิงมีความรู้สึกอย่างไรกับตน เพราะด้วยสีต่างๆ ที่นำมาพันบุหรี่นั้นมันมีความหมายอยู่ในตัวอยู่แล้ว โดยที่ไม่ต้องถามด้วยคำพูดแต่อย่างใด

สำหรับการแต่งงานในสมัยก่อน เท่าที่คนรุ่นเก่าเล่าให้ฟัง ทำให้เราทราบว่า ความมีหน้าตาไม่ใช่มาจากเครื่องด้วยเงิน แต่มาจากความเป็นคนดีมีศีลธรรมของคุณ婆่าสาวที่เป็นการยอมรับของคนในชุมชน ถ้าหากคุณ婆่าสาวเป็นคนดีมีศีลธรรมก็หมายความว่าคุณ婆่าสาวเป็นคนที่มีหน้าตา ชาวชุมชนก็จะมาร่วมงานแต่งงานกันโดยเอกสารล้วຍ อ้อย พืชผักในไร่มาเป็นของร่วมงานในงานแต่งงาน แต่ถ้าคุณ婆่าสาวคู่ไหนไม่เป็นที่ยอมรับของชุมชน คนร่วมงานก็จะน้อยและไม่ค่อยมีใครเอาของพืชผักในไร่มาร่วมงาน

พิธีแต่งงาน ดังนั้นความมีหน้าตาของคู่บ่าวสาวจะวัดมาจากการร่วมงานของคนในชุมชน ว่ามาร่วมกันเป็นสักขีพยานมากน้อยเพียงใด ดังนั้นความมีหน้าตาของคนจึงไม่ใช่มาจาก การซื้อตัวยเงิน แต่มาจากการความดีที่เต่าล่ำคน ได้ส่งสม渺าไว้จนเป็นที่ประจักษ์ของชุมชน ซึ่งเรื่องราวเหล่านี้เราเห็นว่ามันเป็นเรื่องที่ควรถ่ายทอดให้ทุกคนได้รับรู้ว่าบัยมีประเพณี เก่าๆ ที่คงงามในดินแดนอันห่างไกล

เราจะขอเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับการแต่งงานของคนในชนเผ่าในยุคปัจจุบันที่ยังคงมี การปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา การเสาะล่อง หมายถึงหลังจากที่ชายหนุ่มกับหญิงสาวตกลงใจรับรักกันแล้ว ก็จะมีการประกาศให้ผู้คนทั้งชุมชนได้รับรู้ว่าจะมีการแต่งงานเกิดขึ้น พ่อแม่ของฝ่ายหญิงจะเป็นผู้รับรู้ก่อน การเสาะล่องเกิดขึ้นได้ในหลายกรณี เช่น เกิดจากคู่บ่าวสาวประกาศเอง หรืออาจจะเกิดจากพ่อแม่ฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ประกาศ หรืออาจจะเกิดขึ้นในกรณีที่ฝ่ายชายไปเกี่ยวสาบทุกคืน ชาวบ้านก็จะไปแอบฟังการพูดคุยของชายหนุ่มหญิงสาว ถ้าหากว่าได้ยินว่าชายหนุ่มกับหญิงสาวได้ตกลงปลงใจกันแล้ว คนที่มาแอบฟังก็จะเอาร่องน้ำไปปอกกับผู้แพ้ ผู้แพ้ก็จะอนุญาติให้มีการแต่งงานได้ คนที่ไปแอบฟังก็จะล้อมบ้านยิงปืนให้เสียงดัง

การไปล่อที่ หมายถึง หลังจากที่มีการเสาะล่องแล้ว พ่อแม่ของทั้งสองฝ่ายจะมาทำความตกลงกันเพื่อจัดการแต่งงานให้ถูกต้องตามประเพณี โดยที่พ่อแม่ของฝ่ายชายจะนำเงินมาจำนวน 2 สลึง ไปให้กับเชคุซึ่งเป็นผู้นำทางพิธีกรรมที่สามารถสื่อสารกับทางจิตวิญญาณกับเจ้าที่เจ้าทางได้ ในการแต่งงานเชคุจะเป็นคนที่ไปแจ้งกับต้นไม้ใหญ่ประจำหมู่บ้าน การไปล่อที่จะใช้เครื่องไหว้คือ นำ 1 ขัน ดอกไม้ ด้วยผูกข้อมือ เงินจำนวน 2 สลึง เชคุจะโยนเงิน 1 สลึงลงในน้ำเป็นการแจ้งให้กับเจ้านำได้เป็นสักขีพยาน และโยนขึ้นบก 1 สลึง เป็นการแจ้งให้ฝ่ายเดินรับรู้เป็นสักขีพยาน หลังจากที่มีการไปล่อที่แล้ว ชายหนุ่มหญิงสาวสามารถกินอยู่หลบนอนร่วมกันเสมอ กับเป็นสามีภรรยา กันแล้ว ตามประเพณีการแต่งงานในชนเผ่าถือว่าเป็นการกระทำที่ถูกต้องแล้ว เพราะฝ่ายเดินรับรู้แล้ว ซึ่งการแจ้งให้ฝ่ายเดินรับรู้มีความสำคัญมากกว่าการแต่งงานตามประเพณีทางสังคม การจัดพิธีแต่งงานทางสังคมจะจัดขึ้นภายหลังจากการไปล่อที่แล้ว โดยทั่วไปตามความเชื่อของคนในชนเผ่าการแต่งงานแบบให้ชุมชนมารับรู้ร่วมกันเป็นสักขีพยานจะเลือกเป็นวันอาทิตย์ เพราะตามความเชื่อถือว่าเป็นวันดี

อ่องแกพู หมายถึงหลังจากที่มีการเสาะล่องแสวงหามีวันที่มีการผูกข้อมือในวันแต่งงาน ถ้าหากผู้ใดต้องการจะเรียกร้องเอาอาชญากรรมคู่บ่าวสาว ก็จะต้องเสียสละให้ได้ทุกอย่าง เช่น ขอมากจำนวน 1000 ลูก กลวย อ้อย เงินทอง เสื้อผ้า ทรัพย์สินต่างๆ ขึ้นตอนนี้คู่บ่าวสาวจะต้องเสียสละทุกอย่างตามความต้องการเรียกร้องของคนในชุมชนโดยไม่มีเงื่อนไขใดๆทั้งสิ้น

ในวันพิธีแต่งงานพ่อแม่ของฝ่ายชายจะนำเงินมาจำนวน 7 บาท พร้อมกับดอกไม้ ธูปเทียนให้กับผู้ทำพิธี เรียกว่า พู่ไต่-พู่ไคล' การแต่งงานจะเริ่มพิธีด้วยพู่ไต่-พู่ไคล' ทำการผูกข้อมือให้กับคู่บ่าวสาว แต่กว่าที่บ่าวสาวจะผ่านด่านมาได้เข้านั่งในพิธีไม่ใช่เรื่องง่าย เพราะว่าต้องผ่านหลายด่านมาก ผู้คนที่มาร่วมงานแต่งจะเรียกร้องขออาถรรค์อย่างจากเจ้าบ่าว เจ้าบ่าวก็จะต้องให้ไม่ย่างนั้นไม่ได้เข้าพิธีแต่งงานแน่ๆ เมื่อเดินมาถึงบันไดบ้านเจ้าสาว จะมีผู้คนในชุมชนจำนวนมากปิดบันไดไม่ให้เข้า เจ้าบ่าวก็จะต้องให้ของให้เงินจนกว่าทุกคนพอใจกีสามารถเดินขึ้นบันไดบ้านไปได้ เมื่อเจ้าบ่าวเดินขึ้นบันไดบ้านไปแล้ว เจ้าสาวจะเอาน้ำในขันล้างเท้าให้กับเจ้าบ่าว เจ้าสาวยืนมากให้ 1 คำและยืนบุหรี่ 1 มวนให้กับเจ้าบ่าว จากนั้นเจ้าบ่าวเจ้าสาวเข้านั่งในพิธี

เมื่อพู่ไต่-พู่ไคล' ทำพิธีผูกข้อมือ พ่อแม่ของทั้งสองฝ่ายจะผูกข้อมือให้กับคู่บ่าวสาว ตามด้วยญาติผู้ใหญ่และเพื่อนๆ เมื่อทุกคนที่มาร่วมงานผูกข้อมือเสร็จแล้ว พู่ไต่-พู่ไคล' ก็จะเป็นผู้ปิดพิธีการแต่งงาน หลังจากที่แต่งงานกันแล้วสามีภรรยาจะต้องอยู่ด้วยกัน 3 วันหมายถึงว่าไปไหนไปด้วยกัน ห้ามเดินไปไหนคนเดียว ในการเดินคู่กันจะต้องไม่ให้คนเดินผ่านกลางระหว่างสามีภรรยา ห้ามไม่ให้นั่งพักที่หัวสะพาน ห้ามนั่งพักใต้ต้นโพธิ์ต้นไทร เพราะเป็นความเชื่อของคนในชนเผ่าว่าจะทำให้มีการพลัดพรากจากกัน สิ่งเหล่านั้นจึงเป็นคำสอนที่ถ่ายทอดต่อๆกันมา

พิธีการแต่งงานของคนในชนเผ่ายังมีเรื่องราวที่น่าสนใจ เช่น การอ่องเออะเหมาหมายถึงในวันที่มีพิธีแต่งงาน ผู้คนที่มาร่วมงานแต่งงานจะช่วยกันพังบ้านพิธีแต่งงานในช่วงที่มีการผูกข้อมือ ซึ่งเรื่องนี้เกี่ยวข้องกับเรื่องเล่าความเป็นมาว่า สมัย古ก่อนนั้นได้มีผู้หญิงผู้ชายคู่หนึ่งรักกันมาก แต่ต่อมามีผู้หญิงเปลี่ยนไปรักผู้ชายคนใหม่ สร้างความโกรธแค้นให้กับผู้ชายคนนั้นมาก วันที่ผู้หญิงเข้าพิธีแต่งงานกับชายคนใหม่ ชายคนนั้นก็เลยไปพังบ้านที่เขากำลังเข้าพิธีแต่งงานกัน ด้วยสาเหตุที่ว่าผู้หญิงคนนั้นเป็นคนที่ไม่มีสังกะสนะ ในสมัยก่อนนั้นการอ่องเออะเหมา จึงกระทำไปด้วยความโกรธแค้น

ต้องการแก้แค้น แต่ต่อมากวันนี้การอ่องออกอะHEMAได้ถูกนำมาใช้เหมือนกันในวันแต่งงานของคู่บ่าวสาว แต่เป็นความเชื่อว่าต้องการพังบ้านเพื่อทดสอบความแข็งแรงของเจ้าบ่าวว่าสามารถสร้างบ้านหลังใหม่ให้กับภรรยาได้หรือไม่ และยังกล่าวเป็นเรื่องความสนุกสนานสำหรับผู้มาร่วมงานแต่งงานอีกด้วยในการพังบ้านพิธีแต่งงาน

ประสบการณ์ตรงของเราได้เกิดขึ้นเมื่อกันเกี่ยวกับการอ่องออกอะHEMA เพราะในขณะที่เรากำลังอยู่ในพิธีแต่งงาน มีการผูกข้อมือกันอยู่หนึ่น หลายคนที่มาร่วมงานได้ช่วยกันถีบฝาบ้านพังบ้าน รื้อหลังคاب้าน พร้อมทั้งส่งเสียงตะโกนให้ร้องด้วยความชอบใจ ในเวลาหนึ่นเรายังไม่ได้ศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับประเพณีการแต่งงาน ทำให้เราลืมสึกหาดกลัวมาก เราตกใจจนล้มป่วยลง หลังจากพิธีแต่งงานเสร็จสิ้นลงเรามาล้มป่วยลงเป็นเวลานาน เพราะเราเข้าใจผิดคิดว่าชาวชนเผ่าไม่ต้อนรับเราให้เป็นสมาชิกของชนเผ่า จากนั้นเราจึงได้เข้ารับการรักษาตัวในชนเผ่าเพราตามความเชื่อในชนเผ่า อาการที่เราล้มป่วยลงครั้นนั้นเป็นพระวีหล่า (ขวัญประจำตัว) ได้หนีออกจากร่างไป ทำให้เราเกิดอาการล้มป่วย พิธีกรรมการแต่งงานของ我们在ชนเผ่าจึงเป็นเรื่องราวที่ทำให้เราต้องหารือจดจำไปอีกนานแสนนาน

**บันทึกชีวิตโดย
เบญจมาศ ชุมวรรณา**

เสียงกู่ก้องจากพงไพร

เรากำลังสำลักความสุขจากการเข้าไปใช้ชีวิตอยู่ในหมู่บ้านพื้นเมืองชนเผ่า นานแล้วนั่นที่เราเดินทางเข้ามาใช้ชีวิตแบบคนป่า บางวันเราเข้าไปช่วยทำไร่ เพราะต้องการไปเรียนรู้วิถีชีวิตของชาวไร่ชาวนา เดือนพฤษภาคมก็ย่างเข้าสู่ฤดูกาลใหม่แห่งการทำไร่ ทำนา ซึ่งนี่เป็นช่วงของการจุดไฟเผาใหม่เศษไม้เพื่อเตรียมพื้นที่ในการเพาะปลูก เราไปช่วยขนเศษไม้นำมากองรวมกันเพื่อจุดไฟเผา พอปลายเดือนพฤษภาคมก็ลงมือทำการยอดข้าว การทำไร่ชาวจะใช้เวลาประมาณ 3- 7 ปี แล้วจะกลับมาทำใหม่อีกครั้ง เป็นการพักพื้นที่เดิมเพื่อรอให้สภาพดินอุดมสมบูรณ์ เราได้เรียนรู้ในการทำไร่ทำนา ได้ใช้หยาดเหงื่อและแรงงานในการทำไร่

ในช่วงที่ตนเศษไม้เราจึงได้เรียนรู้ภาษา เป็นการเรียนรู้ไปในขณะที่ทำงาน สำหรับการใช้ชีวิตที่นี่ทุกอย่างเป็นการเรียนรู้ เป็นบทเรียนที่ไม่มีวันสิ้นสุด ทุกคนคือ

ครูของเรารัฐมนตรีคือครูที่จะสอนให้เราดำเนินชีวิตในแต่ละวัน บทเพลงชีวิตบทนี้ผู้เรียนจะต้องสนใจศึกษาเอาเองจากธรรมชาติรอบข้างตัวเรา หลังจากทำงานในไร่เสร็จ เราจะโดยดูลงว่ายังไงแล่นในลำห้วย รอให้เจ้าของไร่ชุดไฟหุงข้าวเพื่อจะได้กินข้าวร่วมกันหลังช่วยกันลงแรงงานในไร่เสร็จ เรายังน้ำกันอย่างสนุกสนาน มีธรรมชาติเป็นสายธารชูบชีวิต พอหุงข้าวเสร็จพากเราจะนั่งล้อมวงกันริมห้วย ใช้ใบไม้เป็นajanข้าว ใช้มือเป็นช้อน ใช้ผักเป็นกับข้าว นี่คือภาพของคนที่อยู่กับป่า หากินกับป่า อยู่กับป่า ใช่องป่า เราเห็นภาพอย่างนี้ชัดเจน เราเห็นการเลือกทำเลขุดไฟหุงข้าวที่ต้องอยู่ใกล้กับบริเวณลำห้วยเพื่อสะดวกในการใช้น้ำหุงอาหาร มีลักษณะเป็นแหล่งน้ำ มีป่าเป็นแหล่งอาหาร เมื่อต้องการผักก็เพียงเดินเข้าไปในป่า

คนในชนเผ่าจะถือว่า “ข้าวคือชีวิต” “ข้าวจะมีความหมายมากที่สุด การมีไร่ข้าวอุดมสมบูรณ์เท่ากับว่ามีชีวิตที่ดี ดังนั้นคนในชนเผ่าจึงต้องกราบไหว้เทพผู้ดูแลพืชผลในไร่ (พิบีอิโทย์) เพื่อเป็นการอ้อนวอนให้พิบีอิโทย์ช่วยดูแลผลผลิตข้าวให้อุดมสมบูรณ์ การกราบไหว้พิบีอิโทย์จึงเป็นการกราบไหว้เพื่อคนทั้งโลก ให้คนทั้งโลกได้มีข้าวกินอย่างอุดมสมบูรณ์ หากไร่ข้าวขาดความอุดมสมบูรณ์ จะมีความเชื่อกันว่าพิบีอิโทย์หนีไปแล้ว เราเคยได้ฟังลือวานี้ก็จากปากของผู้เช่าผู้แก่ รามองเห็นเวลาแห่งความเจ็บปวดและความเครียห์มองเมื่อพูดว่าพิบีอิโทย์หนีไปเสียแล้ว จึงทำไร่ได้ข้าวไม่พอ กิน มีความเชื่อว่าเป็นเพราะคนไม่แสดงความเคารพต่อพิบีอิโทย์ ทำให้พิบีอิโทย์ต้องหนีจากไป ข้าวจึงล่าหายไปจากโลก ข้าวจึงหนีไปจากคน สิ่งเหล่านี้เป็นความเชื่อที่สะท้อนให้เห็นชัดเจนว่า การที่ชาวชนเผ่าทำพิธีกรรมไหว้พิบีอิโทย์ เท่ากับเป็นการพิทักษ์รักษาให้คนทั้งโลกได้มีข้าวกิน

เข้าวันหนึ่งของปลายเดือนพฤษภาคม เราจะต้องไปช่วยทำไร่ข้าวของโจ้ฯ เราจะไปช่วยยอดข้าว ผู้หญิงในชนเผ่าจะต้องนุ่งผ้าถุงทุกคน ไม่ว่าจะอยู่ที่บ้าน ไปวัด หรือไปทำงานในไร่ เราจึงนุ่งผ้าถุงลายปาเตี๊ยะเป็นผ้าพื้นเมืองของคนไทยภาคใต้และเป็นผ้าพื้นโปรดที่แม่ให้เรามา เราทำท่าทะมัดทะแมงเตรียมออกไปใช้แรงงานในการทำไร่ข้าว เราเดินออกจากบ้านตั้งแต่นกเงือกบินออกจากรังไปทำมาหากิน ซึ่งถ้าเป็นเวลาตามระบบเครื่องจักรก็คิดว่าจะเป็นเวลาประมาณ 6 โมงเช้า เราเดินข้ามน้ำข้ามห้วยไปทำไร่ข้าวซึ่งตั้งอยู่บนเนินเขาห่างไกลออกจากตัวหมู่บ้านออกไป ผู้ชายได้ทำหน้าที่เอาไม้ไผ่กระทุบดินให้เป็นหลุม ผู้หญิงจะเดินตามหลังแล้วเอาบีอ็อกลี่ (เมล็ดข้าวเปลือก) หยอดลงไปในหลุมข้าว เสียงชุดเดียวดังปัก-ปัก ปัก-ปัก ปัก-ปัก เป็นเสียงไม้

ไม่กระแทบกับดิน ผู้หญิงจะใช้กระบอกไม้ไผ่ใส่บือคลีแล้วค่อยๆ หยดข้าวลงไปตามหลุมข้าวที่ผู้ชายบุดินเอาไว้

ครกกระเดื่องพลังน้ำ (เกตโนโลยีชาวบ้าน)

ด้วยสองมือนี้ที่สร้างโลก เราได้เรียนรู้ที่จะหยดข้าว โดยต้องค้อมตัวต่ำลงราวกับว่าเป็นการแสดงความเคารพต่อเทพผู้คุณแห่งนั่น (ซ่งทะรี) ในขณะที่ดวงอาทิตย์แปดแสงแรงจ้า ตะวันสูงขึ้นเหนือยอดไม้ พวกรา 14 คนช่วยกันหยดข้าว 7 ไร่ หยดข้าวกันตั้งแต่เช้ามืดจนกระทั่งใกล้เที่ยงก็ยังทำกันไม่เสร็จแต่เราต้องอดทน ข้าวที่คนในเมืองได้กินอย่างสนับสนุน ทุกคนจะรู้หรือไม่ว่าขั้นตอนแรกของกระบวนการการทำจากแรงมาเป็นรวงนั้น มันเหนื่อยยากเพียงใด เราอาจมีป้าคั่งเหล็กรังเหล่า เป็นหวานาไม่ใช่เรื่องง่าย เรียนหนังสือง่ายกว่า ในใจเราคิด

หลังจากหยดข้าวเสร็จ ทุกคนเอาบือคลีที่เหลือมากองรวมกันให้ตันกอ ไม่เป็นกองใหญ่ แล้วให้ทุกคนหลบตาอธิษฐานว่า ขอให้ปีนี้ฝนตกอุดมสมบูรณ์ ขอให้เกิดผลออกใหม่กินเนื้ดข้าว ขอให้ได้ข้าวเยอะๆ แล้วก็ล้างเครื่องมือในการทำไว้ทำงานกลับบ้านมานั่งล้อมวงกินข้าวด้วยกันที่บ้านของเจ้าของไร่

เราได้ใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่ที่ชุมชนสะนี่พุ่งเพื่อทำหน้าที่เป็นครูสอนในการสอนภาษาไทย (มาลู ໄລ້ໃຊ້) และสอนภาษาอังกฤษ (มาลู ໄລ້ອີງກະໄລ) เราทำการสอนแบบจร

ยุทธ์ให้กับทุกคนที่มีความไฟร์และต้องการศึกษา เราจะเดินสอนตามบ้านทุกหลัง สอนทึ้งเด็กและผู้ใหญ่ที่มีความต้องการเรียนรู้ ขณะที่สอนในใจเราจะนึกถึงเชကุวารานักปฏิวัติที่ทำหน้าที่อยู่ในป่าในเขา ยืนเคียงบ่าเคียงไหล่กับประชาชน เราเองก็คงมีสภาพที่ไม่แตกต่างกัน เราต้องเรียนรู้การใช้ชีวิตในป่าแบบชุมชนบุพกาล เราคิดว่าพลังชีวิตที่มีอยู่ในตัวเราคือ การศึกษาที่เราเคยร่าเรียนมาจนจบมหาวิทยาลัย “ การศึกษาคือพลังแห่งการปฏิวัติ ” จุดนี้เป็นแรงใจให้เราทำงานในหุบเขาต่อไป เพราะจุดหมายปลายทางของการศึกษายอยู่ที่การรับใช้ประชา

อย่างไรก็ตาม เราซั่งขอบเสพความรื่นรมย์ในชีวิต เราขอบฟังเสียงดนตรีแห่งบุญ เขาเป็นชีวิตจิตใจ “ แม่นดาวี ” เครื่องดนตรีในชนผ่า เป็นเครื่องดนตรีที่ดับอารมณ์ความเคร้า ความเหงา และความเดียวดาย เมื่อเราได้ยินเสียงเพลงและเสียงแม่นดาวีจากคนในชนผ่าทำให้เราอนหลับฝันดีทุกครั้ง

ชีวิตในป่ามันช่างเงียบเหงาในบางอารมณ์และความรู้สึก ทุกครั้งที่เสี่ยวอารมณ์ เช่นนี้เกิดขึ้น เราจะต้องเดินเข้าป่า เราเดินจากชุมชนสะนี่พุ่งไปยังชุมชนกาจะะเดิงด้วยระยะทาง 15 กิโลเมตร เดินไปตามเส้นทางแห่งสายน้ำ เป็นการเดินเพื่อค้นหาคำตอบให้กับชีวิต เพื่อพิสูจน์กับตัวเองว่ายังชอบใช้ชีวิตแบบนี้อยู่หรือไม่ เราอนค้างคืนที่บ้านของ “ โพกร่องไกรคลี ” สาวน้อยของบ้านกาจะะเดิง กลางคืน ได้มีเด็กหนุ่มจากหมู่บ้าน “ โจเฝ ” ได้หิว渺แม่นดาวีริ่งฝ่าสายฝนมาบรรลุขบกломให้เราได้ฟัง เป็นบทเพลงเรื่องราวกี๋ว กับที่มาของชนผ่า เราได้ฟังแล้วอดเคร้าใจไม่ได้ เราอนฟังเสียงแม่นดาวี และเสียงฝนตกกระทบหลังคาจาก ก่อนจะเข้านอนมีเด็กน้อยมาอฟังเราเล่านิทานก่อนนอน เสียงเด็กดังเลือยแล้วเปล่งกับเสียงฝนตก มันเป็นภาพที่งดงามมากเมื่อเวลาของเด็กน้อยล้อเล่นกับแสงไฟจากตะเกียงที่ตั้งวางอยู่กลางกระตื้บไม่ไฟบนยอดดอย

แต่สรรพสิ่งทุกอย่างในโลกนี้ย้อมมี 2 ด้าน ในด้านของความสว่างย่อมมีความมืด เนกเช่นเดียวกับความงดงามของดินแดนในชนผ่าบริสุทธิ์ ก็ยังมีจุดดำเล็กๆ แต้มแต่งให้กับชุมชน วิถีการดำรงชีวิตในชนผ่ากำลังเปลี่ยนแปลง เมื่อสัญญาลักษณ์ของระบบทุนนิยมกำลังคืนคลานเข้ามามากขึ้นผ่า มันคือภาพของความชั่วร้ายที่แอบแฝงเข้ามาตามถนนที่ทอดยาวจากเมืองสู่บุนเขา เราจะเรียกถนนสายนี้ว่าถนนสายแห่งการกดขี่ ขุดรีด เพราะมันเข้ามาพร้อมกับวิธีคิดของคนที่ต้องการแสวงหาผลกำไร คนเหล่านี้ไม่ได้ทำการผลิตทำไร่ทำนาเหมือนกับพื้นที่ที่ว่าไปในชนผ่า แต่เข้ามาเพื่อกอบโกยบางอย่างกลับไป

ทุกครั้งที่เลี้ยงปูน...ปูน...ปูน...ของแทรรมอเตอร์ไซด์ที่บรรทุกถังไอติมวิ่งเข้ามาในชุมชน เสียงของมันช่างเสียดแทงหัวใจของเด็กๆเพราสารอันหอมหวานของมันชานให้ลืมรส แต่ไครเล่าจะมีเงินเหลือเพื่อเพียงพอ กับการซื้อไอติมกิน ถึงแม้นว่าจะเป็นไอติมแท่งละบาทสองบาทก็ตาม เงินสำหรับชีวิตในชนผ่านมันไม่ได้หมายได้อย่างง่ายดายเหมือนกับคนในเมือง บางวันเรา กับเด็กๆเล่นน้ำอยู่ในห้วยacho เหระ เมื่อได้ยินเสียงแทรรมปูน..ปูน...ก็หันมามองหน้ากัน รวมตัวของเด็กน้อยกับรวมตัวของเรากองไม่ได้แตกต่างกัน อยากกินแทบใจขาด แต่ไม่มีเงินเหลือเพื่อพ่อที่จะกินไอติมกันหลายๆ คน “ไอติม” จึงเป็นเพียงในความฝันสำหรับชีวิตเด็กๆ ในชนผ่าน

ที่สามแยกชุมชนบ้านสะนี่พุ่งจะมีบ้านไม่ที่ถูกดัดแปลงให้เป็น “โรงหนัง” ซึ่งนำพาความบันเทิงแบบคนเมือง “หม่องอี” ชายหนุ่มคนหนึ่งเล่าให้เราฟังว่าหนังฉายคืนละ 4 – 5 ตอน โดยเก็บค่าเข้าชม ผู้ใหญ่เก็บ 2 บาท เด็กเก็บ 1 บาท เจ้าของบ้านมีรายได้จากการเก็บค่าดูหนังวีดีโอดีบีนละประมาณ 400- 500 บาท หม่องอีเล่าว่าบ้านคนกลางวันก็ต้องไปรับจ้างชายหญ้าเพื่อให้ได้เงิน กลางคืนก็จ่ายเงินเอาไว้ซื้อความสุขกับการเข้าชมหนังฉาย ถ้าบ้านไหนดูหนังกันทั้งครอบครัวก็ต้องเสียเงินจำนวนหลายบาทต่อคืน สำหรับบ้านของเขามีแต่ลูกและเมียเท่านั้นที่ชอบดูหนัง จึงต้องหาเงินเอาไว้จ่ายค่าชมหนังคืนละ 10 กว่าบาท เพื่อเป็นการซื้อความสุขให้กับครอบครัว มีเสียงสะท้อนอุกมาจากคนในชนผ่าด้วยกันว่าคนที่ทำหน้าที่ฉายหนังไม่ต้องไปทำงานในไร่ในนาให้เหนื่อยยากเหมือนคนทั่วไปทั้งหมู่บ้าน เพียงแค่มีต้นทุนซื้อเครื่องปั่นไฟ เช่าม้วนวีดีโอด้วยเครื่องโทรทัศน์ก็สามารถหารายได้เข้ากระเป้าเป็นกอบเป็นกำได้แล้ว

เสียงแหงๆจากผู้เฒ่าผู้แก่นอกกับเราฯร่วมชีวิตเริ่มเปลี่ยนแปลงไป แต่ก่อนเมื่อกลับจากการทำไร่ทำนาทุกคนก็มาล้อมวงกินข้าวด้วยกัน กินข้าวเสร็จก็นั่งฟังปูย่าตาลายเล่านิทานให้ฟังหรือไม่ก็ไปวัดไปไหว้พระสวามนต์พร้อมกัน แต่ตอนนี้ทุกอย่างไม่เป็นเช่นนั้นอีกแล้ว เมื่อเด็กๆกินข้าวเสร็จต่างก็รีบมาร่วมตัวกันที่หน้าโรงหนัง ผู้เฒ่าผู้แก่หมดความหมายสำหรับเด็กน้อย นิทานข้างบนอนลูกเปลี่ยนมาเป็นหนังละครน้ำเน่า เราได้แต่เคราใจเมื่อเห็นภาพของการรุกรานของอารยธรรมเมืองที่เข้าสู่ดินแดนของชนผ่า เสียงแนนดรีสูกทดสอบด้วยเสียงวิทยุทวนซิสเตอร์

ในชุมชนมีปรากฏการณ์บางอย่างที่แฝงเรื้นมาพร้อมกับการเติบโตของระบบทุนนิยม เมื่อยาวนานเริ่มอย่างได้เงิน และต้องการเข้ามาใช้ชีวิตในเมือง ยามเย็นเราออกเดิน

เล่นไปในชุมชนตามบ้านของเยาวชนที่เรารู้จักด้วย เราต้องรู้สึกใจหายเมื่อเห็นบ้านเงียบ
เหงวังเวง เยาวชนหลายคนดื่นرنเข้าไปทำงานทำในเมือง วันก่อน “โจด้วยดี” ครู
หนุ่มที่สอนคนตระให้กับเด็กๆที่บ้านเก่าจะเดิ่งบอกกับเราว่าเขาจำเป็นจะต้องไปทำงาน
ทำในเมือง เขายืนลงมาจากบ้านเก่าจะเดิ่งแวะมาอนค้างคืนที่บ้านสะนีพุ่ง เราได้พูด
คุยแลกเปลี่ยนกัน เราไม่เข้าใจว่าทำไมเขาจึงต้องเดินทางออกจากชุมชนเพื่อไปใช้ชีวิตใน
เมือง ไปเป็นเพียงแรงงานรับจ้างในระบบ เราคิดว่าบางสิ่งบางอย่างมันสะท้อนว่าต้อง⁴
เกิดอะไรขึ้นกับชุมชน ทำไมเยาวชนถึงต้องดื่นرن ไขว่คว้า ต้องการออกไปใช้ชีวิตใน
เมือง ไปเป็นเพียงแรงงานรับจ้างในระบบ เราคิดว่าบางสิ่งบางอย่างมันสะท้อนว่าต้อง⁴
ว่ามันต้องเกิดอะไรขึ้นกับชุมชน ทำไมเยาวชนจึงต้องดื่นرن ไขว่คว้าต้องการออกไปใช้
ชีวิตในเมือง ทั้งๆที่การใช้ชีวิตอยู่ในปักษ์สมบูรณ์มากแล้ว เขายังบอกกับเราว่าเขาต้องการ
เงินเพียง 1,000 บาท เท่านั้นเพื่อใช้ในการสร้างบ้านหลังคาสังกะสี ถ้าได้เงินครบตาม
ต้องการเขาจะเดินทางกลับชุมชนทันที

โจด้วยดี บอกว่าผู้ชายทุกคนในชนเผ่าจะต้องสร้างบ้านเป็นและจะต้องมีบ้านเป็น⁴
ของตัวเอง เขายืนตราชัยคงเป็นสิ่งที่จำเป็นอยู่บ้าง เขายังหามาให้ได้ โจด้วยดี
เดินออกไปจากหมู่บ้านสะนีพุ่งไปตามถนนสายแห่งการค้าชุมชน ลงไปเพื่อพบกับนาย
หน้าที่อำเภอสังขละบุรี เขายืนออกไปตอนเช้าแต่ตอนเย็นวันเดียวกันเขาจึงเดินคอกอก
พกความผิดหวังกลับมา เพราะนายหน้าบอกกับเขาว่าไม่มีงานให้ทำ เพราะในเมือง
เศรษฐกิจตกต่ำ ไม่มีการว่าจ้างงาน เขายังต้องเดินกลับมาตามถนนเส้นเดิม พร้อมด้วย
กระเปาเลือดผ้าใบเก่า เราดีใจที่เขาไม่ได้ไปอยู่ในเมือง เพราะเราชอบที่จะเห็น “โจด้วยดี”
ในชุดเสื้อผ้าของชนเผ่าพร้อมด้วยเครื่องดนตรี曼ดารี เครื่องดนตรีที่สะท้อนบอกเล่า
เรื่องราวชีวิตในชนเผ่า เพื่อถ่ายทอดให้กับอนุชนคนรุ่นหลังได้เติบโตมาพร้อมกับการ
เรียนรู้และมีความภาคภูมิใจในความเป็นชนเผ่า ถ้าหากครูสอนคนตระทิ้งชุมชนไปแล้ว
คราวล่าจะสืบสานตำนานเหล่านี้ เสียงเพลงคงจะหายไปพร้อมกับเส้นทางที่เขาเดินหัน
หลังให้กับชุมชน มุ่งหน้าเข้าสู่เมือง เข้าไปเป็นเครื่องจักรในสังคมเมือง

โจรุยก่อไฟ หนุ่มน้อยผู้มีเสียงเพลงอยู่ในหัวใจ เขายังได้แต่งเพลงขึ้นมาบทหนึ่ง
เป็นบทเพลงที่สะท้อนให้เห็นว่าชุมชนที่เขาอยู่นั้นเป็นอย่างไร และวิญญาณแห่งความรัก
ในกลิ่นไอของผ้าพันธุ์ของเขามีน้อยกว่าไร

“บ้านของฉันอยู่ในป่าที่กว้างใหญ่ ในทุบเขาอันห่างไกลจากแสงสี

มีเพียงแสดงความสำคัญของงานตามภารตี
หมุนกากขับขานกังวานแ่ว
คือบทเพลงสืบสานตำนานเรา

มีลักษณะหล่อเลี้ยงชีวิมนำ้ใจ
เลี้ยงแม่นดราปริวแห่งก้องหูบเข้า
บอกเล่าเรื่องราวชนเผ่าเราคือโผล่ “

หมายเหตุ คำว่าโผล่ มีความหมายว่า มนูษย์

คำคืนหนึ่งปัญญาชนของชุมชนสะนี่พุ่ง ชุมชนไล่โว-ชา拉ะ ชุมชนทิไล่ป้า ได้
นั่งล้อมวงสนทนาร่วมกัน ด้วยความเป็นห่วงอนาคตวิถีแห่งความเป็นชนเผ่าจะไปใน
ทางใด ความไฟแรงของเชลาคุหลง ลุงยุแพร และลุงหม่องเป់ แกนนำคนสำคัญในชนเผ่า
ที่ทำงานเคลื่อนไหวทางด้านการฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมนานา民族หลายปี ได้มีแนว
ความคิดตรงกันว่าต้องติดอาวุธทางภาษาให้เป็นที่ยอมรับตั้งแต่ระดับห้องถันจนถึงระดับ
นโยบายของรัฐ โดยใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดและเป็นตัวนำทางไปสู่ความ
เชื่อและวัฒนธรรม ต้องการให้คนระดับนโยบายยอมรับทั้งภาษาพุดภาษาเขียน ใน
สายตาของปัญญาชนแห่งชนเผ่า ภาษาคือการแสดงสิ่งที่จะทำให้คนเรา豺ภาพและให้คุณค่า
กับวิถีดั้งเดิมของตัวเอง การติดอาวุธทางภาษาคือการติดอาวุธทางความคิด และจะนำมา
ซึ่งการแต่งกายและวัฒนธรรม การใช้ภาษาของตัวเองในชุมชนจะทำให้คนรุ่นหลังได้
ภูมิใจในความเป็นคนของชนเผ่า ได้พูดภาษากลุ่มตัวเองได้ส่วนใส่เสื้อผ้าของตัวเองที่มา
จากฝีมือของบรรพบุรุษอย่างภาคภูมิใจ เพราะภาษาคือที่มาของวัฒนธรรม สงเคราะห์แห่ง
วัฒนธรรมจะเป็นตัวชี้วัดชะตากรรมของคนในชนเผ่าว่าจะเดินไปในทิศทางใด เป็น
สงเคราะห์แห่งความคิดที่จะต้องต่อสู้กับกระแสการพัฒนาจากหน่วยงานต่างๆ ของรัฐที่
พยายามเข้าไปชิงนำสังคมในชนเผ่า

จุดยืนของปัญญาชนในชนเผ่าคือต้องการให้มีการสอนภาษาที่วัด โดยประสงค์
และชาวบ้านจะเป็นผู้ทำการสอน การสอนภาษาจะต้องได้รับการยอมรับจากคนทั่วๆ
ไป ให้เด็กได้เรียนรู้วัฒนธรรม ประเพณี ระบอบวินัยของชุมชน ให้คนรุ่นหลังได้
ประกอบพิธีกรรมตามคนรุ่นเก่าที่ปฏิบัติและสืบทอดต่อๆ กันมา รวมทั้งต้องการให้มี
การสอนภาษาของตัวเองควบคู่ไปกับการเรียนการสอนภาษาไทยตามแนวทางของรัฐ
และต้องการเรียกร้องให้กระทรวงศึกษาธิการเปิดโอกาสให้คนในชนเผ่าได้มีส่วนร่วมในการร่างหลักสูตรการสอนวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตของท้องถิ่นเข้าไปในหลักสูตร
ด้วย เช่น การดำรงชีวิตในป่า การทำเกษตร ไร่หมุนเวียน การสังเกตพฤติกรรมของสัตว์
ป่า วิธีการหาสมุนไพร การทอผ้า เพื่อให้เด็กๆ ได้ภาคภูมิใจในความเป็นคนของชนเผ่า

สำหรับเรื่องการจัดการคูແຮກยาทรัพยากรธรรมชาติ พวกราต้องการการมีส่วนร่วมในการวางแผนการคูแลจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ต้องการสิทธิและอำนาจในการจัดการคูແຮກยาทรัพยากรธรรมชาติ โดยอาศัยกฎของชุมชนเป็นตัวควบคุม ดังนั้นกฎข้อบังคับของชุมชนจะต้องได้รับการยอมรับอย่างเป็นทางการและต้องมีกฎหมายรองรับสรุปโดยภาพรวม เรายกตัวอย่างมาเพื่อให้เห็นถึงความสำคัญของการต่อสู้ของพี่น้องชนเผ่าชูนัน้อยที่ต้องการให้รัฐบาลไทยได้ยอมรับในความแตกต่างของเชื้อชาติเผ่าพันธุ์

เมื่อเราได้เข้ามาใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับชนเผ่า เราเห็นการกินการอยู่การใช้ของป่าอย่างเคารพและให้คุณค่า มีพิธีกรรม-ความเชื่อที่ทำให้ป้ายองค์กรรักษาเอาไว้ได้ เพราะป่าคือบ้าน ป่าคือโรงพยาบาล ป่ามีสมุนไพรรักษาโรคหลายชนิด ป่าคือทุกสิ่งทุกอย่างที่ทำให้คนในป่าได้มีลมหายใจอยู่ได้ แล้วจะเป็นไปได้อย่างไรกับคำกล่าวหาของเจ้าหน้าที่ของรัฐโดยเฉพาะข้าราชการกรมป่าไม้ที่มองว่าคนเหล่านี้คือผู้บุกรุกทำลายป่า ขณะนี้ชุมชนกำลังเผชิญหน้ากับโครงการอพยพโยกยาย อันเนื่องมาจากการประกาศพื้นที่ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรเป็นเขตราชพันธุ์สัตว์ป่า ซึ่งมีการประกาศตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 และทางการมีโครงการที่จะโยกยายรายภูรออกจากรากพื้นป่าตามแผนแม่บทการจัดการพื้นที่ป่า

ความเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม เป็นเรื่องที่ชุมชนกำลังเผชิญหน้าอยู่ในปัจจุบัน สำหรับอนาคตความเป็นคนชนเผ่าจะถูกหลงลืมไปท่ามกลางสังคมวัตถุที่เจริญขึ้นอย่างไม่สิ้นสุดหรือไม่นั้น ทุกอย่างคงขึ้นอยู่กับการสืบทอดเจตนารามณ์และการสร้างจิตสำนึกแห่งความเป็นชนเผ่าของอนุชนคนรุ่นหลัง เพราะปัจจัยสำคัญที่สุดที่ทำให้ชุมชนสามารถอยู่ในเขตป่าหุ่งใหญ่นี้เรศรมานานกว่าศตวรรษโดยสภาพป่ายังคงความอุดมสมบูรณ์จนทุกวันนี้คือ “วัฒนธรรมชุมชน” ที่เคยเป็นตัวควบคุมให้ชุมชนมีวิถีในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

ນັ້ນທີ່ເຮືອງຮາວໂດຍ

ເບີນຈາກສະໜັບສະໜູນ

ເຕີນທາງໄກລູນນສາຍສົ່ມພັນນ

บันทึกที่กระตือรื้อไม่ไฟฟ้าบ้านชาวระ

วันจันทร์ 29 พฤศจิกายน 2542 รวม 7 คำ เดือน 12

วันนี้แล้วที่เรารอออกเดินทางไปกรอบแรมไปเขตอำเภอชุมพัง จังหวัดตาก มีแต่เรา กับเชลาคุหลงสองคนเท่านั้น ออกเดินทางเข้าจากสะเนฟ่องเดินผ่านหมู่บ้านໄล'ໄວ่ตอน เที่ยงกว่าๆ เดินมุ่งหน้าต่อไปยังหมู่บ้านชา拉瓦 ขึ้นเขาลูกแล้วลูกเล่าทำให้เหนื่อยจริงๆ ปวดขาปวดไหล่ไปหมดทั้งตัว จนถึงหมู่บ้านชา拉瓦ในตอนเย็นๆเวลาใกล้มืด คืนนี้ อากาศหนาวมาก เรานอนในเปลสนาમເຕັມນຸດເຂົ້າໄປອູ່ຂ້າງໃນ แต่ก็ไม่หายหนาว เรา หนาวสั่นจนต้องนอนดูตัวรากับลูกแมวน้อย ที่ต้องต่อสู้กับความหนาวเหน็บของ อากาศในฤดูหนาว

บันทึกท่ามกลางลมหนาวที่หมู่บ้านທີໄລ໌ປໍາ

วันอังคาร 30 พฤศจิกายน 2542 แรม 8 ค่ำ เดือน 12

วันนี้เป็นวันพระ 8 ค่ำ โดยธรรมเนียมปฏิบัติแล้วผู้หญิงในชนเผ่าที่มีสามีแล้ว ทุกวันพระจะต้องทำหน้าที่ทำน้ำผงนมิ้น ส้มป้อมเพื่อล้างหน้าให้กับสามีและตัวเอง โดยวิธีการทำคือใช้ขมิ้นผง ส้มป้อม ใส่น้ำสำหรับล้างหน้าตามความเชื่อของว่าเป็นการปัด เปาสิ่งที่ไม่เป็นมงคลออกจากตัว มีการสาวดมนต์ลงไปในน้ำผงนมิ้นด้วย และหลังจาก นั้นจะใช้ล้างหน้า พร้อมศรีษะ และดีมด้วย

เรารอออกเดินทางจากหมู่บ้านชา拉瓦 เดินทางมุ่งหน้าไปยังหมู่บ้านທີໄລ໌ປໍາ วันนี้ ระหว่างทางเดินอยู่ในป่าเราได้เจอกับกองกำลังของทหารอิสระ เราเดินทางมาถึงหมู่บ้านທີໄລ໌ປໍາช่วงเวลาบ่ายๆ ลงอาบน้ำในห้วยแม่กะสะ น้ำช่างเย็นอะไรเช่นนี้ คืนนี้นอน พักที่บ้านลุงหมื่องเป ประชานฝ่ายการศึกษา

บันทึกในวันพักผ่อนที่หมู่บ้านທີໄລ໌ປໍາ

วันพุธ 1 ธันวาคม 2542 แรม 9 ค่ำเดือน 12

เรายังคงพักอยู่ที่หมู่บ้านທີໄລ໌ປໍາ ต้องหยุดพักขาเก็บแรงเอาไว้เดินทางในวันต่อไป พรุ่งนี้จะต้องเดินไปให้ถึงบ้านจะแก ตอนเย็นเกิดเหตุการณ์ตื่นเต้นเล็กน้อยเมื่อเรา กระโจนอกอาบน้ำคนเดียวอยู่ที่ท่อน้ำประปาภูเขา เราเห็นคนแต่งกายชุดเครื่องแบบ ทหารและมีอาวุธพร้อมมือเดินผ่านหน้าเราไป เราธุรกรรมตกลใจมากจะเกิดสถานการณ์ อะไรมากหรือเปล่า เราขอให้ทุกคนเดินผ่านไปหมด นับได้จำนวน 8 คน ถืออาวุธ อาร์พีจี ปืนอาร์ก้า คนสุดท้ายแบกเสบียงอาหาร เราสามารถลุบหมื่งมองเป่าวพวงมาลัย คุณหมื่งเปบอกว่าไม่ต้องตกใจกลัวพวงมาลัยที่หารกอทุเล เส้นทางหมู่บ้านທີໄລ໌ປໍາ

เป็นเส้นทางที่อยู่ติดกับพรเมียร์ลีก ไทย-พม่ามากที่สุด บางช่วงเราเก็บเดินอยู่ในเขตไทย บางช่วงเราเก็บเดินอยู่ในเขตพม่า เพราะความไม่แน่นัดในเรื่องคืนดินในเชิงแผนที่

บันทึกที่คุ้มบ้านญาี่แปดหลัง-หมู่บ้านจะแก

วันพุธที่สุด 2 ธันวาคม 2542 รวม 10 คำ เดือน 12

เราเดินทางมาถึงหมู่บ้านจะแก่ตั้งแต่ตะวันโด่งอยู่บนชายป่า ได้พบกับหน่วย

แพทย์ของทหารอิสระพักอยู่ที่บ้านญาymะเหยং คุ้มบ้านวาชুคุ ในตอนแรกเรารู้สึกว่าด
กลัวทหารอิสระ เพราะพวกเขากลัวติดตัวตลอดเวลา แต่เมื่อมาเห็นภาพอีกมิติที่เขา
ทำหน้าที่รักษาช่วยเหลือชาวบ้านที่เจ็บ ได้ได้ป่วย ทำให้เราเปลี่ยนทัศนคติมุมมองใน
บางอย่าง ทหารอิสระก็มีความเป็นมนุษย์เหมือนกับเรา แต่น่าสงสารที่เส้นทางเดินของ
พวกเขากลับยากดอยู่ในป่าเท่านั้น ถ้าพวกเขารอดเดินเข้ามาในเขตประเทศไทยเจอกับทหาร
ไทยพวกเขาก็ต้องถูกยิง โฉมตี ถ้าพวกเขารอดเดินอยู่ในพรอมเดนประเทศไทยพม่าเจอกับทหาร
พม่าพวกเขาก็ต้องถูกยิงเหมือนกัน ชะตากรรมของทหารอิสระจึงเป็นเส้นทางในป่าลึก
เท่านั้น พวกเขานี่เป็นเพียงคนเลื่อนที่อาศัยอยู่ตามแนวตะเข็บชายแดนไทย-พม่าเท่านั้น
ใครเล่าจะรับรู้รัฐชาดชีวิตอันแสนขมขื่นปวดร้าวของพวกเขางา

วันนี้เจอเหตุการณ์ให้คิดอีกแล้ว เมื่อเจอกับขบวนการค้ายาเสพติดโดยบังเอิญ พากษาทำกันในรูปแบบของการค้ายาหมากเป็นการบังหน้าหลอกตาผู้คน เป็นความบังเอิญของเรางงคนที่อยากรู้ซึ้งมากกิน เจ้าหน้าที่ป่าไม้บ้านจะแก่เลยสะกิดเราสองคนบอกว่าอย่าไปสนับสนุนคนพากนี้ พากมันค้ายาเสพติด ค้ายาน้ำ แต่เอาหมากเป็นตัวบังหน้าหลอกตาเจ้าหน้าที่ไม่ให้ถูกจับกุมได้ ตัวเขาเองเป็นเจ้าหน้าที่ป่าไม้เคยเข้าจับกุมแต่ก็ไม่สามารถหยุดยั้งขบวนการค้ายาเสพติดได้ เพราะว่ามีการทำกันเป็นขบวนการ มีการเบิดช่องทางจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ จากค่านตรวจคนเข้าเมือง ทำให้การค้ายาน้ำตามแนวชายแดนเกิดขึ้น ได้ง่ายโดยไม่ถูกจับกุม แม่ค้ายาบ้านเป็นคนชาติอื่นแต่ซื้อบตรประชาชนเป็นพลเมืองไทยเดินทางเข้าออกประเทศไทยได้อย่างสะดวกสบาย ไม่ต้องถูกจับกุมว่าเป็นพากล้อมเข้าเมือง แล้วอย่างนี้อนาคตประเทศไทยจะเป็นอย่างไร ถ้าหากยังมีขบวนการค้ายาเสพติดสินบนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ

เพียงแค่เดินทางมาถึงหมู่บ้านจะแกะจะมีเหตุการณ์หลายอย่างให้ขับคิดจนน่าปวดหัว เพราะเรื่องระดับน้ำโภยรัฐนี้เป็นเรื่องระดับชาติที่เราไม่มีอำนาจเปลี่ยนแปลงอะไร เป็นเพียงผู้รับฟังเสียงสะท้อนจากทุกคนแล้วจารึกใจจำบันทึกเอาไว้ เย็นนี้ผู้ช่วยผู้

ให้กลุ่มน้ำหนึ่งแก่ นายสมหวัง ไทรสังขกมล ได้สะท้อนความรู้สึกถึงความไม่ยุติธรรมที่ทางเจ้าหน้าที่รัฐได้กระทำการกับชาวบ้านว่ากรรมป่าไม้มีแนวคิดที่จะปิดกั้นเส้นทางการค้าระหว่างชนชั้นกับภายนอก จะทำการปิดชุมชนไม่ให้ติดต่อภายนอก เพราะทางป่าไม้มักจะบอกระบบการค้าขายจากข้างนอกทำลายวัฒนธรรมของชาวบ้าน จะทำการปิดชุมชนให้ชุมชนอยู่แบบดั้งเดิมที่อยู่กับธรรมชาติ ปิดเส้นทางไม่ให้มีการค้าจากภายนอกเข้ามาโดยหวังว่าจะให้ชาวบ้านอยู่ไม่ได้ต้องอพยพออกจากพื้นที่ ซึ่งจะเป็นไปตามแผนการของกรมป่าไม้ที่มองว่าคนกับป่าอยู่ร่วมกันไม่ได้ เพราะคนเป็นผู้ทำลายป่า ผู้ช่วยสมหวังบอกว่าถ้าหากกรมป่าไม้ปิดเส้นทางจริง เส้นทางเอลิคอปเตอร์ที่มาส่งเสบียงอาหารให้กับครู ทหาร ตชด. ก็จะต้องถูกปิดเส้นทางเช่นกัน เพราะว่าทุกคนที่อยู่ในพื้นที่ป่าจะต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน ชาวบ้านอยู่อย่างไร เจ้าหน้าที่ก็ต้องอยู่อย่างนั้นไม่อย่างนั้นมันไม่ยุติธรรมกับชาวบ้าน

พู่จ้าไม่ผู้นำของกลุ่มบ้านใช้คุล่อง บอกกับเราว่าสมาชิกกลุ่มบ้านใช้คุล่องไม่เลี้ยงสัตว์ไม่บริโภคสัตว์ถือศีลกินเจ การอยู่ร่วมกันกิน ทำร่วมกัน กินร่วมกันแบบคอมมูนที่ทำการผลิตร่วมกัน แบ่งปันผลผลิตอย่างเท่าเทียมกันตามความต้องการของแต่ละบ้าน มีข้อตกลงร่วมกันว่าจะต้องช่วยกันทำงานฝีมือใหญ่เพื่อกินด้วยกัน ถ้าหากใครไม่ทำตามกฎติกาของชุมชนก็ต้องมีการตัดเตือนจากคนในชุมชน ถ้าหากยังคงดื้อรั้นเอาเปรียบคนอื่นก็ต้องถูกไล่ออกจากชุมชน กลุ่มบ้านใช้คุล่องมีความเป็นอยู่อย่างเสมอภาคไม่มีใครเป็นผู้นำ ถ้าหากเด็กทำความผิดผู้อาวุโสก็ตักเตือนได้ ถ้าหากคนแก่ทำความ

ผิดเด็กก็สามารถตักเตือนได้ ชุมชนบ้านใช้คุล่องอยู่กันประมาณ 10 หลังคาเรือน ยังคงมีการรักษาด้วยสมุนไพร มีการทอผ้าใช้เอง ผลผลิตทุกอย่างมาจากกรรมลงแรงร่วมกันแล้ว เอามาแบ่งปันกัน เราคิดว่าเป็นพื้นที่ที่น่าจะศึกษาจริงๆ เพราะว่าจะได้ศึกษาแบบเปรียบเทียบสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนระหว่างที่มีการทำการทำผลิตที่มีลักษณะการถือกรรมสิทธิ์ทรัพย์สินส่วนตัวแบบระบบทุนนิยมกับลักษณะการทำการทำผลิตแบบการถือครองปัจจัยในการผลิตร่วมกันแบบลักษณะของสังคมนิยม ลักษณะใดที่ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนดีกว่ากัน

บันทึกกลางป่าระหว่างเส้นทางหมู่บ้านเกริงโน่-จะแก

วันศุกร์ 3 ธันวาคม 2542 รวม 11 คำเดือน 12

วันนี้ออกเดินทางอีกแล้วเมื่อกืนนอนพักที่คุณบ้านญาญีแปดหลัง หมู่บ้านจะแก นอนค้างเพียง 1 คืน วันนี้ต้องเดินปืนภูเขาลูกสูงมาก 2 ลูกที่เชื่อมติดต่อกันซึ่งกันซึ่งกัน คุหลล่างพ่าลีสุย กับคุหลล่างเชօถุงวาไม่ เป็นเขายที่มีความชันมาก เดินต้องระวังมาก ต้องค่อยๆเดินและติดเบรคเอาไว้กับต้นไม้ข้างทาง ไซโโย วีดวี เราเดินข้ามรอยต่อเขตแดนจังหวัดได้แล้ว เราเดินข้ามจากเขตตำบลໄล่โน่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรีมาถึงเขตตำบลแม่จัน อำเภออุ้มพาง จังหวัดตากแล้ว

การเดินทางไกลช่วงนี้จะเป็นช่วงที่โหดที่สุด เพราะต้องปืนภูเขาสูงและต้องค่อยๆคลานลงเขา เราแทบจะยกขาไม่ขึ้นเดินสะดุกดต่อไม่นานจะมำไปปลายครึ่ง เราหิวน้ำมากเหลาคุหลล่างทำให้เราประทับใจมาก เขาตัดไม้ไฟให้เป็นธู แล้วเอาปากกาลูกลี่นถอดใส่ปากกาก้อกเหลือแต่ด้าม ทำเป็นหลอดแยกลงไปในธูไม้ไฟดื่มน้ำบริสุทธิ์จากไม้ไฟ เดินลงเขา...ลง....ลง....ลงอย่างเดียวเท่านั้นจนถึงคืนแรกที่พหลาเป็นเวลาใกล้มืดต้องแคร่งคืนที่นี่ 1 คืน เดินต่อไปไม่ได้แล้วมันมีดทางเดินลำบาก เส้นทางป่าดิบสภาพยังรกรากเกรงกลัวต่อสัตว์ร้าย คืนนี้ค้างคืนในป่าปลูกเปลสนามนองกับต้นไม้ ไดกินข้าวที่หุงด้วยกระบวนการไม้ไฟ รามีหน้าที่หาฟืน เข้านอนแต่หัวค่ำพักผ่อนเราแรงพรุ่งนี้เดินทางต่อให้ถึงหมู่บ้านเกริงโน่ เซลาคุหลล่างเขาไม่ยอมนอนพักนั่งเฝ้ากองไฟทึ้งคืนจนฟ้าสางเห็นแสงสว่างร้าว เราเก็บเลยลูกขี้นมาນั่งผิงไฟแก้หนาว

บันทึกที่บ้านเกริงโน่ ต.แม่จัน อ.อุ้มพาง จ.ตาก

วันเสาร์ 4 ธันวาคม 2542 รวม 12 คำเดือน

เราเดินทางถึงหมู่บ้านเกริง โน่แล้ว เราสามารถเดินข้ามเขตจังหวัดกาญจนบุรีมาถึงจังหวัดตากแล้ว เราเดินทางมาถึงบ้านเกริง โน่แล้ว หมู่บ้านเกริง โน่มี 2 กลุ่มบ้านกลุ่มน้ำล่างเรียกว่าบ้านเกริง โน่ มีการเลี้ยงสัตว์ กลุ่มบ้านบนเรียกว่ากลุ่มน้ำ 5 หลังหรือที่ค่องเจียะ จะมีความเป็นอยู่ที่เคร่งครัดมาก เราเข้าไปเที่ยวในชุมชนบ้านเกริง โน่ เห็นประวัติหมู่บ้านเกริง โน่ที่โรงเรียนแม่ฟ้าหลวงบ้านเกริง โน่ เลยจะบันทึกเอาไว้ใจความว่า หมู่บ้านเกริง โน่ ตั้งอยู่ที่ 8 ต.แม่จัน อ.อุ้มผาง จ.ตาก เดิมที่อ่าวเกริง โน่ มาจากภาษาอมัญ แปลว่าหัวย hairy เนื่องจากบริเวณแห่งนี้เมื่อประมาณ 100 กว่าปีที่แล้วเคยเป็นที่อยู่อาศัยของชาวอมัญและมีต้นหวายอยู่เป็นจำนวนมาก ต่อมาร้าวโผล่ริมอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ ชาวอมัญจึงย้ายไปอยู่ที่อื่น หมู่บ้านนี้จึงกลายเป็นของชาวโผล่ หมู่บ้านเกริง โน่ตั้งอยู่บนที่ราบเริมลำหัวยแม่จัน มีประชากรจำนวน 20 ครอบครัว จำนวน 130 คน ประชาชนทำอาชีพเกษตรเพื่อการยังชีพ ประชากรร้อยละ 95 ยังไม่ได้รับสัญชาติไทย และยังไม่รู้หนังสือภาษาไทย เนื่องจากอยู่ห่างไกลการคมนาคม

บันทึกที่กระตื้องไม่ไฟบ้านที่ค่องเจียะ

วันอาทิตย์ 5 ธันวาคม 2542 แรม 13 ค่ำเดือน 12

หมู่บ้านที่นี่ไม่ได้ใช้ไฟฟ้า ไม่ได้ใช้ตะเกียง แต่ใช้ชีที่ติดที่ทำมาจากน้ำมันยาง เป็นบรรณาการเก่าๆดี พอเราเห็นปีติเราก็คิดถึงคำพูดของลุงหม่องเป๊ ที่เคยนั่งสนทนากันโดยลุงหม่องเป๊เปรียบเทียบมนุษย์เราว่ามี 3 ประเภท คือ 1. มนุษย์ขันนก หมายถึงว่าคนที่จดจำอะไรไม่ได้เหมือนกับว่าตนนกที่ลูกเปลาไฟใหม่ที่เดียวก็หมดไม่เหลืออะไรเลย เป็นคนที่สั่งสอนอะไรไม่ได้ ไม่เชื่อฟัง มีความดื้อรั้น 2. มนุษย์ปีติ หมายถึงเป็นคนที่ต้องการให้มีคนอื่นมาสั่งสอนแนะนำถึงจะมีความคิดได้ 3. มนุษย์ปีเทียน หมายถึงมนุษย์ที่มีความแรงส่วนในตัวเองสามารถนำความรู้ไปสั่งสอนคนอื่นได้ เป็นคนที่มีความรู้มีประโยชน์ทั้งตนเองและผู้อื่น

บันทึกที่บ้านทิบาก่ริมฝั่งแม่น้ำแม่กลอง

วันจันทร์ 6 ธันวาคม 2542 แรม 14 ค่ำเดือน 12

หมู่บ้านทิบาก่เป็นหมู่บ้านเล็กๆ จำนวน 28 ครัวเรือน เป็นคนกลุ่มด้วยเหลือ ชาวบ้านจะตั้งบ้านเรือนอยู่ริมฝั่งแม่น้ำแม่กลอง วันนี้เป็นวันพระสำหรับคนทิบาก่ เขาจะถือวันพระก่อนศาสนานพุทธ 1 วัน เพราะเชื่อกันว่าถ้าเชื่อมาก่อนศาสนานพุทธ การนับเวลาจึงต้องนับทางถ้ายก่อน 1 เดือนมีวันพระ 4 ครั้ง วันพระขึ้น 8 ค่ำ วัน

พระขึ้น 15 ค่ำ ข้างแรก 8 ค่ำ ข้างแรก 15 ค่ำ ในทุกวันพระชาวบ้านทุกคนจะถือข้าวมา กินร่วมกันที่บ้านศาลา ก่อนกินข้าวและหลังกินข้าวทุกครั้งจะต้องไหว้แม่โพสพ สำหรับ คนในชนผู้จะกินข้าวเพียงวันละ 2 มื้อเท่านั้น กินข้าวมื้อเช้าและมื้อเย็นเท่านั้น เราเลย ตั้งข้อสังเกตว่าเป็นพระวิถีชีวิตของขาที่เป็นชาวไร่ ตอนเช้าจะต้องกินข้าวแต่เช้ามีด เพื่อออกไปทำงานในท้องไร่ท้องนา และตอนเย็นหลังเลิกงานแล้วก็ลับบ้านหุงหา อาหารกิน วิถีชีวิตชาวไร่จึงทำให้กินข้าวเพียง 2 มื้อ

เกร็ดความรู้เกี่ยวกับการนับวันพระที่ควรจะรู้ การนับเวลาของคนในป่า ไม่มีนาฬิกาบอกเวลาเหมือนกับคนในสังคมเมือง แต่จะใช้การเรียนรู้การนับเวลาจาก ดวงดาว ดวงจันทร์ จากรธรรมชาติ การจดบันทึกของเราจึงต้องจดแบบคนในชนผู้ที่ ระบุวันพระขึ้น ข้างแรก เพราะในการสื่อสารเวลาเราพูดถึงเวลาเราจะนับแบบข้าง ขึ้น ข้างแรก ใช้ดวงจันทร์เป็นตัวหลัก เช่น หล่าซี (หล่าหมายถึง ดวงจันทร์) หล่าซี หมาย ถึงคืนเดือนมีดสนิท เรียกว่าแรก 15 ค่ำ หล่าเช่ หมายถึงคืนเดือนจันทร์เต็มดวง เรียกว่า ข้างขึ้น 15 ค่ำ หล่าด่องพระ หมายถึง คืนวันพระ 8 ค่ำ หล่ายูด่องด่องพระ หมายถึง วันข้าง ขึ้น 8 ค่ำ หล่าหล่องไถ่ด่องพระ หมายถึง ข้างแรก 8 ค่ำ

ในวันนี้เราได้มีโอกาสสั่งสอนหนากับผู้นำพิธีกรรม (โบคู้) ของบ้านทิบานเก่า โบคู้ ได้ตอบคำถามของเราเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของคนกลุ่มด้วยขาวและคนกลุ่มด้วยเหลือง ว่า ในสมัยก่อนนั้นคนกลุ่มด้วยเหลืองนั้นก็เคยเป็นคนกลุ่มด้วยขาวเหมือนกัน มีการนับ ถือต้นไม้ (เซยาวาเพี่ยว) กับการถืออัน (องงเบี่ย) ในสมัยก่อนนั้นพวงราอยู่ที่เมือง ทวย ได้ถูกพม่าขับไล่พยพลงมาผ่านแม่น้ำแควน้อย พวงราได้ขอเลี้ยงกับเจ้าเมือง คนไทย เจ้าเมืองก็อนุญาตรับเข้าไว้แต่ให้อยู่ในป่า อยู่ในป่าได้ไม่นานก็อพยพขึ้นมาทาง ห้วยหินคำ สุพรรณบุรี แล้วเริ่มรู้สึกเบื่อกับพิธีกรรมเลี้ยงผี ต้องหาอันเช่นไห้วัฐาพี ก็ เลยยกเลิกพิธีกรรมของกลุ่มด้วยขาวเปลี่ยนตัวเองเป็นกลุ่มด้วยเหลือง โดยสันนิษฐานว่า เมื่อ 378 ปีก่อน (พ.ศ.2164) ทุเช่ยหนี่จี ถ่ายผู้นำของกลุ่มด้วยเหลือง (กลุ่มลูบ่อง) ได้ ทำพิธีลอยแพเอาพิธีกรรมของกลุ่มด้วยขาว (ลูอัว) ลอยทิ้งไปกับกระแสน้ำและได้ทำพิธี ตัดด้วยขาวทิ้งไปกับแพด้วยให้ลอยไปกับข้าว อาหาร ขนม ผลไม้ ที่เอาใส่ลงไปในแพ พร้อมทั้งบอกภูตผีทั้งหลายว่าขอให้มากินอาหารนี้ด้วย จากนั้นก็เลิกเลี้ยงผีและ เปลี่ยนจากการผูกด้วยข้อมือด้วยด้วยขาวมาเป็นด้วยเหลือง โดยบอกว่าสีเหลืองหมายถึง

สิ่งสักดิสิทธิ์ ความประเสริฐ คนในชนเผ่ามีความเชื่อเกี่ยวกับพระศรีอาริย์ โดยมีความเชื่อว่าทุเซียนหนึ่ง คือพระอินทร์ที่ลงมาโปรดให้พื้นของชนเผ่า

ในสมัยปัจจุบันพิธีกรรมหลักของคนกลุ่มด้วยเหลือง (ลูบ่อง) จะมีพิธีกรรมสำคัญ 3 พิธีกรรมคือ 1. งานapeะสะร่องเอ่ ตรงกับกลางเดือน 11 เป็นการทำบุญผลไม้โดยชาวบ้านทุกคนจะเอาผลไม้มารวมกันถวายที่เจดีย์ เพื่อเลี้ยงให้กับเทวดาและเลี้ยงให้กับผู้เฒ่าผู้แก่ เลี้ยงให้กับโบคู่และเลี้ยงให้กับทุกคนในหมู่บ้าน คนกลุ่มด้วยเหลืองมีความเชื่อกันว่าเป็นการอัญเชิญพระอินทร์อัญเชิญสิ่งสักดิสิทธิ์ให้มาปกป้องคุ้มครองให้ทุกคนอยู่เย็นเป็นสุข

2. มาโนบุชีพี่หมี ตรงกับกลางเดือน 3 เป็นการไหว้แม่โพสพ โดยชาวบ้านทุกคนจะเอาข้าวปลาอาหาร ขนม ผลไม้ต่างๆไปส่งที่บ้านแม่โพสพ ซึ่งเป็นบ้านที่สร้างอยู่ใกล้กับเจดีย์ โดยมีความเชื่อว่าเป็นการชำระบาป จากการที่ชาวบ้านต้องไปฟันฟันฟันตันไม้ในการประกอบการทำมาหากินในไร่ ดังนั้นการทำบุญนี้จึงเป็นการอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้เป็นการชำระบาป

3. มาโนเบօสะร่อง ตรงกับกลางเดือน 5 เป็นพิธีกรรมที่มีความสำคัญมากสำหรับคนกลุ่มด้วยเหลือง เพราะจะมีการทำพิธีไหว้ที่เจดีย์เพื่อเปลี่ยนด้วยที่ผูกข้อมือ มีการทำพิธีกรรมนี้ปีละ 1 ครั้ง ทุกคนจะย้อมด้วยมาจากที่บ้านให้เป็นสีเหลือง เอาไปกองไว้ร่วมกันที่เจดีย์ จะมีการทำพิธี 3 วัน ในวันสุดท้ายจะเอาด้วยเหลืองมาผูกข้อมือ โดยที่มีโบคู่เป็นผู้ผูกข้อมือ

สถานที่ประกอบพิธีกรรมที่สำคัญที่สุดของคนกลุ่มด้วยเหลืองจะมี 3 อย่างคือเจดีย์ราย บ้านแม่โพสพ ศาลา สถานสำคัญทั้ง 3 แห่งนี้เป็นสถานที่ที่โบคู่จะใช้ประกอบพิธีกรรม ในสถานที่ประกอบพิธีกรรมจะทำพิธีกันทุกวันพระ โดยชาวบ้านจะถือศีลกินเจ มีการเอาอาหารมา กินร่วมกันที่ศาลา กลางคืนจะมีพิธีกรรมการจุดเทียนไว้ (จุ่งถ่องปะไน) เพื่อให้สิ่งสักดิสิทธิ์มาปกป้องคุ้มครองรักษาให้อยู่เย็นเป็นสุข ก่อนที่จะมาจุดเทียนร่วมกันที่เจดีย์ ในการจุดเทียนจะต้องจุดเทียนจากที่บ้านก่อนและมีการปิดเป่าสิ่งที่ไม่เป็นมงคลบริเวณรอบสถานที่ประกอบพิธีกรรม โดยผู้หญิงจะมีบทบาทในการนำผ้าม่านมีน้ำเงินป้ออย เราเข้าร่วมพิธีกรรมด้วยเราเห็นกลุ่มผู้หญิงจะกราบไหว้แม่ธรณีก่อนแล้วทุกคนจะถือขันน้ำที่มีผงมน้ำเดินวนรอบเจดีย์ 3 รอบ พร้อมทั้งเอาผ้าม่านป่ามีน้ำเงินป้อไปทั่วทั้งบริเวณรอบเจดีย์เพื่อให้เกิดสิริมงคล

โนบคุ้นบ้านทิบากे ยังได้เล่าให้เราฟังอีกว่า นานอกจากจะมีคนกลุ่มด้วยเหลือ คนกลุ่มด้วยขาว (ลูอั่ว) แล้วยังมีคนกลุ่มวีม่องอีกด้วย ที่นับถือด้วยการกินนำ้มีต้มสุกเท่านั้น กลุ่มวีม่องได้แยกตัวออกจากกลุ่มลูบอง เพราะไม่ชอบความยุ่งยากของพิธีกรรม แต่จะประกอบพิธีกรรมที่บ้านเท่านั้น ไม่ต้องมีเจดีย์ราย ไม่ต้องมีบ้านแม่โพสพ ไม่ต้องมีศาล ไม่ต้องมีการจุดเทียน ไฟเหมือนกับกลุ่มลูบอง แต่ใช้บ้านในการประกอบพิธีกรรม ที่ทำกันแบบง่ายๆ ไม่ยุ่งยาก ใช้เพียงดอกไม้ ส้มปอย ผงขมิ้น นำ้มีต้มสุกเท่านั้น เป็นการอธิษฐานขอพรจากสิ่งศักดิสิทธิ์ให้คุ้มครองรักษา จะเห็นว่าคนกลุ่มด้วยเหลือก่อนหน้า นั้นก็เป็นคนกลุ่มด้วยขาว แต่ต่อมาแยกตัวออกจากกลุ่มด้วยขาว เพราะไม่เอาพิธีกรรมการเลี้ยงผี การไหว้ต้นไม้ แต่กลุ่มด้วยเหลือจะไหว้เจดีย์ มีการผูกข้อมือ จุดเทียน และต่อมาเกิดกลุ่มวีม่องที่แยกตัวออกจากกลุ่มด้วยเหลือ เพราะไม่ชอบความยุ่งยาก ถือแค่เพียงนำ้มีต้มสุกเท่านั้นในการประกอบพิธีกรรม

จากการบอกเล่าของโนบคุ้นบ้านทิบากे มีความเชื่อกันว่า กลุ่มด้วยเหลือเป็นผู้สร้าง บารมี ในโลกเพื่อชี้ไปอยู่เบื้องบน และมีความเชื่อว่า กลุ่มด้วยขาวเป็นผู้ที่อยู่เบื้องบนลงมาโปรด นี้เป็นคำบอกเล่าจากผู้นำพิธีกรรม (โนบคุ้น) ของบ้านทิบากे ซึ่งเป็นคนกลุ่มด้วยเหลือ (ลูบอง) ทุกอย่างที่โนบคุ้นเล่าให้เราฟังทำให้เราได้ทราบถึงความสัมพันธ์ของคนกลุ่มด้วยขาว คนกลุ่มด้วยเหลือและคนกลุ่มวีม่องว่า เป็นสายสัมพันธ์เดียวกัน

บันทึกที่หมู่บ้านแม่จันทะ

วันอังคาร 7 ธันวาคม 2542 แรม 15 ค่ำเดือน 12

เข้านี้เป็นจากที่เราประทับใจมากเมื่อมีหนูนิสสา 2 คนมาขอเป็นเพื่อนกอลกับเรา หรือเรียกว่า การกุชชู หมายถึงการทำพิธียอมรับแสดงความเป็นเพื่อนรักกันของคนในชนเผ่า เพื่อนกอลของเราคนแรกซึ่ว่า จุ่งเหยี่ยเอ เป็นสาวจากหมู่บ้านซังเปีะ เครื่องเสียงงานบุญ จุดเทียนที่หมู่บ้านทิบากे เราเจอกันกลางคืนที่ลานกลางหมู่บ้าน เราไปดูกุกรรรยาของเด็กๆ ของหมู่บ้านทิบากے และขอรับการร่ายรำเซ่นกัน ทำให้ได้พบเจอกัน ด้วยชะตาที่ต้องกัน เราเลยได้เข้าพิธีกุชชูกับจุ่งเหยี่ยเอ เครื่องเป็นคนกลุ่มด้วยเหลือ

พิธีการกุชชู จะมีการทำพิธีโดยเอานำ 1 ขัน ผงขมิ้น พริกสด 1 เม็ด เสิ่น 1 เล่ม และเลือดของจุ่งเหยี่ยเอกสารเลือดของราคนละ 1 หยด ใส่ลงไปในนำ เราอต่อรองในเรื่องเลือด เพราะเราใจไม่กล้าพอที่จะกรีดเลือดตัวเอง จุ่งเหยี่ยเอกสารเลียตามใจเรา จากนั้น ผู้ทำพิธีได้ผูกข้อมือของเราสองคนเข้าด้วยกัน และให้เราสองคนออกแรงดึงด้วยขาดook

จากกัน เมื่อด้วยขาดแล้วก็คิ่มนำร่วมคำสาบานด้วยกัน เรายังได้มีเพื่อนเกลออีก 1 คน เชือชื่อว่า มะเบ่ห์ยี่ เนอเป็นสาวจากบ้านทิบาก់ เป็นคนกลุ่มวิม່อง ที่ถือนำต้มสุกการทำพิธีกุซูกីโดยไม่มีอะไรยุ่งยาก เราเลยได้เป็นเพื่อนกับคนกลุ่มด้วยเหลืองและคนกลุ่มวิม່อง ในวันพระข้างแรม 15 คា ที่หมู่บ้านทิบาก់

หลังจากการกุซูกីเสร็จแล้ว เราเดินทางกลับข้ามแม่น้ำแม่กลองทางเรือพาย โดยชาวบ้านทิบาก់ได้พาเรือไปส่งให้ คืนนี้เราอนค้างคืนที่บ้านแม่จันทะ ได้นั่งคุยกับนายhay หง่าวយ แสงอุดม ผู้ใหญ่บ้านแม่จันทะ ผู้ใหญ่บ้านบอกกับเราว่าคนกลุ่มด้วยเหลืองจะมีข้อห้ามความเชื่อว่าห้ามกินเหล้าเมยา ไม่โกหก ไม่เลี้ยงไก่ ไม่เลี้ยงเป็ด และสำหรับกรณีที่ถือว่าเป็นการทำความผิดร้ายแรงคือการคบชู้ เพราะคนกลุ่มด้วยเหลือจะต้องมีผัวเดียวเมียเดียว ถ้าหากมีการคบชู้จะต้องถูกลงโทษด้วยการปั้นเทียน 30 เล่น គอกไม้ 30 គอก ผ้าขาว 4 หลา ไปไหว้โบสถ์เพื่อเป็นการทำระโทย ในสมัยก่อนหากมีคนเป็นชู้กันในหมู่บ้านจะมีเสือเข้ามาอาละวาดกัดกินผู้คนในหมู่บ้าน คนในชนเผ่ามีความเชื่อว่าเสือคือสัญญาณที่บ่งบอกว่ามีคนทำความผิดศีลข้อカメ หรือถ้าหากมีคนทำผิดโดยการไปกินเหล้า จะต้องมีการประพฤติบุญ (ตะคឹโน) โดยมีลักษณะคล้ายการสารภาพผิดต้องเอากอกไม้ 30 គอก เทียน 30 เล่น ผ้าขาว 4 หลา เงิน 25 สตางក់ ทำนัตร 1 อัน เดินวนรอบเจดีย์เพื่อเป็นการล้าง tộiทิbin โดยที่โบสถ์จะเป็นผู้ทำพิธีกรรมล้างบาปให้

บันทึกในแปลงนามข้างก่อไฟริมน้ำแม่จัน

วันพุธ 8 ธันวาคม-10ธันวาคม 2542 ขึ้น 1 คា เดือน 1-ขึ้น 3 คា เดือน 1

ไปหาลุงเนตื้อะ นักปราษួញคนสำคัญของชนเผ่า ลุงยุ่งอยู่กับการทำไร่ที่ยังไม่เสร็จ ข้าวที่วางแผนอยู่กองพะเนินกลาง ໄร่ยัง ไม่ได้ฟ้าด และลุงก็ต้องไปนอนที่เพิงพักกลางໄร่เพื่อฝ่ากองข้าวไม่ให้วัวควายมาบุก กланคីน ได้เปิดประเด็นเกี่ยวกับกลุ่มด้วยขาว และกลุ่มด้วยเหลือง ลุงเนตื้อะบอกว่ากลุ่มด้วยขาวนับถือตน ไม่สด เวลาจะประกอบพิธีกรรมจะต้องไปแจ้งกับตน ไม่ กลุ่มด้วยขาวแท้จะต้องໄร่ผມายา ไม่เลี้ยงหมู ไม่เลี้ยงเป็ด ไม่เลี้ยงไก่ ผู้ชายจะนุ่งโสร่ง ผู้หญิงจะสวมชุดประจำเผ่า ถือศีล 5 และนับถือตน ไม่สด สำหรับกลุ่มด้วยเหลืองแท้จะเหมือนกับกลุ่มด้วยขาวทุกประการ ยกเว้น ไม่มีการนับถือตน ไม่ สำหรับกลุ่มวิม່อง ไม่ต้องมีรูปแบบพิธีกรรม ให้ถือเอานำต้มสุกเพียงอย่างเดียว ลุงเนตื้อะบอกว่าคนทั้ง 3 กลุ่มนี้ตามที่มาของความเชื่อถ่ายทอดกันทั้ง 3 กลุ่มนี้ ความเท่าเทียมกัน ทั้งนี้ในยุคสมัยก่อนพากเราเป็นชนชาติที่ต้อยต่ำ ไม่มีศาสนา ชีวิตขึ้น

อยู่กับพี มีการเดี่ยงเบ็ด เดี่ยงไก่ กินเหล้ามายา มีการเซ่นไหว้เจ้าที่เจ้าทาง โดยมีความเชื่อว่าผีจะช่วยไขปัญหาทุกอย่างได้ ถ้าใครไม่สบายเจ็บไข้ได้ป่วยก็ถือว่าถูกผีลงโทษ ต่อมาเรื่องนี้เดือดร้อนไปถึงพระอินทร์ที่มองเห็นว่าชนชาตินี้มีลักษณะที่สุดตกต่ำที่สุด ถ้าหากไม่ลงมาช่วยจะต้องสูญเสียแผ่นดินนี้แน่นอน พระอินทร์ก็เลยลงมาโปรดในรูปแบบของถायี ได้ลงมาเปลี่ยนพิธีกรรมดังเดิมที่บูชาผีเปลี่ยนมาเป็นองเช่ย หมายถึงการนับถือต้นไม้ที่มีใบ 7 ใบขึ้นไป มีการซ่าอันเช่นไหว้เพียงปีละ 1 ครั้ง ให้เลิกเดี่ยงหมู เป็ด ไก่ ซึ่งในยุคต่อมาเกิดมีการแตกตัวออกมารูปนกกลุ่มด้วยเหลือง กลุ่มวีม่อง แต่อย่างไรก็ตามทั้ง 3 กลุ่มนี้จะต้องมีการยึดถือปฏิบัติต่อไป เพราะเป็นเครื่องมือในการปกป้องภัยพิบัติที่จะเกิดขึ้นในยุคนี้ เพราะถ้าหากไม่มีการปฏิบัติ ละทิ้งความเชื่อทั้งหมด ชนชาติก็จะสูญเสียแผ่นดินนี้จึงต้องมีการปฏิบัติรักษาอย่างเคร่งครัดเพื่อไปให้ถึงยุคพระศรีอาริย์

บันทึกการเดินทางโดย...เบญจมาศ ชุมวรรณา

วิถีชีวิตคนป่าตันนำ

เรา娘นีกภาพข้อมูลถึงวันแรกที่เราเดินทางเข้ามาในชนเผ่าพร้อมด้วยเป็นหนักอึ้งเราเข้ามาอย่าง คนแปลกหน้า พุดจาลีอสารกันไม่ได้เราพูดกันคนละภาษา รอยยิ้มเท่านั้นที่ทำให้เราสามพสได้ถึงความอบอุ่นและกลิ่นอายของมิตรภาพ อาวุธสำหรับที่สุดในการเดินทางของเราก็คือ “ ความรัก ” ชีวิตไม่โหดร้ายจนเกินไปหากโลกยังคงอวลดีวยกลิ่นไอของความรักและมิตรภาพ จากวันนั้นจนถึงวันนี้ เราเดินเล่นในชุมชนด้วยรอยยิ้มเสมอหนึ่งเป็นคนภายในชุมชน เราเป็นเพียงคนพลัดถิ่นที่เดินทางเข้ามาแล้วหลงใหลในวิถีชีวิตของคนในชนเผ่า เราสามารถใช้ภาษาชนเผ่าได้แล้ว เราเดินขึ้นบ้านโน้นลงบ้านนี้ เราได้รับการยอมรับจากคนภายในชุมชน ความแปลกหน้าค่อยเดือนหายไป ความอบอุ่นมาเยือนชีวิตท่ามกลางป่าใหญ่

เราต้องการรื้อถึงรากรแห่งชาติที่มากองผ่าพันธุ์ของคนในชนเผ่า ทำให้ต้องคืนความาหาร้านบ้านที่กประวัติศาสตร์ที่เขียนถึงการตั้งถิ่นฐานของชุมชนในเขตราชอาณาจักรสัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร มีหลักฐานกล่าวว่าข้อนอดีตกลับไปราว 600-700 ปี บรรพบุรุษของโผล่ล่าได้ตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่ที่เมืองด้ออ่อง เมืองขวยกะบ่องและเมืองทวย ในประเทศไทย จนกระทั่งเมื่อถูกกดขี่ทารุณอย่างหนักทำให้ต้องอพยพข้ายังถิ่นฐานเข้ามาฝั่งไทย โดยเฉพาะในช่วงปี 2317-2318 หรือราวๆ คุปปายกรุงศรีอยุธยา ที่พระเจ้าอลองพญา กษัตริย์ของพม่าได้เข้ามาทำการสังคมยึดอำนาจและดินแดนของชาวมอญไว้ได้ โผล่ล่าผู้เป็นมิตรกับมอญจึงได้หลบหนีเข้ามาในเขตประเทศไทย โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งเดินทางไปกับมอญจนถึงสุพรรณบุรี ราชบุรีและอุทัยธานี อีกกลุ่มหนึ่งตั้งหลักแหล่งอยู่ในป่าแคนกาญจนบุรีและตาก (พระยาหารเดชศักดิ์ดาวุช ผู้ตรวจราชการเมืองกาญจนบุรี , 24 มีนาคม ร.ศ. 119)

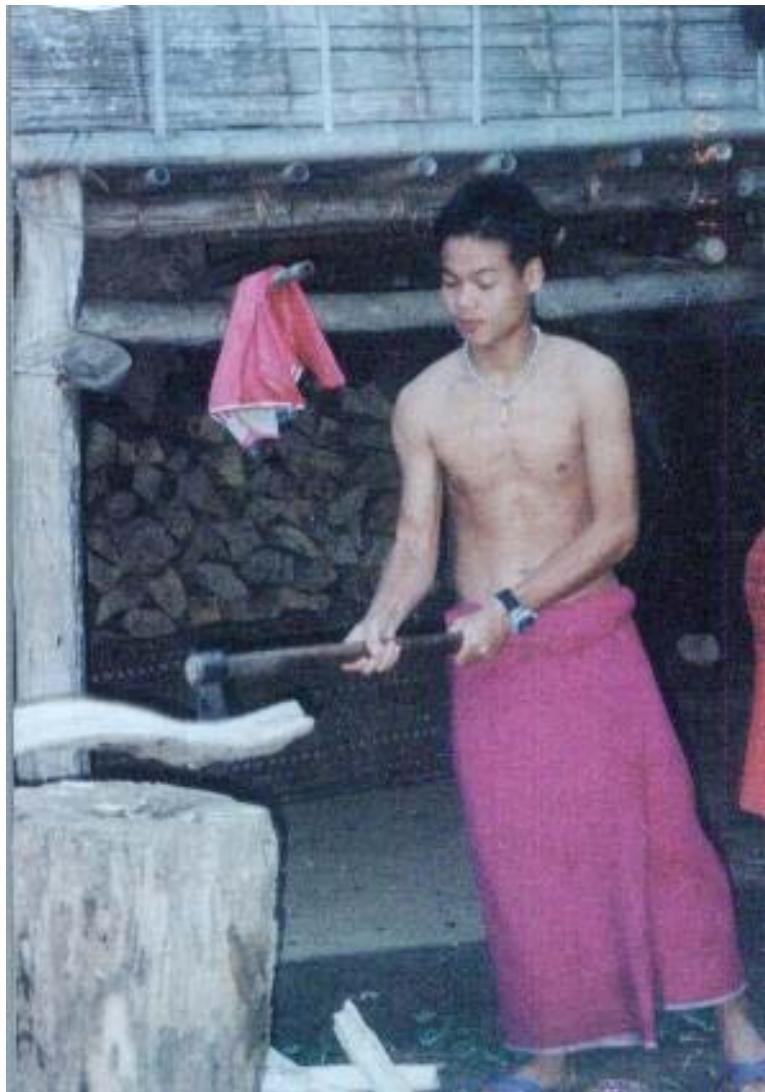
เราได้มีโอกาสสัมภาษณ์คุยกับเพลี่ยนความคิดเห็นกับโจพล่าซีเมิง เขาได้พูดถึงการรุกร้าวเข้ามาของข้าราชการไทยโดยเฉพาะหน่วยงานของกรมป่าไม้ที่เฝ้ามองด้วยสายตาเคลื่อนแคลงว่าการที่ป่าไม้มีถูกทำลายลง เพราะมีคนอาศัยอยู่ในป่า วิธีคิดอันคับแคบนี้ทำให้กรมป่าไม้พยายามขับไล่คนออกจากป่าทุ่งใหญ่นเรศวร โจพล่าซีเมิงเล่าว่าแนวคิดเรื่องการพัฒนาเข้ามาเมื่อปี พ.ศ. 2534 ทางกรมป่าไม้พุดถึงคนกับป่าว่าต้อง

แยกออกจากกัน และมีแผนแม่บทในการจัดการข้าราชการพื้นที่ป่า แต่ในความคิดของเขารู้ว่าวิธีคิดของรัฐคงหาคำตอบให้กับชุมชนไม่ได้ รัฐควรให้เวลา กับการศึกษาชุมชนมากกว่าจะนั่งวางแผนงานกันที่ส่วนกลาง โดยที่ไม่เห็นข้อเท็จจริงว่าเป็นอย่างไร ชาวบ้านอยู่กันอย่างไร ทำลายป่าจริงหรือไม่

จริงๆแล้ววิธีคิดของคนภายในชุมชนควรพินิจห้าม ประเพณี ความเชื่อ พิธีกรรม ที่สามารถเป็นตัวควบคุมพฤติกรรมการใช้ทรัพยากรของคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนได้อย่างมีเอกสาร คำสอนของผู้เฒ่าจะบอกเล่าถึงการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากร เป็นวิธีคิดที่ไม่ได้เกิดขึ้นมาโดยๆ วิธีคิดเหล่านี้ได้เชื่อมโยงถึงเรื่องจิตวิญญาณ ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม จนกลายเป็นวิถีชีวิตที่มีความยั่งยืนบนฐานของการอยู่ร่วมกันกับ ทรัพยากรธรรมชาติและการพึ่งพาอาศัยกันอย่างเกือบสุด

“ คำสอนของผู้เฒ่าได้เพียรสอนคนรุ่นแล้วรุ่นเล่าต่อๆกันมาว่า ผืนแผ่นดินนี้ไม่มีเจ้าของทุกสรรพชีวิตที่เกิดมาบนผืนแผ่นดินล้วนได้รับความเอื้ออาทรจากช้าง ทะรี(พระแม่ชรลี)หลังจากเสร็จสิ้นฤดูกาลการทำไฟ จะประกอบพิธีกรรมบือซ่องกู(ทำบุญข้าวใหม่) เพื่อแสดงความกตัญญูต่อพิบีอโหย (เทพผู้ดูแลต้นข้าว)และให้มีการหม่าโนบชงทะรี(กราบไหว้บูชาแผ่นดินที่เราขอใช้ในช่วงที่ผ่านมาและให้คืนแก่ชงทะรีไป) ”

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติของคนในป่าอยู่บนความคิดความเชื่อที่ว่า ธรรมชาติมีสิ่งคุ้มครอง ช้างทะรีคือเจ้าแห่งแผ่นดิน รุกจือคือเจ้าแห่งต้นไม้ โพตุกุคือเจ้าแห่งสายน้ำ พิบีอโหยคือเจ้าแห่งต้นข้าว มนุษย์ไม่ใช่เจ้าของธรรมชาติ และ ทรัพยากรธรรมชาติไม่ได้เป็นสิ่งที่มนุษย์จะจับจองได้หากแต่เป็นผู้มาขอใช้ด้วยความเคารพและตอบแทนบุญคุณ ความพอดีต่อการยังชีพ ไม่มีความคิดเรื่องการสะสม เป็นอีกส่วนหนึ่งที่สำคัญในการควบคุมปริมาณการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน ชุมชน ดำเนินชีวิตด้วยการทำไร่ข้าวเป็นหลัก ระบบไร่หมุนเวียนที่ปลูกข้าวในระยะเวลาสั้นๆ แล้วทิ้งให้พื้นดินฟื้นตัวในระยะเวลาหนึ่งกลับมาทำไร่ข้าวในพื้นที่เดิม ครอบครัวหนึ่งๆใช้พื้นดินสำหรับทำไร่ประมาณ 3 แปลง หมุนเวียนทำไร่แปลงละ 1 – 3 ปี แล้วจึงวนกลับมาปลูกที่เดิม ในไร่ข้าว 1 แปลง ชาวบ้านจะปลูกผักนานาชนิดผสมผสานลงไว้ ในพื้นที่เดียวกับที่มีการปลูกข้าว ทำให้มีพืชผักผลไม้เป็นจำนวนมากพร้อมกับมีไร่ข้าว ด้วย ทำให้มีข้าวมีผักกินตลอดทั้งปี

การเลือกใช้ที่ดินเพื่อทำไร่ในแต่ละปี ทุกครัวเรือนต้องมีการปรึกษาหารือกันเพื่อเลือกพื้นที่ร่วมกัน โดยการปรึกษากับคณะกรรมการอาชูโสของหมู่บ้าน พื้นที่ใช้ประโยชน์ในแต่ละพื้นไม่มีการจับจองเป็นกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคล การเลือกพื้นที่จะดำเนินไปตามความคิดความเชื่อของวัฒนธรรมชุมชน ทั้งด้านการขอใช้ที่ดินจากช่าง หรือห้องประแม่ชรภี การถือผ้าสายมารดาเดียวกัน การถือผ้าป่า การถือเจ้าที่ การถือโขคลางต่างๆ ล้วนแล้วแต่ส่งผลต่อข้อห้ามและข้อปฏิบัติต่างๆ ในการเลือกพื้นที่ที่เหมาะสม สมด้านนิเวศวิทยาและสอดคล้องกับการรักษาพื้นป่า สัตว์ป่า สายน้ำและแผ่นดิน ป่าใหญ่ที่โอบล้อมชุมชนจะทำให้ชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์หลายอย่าง เป็นแหล่งอาหาร แหล่งปัจจัยด้านที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่มและยาจีวยาโรค ดังนั้นบ้านคือป่า ป่าคือชีวิต ของชาวชุมชนในชนเผ่า ความคิดความเชื่อของชนเผ่าที่อาศัยอยู่กับธรรมชาติ มีความ

เข้าใจในลักษณะถิ่นที่อยู่อาศัยรวมทั้งถูกกาล ทำให้มีการคิดรูปแบบเกย์ตรากรรมที่เหมาะสมกับการใช้พื้นแผ่นดินด้วยการทำไร่หมุนเวียนที่ใช้พื้นที่ดินทำกินไม่มากนัก แต่ได้สังผลให้เกิดมีพืชผักอีกหลายชนิด ทำให้มีข้าวมีผักกินตลอดทั้งปี

เมื่อว่างเว้นจากการทำไร่ ชาวชนเผ่าจะใช้เวลาไปกับการซ้อมแซมบ้านไม่ไฝที่ผูกพังไปเกือนทุกปี เวลาว่างช่วงสัน្តิจะมีกิจกรรมบันเทิงคือการรำตง เป็นศิลปะแห่งการขับร้องและร่ายรำที่เป็นไปตามจังหวะของธรรมชาติ เด็กสาวในชุดผ้าทอสีขาวบริสุทธิ์กับการล้วงเสียงเพลงเจื้อยแจ้วท่ามกลางหุบเขา เป็นภาพที่บ่งบอกถึงความน่ารักไร้เดียงสา บรรดาอีyang อายเมื่อถูกสนடาจากชายหนุ่มที่ยืนชมองผู้ด้านข้าง บางวันเราได้เดินออกไปไกลจากตัวชุมชน เราได้ไปผูกเปลสนานนอนที่หน้าถ้ำที่อยู่ห่างไกลออกไปจากชุมชนบ้านเคาะสะเดิงประมาณ 5 กิโลเมตร เรานอนอยู่ในเปลสนานใต้ต้นไม้ใหญ่มีสภาพไม่แตกต่างไปจากชีวิตของลูกหลานที่ต้องอาศัยชีวิตจากผืนป่า เราอนเล่นเงียบๆ พร้อมกับการลากสายตาไปยังโขดหินด้านหน้าถ้ำที่มีแสงไฟวับวันแรมแรม เป็นภาพของเด็กวัยรุ่นที่ออกหาปลาในเวลาบ่ายค่ำคืน โดยใช้เครื่องมือดักปลาที่เรียกว่า ไก่ ทำด้วยไม้ไผ่เอ้าไปดักปลาให้เข้ามาติดกับดัก เป็นภาพของการทำมาหากินของชีวิตคนในป่าต้นน้ำเด็กวัยรุ่นที่นี่ยังคงคำศัพท์ภาษาไม้ได้ลงไปหากบทราบก็จะเดินเล่นกันในชุมชน เดินขึ้นบ้านโน้นลงบ้านนี้ ในมือจะถือเครื่องดนตรี 1 ชิ้น ที่เรียกว่า แม่นدارิน

เป็นเครื่องด่นตรีที่นิยมเล่นกันมาก เป็นเครื่องด่นตรีประเภทคิด รูปร่างคล้ายกับกีตาร์ ถ้าหากใครได้ฟังเสียงແນนдарินแล้วจะมีอาการตกอยู่ในภาวะร้าวกับถูกสะกดจิตด้วยมนต์หลังของเสียงดนตรี เพราะสำนึนยงเสียงร้องและดนตรีที่บรรเลงมันเป็นกลิ่นอายของความเป็นชนเผ่า เป็นการบอกเล่าถึงเรื่องราววิถีชีวิตและความเชื่อของคนในทุนเขา บางคืนก่อนนอนเราจะได้รับฟังเสียงดนตรีจาก โจ้ด้วยดี เด็กหนุ่มที่เป็นครูสอนดนตรี เขายังจะมาเล่นແນนдарินพร้อมกับเสียงเพลงที่สะท้อนถึงความเหงาความเศร้าเยือกเย็น อ่อนหวานอยู่ในที่ บางคืนเราจะร้องเพลงแลกเปลี่ยนกัน ครูสอนดนตรีร้องเพลงภาษาชนเผ่า เราที่ร้องเพลงเป็นภาษาไทยพร้อมกับแปลความหมายให้เข้าใจฟัง เป็นการแลกเปลี่ยนกันทางวัฒนธรรมในอีกรูปแบบหนึ่งในการเรียนรู้ชีวิตระหว่างคนจากภายนอก และคนภายในชนชั้นเอง หลายคืนมานี้เรานอนหลับในหอท่ามกลางเสียงเพลงแห่งความรักและมิตรภาพที่ได้รับจากเยาวชนบ้านเก่าสะเดิง

หลังจากถูกกล่าวการเก็บเกี่ยวข้าวในไร่แล้ว บทบาทของผู้หญิงจะทอผ้าในถูแล้ง แม่จะนั่งทอเสื้อผ้าให้กับลูกๆ และสามาชิกในครอบครัวเอาไว้ใช้ ผู้ที่ทำหน้าที่ออกแบบลวดลายผ้ามักจะเป็นคนแก่คนเฒ่าที่มีความชำนาญในงานศิลป์ เมื่อทอได้ครบทุกคนสามารถเอาไว้ใช้แล้ว ถ้าหากมีเหลือก็จะเอาราคาเปลี่ยนเป็นเงินตรา เพื่อเอาไว้ใช้ใน

ยามจำเป็นที่ต้องนำเงินไปแลกเปลี่ยนกับบางสิ่งบางอย่างที่หาเอาไม่ได้จากภายในชุมชน และต้องไปหาซื้อมาจากภายนอก ความต้องการที่มาจากการมีน้อยมาก เพราะข้าวผักสามารถปลูกเองได้ กุ้ง หอย ปู ปลา ก็ลงไปหาจากในลำห้วยที่รายล้อมรอบชุมชน แต่สิ่งที่จำเป็นมากและหาไม่ได้ภายในชุมชนคือ เกลือ ผู้นำชุมชนบ้านเก่าจะเดินทางออกกับเราว่าชุมชนบ้านเก่าจะเดินทางกลับไป เนื่องจากในชุมชนนั้นๆ ต้องการเกลือประมาณปีละ 1 ตัน มันอาจจะเป็นเรื่องเล็กน้อยมากสำหรับชีวิตคนในเมือง แต่มันเป็นเรื่องที่สำคัญใหญ่หลวงมากสำหรับชีวิตคนในป่าที่ต้องดิณรนหาเกลือเอาไว้กิน

บางคนต้องนำผักสดที่เก็บมาจากการป่า นำเบกไส่หางังเดินเท้าข้ามเข้าหilly ลูก ข้ามห้วยหilly สาย เดินอยู่หilly ชั่วโมงกว่าจะถึงตัวเมืองสังขละบุรี เพื่อเอาผักไปขาย กว่าจะได้เงินสัก 100 บาท เพื่อจะเอาเงินจำนวนนั้นไปแลกซื้อกับเกลือ พ่อค้าแม่ค้าที่เมืองสังขละบุรีมักจะมองคนที่มาจากการป่าเป็นคนที่ไม่รู้หนังสือ ทำให้มีการกดขี่ราคากัน บางครั้งก็ถูกเอาเปรียบในหilly ของบ้านอย่าง เพราะว่าโดยส่วนใหญ่แล้วพูดภาษาไทยกันได้น้อยมาก ทำให้พวกเขารู้สึกเอาเปรียบจากพ่อค้าแม่ค้าที่เมืองสังขละบุรี

ชุมชนอาศัยอยู่ด้วยการแลกเปลี่ยนและการให้เปล่า เงินตราสำหรับการใช้จ่ายในชุมชนเป็นสิ่งที่หายากมาก ภาพบางอย่าง คนในเมืองอาจจะไม่เคยสัมผัสแต่บันกระทนจิตใจเรามากคือ ในขณะที่เศษเงินหรือญวนบาทหรือญสลึงสำหรับชีวิตคนในเมืองอาจจะหาคุณค่าและความหมายไม่ได้ แต่สำหรับชีวิตในหุบเขาหรือญสลึง หรือญห้าสิบสตางค์ เหรียญบาท มันมีคุณค่าและมีความหมายมาก เพราะเหรียญมีความเชื่อมโยงกับความเชื่อและพิธีกรรมที่ว่า เด็กๆ ในชนเผ่าทุกคนเมื่อเกิดออกมานแล้วพ่อแม่จะต้องหาเหรียญมาห้อยติดตัวเอาไว้ มีความเชื่อกันว่าเหรียญที่มีตราพระเจ้าแผ่นดินนั้นมีความสำคัญมาก ถ้าหากห้อยเหรียญนั้นแล้วจะทำให้เด็กๆ มีร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ ไม่เจ็บไข้ได้ป่วย เจ้าป่าเจ้าเขาที่ไม่มาเอาชีวิตไป หรือบางครั้งถ้าหากเด็กคนไหนที่เจ็บไข้ได้ป่วยพ่อแม่เด็กก็จะเอาเหรียญไปทำพิธีผูกที่ข้อมือหรือเอ้าไว้ห้อยคอเด็ก เชื่อกันว่าทำให้เด็กหายจากป่วยได้

บางคืนเรานอนกับเด็กๆ ที่มานอนเบียดกันหาไออุ่นท่ามกลางอากาศที่หนาวเย็น เพราะไม่มีผ้าห่มเพียงพอห่มกาย เด็กๆ ในชุมชนชอบนอนกับเราและอดออมด้วยน้ำเสียงน่าเอ็นดูว่าให้เราเล่านิทานให้ฟังก่อนนอน บางคืนพวกเราจะก้มานอนกันหน้าชานบ้านที่โล่งๆ นอนดูดาวด้วยกัน เราเล่านิทานบ้าง เด็กๆ ก็เล่านิทานของชนเผ่า

ให้เราฟังบ้าง ผลักเปลี่ยนกันแล้วก็หลับ ไฟล์ไปด้วยกันพร้อมกับความคิดคำนึงภายใต้ท้องฟ้าผืนกว้างและดวงดาวที่พร่างประกายอยู่ในหุบเขา พอดีนี้เข้าเราก็ต้องผลิกบทบาทเป็นครูสอนหนังสือภาษาไทยให้กับเด็กๆ ในบ้านหลังที่เราพักพิงอาศัยด้วย จากเวรata และความสดใส ไร้เดียงสาของเด็กน้อยทำให้เราชอบนึกถึงเพลง “ที่นี่ไม่มีครู” ....ทำไม่ครูที่นี่มีน้อยนัก เด็กๆ มักถามถึงครูอยู่เสมอ ครูคนใหม่มองอยู่ในหันกันเล่าเรื่อง เด็กจะเงื่อนอยู่ครูอยู่ทุกวัน ครูมากมายมีใหม่ในวันนี้ จะยินดีมุ่งบ้านป้าอาสาสอน ร่วมทุกข์สุข กับเด็กในคงดอน เอื้ออาทรสอนสั่งอย่างตั้งใจ ครูจบแล้วทำไม่ไม่ยอมกลับ หรือใจจับครูไว้ที่ไหนหนอ เด็กเพียรตามหน้าเคร้านั่งเฝ้ารอ น้ำตาคลอทำไม่ที่นี่ไม่มีครู น้ำตาคลอทำไม่ที่นี่ไม่มีครู.....

เราได้เรียนรู้ถึงชีวิตที่มีคุณค่า เราได้กินข้าวมาจากการหยาดเหงื่อและแรงงานจากคนที่เป็นชาวไร่ มีสิ่งหนึ่งที่เราไม่มีวันลืม ลุงเน่ส่ง จาบ้านกองม่องทะบอกกับเราว่า “ หากทุกคนไม่อยากเป็นชาวไร่ชาวนา กันเพรากลัวต่อความยากลำบาก แล้วใครจะปลูกข้าวให้คนไทยหงับประเทศไทย “ เราฟังแล้วรู้สึกสะอึก เพราะนึกถึงภาพอะไรมากๆ อย่าง คนชนเผ่าหากินอยู่กับธรรมชาติ ไม่เคยลืมบุญคุณของแผ่นดิน ไม่เคยลืมบุญคุณของพี่ปีอโยย เรายุ่นคิดอะไรบางอย่างในใจว่าคงมีแต่คนในสังคมเมืองเท่านั้นที่จะรับมือที่ไม่เคยเห็นถึงคุณค่าอื่นใดนอกเหนือไปจากอำนาจเงินตรา

วิถีชีวิตชนเผ่ากำลังถูกรุกราน กำลังถูกพิพากษา กำลังถูกกำหนดชะตากรรม จากกลไกอำนาจ คุณของราชการมีสายตาและวิธีคิดอันคับแคบ มักจะมีแนวความคิดว่าคนกับป้าอยู่ร่วมกัน ไม่ได้ เจ้าหน้าที่รัฐมองว่าเป็นชนกลุ่มน้อยที่ต้องถูกจัดระเบียบชุมชน โดยปราศจากการทางการถึงสิทธิของความเป็นชุมชน ถ่าว่าคนในพื้นป่าเป็นเพียงชนกลุ่มน้อยที่ไม่มีสิทธิเสรีภาพแห่งความเป็นมนุษย์

บันทึกความอยุติธรรมของสังคมโดย

เบญจมาศ ชุมวรรณา

การเมืองภาคประชาชน

อบต.ตัวแทนประชาชนหรือตัวแทนกลุ่มผลประโยชน์

ทุ่งใหญ่นเรศวรเป็นพื้นที่ที่หลายคนรู้จักกันดีจากข่าวคราวทางหน้าหนังสือพิมพ์ และสื่อต่างๆ เพราะพื้นที่ทุ่งใหญ่นเรศวร ได้ถูกประกาศเป็นเขตราชอาณาเขตซึ่งสัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร

เมื่อปีพ.ศ.2517 และเมื่อปีพ.ศ.2534 ก็เป็นพื้นที่ถูกประกาศว่าเป็นมรดกทางธรรมชาติของโลก
หลังจากนั้นเป็นต้นมาหน่วยงานทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชนได้เข้ามาปฏิบัติงานในพื้นที่กัน^{มาก} ทุกวันนี้พื้นที่ทุ่งใหญ่นี้เรศร์ก็ยังคงได้รับความสนใจจากนักวิชาการ นักวิจัย ทั้งจากในประเทศและจากนอกประเทศ ทำให้คู่เสมอในว่าเป็นภาพของชุมชนเข้มแข็งเพราระมีการเข้ามาทำงานของคนหลายองค์กร แต่ในข้อเท็จจริงชาวทุ่งใหญ่นี้เรศร์กำลังเผชิญหน้ากับการจัดการของหน่วยงานรัฐทุกรูปแบบ ทั้งผ่านจากอำนาจรัฐที่พยายามเข้ามาร่วมลงคะแนนเสียงใน การดำเนินการอย่างชุมชน รัฐถือข้อกฎหมายในการจัดการผู้กระทำการพิเศษ แต่ชาวบ้านยึดหลักประเพณี วัฒนธรรม ข้อห้าม ความเชื่อในการปฏิบัติ แต่ในขณะเดียวกันชาวบ้านก็ยึดอ่ายไม่ได้ อำนาจรัฐ การยึดอ่ายกันคนละครอบครัวคิด ทำให้หลักเลี่ยงไม่ได้ในสภาวะการณ์ที่ต้องเผชิญหน้ากัน นอกจากรัฐมีอำนาจอันเข้มแข็งแล้วอำนาจของนายทุนบางที่กับอำนาจของผู้มีอิทธิพลท้องถิ่น ความเข้มแข็งของชุมชนจึงเป็นเรื่องห่างไกลในสภาพข้อเท็จจริง

เมื่อไม่นานมานี้เองเราได้แลกเปลี่ยนความคิดกับชาวบ้านในมิติทางการเมืองแบบง่ายๆ ว่าการเมืองไม่ใช่เรื่องของรัฐบาล ไม่ใช่เรื่องของคณะกรรมการรัฐมนตรี รัฐสภาพหรือวุฒิสภาเท่านั้น เพราะนั่นเป็นวิธีคิดของพวกทฤษฎีโครงสร้าง แต่สำหรับเราให้ความสำคัญกับชุมชนท้องถิ่น หมู่บ้านสะเนพองเป็นหมู่บ้านแรกที่เราได้สัมผัส ระหว่างทางเดินเข้าหมู่บ้านเราเห็นป้ายสีเขียวระบุอยู่ข้างสะพานคอนกรีตเพียง一处 ไว้ว่าสะพานคอนกรีตนี้เป็นการดำเนินงานโดยใช้งบประมาณของอบต. ในวงเงิน 350,000 บาท เราเห็นแล้วรู้สึกตกใจมาก ทำไมใช้งบประมาณกันมากถึงขนาดนี้ มันเป็นเพียงห่วงเสียหายเล็กๆ ที่ไม่ต้องใช้สะพานด้วยซ้ำไป ที่ผ่านมาคนในชุมชนก็เดินข้ามไปข้ามมาเพราะเป็นเพียงห่วงเสียหายเล็กๆ ไม่มีความจำเป็นอะไรมีต้องสร้างสะพาน

เราเดินเข้าไปในหมู่บ้านไปได้อีกสักระยะกีได้เจอกับป้ายลักษณะเดิม
ป้ายสีเขียวเหมือนเดิม แต่ว่างเงินเพิ่มขึ้นอีกเท่าตัว ผู้ดำเนินงานคืออบต.อีกแล้ว ใช้วงเงินในการสร้างสะพานคอนกรีต 660,000 บาท โดยใช้ระยะเวลาทำงานเพียง 2 เดือน เรายังสืบทกใจมากกับภาพที่เกิดขึ้น สะเนพองเป็นชุมชนขนาดกลางจำนวนครัวเรือนเพียง 95 หลังครัวเรือน มีอบต. จำนวน 2 คน แต่การใช้งบประมาณเป็นไปอย่างคาดไม่ถึง อะไรคือความจำเป็น อะไรคือปัญหาที่แท้จริงของชาวบ้าน อบต.คือองค์กรบริหารส่วนตำบล มาจากการเลือกตั้ง เป็นการเมืองระดับราษฎร์ ควรจะเปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้มีสิทธิมีเสียงได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง คืนนี้เราได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับชาวบ้านที่มีหัวคิดก้าวหน้าใน

ชุมชนชาวไทยคน ท่ามกลางแสงตะเกียงน้ำมันก้าดที่ผลิตด้วยกระป๋องใบน้อย เราได้นั่งคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันถึงเรื่องราวต่างๆที่เกิดขึ้นภายในชุมชน ในช่วงที่โครงการมิยาซawaเข้ามาในชุมชน ชาวบ้านบอกว่าเขาไม่รู้ว่าอะไรคือมิยาซawa เขารู้เพียงแต่ว่าทางอำเภอบอกว่ามีงบประมาณเข้ามาช่วยพัฒนาหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านบอกกับลูกบ้านว่ามีงบประมาณ 100,000 บาท สำหรับทำถนนในหมู่บ้าน มีการรับสมัครคนทำงานภายนอกหมู่บ้าน ชาวไทยคนดีใจที่จะได้มีเงินใช้บ้างจากการทำงาน แต่ชาวบ้านไม่เคยรู้ว่าที่มาของเงินก้อนนี้มาจากไหน แท้จริงแล้วมันเป็นเงินกู้ที่รัฐบาลไทยไปกู้เงินเอามาจากต่างประเทศ ทุกครั้งที่มีงบประมาณเข้ามาในหมู่บ้านชาวไทยคนดีใจมาก เพราะจะได้มีงานมีเงินใช้ น้อยกนักก็จะรู้ว่าที่ไปที่มาของงบประมาณแผ่นดินนั้นมาจากที่ไหน

อบต.คือบุคคลที่เป็นตัวแทนของชาวบ้านระดับล่างสุดแล้วในการเมือง ระดับท้องถิ่น แต่ในความเป็นจริงอบต.ไม่ได้มีปากมีเสียง ไม่ได้เป็นตัวแทนของชาวบ้านอย่างแท้จริง กำนันผู้ใหญ่บ้านกล้ายเป็นผู้ที่มีอำนาจท้องถิ่นที่ใหญ่โตมาก ใครๆ ก็เกรงขามเกรงกลัวมาก ไม่มีใครคิดขัดแย้งกับกำนันผู้ใหญ่บ้าน อบต.กับกำนันผู้ใหญ่บ้านมักจะเป็นคนกลุ่มเดียวกัน มีสายสัมพันธ์ต่อกันในเชิงการแสวงหาผลประโยชน์ร่วมกัน ระบบอำนาจนิยมระดับท้องถิ่นอยู่ที่ผู้ใหญ่บ้าน กำนันและอบต. คนกลุ่มนี้ในเชิงทฤษฎีคือตัวแทนของชาวบ้าน แต่ทางอำเภอ ปลัดอำเภอ นายอำเภอชอบสร้างเงื่อนไขให้ผู้ใหญ่บ้าน กำนันคิดว่าเขาเป็นคนของอำเภอ เป็นคนของราชการ ไม่ใช่ตัวแทนของชาวบ้าน อบต.ก็ถูกทำให้เป็นคนของกำนัน เมื่อทุกคนเป็นคนกลุ่มเดียวกัน การผูกขาดอำนาจระดับท้องถิ่นจึงเป็นคนกลุ่มเดียวกัน การซักฟอก การซักถามถึงความโปรดังใจในการใช้งบประมาณของโครงการต่างๆจึงไม่เกิดขึ้น

หลังจากที่มีการสร้างถนนหมอดงงบประมาณไป 100,000 บาท อีกไม่นานมีการใช้งบประมาณของโครงการมิยาซawaอีกในการสร้างโรงสีวงเงิน 200,000 บาท โดยจุดประสงค์ที่วางไว้คือให้ชาวบ้านได้มีโรงสีเป็นของส่วนรวมเป็นของชุมชน แต่เรื่องนี้ก็เป็นเรื่องที่ตกลงมาก่อนกัน บางคนอาจจะตกลงไม่ออก ชาวบ้านเล่าว่าเครื่องจักรที่ใช้ในการทำเครื่องสีข้าวมัน ทางอบต.ได้ซื้อมาในสภาพเก่าคร่าชำรุดมากจนแทบจะใช้งานไม่ได้ เขาทดสอบสีข้าวจำนวน 1 ถังในช่วงที่ทางปลัดอบต.มาตรวจโครงการ เห็นต้องนุ่มติด หลังจากเห็นต้องนุ่มติดผ่านแล้วเครื่องจักรก็ทำงานไม่ได้อีกเลยจนถึงทุกวันนี้ ตกลงมากกตกลงจริงๆงบประมาณ 200,000 บาทกับการสีข้าวจำนวน 1 ถัง ทุกวันนี้

ถ้าใครเดินผ่านไปผ่านมาในชุมชนบ้านสะเนพอง จะเห็นโรงสีข้าวหลังคาสีเขียวตึ้งเด่นอยู่ตระหง่านบนบริเวณปากทางเข้าหมู่บ้านสะเนพอง

เหตุการณ์ที่บ้านที่ໄລ່ປ້າກີອີກເຫັນກັນທີ່ເກີດເຮື່ອງຕະກາະແນວນີ້ອີກ
ເໜືອນກັນເກີຍກັບການໃຊ້ງປະມາຜົນຂອງແຜ່ນດິນ ລູງຜູ້ເຜົ່າຄົນໜຶ່ງຂອງບ້ານທີ່ໄລ່ປ້າໄດ້
ເລ່າໃຫ້ເຮົາຝງວ່າ ຮັບອຸບພຸດເຮື່ອງການມີສ່ວນຮ່ວມຂອງໜ້າກັບການພັດນາ ແຕ່ຈົງຈາແລ້ວ
ໜ້າບ້ານທີ່ໄລ່ປ້າມີສ່ວນຮ່ວມສູງມາກເກີຍກັບການພັດນາ ເພຣະໜູນໜັນທີ່ມີມີກຸລຸ່ມເຢາວໜາເປັນ
ຕົວຫຼັກໃນການທຳການໃນກິຈกรรมຕ່າງໆ ໂດຍຈະມີຜູ້ເຜົ່າເປັນທີ່ປະການ ລູງເຫຼາເລ່າວ່າເມື່ອວັນ
ກ່ອນທາງໜ່າຍງານຂອງຮາຊາກ ເປັນເຈົ້າໜ້າທີ່ຂອງສາຫະລຸງສຸຂ ໄດ້ສ້າງໜ້າບ້ານວ່າໃຫ້ສ້າງ
ສາລາອສມ. 1 ພັດທິນເພື່ອໃຊ້ທຳການດ້ານສາຫະລຸງສຸຂໃນໜູ້ບ້ານທີ່ໄລ່ປ້າ ແກ້ວມະນີ້ມີມີ
ໄດ້ຮັບຄໍາສັ່ງກີ່ພຽ່ອມໃຈຮ່ວມແຮງຮ່ວມໃຈກັນສ້າງສາລາອສມ.ເສຣີຈ 1 ພັດໂດຍໄມ້ໃຊ້ເງິນ
ປະມາຜົນສັກບາກເດີຍ ຕ້ອມທາງເຈົ້າໜ້າທີ່ອໍາເກອມາຕຽງຈານພວກເຮົາສ້າງເສຣີແລ້ວ
ກີ່ສ້າງໃຫ້ຮ້ອສາລາອກ ບອກວ່າຈະຕ້ອງໃຊ້ງປະມາຜົນໃນການກ່ອສ້າງ ເຫຼຸດການຟ່າຍືນ
ຄົງນັ້ນໄດ້ທຳໃຫ້ໜ້າບ້ານທີ່ໄລ່ປ້າຮູ້ສຶກງຸນນັ້ນມາກ ແກ້ວມະນີ້ມີເຫຼົ່າໃຈວ່າທຳໄນ້ທາງອໍາເກອຄື້ນ
ໄມ້ຂອບໃຈກັບການສ້າງສາລາອສມ.ໂດຍທີ່ໄມ້ໄດ້ເສີ່ງງປະມາຜົນແມ່ແຕ່ນາທເດີຍ

เราเขียนเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นของชุมชนบ้านสะเนพ่องกับชุมชนที่ໄล่ป่า เป็นภาพเหตุการณ์ 2 ภาพ ที่สะท้อนออกมายให้เห็นถึงการเมืองระดับราษฎร์ การเมืองร่วมของประชาชน กลไกอำนาจของผู้มีอิทธิพลท้องถิ่นว่ามั่นความสัมพันธ์ เชื่อมโยงกันอย่างไร การคอร์ปชั่นมั่นสามารถเกิดขึ้นได้ทุกวิถีทาง ตั้งแต่ระดับเล็กที่สุด จนถึงระดับประเทศ ขอขอบคุณชาวทุ่งใหญ่นเรศวรที่ทำให้เราเข้าใจสภาพการเมืองท้องถิ่นมากขึ้น

ប័ណ្ណកិឡាត្វូវការនៃការរំភេទីជាមួយ

បេល្ខោមាត ចុំអវត្សាយី

គំនិតាតាមទំនាក់ទំនង

การใช้ชีวิตของเราน่าจะเป็นสิ่งที่ดีที่สุด แต่ในความจริงแล้วเรามักจะต้องเผชิญกับความไม่สงบ เช่น การทะเลาะกันในครอบครัว การถูกหลอกลวงทางการเงิน หรือการสูญเสียคนที่亲愛 นี่คือสิ่งที่ทำให้เราเสียใจและรู้สึกเศร้าโศก แต่เราต้องหาวิธีในการจัดการกับสิ่งเหล่านี้ ไม่ว่าจะเป็นการขอคำปรึกษาจากบุคคลที่เชี่ยวชาญ หรือการเขียนเรื่องราวลงบนกระดาษเพื่อ抒发情感 อย่างไรก็ตาม สำคัญที่สุดคือการมีส่วนร่วมกับครอบครัวและเพื่อนฝูง ที่จะช่วยให้เราหายใจอีกครั้ง

ท่านกางป่าใหญ่ การเดิน....เดิน.....เดิน....และลงหาดใจเข้าออกแต่ละครั้งมันคือชีวิตของเราโดยแท้ เราตื่นเช้าออกเดินทางจากสะเนพ่องไปกองม่องทะด้วยระยะทาง 15 กิโลเมตร เราใช้เวลาเดินเท้า 4 ชั่วโมง เพื่อไปร่วมงานบุญกลางพระยา (มาโนะบ่อง) งานบุญกลางพระยาเป็นการทำบุญของชุมชนโดยที่คนทั้งชุมชนจะช่วยกันสร้างไม้ไผ่ให้เป็นรูปเรือ (กะบ่องหมายถึงเรือสำเภา) แล้วให้ชาวบ้านทุกหลังคาดีอนอาพีชพล ข้าว กล้าย อ้อย ฟิกทอง หัวมัน หัวเผือก ลูกไม้หลากหลาหยนิดรวมทั้งผลผลิตทุกอย่างในไร่มาทำบุญใส่ในเรือไม้ไผ่ซึ่งตั้งอยู่กลางลานวัด เดือนที่ทำบุญกลางพระยารองกับเดือนกันยายน เป็นประเพณีที่สืบทอดต่อๆกันมา ตั้งแต่รุ่นปู่ย่าตายาย

หม่องไปเน่ส่งเล่าให้เราฟังว่างานบุญเดือนสิบ ทุกคนจะถือศีลกินเจ พักผ่อนอยู่กับบ้าน ไม่มีการทำงานอะไรทั้งสิ้น เป็นการลดการทำบาปทุกชนิด ให้ทุกคนเข้าวัดฟังเทศฟังธรรม ในเรือไม้ไผ่นอกจากจะใส่ข้าวสาร ผัก ผลไม้แล้ว ยังต้องใส่คอกไม้จำนวน 1,000 គอก ฐานจำนวน 1,000 เล่ม เทียนไขจำนวน 1,000 เล่ม หมาก 1,000 คำ และบุหรี่ 1,000 วน หลังจากที่ปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้อาช่องใส่ในเรือสำเภาตั้งแต่เช้าจนถึงเย็น แล้ว ช่วงกลางคืนจะมีการทำพิธีถวายสำเภาที่บรรจุอาหารไว้เต็มลำเรือถวายให้กับพระสงฆ์ โดยมีความเชื่อกันว่าเรือสำเภาเป็นสังธรรมที่บรรจุทรัพย์ของพระศรีอาริย์ ทั้งนี้คือน้ำที่อาช่องมาใส่ในเรือสำเภาจะอธิษฐานว่าขอให้ประสบผลสำเร็จในการทำมาหากิน ดังนั้นการทำบุญกลางพระยาจึงเป็นพิธีกรรมที่มีความสำคัญเกี่ยวโยงกับการทำไร่ มีความเชื่อกันว่าการทำบุญกลางพระยาจะเป็นการสะสมบุญบารมีเอาไว้ใช้จนถึงชาติหน้า

การทำบุญเดือนสิบนอกจากจะมีการทำอาผลผลิตในไร่ใส่เรือสำเภาแล้ว การตักบาตรนำตาลทรายจะเป็นการทำบุญที่ได้บุญมาก ซึ่งเรื่องนี้ได้มีการถ่ายทอดบอกเล่าเป็นเรื่องราวเป็นนิทานว่า ในสมัยก่อนได้มีชายหนุ่มคนหนึ่งชื่อว่าไปล่่เปลาเช่ ได้ทำงานรับใช้เศรษฐีเป็นเวลา 3 ปี และได้เงินเป็นค่าแรงจำนวน 300 บาท จากนั้นเขาเก็บลาออกจากทำงานเป็นคนรับใช้ เขาได้เดินทางมาเจอกับพ่อค้าเรือคนหนึ่งมีเรือ 7 ลำ เรือกำลังแล่นออกไปหาซื้อสินค้า เมื่อมาถึงชายฝั่งพ่อค้าเรือด้วยความมีนิสัยเออปริยบจึงได้ขึ้นบกไปหาซื้อสินค้าจนหมดตลาด

ไปล่่เปลาเช่ยังอยู่ที่ใต้ห้องเรือเพราะไม้รู้เรื่องอะไร กว่าจะรู้ว่าไปเสียแล้ว เขาเดินขึ้นบกไปในตลาดก็ไม่มีสินค้าอะไรเหลืออยู่เลย ยังคงเหลือแต่น้ำผึ้ง เขายังซื้อน้ำผึ้ง ด้วยเงินที่มีอยู่ทั้งหมด 300 บาท แล้วเอ้าไปตักบาตรพระ เขายาตักบาตรนำ้ำผึ้งทั้งหมดที่

ซึ่งมาด้วยเงิน 300 บาท จนทำให้นำผึ้งไลล์น้อยกามาจันฝ่าบาทและเทอะไป้มด และเขาก็ได้อธิษฐานว่าขอให้ชาติหน้าตัวเองเกิดมาได้เป็นจักรพรรดิ พระภิกษุได้ให้พรว่าขอให้คำอธิษฐานนี้เป็นจริง จากนั้นพระภิกษุเดินต่อไปข้างหน้าก็ได้เจอกับสาวคนหนึ่งซึ่งชื่อว่าตามะประมีอ เธอเห็นนำผึ้งลื้นบำบัดพระ เธอจึงอาสาเช็คนำผึ้งให้ที่ฝ่าบาท และได้ถามพระภิกษุว่าชายหนุ่มคนที่ตักบำบัดน้ำผึ้งนั้นเขาได้อธิษฐานว่าอย่างไร เมื่อรู้จากปากพระภิกษุว่าไปปล่ำปลาเช่ได้อธิษฐานว่าชาติหน้าขอให้ได้เป็นจักรพรรดิ ตามะประมีอเธอจึงได้ขอพรอธิษฐานว่าเกิดมาชาติหน้าขอให้ได้เป็นเนื้อคู่กับชายคนที่ตักบำบัดน้ำผึ้งคนนี้ ต่อมามีอีกไปปล่ำปลาเช่และตามะประมีอตายไป ชาติต่อไปทั้งสองคนก็ได้เกิดใหม่แล้วได้เป็นจักรพรรดิและได้เป็นเมเหลือตามแรงคำอธิษฐานในชาติก่อน จากนิทานเรื่องนี้จึงได้เป็นเรื่องเล่าต่อๆกันมาว่าอานิสงค์ของการตักบำบัดน้ำผึ้งได้ส่งผลบุญตามความปรารถนา การตักบำบัดน้ำผึ้งจึงมีที่มาอย่างนี้ แต่ปัจจุบันนำผึ้งหายาก จึงเป็นการตักบำบัดน้ำตาลทรายแทน

งานบุญกลางพระราชสีนสุดลง เรายกเดินทางจากบ้านกองม่องทะเพื่อเดินทางกลับบ้านสะเนพ่อง แต่เราพบไม่เชื่อสายตา เพราะเมื่อ 3 วันก่อนสายน้ำยังอยู่ในระดับที่เรียงคงเดินข้ามได้ แต่ตอนนี้ระดับน้ำสูงขึ้นมาก เราเดินข้ามไม่ได้ เราหาทางกลับหมู่บ้านโดยต้องเปลี่ยนเส้นทางเดิน เราเดินย้อนมาตามสันเขาใช้เส้นทางเลี้ยง ในเวลานั้นมีดแล้วเราไม่มีไฟฉายส่องทาง ต้องอาศัยหีดเรืองแสงนำทางให้เราเดิน เราทิ้งเดินทิ้งคลานทิ้งหมอบอยู่ตามเส้นทางป่าทึบ ด้านข้างก็เป็นหน้าผาชัน ชีวิตเราขณะนั้นถูกฝึกหัดไว้ว่าเป็นหน่วยรับพิเศษของกองโจร เราเดินต่อไปไม่ไหวแล้ว เพราะพักที่กระตือบกลางไร่ของชาวบ้านพรั่งนี้ค่อยว่ากันใหม่ ชีวิตในป่าก็อย่างนี้มีธรรมชาติเป็นตัวกำหนด

เข้าแล้วเราออกเดินทางไปหมู่บ้านเกษตรเดิมด้วยระยะทาง 15 กิโลเมตร นอนค้างคืนที่บ้านเกษตรเดิม 1 คืน ตอนเช้าวันรุ่งขึ้นออกเดินทางต่อเพื่อนั่งหน้าไปยังหมู่บ้านที่ไล่ป่า ใช้เวลาเดินเท้า 11 ชั่วโมงในฤดูฝนกว่าจะถึงหมู่บ้านที่ไล่ป่า เราเดินขึ้นไปล่าไข่ราวกับว่าเป็นถนนสายหอดยาเว็บไปสู่เมืองฟ้า เราสูบนุ่หรี่วนแล้ววนเล่าเพื่อถ่ายทอดความคิดและความเห็นด้หนึ่อยเมื่อยล้าให้ล้อຍออกไปกับควันบุหรี่ เราเดินล้มลุกคลุกคลาน หล่ายต่อหล่ายครั้งจนถึงหมู่บ้านที่ไล่ป่าในเวลาพลบค่ำ

ลุงหม่องเป็นประธานฝ่ายการศึกษาได้พาราไปเที่ยวที่โรงเรียนสอนภาษา เราได้พบกับครูสอนภาษา เชอเป็นครูที่มานำจากหมู่บ้านต่องประ ประเทศไทยมา เชอได้รับคำเชิญจากลุงหม่องเป่าว่าขอให้มานสอนภาษาให้กับเยาวชน เชอจึงเดินทางจากพม่าข้ามแม่น้ำลูกแล้วลูก

เล่าใช้เวลาเดินเท้าประมาณ 6 วัน 6 คืน จากเขตหมู่บ้านต่องประจันถึงหมู่บ้านทิ่ลีป่า ด้วยความผิดหวังว่าเชื้อจะเป็นครูที่ดีที่สุด เนื่องจากถ่ายทอดภาษาเท่าที่มีความรู้ทั้งหมดให้กับเยาวชน เพราะเชื่อมีความคิดว่าถ้าหากไม่มีการถ่ายทอดภาษาเขียนอนาคตในกาลเวลาข้างหน้าภาษาและวัฒนธรรมจะสูญหายได้

เรอเริ่มต้นสอนด้วยให้นักเรียนเข้าแคล้ว ทำความเคารพหนังสือ ให้ฝึกหัดอ่านตามครู จากนั้นจะให้นักเรียนเป็นคนอ่านนำบ้าง หลังจากเรียนอ่านแล้วจะเป็นการเรียนภาษาเขียน จะมีการเรียนการสอนทุกวัน วันหยุดคือวันพระกับวันเสาร์ เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสทำบุญให้พรพระบ้าง และในต่อมาเรียนภาษาไทยช่องวิถีรัฐนูเอาระวิ่งว่าให้หยุดเรียนวันเสาร์ เพราะเป็นวันการศึกษาของตัวอักษร ไทยช่องวิถี ครูสอนภาษาเล่าให้เราฟังว่าภาษาไทยช่องวิถีเป็นภาษาของแผ่นดินของเราที่ได้ถูกกดขี่จากชาติอื่นๆ ไม่ให้มีการเปิดเผยความรู้ภาษาไทยช่องวิถีจึงถูกปิดตายนานตั้งแต่ครั้งที่มีอยู่กับพม่ากรองเมือง และพวกเราถูกบังคับให้เรียนภาษามญ (ไถะหละยา) ถูกบังคับให้เรียนภาษาพม่า พวกราถูกเอกสารด渺เอเปรียบมาก แม้กระทั้งภาษาของตัวเองก็ยังไม่ได้รับการศึกษา ทั้งๆ ที่ภาษาวัฒนธรรมและความคิด มันมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงต่อกันสำหรับวิถีชีวิตของพวกรา เพราะวัฒนธรรมเกิดขึ้นมาพร้อมกับวิถีชีวิต และเราต้องใช้ความคิดในการถ่ายทอดวัฒนธรรม โดยที่มีตัวภาษาเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดความคิด ถ้าหากพวกราไม่ได้เรียนรู้ภาษาของตัวเอง วัฒนธรรมต่างๆ จะสูญหายแน่นอน

เชลาคุหลงชายหนุ่มจากชนชั้นบ้านสะเนพ่องผู้มีปณิธานแรงกล้าในการสาบต่อเจตนารมณ์ของชนรุ่นเก่าจึงต้องเดินทางไกลจากบ้านสะเนพ่องเพื่อไปเรียนหนังสือที่บ้านทิ่ลีป่า เขาเล่าให้เราฟังว่าในสมัยก่อนพวกราถูกกดขี่จากชาติมญถูกกีดกันไม่ให้บัวเป็นพระเพรษมีการกล่าวหาว่าพวกราเป็นคนต้อยต่ำสกปรก บรรพบุรุษของพวกราต้องการบวชพระมากถึงยอมเข้าไปเป็นลูกศิษย์วัดมญต่อสู้กับความคิดเก่าๆ ของสังฆราชนมญกับสังฆราชพม่า จนได้บัวเป็นพระ ได้ศึกษาคัมภีร์พระไตรปิฎก กระทั้งแยกตัวออกจากครอบครัวใช้เอง แต่เดิมพวกราก็เรียนหนังสือเป็นตัวอักษรของมญเรียกว่า “ ไถะหละยา ” แต่เมื่อมีตัวอักษรใช้เองเรียกว่า “ ไทยช่องวิ ”

เชลาคุหลงเล่าว่าบรรพบุรุษของพวกราถูกหลอกถูกกระทำมาไม่รู้ต่อ กิจกรรม ตั้งแต่สมัยที่ต่อสู้กับมญ และสมัยที่ต่อสู้กับพม่า ประวัติศาสตร์การจารึกของชาติแผ่พันธุ์ถูกบิดเบือนมาโดยตลอด แม้กระทั้งนักวิจัยคนไทย คนต่างประเทศที่เข้ามา

ศึกษาวิถีชีวิตของพวกร้าแล้วก็เอาไปตีความเอาเอง ทำการขัดเส้นทางของวิถีชีวิตของพวกร้าต้องเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ เราตั้งคำตามว่าดินแดนประเทศไทยกับดินแดนพม่าชัดเจน ให้เราตอบเราด้วยน้ำเสียงชัดถ้อยชัดคำว่าถ้าหากคืนดินไทยกับดินแดนพม่าชัดเจน ดินแดนของชาติพันธุ์เราก็ชัดเจนเหมือนกันพระดินแดนของผู้พันธุ์เรารอยู่ต่อรอง ระหว่างดินแดนไทยกับพม่า มันช่างเป็นคำตอบที่เสียดแทงใจมาก เพราะไทยกับพม่าไม่เคยมีความแน่ชัดในเรื่องดินแดน มีแต่การสู้รบตลอดเวลาเพื่อแย่งชิงอาณาเขตแดนกัน

ถุงหม่องเป ผู้เฒ่าคนสำคัญของบ้านทิ่ໄປได้เล่าตำนานเกี่ยวกับชนเผ่าให้เราฟังว่า เรื่องราวการกำเนิดถ่าย(ตะหละ โគ)ครั้งแรกไม่ได้เกิดในประเทศไทย เป็นคนที่เกิดในประเทศพม่าและคนเหล่านี้ได้อพยพเข้ามาในประเทศไทยเมื่อครั้งที่มีการสู้รบกันระหว่างชนชาติพม่ากับชนชาติมอญ ผลพวงของสถานการณ์การสู้รบทาให้บรรพบุรุษต้องอพยพหลบหนีภัยสงครามมาตามเส้นทางเมืองทวย ตะหละ โគกลุ่มนี้ได้ออกจากเมืองทวยขึ้นมาตามลุ่มน้ำแควน้อย เป็นตะหละ โគกลุ่มด้วยขาว ครั้งแรกได้มاتั้งหลักแหล่งอยู่ที่เขตไน่เกาะเราะ อ.สังขละบูรี จ.กาญจนบุรี บริเวณนี้ยังเป็นป่าใหญ่ยังไม่มีชาวบ้านอาศัยอยู่และยังไม่มีการเผยแพร่องศาสนานพุทธ

ตะหละ โគจะนุ่งเหลืองห่มเหลือง ไว้ผมยาว ยืดข้อมือปฏิบัติตามหลักศีลห้าตระหละ โគไม่ได้ปฏิบัติอยู่ในหมู่บ้านเหมือนกับชาวบ้านทั่วๆไป เหตุผลที่ตะหละ โគต้องไปอาศัยอยู่ในป่าเพื่อรักษาสามาธิ เพราะถ้าหากอยู่ร่วมกันกับชาวบ้านแล้วจะทำให้การปฏิบัติทางศีลธรรมเสื่อม ตะหละ โគถ้าหากจะเข้ามาในหมู่บ้านจะต้องมีการส่งข่าวมาก่อน โดยขอให้ผู้หญิงหลีกเลี่ยงการเจอน้ำกับตะหละ โគ ตะหละ โគจะไม่มองหน้าผู้หญิงเพราะจะทำให้เสื่อมเสียสามาธิ คนในชุมชนในสมัยแรกนับถือตะหละ โគมาก แต่ก็ไม่ได้มีการบันทึกว่าเกิดขึ้นตอน哪หละ โគเกิดขึ้นมาในสมัยใด เพราะไม่เคยมีการบันทึกข้อมูลด้วยภาษาเจียง แต่จะมีการจดจำบอกเล่าต่อกันมากจากรุ่นสู่รุ่นในรูปแบบของนิทาน บทเพลง เรื่องเล่า ตำนาน

ตะหละ โគคนแรกซึ่งรู้ว่าผู้ห่วงเหว่ เกิดที่แม่น้ำองแมกะหวะ ประเทศไทย พม่า ตอนที่แม่น้ำองผู้ห่วงเหว่คลอดผู้ห่วงเหว่ออกมา ได้เกิดปาฏิหาริย์มีเสือใหญ่มาอนที่ใต้ถุนบ้าน ซึ่งเป็นกลางบอกเหตุก็ยกับอนาคตของผู้ห่วงเหว่ ในสมัยนั้นที่กรุงย่างกุ้งประเทศพม่ามีสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่คนพม่านับถือคือเจดีย์ชะเวดากอง มีเรื่องเล่าว่าเสือตัวเดียว กันที่นอนใต้ถุนบ้านของผู้ห่วงเหว่ได้ไปปรากฏตัวบนฐานของเจดีย์ชะเวดากองเป็นเวลา

นานถึง 7 วัน 7 คืน โดยที่ไม่ได้ทำร้ายผู้คนที่มาทำการพิจัยจะเวลากองแต่อย่างใด นับว่า เป็นประการุณ์ครั้งแรกในสมัยนั้น ซึ่งต่อมาก่อว่องเหว่่ได้เป็นผู้นำของถ่าย มีชื่อในทาง ถ่ายเรียกว่า จุ่งยุ เป็นผู้นำของถ่ายกลุ่มด้วยขาว

จุ่งยุได้สอนให้ชาวบ้านทำบุญเข้าพรรษา ทำบุญออกพรรษา ทำบุญกองไฟ ให้ชาวบ้านห้ามเลี้ยงหมู ห้ามเลี้ยงไก่ ให้ถือศีลกินเจ ความประณานาสูงสุดของจุ่งยุ คือความต้องการให้ทุกคนเลิกกินเนื้อสัตว์แต่เป็นไปไม่ได้ จึงขอให้ถือศีลกินเจเป็นระยะเวลา 3 ปี 3 เดือน หลังจากนั้นได้ถือปฏิบัติตามคำสอนของจุ่งยุในเรื่องการถือศีลกินเจ แต่ได้มีบางคนไปบริโภคเนื้อสัตว์ในเวลาอีกเพียง 7 วันก็ครบกำหนดการถือศีลกินเจ ทำให้ผิบรมบุรุษไม่พอใจ ทำให้เกิดอาการล้มเจ็บป่วยกันมากมาย ในที่สุดจึงเกิดพิธี กรรมอ่องเบี้ยขึ้นเพื่อเช่น ให้วิบรมบุรุษ อ่องเบี้ยคือพิธีกรรมการเลี้ยงผิบรมบุรุษ โดยใช้ตัวอัน แล้วอาบมาต้มสุก เพื่อเอาไปเช่นให้ต้นไม้ คนทึ่งหมู่บ้านจะนับถือต้นไม้ ต้นเดียว กัน ในสมัยนั้นการอ่องเบี้ยจึงใช้อันเพียงตัวเดียวเท่านั้น ในสมัยแรกๆ การอ่อง เจยเป็นพิธีกรรมการเช่น ให้วิบรมบุรุษ แต่ในยุคต่อมาหลังจากคนแต่งงานกันแล้ว ตามประเพณีแล้วจะต้องนับถือสายพิของผู้หญิง

ในสมัยของจุ่งยุได้เรียกว่าเป็นยุคสมัยของการปฏิรูปทางวัฒนธรรม มี การต่อสู้ทางวัฒนธรรม โดยที่จุ่งยุเป็นแกนนำของถ่าย พิรุ่มด้วยแกนนำทางการศึกษา อีก 3 คนคือ ย่องโถ่ ย่องตะ ย่องเข็มะ ต่อมาก็ได้ทำการต่อสู้จนได้บทเป็นพระใน ศาสนาพุทธ และยังมีคนสำคัญอีก 3 คน คือพูยี่ พู่ดุ่ พู่ก่องวง ได้เป็นแกนนำในการต่อสู้ ในเชิงสังคม สำหรับย่องโถ่ ย่องตะ ย่องเข็มะ ได้ทำการต่อสู้ทางด้านการศึกษา เนื่องจากว่าในสมัยนั้นยังไม่มีตัวอักษรเป็นภาษาของตัวเอง และถูกมองจากสายตาคน ทั่วไปว่าเป็นชนชาติที่ตื้อยต่ำจึงถูกกีดกันไม่ให้บทเป็นพระ

ย่องตะ ได้เข้าเป็นลูกศิษย์ของวัดมูลบูรณะแต่ได้รับการศึกษา เพียงการอ่านออกเสียง ได้และถูกปิดกั้นเรื่องการศึกษาพระไตรปิฎก ย่องตะจึงกลับมา ปรึกษากับจุ่งยุว่าอย่างจะนับเป็นพระเพื่อศึกษาต่อ ทางจุ่งยุบอกว่าถ้าหากย่องตะและ ผ่าพันธุ์ของเราทุกคนทึ่งหมดสามารถปฏิบัติได้ทั้งตามหลักคำสอนของศาสนาพุทธและ หลักของถ่ายก็ให้ย่องตะไปบทเป็นพระได้ ทั้งนี้ได้ขอให้พวกเราราทำพิธีกรรมเข้า พรรษา พิธีกรรมออกพรรษา พิธีกรรมวันสงกรานต์ ให้จัดพิธีกรรมของทั้งตามหลัก ของศาสนาพุทธและตามหลักของถ่าย จากนั้นได้มีการเรียกประชุมหารือกันและรับ

ปากกับจุ่งยุ่งว่าสามารถปฏิบัติตามนั้นได้ ย่องตะจึงไปป่าวะพระที่วัดมอย แต่เมื่อไปถึงวัดมอยทางสังฆารามมอยและสังฆารามม่ากีไม่ให้นัว แต่อย่างไรก็ตามต้องไปคืนดูในพระไตรปิฎกว่าได้มีการพูดถึงเรื่องนี้บ้างหรือไม่

พระสังฆารามมอยกับสังฆารามม่าจึงได้ไปคืนหาพระไตรปิฎกได้ไปเจอชาดกที่พูดถึงพระพุทธเจ้าเมื่อครั้งโปรดสัตว์เจอลูกลิงตกน้ำ พระพุทธเจ้าได้อาสาเหลืองห่อหุ่มลูกลิงเอาไว้ให้หายหนาว ชาดกเรื่องนี้จึงเป็นบทตัดสินว่าพระสังฆารามมอยกับสังฆารามม่าสมควรจะบวชพระให้กับย่องตะ เพราะแม้กระทั้งสัตว์เดียรัชนากี้ยังได้รับการอุ่นชูจากพระพุทธเจ้า นี่เป็นคนแท้ๆจึงสมควรได้รับการศึกษาเช่นเดียวกันย่องตะจึงได้รับการบวชเป็นพระ ในสมัยนั้นเกิดสังความการแย่งชิงตำราการศึกษาระหว่างมอยกับพม่า ทำให้มีการเผาทำลายหลักฐานคัมภีร์ ซึ่งพระไตรปิฎกที่ถูกเก็บเอาไว้ที่วัดมอยประกอบด้วย 4 ส่วน หมายถึง พระอภิธรรม พระวินัย พระสูตร และคัมภีร์ไสยาสตร์ แต่ส่วนที่ถูกเผาทำลายคือส่วนที่สี่ที่เป็นไสยาสตร์พระเป็นเดียรัชนานิพัช เกรงว่าถ้าหากใครเอ้าไปครองครองแล้วจะทำให้เกิดการทำลายล้างได้ ขณะนั้นย่องตะบวชเป็นพระแล้วจึงได้ศึกษาและได้เขียนแปลเป็นภาษาของชาติพันธุ์ตัวเองแล้วครบทั้ง 4 ส่วน แล้วส่งคัมภีร์กลับเข้าป่าและหนีกลับมาอยู่ในป่ากับย่องโต้ ย่องเข็มนะ ส่วนทางด้านพูด ผู้สูตร ผู้ก่อวง ได้เป็นผู้ศึกษาตำราในการทำสังคม การสู้รบด้วยอาวุธหน้าไม้ ธนู ดาบ และได้จดบันทึกประวัติศาสตร์การสู้รบทองชนชาติผ่านพันธุ์เอ้าไว้

กล่าวถึงจุ่งยุต่อมมาได้เพาตัวตายเพื่อเป็นการชำระบาปแทนทุกคน อันเนื่องมาจากจุ่งยุในฐานะเป็นผู้นำชาญได้สั่งสอนให้คนเราเลิกกินเนื้อสัตว์ แต่ว่าคนเรายังปฏิบัติไม่ได้ทำให้จุ่งยุจึงต้องตายเพื่อเป็นการชำระบาปแทน ก่อนที่จุ่งยุจะตายได้เอามาลีดแตงกับมาลีดฟิกเขียนไปคั่วไฟให้ใหม่ แล้วอธิษฐานแทนคนทั้งหมดว่าถ้าหากทุกคนสามารถถือศีลกินเจได้เลิกกินเนื้อสัตว์ได้ ขอรับให้มาลีดผังออกขึ้นอีกเลยแต่ปรากฏว่าได้เกิดมาลีดผักเกิดขึ้นมา 1 ต้น ทำให้เชื่อว่าพวกเรามิ่งสามารถปฏิบัติได้ในเรื่องการถือศีลกินเจ จุ่งยุมีอรุณ่าสิ่งที่เขาตั้งใจทำไม่สำเร็จ จึงเพาตัวตาย และก่อนที่จะตายได้เรียกคนทั้งหมดทั้งผ่าซูและผ่าส่อง เรียกมาสั่งเสียว่าถ้าใครเห็นดวงวิญญาณเดินไปในทิศทางใด นั่นหมายถึงทรัพย์สมบัติทั้งหมดจะต้องไปอยู่กับนั้น คนผ่าส่องเป็นคนเห็นดวงวิญญาณของจุ่งยุเดินออกจากกองไฟไปทางทิศตะวันออก สมบัติทั้งหมดของจุ่งยุจึงต้องถูกย้ายจากเขตแดนในภาวะเราไปไว้ที่เขตแดนปูเปี้ยก

ตะหละ โคร้วในประเทศไทยแบ่งอาณาเขตได้ 3 เขตแคน คือเขตแรกเริ่มจากคณะราษฎร์แม่กะสะ เรียกว่า “ใน” เกาะเรา ช่วงสองจากแม่กะสะจนถึงสุริยะเรียกว่า “ไม้หน่อเรา” ช่วงสามจากสุริยะจนถึงไอล์ต่องคู เรียกว่า “ปุเปี๊ยะ” สำหรับในเขตแคน “ใน” เกาะเรา “ไม้หน่อเรา” เป็นเขตแคนของชนเผ่าชู และเขตแคนปุเปี๊ยะเป็นเขตแคนของชนเผ่าส่อง จุ่งยุ ได้ถือกำเนิดในเขต “ใน” เกาะเรา แต่มาตายที่ “ไม้หน่อเรา” กระดูกถูกเก็บเอาไว้ที่ “ใน” เกาะเรา แต่สมบัติต่างๆถูกเก็บเอาไว้ที่ “ปุเปี๊ยะ”

ลุงหมื่นองเปี๊ยะได้เล่าตำนานของถ่ายกลุ่มด้วยเหลือing ให้ห้องว่ากลุ่มด้วยเหลือing มีผู้นำชื่อว่า “ทุเช่ยหนนี่จី” ในสมัยที่ยังคงมีสังคมการสู้รบทั้งคัน ได้หลบหนีกับสังคมเข้าไปอยู่ในถ้ำ ตอนนั้นทุเช่ยหนนี่จីยังเป็นเด็ก ได้หนีเข้าไปอยู่ในถ้ำ เช่นกัน ข้างนอกถ้ำก็เป็นทหารพม่าที่ติดตามมา ทุเช่ยหนนี่จីได้อธิษฐานขอพระจากสิ่งศักดิสิทธิ์ว่าขอให้คุ้มครองพากษาทุกคนด้วย ว่าแล้วทุกคนก็สามารถเดินออกจากถ้ำได้ด้วยความปลอดภัย เพราะว่าทหารพม่าหลับหมัดทั้งกองทัพ จึงมีความเชื่อกันว่า “ทุเช่ยหนนี่จី” เป็นเด็กศักดิสิทธิ์มีปากเป็นปกาศิกก์เลยได้รับการเคารพถูกตั้งตัวเป็นหัวหน้าของกลุ่มด้วยเหลือing

ทุเช่ยหนนี่จីคิดว่าคนเราควรจะมีการผูกด้วยเพื่อเป็นสัญญาลักษณ์ของศานา จึงได้มีการผูกด้วยเหลือing ขึ้นมา ด้วยเหลือing เป็นสัญญาลักษณ์ของศานา เป็นเครื่องหมายของการทำความดี พิธีกรรมการผูกข้อมือมี 3 กลุ่ม ใหญ่ๆคือกลุ่มด้วยขาว กลุ่มด้วยเหลือing และกลุ่มด้วยเขียว แต่เนื่องจากกลุ่มด้วยเขียวคือคนที่บรรลุความดีสูงสุด เท่านั้นถึงจะสามารถผูกข้อมือได้ คนเราโดยทั่วไปไม่สามารถไปถึงจุดนั้นได้ จึงได้ผูกข้อมือเพียง 2 กลุ่ม คือด้วยขาวกับด้วยเหลือing

ด้วยเหลือing นอกจากหมายถึงศานาแล้วยังหมายถึงแผ่นดิน

ด้วยขาว หมายถึง จักรวาล

ด้วยเขียว หมายถึง แผ่นฟ้า

สีเขียวเป็นเครื่องหมายของพระอินทร์ที่เป็นความดีขั้นสูงสุด คนเราไม่ได้ผูกด้วยเขียว เพราะว่าการปฏิบัติยังไม่ถึงความดีสูงสุด เพราะคนที่สามารถผูกด้วยเขียวได้จะต้องเป็นคนที่ถือปฏิบัติเครื่องครั้ดมาก แผ่นดิน แผ่นฟ้า จักรวาล ล้วนมีความสัมพันธ์ต่อกัน คนเราจึงต้องมีการผูกข้อมือ การผูกด้วยขาวจะเป็นตัวเชื่อมโยงแผ่นดิน แผ่นฟ้าเข้าด้วยกัน การผูกด้วยเหลือing เป็นการเชื่อมแผ่นดินกับจักรวาลเข้าด้วยกัน การผูกด้วยเขียวคือแผ่นฟ้าซึ่งอยู่สูงสุด ความดีเบื้องบนนี้คือต้องมาจาก การปฏิบัติของมนุษย์ซึ่ง

อยู่ในธรรมชาติ เพราะธรรมชาติกำเนิดมาจากการแพร่ดิน ดังนั้นคนจึงควรพัฒนาธรรมชาติ
 เพราะเป็นสิ่งสูงสุด การพัฒนาธรรมชาติของคนก็สามารถสะท้อนไปถึงความดีขึ้นสูงสุด
 ได้ เพราะแผ่นดิน แผ่นฟ้า จักรวาลมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงต่อกัน

บังคับมีเรื่องราวต่างๆ อีกมากมายในชนเผ่าให้เราได้ศึกษาอย่างไม่มีวันจบสิ้น สำหรับเรื่องความเชื่อในธรรมชาติคนชนเผ่าซึ่งคงมีความเชื่อว่าในทุกหนทุกแห่งของธรรมชาติมีเจ้าอยรักษาและเป็นผู้ดูแลบ้านดala ให้เกิดภัยพิบัติต่างๆ แก่นุษย์ ถ้าหากมนุษย์ทำให้เจ้าไม่พอใจ ดังนั้นคนในชนเผ่าจึงให้ความเคารพนับถือเทพหลายองค์ เช่น เทพที่ให้ความคุ้มครองโลก (เชอะ ไม่ปี เชอะ โร') เป็นเจ้าที่คุ้มครองทั้งบ้าน เทวดา และ โลกมนุษย์) เทพแห่งแผ่นดิน (ชั่ง ทะรี) เทพแห่งแม่น้ำ (โพ่ คุกุ) เทพแห่งต้นข้าว (พีอิ โลย) เทพแห่งต้นไม้ (รุกขจือ) เทพที่คุ้มครองธรรมชาติ (คงกาชา) วิถีชีวิตของคนในชนเผ่าจึงผูกพันกับสิ่งศักดิสิทธิ์ด้วยความเคารพ

กองภาษา เป็นชื่อของเจ้าที่ปกครองผืนป่า ผืนดิน และสัตว์ป่า เป็นเจ้าที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตและเป็นผู้ควบคุมดูแลการทำมาหากิน กองภาษาจะติดต่อกันมุนย์ ในรูปแบบของภัยพิบัติต่างๆหรือเป็นสัตว์ป่าเข้ามายังหมู่บ้าน เช่น ถ้ามีเสือเข้ามายังหมู่บ้าน หมายถึง มีคนทำผิดประเพณีเรื่องซึ้งสาว ถ้าหากมีเก้งเข้ามายังหมู่บ้าน หมายถึง การเกิดโรคภัยไข้เจ็บทั้งหมู่บ้าน ถ้าชนนี้ร้องกลางคืน คนทั้งหมู่บ้านต้องอพยพหนีไปนอนนอกหมู่บ้าน 1 คืน ตอนเช้าถึงค่อยกลับเข้ามายังหมู่บ้าน เพราะเชื่อกันว่าเกิดภัยพิบัติ แก่หมู่บ้าน ถ้าหากชนนี้ร้องกลางวันช่วงบ่ายตัวเดียว หมายถึงจะมีคนเป็นหน้ายังหมู่บ้าน ถ้าหากชนนี้ตัวผู้ร้องจะมีพ่อหน้ายาก็เกิดขึ้น ถ้าหากชนนี้ตัวเมียร้องจะมีแม่หน้ายาก็เกิดขึ้น ถ้าหากกระกรรรร้องในเวลากลางคืน หมายถึงมีการตายของชายหนุ่มโดยเด็ดชีวิต ได้อาจจะไม่ใช่คนภายในหมู่บ้าน ต้องทำการเรียกหัวญะ เพราะว่าหัวญะของชายหนุ่มโดยเด็ดชีวิตในหมู่บ้านอาจจะติดตามหัวญะของคนตายนั้นไป การเรียกหัวญะผู้หญิงโดยเด็ดชีวิตจะเป็นคนทำพิธีเรียกว่า โผล่ร่วงล่าไถ เป็นการป้องกันไม่ให้ชายหนุ่มโดยเด็ดชีวิตในหมู่บ้านตายแต่ถ้าหากคนเขาร้องในเวลากลางคืนหมายถึงการตายของหญิงโดยเด็ดชีวิตอาจจะเป็นคนที่ไหนก็ได้ ผู้ชายโดยเด็ดชีวิตต้องทำพิธีเรียกหัวญะให้กับหญิงโดยเด็ดชีวิตในหมู่บ้านเรียกว่า โผล่เมื่อหน่อหล่าไถ เป็นการป้องกันไม่ให้หญิงโดยเด็ดชีวิตในหมู่บ้านตาย

ชั่งทารี เทพแห่งแผ่นดิน มีความเชื่อว่าคินถือกำเนิดมาจากเทพธิดา องค์ คือวิชั่งทารี วิชั่งทารี วิชั่งเยเต้า วิชั่งการี วีเนเจราและวีสารารถิ เทพธิดาองค์

แรกเป็นผู้ปักป้องรักษาดิน เจ้อกันว่ามีความสำคัญต่อวิถีชีวิต เพราะแฝ้นดินเป็นผู้ให้กำเนิดสรรพสิ่งและมีความเชื่อว่าโลกนี้ประกอบด้วยธาตุทั้งสี่คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ ดินเป็นองค์ประกอบที่เกิดขึ้นสุดท้ายและเป็นจุดเริ่มต้นของการก่อกำเนิดสรรพชีวิตในโลก ซึ่งพระริเจ้าแห่งแผ่นดินมีความสำคัญมาก ทุกครั้งที่ผู้คนจะออกเดินทางจะต้องเอาเท้าสองข้างสัมผัสกับแผ่นดินแล้วพูดว่า “ เจ้าแม่ธรมิโปรดคุ้มครองข้าตลอดการเดินทาง ” ในเดือนพฤษภาคมจะมีพิธีกรรมประจำเฉียะซึ่งพระริเจ้าเป็นการเลี้ยงขอบคุณแผ่นดิน โดยการบุ淳ลีกลงไป 1 ศอก เอาไว้ อ้อ ของหวาน ขนม มะพร้าว เพื่อเป็นการเอาอาหารให้กับแผ่นดิน

โพตุกី เทพแห่งสายนำ มีตำนานเล่ากันว่า นางวิสาหารื้อยากจะทำบุญให้กับพระพุทธเจ้า โดยต้องการพลีเรือนร่างถวายแก่พระพุทธเจ้าโดยการร่วมเพศ นางวิสาหาร์ได้ใช้ผ้าขาวสะอาดหนา 7 ชั้น ห่อหุ้มอวัยเพศของพระพุทธเจ้า การร่วมเพศผู้หญิงหลังนำ้อสุจิเปียกผ้าขาวถึง 6 ชั้น ส่วนชั้นที่ 7 ไม่มีนำ้อสุจิ เพราะพระพุทธเจ้าไม่มีอารมณ์ทางเพศจึงไม่มีการหลังนำ้อสุจิ พระอินทร์เห็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจึงอานำ้อสุจิไปเททิ้งในแม่น้ำให้ปลากิน ปลาจึงตั้งห้องกับนำ้อสุจิของนางวิสาหาร์ และได้ลูกอุกมาเป็นเทพแห่งสายนำ ซึ่งว่า โพตุกី เป็นเพศชาย มีหน้าที่ในการดูแลสายนำ ช่วงออกพรรษาเดือนตุลาคม จะมีพิธีกรรมลอยแพ โดยทำแพไม้มีไก่ 2 แพ แพอันหนึ่งจะวางอยู่บนบกถวายแก่ซึ่งพระริเจ้า ก็เรียกว่าปุ่งสะกุ่งคุ่ง แพอีกอันหนึ่งทำบุญในนำ้อสุจิของโพตุกី เรียกว่าปุ่งสะกุ่งที่ ในแพจะมีการบรรจุผลไม้หลากหลายชนิด เช่น กล้วย อ้อ ดอกไม้ ขนมหวาน การลอยแพมีวัตถุประสงค์เพื่อขอบคุณแผ่นดินและสายนำ และเป็นการขอมาเทพทั้งสองที่คุณเราได้ทำให้แผ่นดินและสายนำสักปีก

พีវី ໂហី เทพแห่งต้นข้าว มีตำนานเล่าว่าแม่โพสพเป็นนางเทพธิดาผู้เป็นสนมเอกของท้าวสักกะเทเวราช ซึ่งว่า “ โพสวเทวี ” มีผิวพรรณสว่างามดุจทองคำ ธรรมชาติ มีกลิ่นหอมดุจกับดอกไม้ มีหน้าที่ในการรักษาสวนบุปผาติในสวรรค์ และเป็นผู้นำดอกไม้ไปถวายท้าวสักกะเทเวราชในวันพระขึ้น 8 ค่ำ และ 14 ค่ำ ของทุกเดือน มีอยู่มาวันหนึ่งนางเก็บดอกไม้ไปถวายท้าวสักกะเทเวราช ท้าวสักกะเทเวราชเห็นว่าผิวพรรณของนางเครื่องน้อม จึงรู้ว่านางหมดบุญจะต้องไปเกิดในเมืองมนุษย์ แต่ก่อนนั้นก่อนที่นางจะมาเป็นนางเทพธิดานางเคยเกิดเป็นมนุษย์ ด้วยจิตใจเชอมีความบริสุทธิ์ชอบช่วยเหลือผู้อื่นที่ตกทุกข์ได้ยาก ทำให้นางมีบุญได้เกิดใหม่มาเป็นเทพธิดาที่มีผิว

พรรณสวายงาม แต่ตอนนี้บุญที่ทำมาหมดแล้วต้องกลับไปเกิดใหม่ในเมืองมนุษย์อีกครั้ง ท้าวสักกะเทวราชบอกว่าขอให้นางไปทำบุญใหม่โดยลงไปเกิดในเมืองมนุษย์แล้ว บริจากเนื้อหานั้นมีสาของานเป็นทานแก่ชาวโลกที่อดอยาก

โพสวเทวีจึงทูลลาท้าวสักกะเทวราชด้วยจิตใจบริสุทธิ์หวังว่าจะช่วยเหลือมนุษย์ นางจึงรวบรวมดอกไม้ไปยังป่าหินพานต์ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของถ่ายผู้วิเศษ เพื่อขอให้ถ่ายได้ช่วยนางสมความปรารถนา ตอนนั้นถ่ายผู้วิเศษหลับตาหนึ่งสามชั่วโมง 1 ปี จึงจะลืมตาครั้งเดียวเมื่อถึงฤดูกาลออกรดออกผล ก็จะออกจากภูมิทัศน์ ถ้าหากยังไม่ได้ออกจากภูมิทัศน์และลืมตาครั้งเดียว ไฟจะลุกไหม้ทุกอย่างที่ขวางหน้าร้ายเป็นหน้ากลอง ขณะนั้น นางโพสวเทวีถือดอกไม้ไปบูชาถ่าย ด้วยกลิ่นหอมของดอกไม้ทำให้ถ่ายลืมตาขึ้นโดยยังไม่ได้ออกจากภูมิทัศน์ ทำให้ไฟไหม้เผาพลาญแม่โพสพเป็นถ่าน ตอนนั้นพระถ่ายตกใจมากก็เลียอธิษฐานว่าผู้ใดที่มาหาเราด้วยจิตใจบริสุทธิ์ขอให้ฟื้นหายขึ้น กองถ่านด้านนั้นกลายเป็นกองข้าวสูงอกรวงเหลืองอร่าม แต่เมื่อยุ่มลีดเดียวที่ใหญ่โตเท่าลูกพิกถ่ายดูเมล็ดข้าวด้วยความสงสัยต้นข้าวจึงกล้ายร่างเป็นเทพธิดา แล้วได้แจ้งให้กับถ่ายทราบจากนั้นก็ได้ถวายเมล็ดรองข้าวแก่ถ่าย ขอให้แจกจ่ายแก่ชาวโลกได้กินเป็นอาหาร ว่าแล้วแม่โพสพก็กลายร่างเป็นต้นข้าว

ถ่ายจึงได้หันเอามาอธิษฐานว่าถ้าหากเรามีบุญบารมีร่วมกับเทพธิดาองค์นี้เพื่อจะได้รักษาโลกให้อยู่เย็นเป็นสุข ขอให้เมล็ดข้าวที่เราตัดด้วยไม้เท้าวิเศษแตกกระฉักระจายไปยังสถานที่ต่างๆ เสร็จสิ้นคำอธิษฐานถ่ายก็ยกไม้เท้าวิเศษตีลงบนเมล็ดข้าว ทันใดนั้นเองเมล็ดข้าวก็แตกกระฉักระจายไปทั่วทุกทิศบันแ奮่ดินมนุษย์เราจึงได้เก็บเมล็ดข้าวมาปลูกไว้ให้ลูกหลานได้กินจนถึงทุกวันนี้ นับว่ามนุษย์เราเป็นหนึ่งบุญคุณแม่โพสพมาก ถ้าวันใดไม่ได้กินเนื้อหานั้นคงสามารถแม่โพสพ วันนั้นเราจะไม่มีชีวิตрод ดังนั้นเราจึงควรบูชาแม่โพสพผู้ได้ชื่อว่าเป็นผู้เลี้ยงดูมนุษย์ให้อยู่เย็นเป็นสุข

เรื่องราวด้านนี้เกี่ยวกับความเชื่อยังไม่ได้จบลงแค่นี้ เพาะเป็นเรื่องยากแก่การเข้าใจ สำหรับเราราการศึกษาเรื่องราวความเชื่อของกลุ่มถ่ายมัณฑุยากราวกับว่าเราเรียนวิชาปรัชญาในมหาวิทยาลัยที่เดียว เราคงต้องเดินทางต่อไปยังพื้นที่อำเภออุ่มพางเพื่อไปสำรวจถ่ายที่บ้านไถ่ต่องคุ้ และจะต้องไปหาลูงเนเต้อะ นักประชัญญ์คนสำคัญของชนเผ่าที่บ้านเกริงโน่ เส้นทางชีวิตเราคงหลีกเลี่ยงไม่พ้นในการเดินทางอีกแล้ว

**บันทึกความเชื่อโดย
เบญจมาศ ชุมวรรษายี**

วิธีชีวิตสามัญ

นับเป็นเวลาหลายวันแล้วที่เราเดินขึ้นคุหลงวารามมี ภูเขาสูงหลังบ้านเพื่อไปป้อนฝ้าไร่ ครอบครัวของเราทำไร่อ้อยบ่นเข้าบริเวณที่เรียกว่า “ทิชวย” ออยระหว่างเส้นทางหมู่บ้านสะเนพ่อง-ໄลโว่ ทำให้เราได้เรียนรู้วิธีชีวิตของการเป็นชาวไร่ด้วยตนเอง แหล่งข้อมูลบางส่วนก็มาจากการศึกษาค้นคว้าจากคนเฒ่าคนแก่ในชุมชน การทำไร่จะใช้เวลาหมดไปทั้งรอบปี โดยเริ่มต้นจากการเปิดยุ้งข้าวกินข้าวใหม่ เรียกว่า ปือซ่องคุ หมายถึงว่าการเปิดยุ้งข้าวกินข้าวใหม่ ความเชื่อของคนรุ่นเก่าๆ บอกว่าการเปิดยุ้งข้าวกินข้าวใหม่จะต้องทำในวันข้างขึ้น 2 ค่ำขึ้นไป เดือนที่กินข้าวใหม่คือเดือนกุมภาพันธ์ การเปิดยุ้งข้าวให้ถือเอาวันอาทิตย์เป็นวันเปิดยุ้งข้าว เพราะมีความเชื่อกันว่าจะทำให้ข้าวได้กินนานและข้าวจะหมดยุ้งช้า บางคนก็มีความเชื่อว่าวันอาทิตย์เป็นวันเกิดของแม่โพสพ

ในการเปิดยุ้งข้าวเจ้าของไร่จะเอาข้าวมาตำข้าวเพื่อเลี้ยงดูอุปกรณ์เครื่องมือในการผลิตและสำหรับเลี้ยงสมาชิกในครอบครัว รวมถึงการเลี้ยงเพื่อนบ้านใกล้เรือนเคียงที่มาร่วมกินข้าวใหม่ด้วย สำหรับสมาชิกในครอบครัวก็จะแยกย้ายกันไปหาผักในไร่ชา ก ช้อนปลา 7 ตัว กุ้ง 7 ตัว หอย 7 ตัว แกรงเพื่อก เก็บผักที่เกิดขึ้นเองในไร่ชา ก 7 อย่าง จากนั้นเอาเตาถังไก้อมัดกับเสาเตาไฟ มัดหม้อ มัดจาน มัดครก มัดสาภ มัดไม้คอกข้าว เมื่อหุงข้าวหุงแกรงเสร็จแล้วให้เอามีดฟันไร่ มีดฟันหญ้า ขวน จอบ เสียม มีดทุกประเภท หินลับมีด นาวงกองรวมกัน แล้วเอาข้าวแกรงไปรยเลี้ยงอุปกรณ์ในการทำไร่ทุกชนิดรวมทั้งต้องเอาน้ำเสียงให้กับเตาไฟด้วยที่ทำให้เราได้มีเตาไว้หุงอาหาร การเลี้ยงในพิธีบือซ่องคุจึงเป็นการกระทำเพื่อตอบแทนเครื่องมือในการผลิตที่ทำให้เราได้มีข้าวกิน หลังจากนั้นเมื่อเลี้ยงอุปกรณ์เครื่องมือเสร็จแล้วสมาชิกในครอบครัวและเพื่อนบ้านก็กินข้าวด้วยกัน มีความเชื่อกันว่า ในวันที่มีพิธีบือซ่องคุถ้าหากมีคนจากหมู่บ้านไกลมาร่วมกินข้าวด้วย จะทำให้บ้านนั้นทำมาหากินขึ้น

วันรุ่งขึ้นหลังจากที่มีการบือซ่องคูแล้วเจ้าของบ้านก็จะไปเลือกพื้นที่ทำไร่ โดยปกติแล้วผู้ใหญ่ชาวที่แต่งงานกันเป็นครอบครัวแล้ว จะต้องไปเลือกพื้นที่ทำไร่ด้วยกัน โดยทั่วไปการเลือกพื้นที่ทำไร่จะมักจะเลือกใกล้กับแหล่งน้ำ อย่างไรก็ตาม ได้มีกฎเกณฑ์ข้อห้ามความเชื่อทางอย่างเกี่ยวกับการทำไร่ที่ทุกคนจะต้องปฏิบัติตาม ถ้าหากมีการฝ่าฝืนอาจจะได้รับบทลงโทษจากธรรมชาติ เราได้ค้นคว้าเรื่องนี้จากเวลาคุหลงบ้านสะเนเพ่อง ลุงเน่ส่งจากบ้านกองม่องทะ และลุงเน่เตือนจากบ้านเกริง ไป

พื้นที่ต้องห้ามสำหรับการทำไร่

1. พื้นที่ที่มีน้ำผุด มีความเชื่อกันว่าเป็นพื้นที่ที่มีเจ้าแรงที่สุด ถ้าหากใครฝ่าฝืนจะได้รับบทลงโทษทางธรรมชาติถึงขั้นแก่ความตาย
2. พื้นที่ต้นน้ำมีความเชื่อกันว่าเป็นวิญญาณที่ดุร้าย หากใครฝ่าฝืนจะทำให้เจ็บไข้ได้ป่วย
3. พื้นที่ด้านนอกส่วนโถงของลำน้ำตรงกับแนวการไหลของน้ำก่อนถึงโถง
4. พื้นที่สามเหลี่ยมที่บรรจบกันของลำน้ำสองสาย
5. พื้นที่เกาะกลางลำน้ำหรือพื้นที่ด้านในโถงหักศอกของลำน้ำ
6. พื้นที่ระหว่างโถงของสองลำน้ำ
7. ที่ราบรื่นหุบเขาหรือที่ดินลึกรอบด้วยภูเขา
8. ที่ดินสามผืนตั้งอยู่ในลักษณะสามเหลี่ยม
9. พื้นที่ที่มีลักษณะเป็นหลังเต่า
10. ครัวเรือนเดียวกันใช้พื้นดินสามผืน
11. พื้นที่ที่พับเก็งหรือเตาขยะเลือกพื้นที่ทำไร่
12. พื้นที่ที่พับปราภูมิการณ์ธรรมชาติโดยปกติ เช่น มีหนองไม้ขี้นในหน้าแปลง มีไผ่แตกลำเป็นสองกิ่ง เชื่อกันว่าปราภูมิการณ์พิดธรรมชาติเป็นเสมือนการบอกห้ามเจ้าที่
13. พื้นที่บนสันเขาที่เป็นต้นน้ำของลำน้ำสองสายหรือที่ราบรื่นหัวน้ำผุดสองสี เชื่อกันว่าทำให้เจ้าที่บีบกัน
14. พื้นที่บนหน้าหรืออยู่ระหว่างลำน้ำสามสาย
15. พื้นที่ระหว่างลำน้ำสองสาย
16. ทำไร่บนสองฝั่งของลำน้ำในเวลาเดียวกัน
17. ที่ดินติดกับกระทอมในไร่ข้าวปัจจุบัน ที่มีไร่ชาบีที่แล้วถูกจากการกระท่อมออกไป
18. ใช้ที่ดินระหว่างที่ดินสองผืนที่มีผู้ใช้อยู่ในสายผิดเดียวกัน

19. ใช้ที่ดินสามผืนของสามครัวเรือนในสายพี่เดียวกันแต่ไม่เรียงลำดับตามอายุโดย

พื้นที่ต้องห้ามสำหรับการทำไร่ดังกล่าว ทุกคนจะปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด เพราะกลัวผลร้ายที่อาจจะเกิดขึ้นถ้าหากมีการฟ้าฝน คนรุ่นเก่ายังคงมีความเชื่อกันว่าจิตวิญญาณของธรรมชาติยังฝ่าดูพุทธิกรรมของพวกเขาก่อน หลังจากเลือกพื้นที่ได้แล้ว เจ้าของไร่จะเอาไม้ยาวยา 1 วา ทำการอธิษฐานจากสิ่งศักดิสิทธิ์ โดยการบุดดินแล้วอาดิน วางลงบนใบไม้ อธิษฐานว่าจะมาทำไร่ในที่ดินผืนนี้ขอให้สิ่งศักดิสิทธิ์ได้คุ้มครอง ถ้าหากที่ดินผืนนี้ดีสำหรับการทำไร่ขอให้เจ็บออกด้วย เจ้าของไร่จะใช้ไม้ตี 3 ครั้ง แล้วเอามาดูความขาวของไม้อีกครั้ง ถ้าหากว่าไม้อธิษฐานนั้นขาวขึ้นกว่าเดิม 1 เม็ดข้าวเปลือก หมายความว่าพื้นที่นั้นดีมากสำหรับการทำไร่ แต่ถ้าหากไม้อธิษฐานสั้นกว่าเดิมก็จะเลือกพื้นที่นั้นทำไร่ไม่ได้ ต้องเลือกพื้นที่ดินผืนใหม่ ถ้าหากไม้อธิษฐานยาวมากเกินไปก็ถือว่าเป็นพื้นที่ไม่สมควรแก่การทำไร่ เพราะว่าดีมากเกินไปอาจจะทำให้ถ้าหากมีการทำไร่อาจจะมีการล้มเจ็บลงได้

จากนั้นเอาไม้อธิษฐานมาผ่ากลางแล้วเอาใบไม้ที่ดินที่มีดินดังกล่าวมาหนีบตรงกลาง แล้วเอามีดหดหด្សาในไร่พร้อมทั้งนกอกกับภูตผีปีศาจว่าข้ออย่าได้อยู่ในพื้นที่ ขอให้ไปอยู่ที่อื่นนี่เป็นคำสั่งของนายตรี เมื่อหดหด្សาเสร็จสามีจะถามภรรยาว่า พื้นที่นี้ดีสำหรับการทำไร่หรือยัง ภรรยาถ้าตอบว่าดีแน่นอน สามีจะถามว่ามีเสียงงับขุนแผน เสียงเก็บร่องบ้างหรือไม่ ภรร yan บอกว่าไม่มี เพราะตามความเชื่อถือกันว่าถ้าหากในช่วงที่เลือกพื้นที่ทำไร่ ถ้าหากได้ยินเสียงเก็บร่อง เสียงงับขุนแผนร้อง ถือว่าไม่ดี หลังจากที่มีการถามตอบเสร็จแล้วก็หมายถึงว่าได้เลือกพื้นที่สำหรับการทำไร่แล้ว

ในการฟันไร่นั้นใน 3 วันแรก ถ้าห่อข้าวไปกินถือว่าไม่ดี ถ้ามีดหดหด ออกจากด้านมีดถือว่าไม่ดี ถ้าหากเจอน่อไม้ขี้นในไร่ถือว่าไม่ดี เพราะเป็นปรากฏการณ์ดีธรรมชาติ ถ้าหากมีต้นไม้สดล้มก็ให้ดูทิศทางของการล้มด้วย ถ้าไม่ล้มจากทางทิศตะวันตกไปยังทิศตะวันออก ถือว่าพื้นที่นั้นดี แต่ถ้าล้มจากทางทิศตะวันออกไปยังทิศตะวันตกถือว่าไม่ดีสำหรับการทำไร่ ถ้าไม่ล้มจากทางทิศใต้ไปยังทิศเหนือถือว่าพื้นที่นั้นดี ในพื้นที่เลือกทำไร่ถ้าหากมีไม้หักเกิดขึ้นก็ต้องดูด้วย ถ้าไม่หักจากทางทิศตะวันตกไปยังทิศตะวันออก มีความเชื่อว่าคนที่มีครอบครัวแล้วอาจจะได้บุตร ถ้าเป็นคนโสดก็จะได้คู่ครอง ถ้าไม่หักจากทางทิศตะวันออกไปยังทิศตะวันตก หมายความว่าอาจจะมีการตายเกิดขึ้นในครอบครัว

การฟันໄร์จะทำในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ โดยทั่วไปจะใช้เวลาฟันໄร์ประมาณ 15 – 30 วัน เมื่อฟันໄร์เสร็จแล้วเดือนมีนาคมทำการตากໄร์และเผาໄร์ในช่วงปลายเดือน ในวันเผาໄร์ให้เผาในวันอังคาร เพราะเชื่อว่าเป็นวันดี เจ้าของໄร์จะใช้ไม้ซีกที่วางอยู่บนเตาไฟ พริก 3 เมล็ด ใช้สำหรับในการเผาໄร์ ก่อนที่จะเผาໄร์เจ้าของໄร์จะตีໄร์ให้เสียงดัง พร้อมกับตะโภนเสียงดังขอให้สัตว์หนีออกไปจากพื้นที่ จากนั้นาอพาริคกับไม้ซีกที่เตรียมมาจากบ้านใส่ในคนไฟแล้วเรียกกลมให้มาแรง โดยพูดว่าลือลือลือ ส่วนทางกรรยาซึ่งอยู่ทางบ้านจะอาพริก 3 เมล็ด ปักไว้บนปืนเล็ก 3 กอง เมื่อเผาໄร์เสร็จแล้วจะทำให้ไม้ที่เคยปักแสดงความเป็นเจ้าของได้ถูกไฟไหม้ เจ้าของໄร์จะต้องทำไม้ปักอันใหม่ เรียกว่า “ ทุพะท่า ” มีลักษณะคล้ายไม้กางเขน ทุพะท่า มีความหมาย 2 มิติ เป็นมิติทางโลกอย่างหนึ่ง เพื่อแสดงให้คนอื่นรู้ว่าที่ดินผืนนี้มีเจ้าของแล้ว และความหมายในมิติทางจิตวิญญาณ เป็นการแสดงถึงการขับไล่ภูตผีปีศาจให้ออกไปจากพื้นที่ขออย่าได้มาอยู่เกี่ยว

เดือนเมษายนเป็นช่วงรือໄร์ ใช้เวลาประมาณ 1 เดือน เมื่อรือໄร์เสร็จแล้ว พอถึงเดือนพฤษภาคมก็เอามาล็ดพันธ์ผักนานาชนิดลงไปในໄร์ข้าว ในฤดูกาลนี้ฝนตกแล้วทำให้เหมาะสมแก่การปลูกพืช เมื่อถึงเดือนมิถุนายนก็จะลงมือหยอดข้าว มีการปลูกข้าว 9 กอ ไว้ในໄร์ และปักไม้ลักษณะเดียวกับ ทุพะท่า เรียกว่า บือชีเบะ เป็นไม้ที่เป็นเครื่องหมายถึงการเป็นเจ้าของໄร์ บอกให้รู้ว่าໄร์ผืนนี้มีเจ้าของแล้ว วิญญาณผีร้ายจะได้ไม่เข้ามาอยู่เกี่ยว

ข้าว กอ 1

(นะ)

ข้าว กอ 2

ข้าว กอ 3

(โน)

ข้าว กอ 8

ข้าว กอ 9 (ยะ)

ข้าว กอ 4

ข้าว กอ 7

(ชา)

ข้าว กอ 6

ข้าว กอ 5

(พุท)

บือชีเบาะ การปลูกข้าว 9 กอ

การปลูกข้าว 9 กอ คือการเปลี่ยนแปลงโน้มพุทธายะ เบี่ยนลงไปบนพื้นดินตามลักษณะในรูปภาพดังกล่าว แล้วทำการปลูกข้าว 9 กอ ให้ปลูกข้าวถือมรองอีก 3 ชั้น แล้วอัญเชิญทวยเทพสิ่งศักดิ์สิทธิ์มาคุ้มครองตลอดเวลาในช่วงเวลา 6 เดือน ตั้งแต่มีการยอดข้าวแล้ว เจ้าของไร่จะต้องดายหญ้าที่ขึ้นปกคลุมข้าว ซึ่งเจ้าของไร่จะใช้เวลาในการดายหญ้าประมาณ 3 – 5 ครั้ง จึงเห็นได้ว่าตลอดฤดูกาลในการทำไร่ จะต้องดูแลไร่ตลอดเวลา เพื่อให้ผลผลิตออกมากได้สมบูรณ์เต็มเม็ดเต็มหน่วย ต้องคอยเฝ้าดูนก หนู แมลงที่จะมาบกวนต้นข้าวที่กำลังเติบโต

เดือนพฤษภาคมเป็นช่วงการเริ่มต้นการเกี่ยวข้าว สำหรับการเกี่ยวข้าวก็ให้เกี่ยวครั้งแรก 7 ฟ่อน และวันต่อๆมา ก็ให้เกี่ยวข้าวจนหมดทั้งผืน แต่เว้นเอาไว้ตรงบริเวณบือชีเบาะ ที่ให้เกี่ยวเอาในวันสุดท้าย เมื่อเกี่ยวข้าวเสร็จแล้ว ให้ขนฟ่อนข้าวไปกอง wang ram กันเป็นลักษณะล้อมข้ามกองใหญ่ แล้วให้อาฟ่อนข้าวทำเป็นสะพานทอดยาวไปจนถึงบือชีเบาะ จากนั้นเอาฟ่อนข้าวมัดสุดท้ายที่เกี่ยวมาผูกติดกับหลักในลานข้าว สำหรับในวันที่เกี่ยวบือชีเบาะ ซึ่งเป็นวันสุดท้ายในการเกี่ยวข้าวในไร่ หมายความว่าพิบีโทย่างลับไปแล้ว ดังนั้นในวันที่เกี่ยวข้าวบือชีเบาะ จะไม่มีการเก็บผัก เก็บพริกในไร่ เจ้าของไร่จะต้องเก็บผัก เก็บพริกให้พร้อมก่อนที่จะมีการเกี่ยวข้าวในบือชีเบาะ

ส่วนสมาชิกในครอบครัวก็จะช่วยกันเก็บดอกไม้ที่อยู่ในไร่ “ โพ่โหร่-โพ่นบ่อง ” คือดอกไม้หงอนไก่ที่มีสีแดงสีเหลือง แล้วเอาข้าว 9 กอก มาทำเป็นน้อม (แม่ข้าว) ส่วนดอกไม้ที่เก็บมาก็นำมาลิยประดับประดาให้กับน้อมให้สวยงาม

ถ้าหากมีการเกี่ยวข้าวมืออีเบะ ในตอนเย็นของวันเดียวกันจะต้องทำการฟัดข้าว การฟัดข้าวโดยทั่วไปจะตรงกับเดือนธันวาคม เจ้าของไร่จะทำลานฟัดข้าวในบริเวณไร่ เรียกว่า “ ฉ่องหมุ่ง ” มีเสื่อผืนใหญ่วางรองข้าวสำหรับฟัดใช้เสื่อทั้งหมดจำนวน 7 ผืน ในช่วงที่มีการตั้งหลักฟัดข้าว จะต้องมีการยิงปืน 1 นัด เพื่อส่งข่าวให้แม่โพสพได้รับรู้ ในช่วงนี้เจ้าของไร่จะสถานไม่ไฟเป็นรูปตระกร้าแต่มีก้านข้าว เรียกว่า “ ชะลิท่องบือ ” ให้เอาข้าวเหนียว ข้าวเจ้า กลวย อ้อย ใส่ลงไปในชะลิท่องบือ จากนั้นเอาชะลิท่องบือ กลวย 1 ตัน อ้อย 1 ตัน ดอกหงอนไก่ ไปวางไว้ที่โคนไม้ที่ผูกน้อม (แม่ข้าว) เอาไว้ ใช้เทียน 5 เล่ม ดอกไม้ 7 ดอก ใช้ใบไก่ล่าและใบพัง อย่างละ 7 ใบ เอาความในบริเวณลานฟัดข้าว ความในลักษณะทวนเข้มนาพิกาเพื่อเป็นการปิดความเอากสิ่งไม่ดี สิ่งอุบัติจัญญ์ รอออกไปให้หมด จากนั้นเอาใบไก่ล่าและใบพังอย่างละ 7 ใบ ความในลักษณะตามเข้มนาพิกาแล้ววางเอาไว้ให้สนิท ให้จุดเทียนปักเอาไว้บนยอดหมุ่ง 3 เล่ม จุดเทียนบนหลักข้าว 1 เล่ม จุดเทียนใต้น้อมอีก 1 เล่ม

พิธีกรรมฟัดข้าว

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าวิถีชีวิตของชาวไร่ ต้องทำงานทั้งปี หลังจากการเก็บเกี่ยวข้าวและเอาข้าวขึ้นยุงเสร็จแล้ว เป็นอันว่าเสร็จสิ้นฤดูกาลการทำไร่ในรอบหนึ่งปี ในช่วงเวลาที่ว่างเป็นอันว่าได้พักผ่อนในช่วงเวลาอันสั้นๆ มีการไปเที่ยวงานบุญที่จัดขึ้นในหมู่บ้านต่างๆ และในเวลาเดียวกันก็ต้องมีการทำข้าว การหาปืน เตรียมเอาไว้กินไว้ใช้ในฤดูฝน เราได้ยินเสียงตุบ....ตุบ.....เป็นเสียงตำข้าวของเพื่อนบ้าน ผู้หญิงก็ใช้เวลาว่างในการทอผ้า เราขอบมากในฤดูกาลเวลาแห่งนี้ เราได้ยินเสียงคนตีแห่งชนเผ่าบรรเลงดังก้องกั้งวนยามค่ำคืนในเมืองแห่งหุบเขาและสายนำ

บันทึกชีวิตสามัญโดย เบญจมาศ ชุมวรฉาภี

ศ.ดร.นัตรทิพย์ นาถสุภา^{ที่ปรึกษาวิชาการ}

คุณ ทิวาพร ศรีวารกุล^{ที่ปรึกษาภาคองค์กรพัฒนาเอกชน}

ที่ปรึกษาภาคประชาชน

1. ลุงเนนเตือะ	หมู่บ้านเกริงโน'
2. ลุงหม่องเปี้ย กนกกรกุล	หมู่บ้านพิไส่ป่า
3. ลุงเนนเส้ง ชาวราวนารักษ์	หมู่บ้านกองม่องทะ
4. ลุงเวียช่า สังข์ชาธาร	หมู่บ้านสะเนฟ่อง

คุณเบญจมาศ ชุมวรรธน์
หัวหน้าโครงการฯ

คุณสมกพ สังฆะลาชา
นักวิจัยโครงการฯ

คุณชลิตา บัณฑุวงศ์
นักวิจัยโครงการ

คุณณัฐสุดา บุญประกอบ
ฝ่ายบัญชี โครงการฯ

